

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ГОЛОДОМОР
1932—1933 років
на ХАРКІВЩИНІ

Харків
ОРИГІНАЛ
2008

УДК 94(477)
ББК 63.3(4УКР—4ХАР)6я45
Г61

*Видання здійснено
на замовлення Управління у справах преси та інформації
Харківської обласної державної адміністрації*

Схвалено науково-методичною радою
Державного архіву Харківської області
(протокол № 3 від 15.07.2008 р.).

Редакційна колегія:

В. В. Калиниченко (голова, д-р іст. наук), Л. М. Момот,
Н. В. Лапчинська, Т. В. Чернявська

Упорядники:

О. С. Гнезділо, О. С. Коптева, Л. А. Панасенко,
О. В. Сафонова, А. В. Скупневська

**Голодомор 1932—1933 років на Харківщині / О. С. Гнезділо,
Г61 О. С. Коптева, Л. А. Панасенко, О. В. Сафонова, А. В. Скупнев-
ська.— Х.: Оригінал, 2008.— 272 с.: іл.
ISBN 978-966-649-057-8.**

У збірник вміщено архівні документи, що висвітлюють трагічні сторінки
Голодомору 1932—1933 рр. на Харківщині, ілюстрації та коментарі.

Для науковців, викладачів, краєзнавців, вчителів, студентів, учнів, всіх,
хто цікавиться історією України.

**ББК 63.3(4УКР—4ХАР)6я45
УДК 94(477)**

ISBN 978-966-649-057-8

© Гнезділо О. С., Коптева О. С., Панасенко Л. А., Сафо-
нова О. В., Скупневська А. В., упорядкування, 2008
© Державний архів Харківської області, 2008

Шановні читачі!

Вашій увазі пропонується збірник документів «Голодомор 1932—1933 років на Харківщині», підготовлений на виконання Указу Президента України від 28 березня 2007 року № 250 «Про заходи у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932—1933 років в Україні» згідно з Обласною програмою щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932—1933 років в Україні на 2007—2008 роки.

Цей збірник став результатом системного пошуку, проведеного колективом Державного архіву Харківської області протягом останніх двох років. Упорядниками було проаналізовано понад тисячу знову виявлених архівних документів, що проливають світло на Голодомор 1932—1933 років, одну з найтрагічніших сторінок в історії українського народу.

Представлені увазі читачів 160 архівних свідочств відображають проведення в області злочинної хлібозаготівельної політики, її механізми і методи, зокрема репресивні заходи до тих, хто був неспроможним виконати непосильні податки. Велику групу документів складають листи і заяви селян Харківщині до можновладців зі скаргами на нереальність норм і жорстокі реквізиції хліба та інших продуктів харчування в рахунок хлібозаготівельних планів, що призвело до справжнього голодного мору українського люду, особливо дітей. Уражають цинізм і бездушність резолюцій на цих зверненнях...

Вершиною жорстокості режиму було запровадження нечуваного доти покарання — занесення на «чорну дошку» сіл, які «злісно саботують» хлібозаготівлі. Після введення 27 грудня 1932 року в СРСР інституту прописки і паспортної системи із застосування по Україні загороджувальних загонів та інших спецпідрозділів ГПУ відлік жертв голоду пішов на мільйони.

Харківщина за 1932—1933 роки втратила кожен третю селянську душу, загалом понад два мільйони людей. Відповідальним за ці

жертви є тоталітарний комуністичний режим і його кати-керманичі — Йосиф Сталін, В'ячеслав Молотов, Лазар Каганович, Станіслав Косіор, Павло Постишев та тисячі їхніх підручних. Історія незабаром назве і їхні імена. Частина з них зафіксована у включених до збірника документах.

Ці документи ще раз засвідчують, що терор голодом у 1932—1933 роках мав цілеспрямований характер геноциду з метою упокорення багатомільйонного народу. Услід за селянством в Україні була знищена національна інтелігенція, духовенство.

Випуск у світ збірника архівних документів про Голодомор 1932—1933 років на Харківщині допоможе як вченому, так і школяру та його вчителю глибше пізнати трагедію народу України, яка має стати уроком для всього людства.

Голова
обласної державної
адміністрації

Арсен Аваков

ПЕРЕДМОВА

Голодомор 1932—1933 рр.— одна з найтрагічніших сторінок в історії українського народу в ХХ ст. Від голоду померло, за різними підрахунками, від 7 до 10 мільйонів мешканців радянської України. Українці склали понад 80 % померлих. Голодування зазнали всі категорії населення, але тотального голодомору зазнали переважно селяни. Напередодні цього жакливого лиха в межах УСРР налічувалося приблизно 20 мільйонів селян. Отже, голодомор забрав життя щонайменше кожного третього українського хлібороба.

Фактичний матеріал беззастережно свідчить: голод 1932—1933 рр. мав штучний, тобто зловмисний характер. Він був наслідком злочинної політики комуністичного режиму, передусім тодішнього його керівництва — Йосифа Сталіна, Вячеслава Молотова, Лазара Кагановича, Станіслава Косіора, Павла Постишева та їх підручних.

Передумови голодної трагедії 1932—1933 рр. почали складатися в 1928-му, коли більшовицьке керівництво країни стало застосовувати надзвичайні заходи при хлібозаготівлях. Зерно користувалося стабільним попитом за кордоном, отже, його продавали, а за виручені гроші купували техніку, матеріали, цілі заводи для потреб прискореної індустріалізації.

План хлібозаготівель передбачав вилучення зерна у селян за заниженими цінами, практично за дарма. За відмову «продавати» хліб державі за такими «цінами» селян притягували до кримінальної відповідальності, накладали непосильні штрафи, несплата яких негайно тягла за собою конфіскацію майна боржників. Одночасно з 1927/28 господарського року різко збільшився податковий тиск на селян. Останні скаржилися, що в цілому податки зросли в 3—4 рази. З 1928/29 господарського року був запроваджений так званий експертний порядок оподаткування заможних господарств. Під нього потрапило чимало незаможних господарств і, як визнавалося у звіті

уряду УСРР, «податок 1928/29 р. спричинив податкове перенапруження, тиснучи на середняка чималою вагою». Селяни розорялися. Але це не спиняло більшовицьких керманічів. 3 листопада 1928 р. Павло Постишев на засіданні бюро Харківського окружного комітету КП(б)У заявив: «Олексіївка — найбільш хлібний район, а відстає по податку. Тут ми повинні зробити деякий перегин... на верхівку середняків і на куркулів... Питання повинно бути поставлене жорстко... Застосовувати адміністративні заходи до окремих сільрад і райвиконкомів... Якщо селянин не виплачує — передавайте справу в суд». Коментарі, як то кажуть, зайві. Тільки протягом 1928/29 господарського року в такий спосіб було конфісковано по всій Україні майно в 33 тисячах селянських господарств. Селяни, не бажаючи задарма працювати на державу, почали зменшувати посіви, вирізувати поголів'я робочої та продуктивної худоби.

У відповідь більшовики взяли курс на суцільну колективізацію. Перехід селянського господарства на колективний шлях став розглядатися як універсальний засіб розв'язання всіх проблем сільського господарства. У статті «Рік великого перелому», що з'явилася 7 листопада 1929 р., Йосиф Сталін «теоретично» обґрунтував політику суцільної колективізації, він твердив, що буцімто «в колгоспи йдуть селяни не окремими групами... а цілими селами, районами, навіть округами». Насправді ніякого масового потягу селян до колгоспів не було. Восени 1929 р. колгоспи об'єднували всього кілька відсотків селянських господарств. Однак доля українських селян була вирішена — почалась примусова суцільна колективізація.

Колгоспний лад створював для більшовиків майже ідеальні умови щодо вилучення всього вирощеного зерна. Постанова ЦК ВКП(б) від 5 січня 1930 р. «Про темпи колективізації і заходи допомоги держави колгоспному будівництву» зобов'язувала українське партійно-радянське керівництво завершити колективізацію до весни 1932 р. А щоб залякати селян і примусити їх швидше записуватись до колгоспів, одночасно з колективізацією в країні розпочали ліквідацію «куркульства як класу». Куркуль став жупелом, яким лякали всіх селян, не бажаючих ставати колгоспниками. Кількість так званих «куркулів» було наперед визначено постановою ЦК ВКП(б) «Про заходи у справі ліквідації куркульських господарств у районах суцільної колективізації» від 30 січня 1930 р., згідно з якою до кожного села доводили рознарядку щодо «розкуркулення» і жорстко вимагали її неухильного виконання. За неповними даними, в Україні було «розкуркулено» щонайменше 200 тисяч селянських господарств, або майже 1 мільйон селян. Більшість цих бідолах потрапили в спецпо-

селення на Далекій Півночі, в Сибіру та на Далекому Сході, де масово вимирали від голоду, непосильної праці, хвороб.

За допомогою жорстоких репресій, конфіскації «розкуркулених» господарств, повного вилучення зерна в колгоспах та в одноосібників у 1930 р. більшовики «заготовили» в Україні 400 мільйонів пудів зерна (в 1929 р.— 310 мільйонів). Але розорене сільське господарство вже не могло давати таку кількість хліба. У 1931 р. держава заготовила 380 мільйонів пудів, але вимела все зерно з українського села.

Деградація сільського господарства, викликана примусовою колективізацією, безгосподарність, некомпетентність керівництва призвели до поганого обробітку землі, великих утрат при збиранні врожаю тощо. А плани хлібозаготівель не зменшувались. Як наслідок — голодування, що розпочалося вже взимку 1931/32 р., переросло в справжній голод у 1932 р.

На кінець жовтня 1932 р. селяни України із запланованих в тому році 356 мільйонів пудів хліба здали державі лише 132 мільйони. Лишків зерна уже не було. У багатьох місцевостях люди вже голодували, але більшовиків це зовсім не турбувало. Партиїно-радянське керівництво вимагало безумовного виконання плану хлібозаготівель. Для цього ЦК ВКП(б) надіслав у листопаді 1932 р. в Україну комісію на чолі з головою Раднаркому СРСР В'ячеславом Молотовим, що отримала повноваження за будь-яку ціну виконати план хлібозаготівель. Ця комісія, застосувавши надзвичайні заходи, до лютого 1933 р. заготувала ще 100 мільйонів пудів хліба в країні, що вже була охоплена лютим голодом. Тобто одне людське життя було більшовиками оцінене в 20 пудів зерна (приблизно 330 кг).

Таким чином, плани хлібоздачі в 1932/33 господарському році мали нереальні, перебільшені обсяги. Для безумовного виконання хлібоздач були мобілізовані найбільш віддані партії комуністи, комсомольці та безпартійні активісти. Працівники, які намагалися довести згубність обраної політики щодо села чи хоча б піддавали її критиці, негайно звинувачувалися в опортунізмі, пособництві «класовому ворогові» і зазнавали переслідувань та репресій. Партиїне і радянське керівництво в УСРР діяло цілком і повністю відповідно до настанов та вимог союзних органів влади. Окремі критичні виступи керівних працівників були рідкісними, нерішучими, а отже, нічого змінити не могли.

З метою примусити селян працювати в колгоспах і назавжди покінчити з їх опором аграрній політиці радянської влади, більшовики застосували розгорнутий під виглядом хлібозаготівель терор голо-

Ударна бригада Балаклійської комуни «Хлібороб» направляється на хлібоприймальний пункт. 1932 р.

дом. Тотальне вилучення хліба супроводжувалося встановленням харчової блокади України з використанням військ НКВС та міліції, щоб не допустити ввезення харчів мішечниками із сусідніх Білорусії та Росії в Україну.

За невиконання явно нереальних планів хлібозаготівель на селян накладалися натуральні штрафи м'ясом, картоплею, овочами, через що вони позбавлялися будь-яких харчів і свідомо прирікалися на голодну смерть (постанови ЦК КП(б)У від 18 листопада та Раднарком УСРР від 20 листопада 1932 р. «Про заходи до посилення хлібозаготівель»).

Умираючим від голоду селянам держава відмовляла в допомозі харчами, у той час як значна кількість зібраного продовольства псувалась на залізничних станціях, у пунктах Заготзерна. 6 грудня 1932 р. з'явилася постанова РНК УСРР і ЦК КП(б)У «Про занесення на чорну дошку сіл, які злісно саботують хлібозаготівлі», що спричинило до різкого збільшення жертв голодомору. 27 грудня 1932 р. в СРСР був введений інститут прописки і паспортна система, чим значно обмежувалися можливості селян у виїзді до міст з метою пошуку продуктів харчування.

Про свідоме використання більшовиками голоду, щоб зламати хребет українському селянству, свідчить і цинічна заява генерально-го секретаря ЦК КП(б)У Станіслава Косіора, що голод повинен був навчити село «уму-розуму».

Усі ці дії вищою партійно-радянського керівництва відповідають змістові поняття «геноцид», визначеного конвенцією ООН 8 грудня 1948 р. Верховна Рада України у грудні 2006 р. визначила Голодомор 1932—1933 рр. як геноцид проти українського народу.

Винними у скоєнні цього злочину слід вважати партійне і радянське керівництво СРСР, особисто Й. Сталіна, В. Молотова, Л. Кагановича; партійне і радянське керівництво УСРР — С. Косіора, П. Постишева, В. Чубаря, Г. Петровського, П. Любченка, В. Балицького, секретарів обкомів, райкомів, голів райвиконкомів, місцевих функціонерів усіх рівнів, активістів — усіх, що були причетні до здійснення на селі аграрної політики, яка призвела до трагедії Голодомору.

Наслідки Голодомору відбилися на всіх сферах життя суспільства — політичній, економічній, соціальній, культурній. Частина з них залишилися неподоланими ще й донині. Вони є одною з причин тих труднощів, які постали перед українським народом на шляху до утворення незалежної держави і побудови демократичного суспільства.

Голодомор 1932—1933 рр. мав для Харківщини дуже згубні наслідки. Це виявилось, перш за все, у значній кількості померлих від голоду. У наукових дослідженнях називається цифра два мільйони людей у межах Харківської області станом на 1932—1933 рр. Прямі ж втрати селянства області від штучно влаштованого голоду склали щонайменше півтора мільйона осіб. Ця страхітлива цифра означає, що в області від голоду померла одна третина селян, переважно українців. Отже, на території Харківської області в 1932—1933 рр. було вчинено акт геноциду проти українського народу.

Разом з тим для відтворення всієї картини злочину, учиненого комуністичним режимом, доцільним вбачається продовження регіональних досліджень. У цьому плані корисним є видання збірника документів та матеріалів «Голодомор 1932—1933 років на Харківщині», підготовленого колективом Державного архіву Харківської області.

Уміщені в збірнику архівні документи за походженням, характером, тематикою, змістом поділяються на кілька великих тематичних груп. Передусім, це ті, що висвітлюють проведення в області злочинної хлібозаготівельної політики, показують методи реквізиції

продовольства у селян, методичний і жорстокий тиск всіх ланок репресивного режиму з метою безумовного виконання явно завищених планів, що і стало головною причиною трагедії (документи № 2, 5, 6, 38, 40, 56, 57, 61, 64, 70, 71). Друга група документів красномовно свідчить про репресії режиму щодо тих, хто не зміг виконати план хлібозаготівель (№ 7, 10, 11, 34, 36, 41—44, 46—55, 58—60, 62, 63, 66, 68, 69, 74—78, 81—84, 86—89, 91, 94). Третя група документів — це листи, заяви, дописи селян, де вони скаржаться на нереальні завдання по хлібоздачі та інших продуктах, поставлені перед ними органами влади, вкрай брутальні, жорстокі і нелюдські методи тотальної реквізиції хліба та інших харчів, конфіскацію майна і виселення. Резолюції можновладців по цих скаргах свідчать про глибоку зневагу, бездушність та цинізм представників радянської влади до простих хліборобів, про антинародну суть більшовицького режиму (№ 1, 9, 16—18, 20, 22, 24, 27, 30, 31, 80, 85, 119, 133, 134). Четверта група документів збірника свідчить про опір селян згубній політиці режиму (№ 26, 33, 67, 72, 73). П'ята група документів — це свідчення про масовий голод, що розпочався в області з 1932-го і переріс у Голодомор 1933 р. (№ 12, 19, 21, 23, 25, 28, 32, 35, 39, 92, 93, 95, 96, 98—108, 110, 111, 113, 116, 117, 127, 132, 136, 139—160). Шоста група документів свідчить, що комуністичний режим, не зважаючи на тотальний Голодомор в краї, піклувався не про врятування голодних людей, а про виконання експортних завдань та заходи щодо цього (№ 90, 112).

Документи і свідчення очевидців, зібрані в цьому збірнику, свідчать: основними причинами Голодомору на Харківщині були — здійснена насильницькими методами суцільна колективізація сільськогосподарства, що призвела до розселення, знищення найбільш вправних господарів, дезорганізації і занепаду сільського господарства; надмірно завищені плани хлібозаготівель та злочинні методи їх виконання. На території Харківщини у 1932—1933 рр. мав місце штучно створений голодомор, вчинений акт геноциду проти українського народу.

В. В. КАЛИНИЧЕНКО, доктор історичних наук,
професор, завідувач кафедри історії України
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Збірник документів «Голодомор 1932—1933 років на Харківщині» присвячений одній з найбільш трагічних і «закритих» сторінок історії українського народу.

Роботу з виявлення документів про Голодомор 1932—1933 рр. Держархівом Харківської області розпочато ще на початку 90-х рр. ХХ ст. Деякі з цих документів увійшли до першого збірника документів цієї тематики: «Голод 1932—1933 рр. на Україні: Очима істориків, мовою документів» (К., 1990).

З того часу тема Голодомору залишається актуальною для працівників архіву.

Виявлені архівістами документи використані в друкованих виданнях: «Колективізація і голод в Україні. 1929—1933 рр.» (К., 1992), «Чорні жнива. Голод 1932—1933 років у Валківському та Коломацькому районах Харківщини (документи, спогади, списки померлих)» (К., 1997) тощо.

Особливо активізувалася робота працівників держархіву області з виявлення документів про Голодомор 1932—1933 рр. на Харківщині наприкінці 2006 р. на виконання звернення Президента України щодо створення реєстру фондів меморіального характеру, а також відповідного наказу Державного комітету архівів України.

Документи, подані в збірнику, висвітлюють виникнення, перебіг і наслідки Голодомору на Харківщині.

Слід зазначити, що документи періоду 1932—1934 рр. надійшли на зберігання до Держархіву Харківської області не повністю; значна кількість документальних матеріалів загинула у 1941—1943 рр. (період тимчасової окупації Харкова і більшої частини території Харківської області). Тому відомостей про трагічні події Голодомору 1932—1933 рр. по окремих районах Харківської області в архіві не виявлено.

Обоз із зерном, конфіскованим у куркулів с. Коломак Валківського району. 30-ті рр. ХХ ст. (ДАХО, ф. П-11589, оп. 1, спр. 344)

* * *

Основна джерельна база збірника — це документи, що зберігаються в архівних фондах Державного архіву Харківської області (ДАХО). При підготовці збірника також використано декілька документів з фондів Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГО), Центрального державного архіву вищих органів влади і управління (ЦДАВО) та Державного галузевого архіву Служби безпеки України (ДАСБ України).

Усього у збірнику вміщено 160 документів і матеріалів. Переважна їх більшість публікується повністю, окремі подано у витягах або скорочені. Як правило, було вилучено нетематичну частину тексту або таку, що має другорядне значення.

Назви областей, районів чи населених пунктів подано за тогочасним адміністративно-територіальним поділом.

Збірник складається з передмови та двох частин.

Частина I — це документи з історії Голодомору 1932—1933 рр. Частина II — спогади про Голодомор, зібрані упродовж 1994—2008 рр.

Документи і матеріали публікуються мовою оригіналу за сучасним правописом, але із збереженням стилю викладу та мовних особливостей часу. Грубі орфографічні та синтаксичні помилки виправлено без застережень, уточнення наведено в квадратних дужках.

Збірник доповнено необхідним науково-інформаційним апаратом: іменним і географічним покажчиками, примітками, списком скорочень, переліком документів.

Під текстом кожного документа вміщено легенду з назвою архіву, номером фонду, опису, справи, зазначенням кількості аркушів. Указано також, оригінал це чи копія, спосіб виконання — рукопис, машинопис, типографський друк тощо. Примітки позначені зірочками і подані за легендою.

Іменний покажчик містить алфавітний перелік прізвищ з ініціалами імен, які зустрічаються у тексті.

Географічний покажчик містить складений за алфавітом перелік зазначених у документах адміністративно-територіальних одиниць і населених пунктів.

До списку скорочень внесено в алфавітному порядку скорочені назви, аббревіатурні позначення та подано їх розшифрування.

Документи, які були раніше опубліковані, крім архівної легенди, мають умовні позначення для ідентифікації відповідних збірників. Перша цифра означає назву збірника, а друга — сторінки, на яких у ньому наведено текст документа. Збірники мають таку номерну індексацію:

«1» — Голод 1932—1933 років на Україні: Очима істориків, мовою документів.— К., 1990.— 605 с.; «2» — Колективізація і голод на Україні. 1929—1933.— К., 1992.— 734 с.; «3» — Чорні жнива. Голод 1932 — 1933 років у Валківському та Коломацькому районах Харківщини (документи, спогади, списки померлих).— К., 1997.— 369 с.; «4» — Голодомор 1932—1933 років в Україні: Документи і матеріали.— К., 2007.— 1128 с.

Авторський колектив висловлює щиру подяку Харківській державній обласній адміністрації за сприяння виходу збірника документів «Голодомор 1932—1933 років на Харківщині».

*Зроніть сльозу. Бо ми не мали сліз.
Заплачте разом, а не наодинці.
Зроніть сльозу за тими, хто не зріс,
Що мали зватись гордо — українці.*

*Заплачте! Затужіть! Заголосіть!
Померлі люди стогнуть з тої днини,
Й благають: українці донесіть
Стражденний біль голодної країни.*

*Згадайте нас — бо ми ж колись жили.
Зроніть сльозу і хай не гасне свічка!
Ми в цій землі житами проросли,
Щоб голоду не знали люди вічно.*

Ніна ВІНОГРАДСЬКА,
з поеми «Голодомор» *

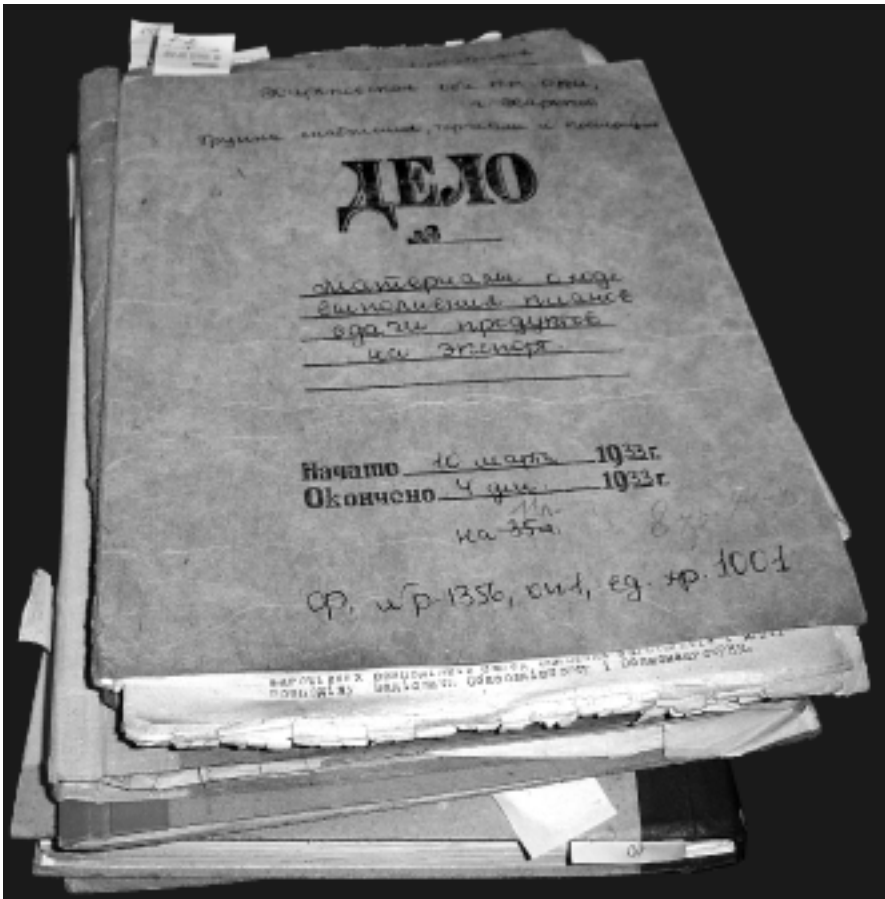
---

* *Виноградська Н.* Голодомор: Поема.— 2-ге вид., стереотип./ Післямова М. Козака.— Х.: Оригінал, 2007.—32 с.

Автор — Ніна Виноградська — поетеса, голова Харківського обласного відділення Конгресу української інтелігенції, заслужений діяч мистецтв України.

Частина I

Документи про Голодомор 1932—1933 років

№ 1

ЛИСТ СЕЛЯН З АРТЛЕЙ УДЯНСЬКОЇ СІЛЬРАДИ ЗОЛОЧІВСЬКОГО РАЙОНУ ДО Г. І. ПЕТРОВСЬКОГО * ПРО РЕКВІЗИЦІЮ ХЛІБА Й ГОЛОДУВАННЯ СІМЕЙ

2 січня 1932 р.

Дорогой наш вождь Григорий Иванович!

Просим тебя и умоляем как нашего защитника пролетариата и членов артели. Дорогой наш отец, мы обращаемся к Вам с просьбой, хотя [бы] Вы обратили на нас внимание, что с нами сделали партийцы с представителем района, это просто ужас. Неужели советская власть и партия издают такие законы, что последний пуд, даже 20 фунт. хлеба, что дало управление за трудодни, и тот отбирают. Что сделали над членами артели, над беднотой, оставили на произвол судьбы голодных женщин и детей, ломают двери, бьют сундуки, наставляют наганы и говорят: «Мы, партийцы, мы есть власть, хотим и постреляем как паразитов, мы вам покажем волю, а хлеб отдай, сам хоть сдыхай, хоть сегодня, хоть завтра, нам дела нет». Поэтому мы — бедняки, члены артели, и решили послать письмо Вам, чтобы хотя бы Вы обратили внимание и спасли нас от такой муки и голода, в чем и подписываемся.

Золочевский район, артели «Красная звезда», «Красный пахарь», им. Ворошилова, им. М. Горького, «Шлях Ілліча».

Просим и ждем Вашей помощи. С тем до свидания.

ЦДАВО України, ф.-1, оп. 8, спр. 117, арк. 218, 219. *Оригінал.
Рукопис; 2.— С. 388.*

* Петровський Григорій Іванович — голова ВУЦВК.

Примітка. 10 січня 1932 р. приймальна ВУЦВК переслала анонімного листа Золочівському райвиконкому для розслідування на місці. 16 лютого Удянська сільрада, на території якої знаходилися артілі, після перевірки

фактів не визнала їх правдивими, посилаючись на те, що анонімно писали листа селяни, до яких був застосований закон ВУЦВК про розкуркулення, тобто невдоволені. Проте сільрада визнала, що план хлібозаготівлі не виконали як індивідуальний, так і колгоспний сектори, що означало примусове вилучення хліба, у тому числі й залишеного для харчування. Взимку 1932 р. багато селян вже голодувало, чого не хотіли визнавати місцеві власті й нерідко прикрашали дійсність. 28 лютого 1932 р. Золочівський РВК надіслав всі матеріали перевірки ВУЦВК, вважаючи справу закінченою.

(Колективізація і голод на Україні 1929—1933.— К., 1992.— С. 660).

№ 2

З ДОПОВІДІ СЕКРЕТАРЯ ЗМІЇВСЬКОГО РАЙОННОГО ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У КОЗИРЕВА НА ПОЗАЧЕРГОВОМУ ЗАСІДАННІ БЮРО РПК «ПРО ПЕРЕБІГ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ В РАЙОНІ»

13 січня 1932 р.

Зовсім таємно

...Зважаючи на те, що додаткове завдання хлібозаготівель на 13 січня виконано на 83 %, або 1050 тон[н], по пшениці — 41 %, або 409 тон[н]; по секторах на 10/1-32 р.: колгоспний сектор — 83 % всіх культур, пшениці — 44 %; по одноосібному: всіх культур — 50 %, пшениці — 8 %; куркульсько-заможні господарства — 73 % всіх культур, пшениці — 13 %.

Таке становище свідчить про те, що уповноважені й секретарі партосередків, не дивлячись на неодноразове попередження про натиск на куркульсько-заможню частину та широко розгорнуту роботу серед одноосібників з тим, щоб не залишилось жодного контрактанта, який би не виконав своїх зобов'язань по контракції, а також куркульсько-заможня частина села не повинна бути в боргу жодним фунтом по виконанню доведених планів.

Особливо злочинний стан ми маємо з виконанням пшениці по одноосібному сектору та куркульсько-заможнім господарствам — усе це й наявність темпів, що ми перевадим по хлібозаготівлі, свідчать про повну можливість виконання пляну до 16/1-32 р.— чому в забезпечення цього терміну бюро РПК ухвалює:

1. Під час цих останніх штурмових днів треба будь що добитися виконання наданих планів куркульсько-заможним господарствам, але роботу треба поставити так: хоч майно куркуля й продали, а він все ж має виконати доведене йому завдання.

2. Останні два дні завершення хлібозаготівель повинні ознаменувати себе тим, щоб не залишилось жодного контрактанта, який не виконував своїх зобов'язань по контракції. Причому необхідно пам'ятати, що серед одноосібників потрібно це провести шляхом масової роботи серед них, яка до останнього часу недостатньо розгорнута й навіть маються випадки прямого ігнорування цього методу роботи (Рябухіно, Таранівка, Задонецьке).

3. Маючи в наявності факти, коли сільські організації й уповноважені, всупереч директив РПК, замість натиску на одноосібний сектор пішли шляхом найменшого опіру, тобто взяли зразу за колгоспи, й, визнаючи це за неправильні методи й практику в роботі, необхідно протягом останніх днів по колгоспному сектору добитися, щоб кожен колгосп продав державі всі свої лишки, що вони мають, чому зразу ж по колгоспному сектору зосередити роботу серед тих колгоспів, що мають лишки, але не здавши їх ганьблять всі колгоспи, що виконали свої плани — залишивши для себе необхідне, при умові, коли в тому або в іншому колгоспі немає фактів розбазарювання. Потрібно при виконанні завдань колгоспами пам'ятати, що колгоспи своє перше завдання виконали, а також мають виконати зустрічні пляни, але це не говорить за те, що в колгоспі треба забрати так, щоб не залишилось розподіляти на харчування й сіяти.

4. Виходячи з цієї постанови, зобов'язати фр[акцію] РВК дати по [радлінії] відповідні директиви сільрадам, а РКС — по колгоспам.

5. Зобов'язати Райснаб та Райспілку прискорити одержання краму з центру та просунути його до здатчиків, причому 100 % видачу краму провадити лише при 100 % виконанні завдань, як для колгоспів, так і для одноосібного сектору, а до цього крам давати лише 25 %.

6. Підтвердити попередню постанову Бюро РПК про партстягнення, накладене на уповноваженого по Заді[н]чанській сільраді тов. Кріна та за самовільний виїзд з сільради зняти свою рекомендацію про посилку його на учебу * як порушуючого партдисципліну.

Секретар РПК

Козирев**

ДАХО, ф. П-72, оп. 1, спр. 52, арк. 3, 4. Копія. Машинопис.

* Так у документі.

** Підпис відсутній.

№ 3

ОБ'ЯВА ПРО РОБОТУ МЛИНА № 1 У м. ВАЛКИ

[Січень] 1932 р.

До Кобзарівської * сільради
Просьба широко розповсюдити

Млин № 1 в м. Валках повідомляє колгоспи та населення Валківщини, що після поставленого твердого питання району та центру про закриття та опечатання всіх дрібних млинів, за виключенням млинів Валківської райконтори, з яких більш пристосованим [є] Валківський млин № 1 до переробки та обміну селянського збіжжя, без великих черг, на борошно встановл[ених] гатунків. Млин працює всі робочі дні, крім вихідних 6, 12, 18, 24 та 30 [числа] кожного місяця...

Адміністрація **

Набока

ДАХО, ф. Р-1886, оп. 1, спр. 93, арк. 8. Копія. Машинопис; 3.—
С. 58.

* Назву сільради написано чорнилом.

** Підпис відсутній.

№ 4

ТЕЛЕФОНОГРАМА ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ДО ВСІХ СІЛЬРАД РАЙОНУ ПРО ЗАБОРОНУ ЗДАВАТИ ПОСІВНИЙ МАТЕРІАЛ В РАХУНОК ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

23 січня 1932 р. *

Помічаються випадки, що по деяких сільрадах виконання пляну хлібозаготівлі по колгоспному сектору здають посівний матеріал.

РВК категорично забороняє вивозити насіннєвий фонд в колгоспах в рахунок виконання пляну хлібозаготівок **.

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 19. Оригінал. Рукопис.

* Дата приймання телефонограми Черемушнянською сільрадою Валківського району.

** Підпис нерозбірливий через відсутність нижньої частини документу.

№ 5

ТЕЛЕФОНОГРАМА ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ДО СІЛЬРАД ТА УПОВНОВАЖЕНИХ ЗАГОТКОНТОРИ ПРО ДОВЕДЕННЯ ТВЕРДИХ ПОДВІРНИХ ЗАВДАНЬ КУРКУЛЬСЬКИМ ГОСПОДАРСТВАМ З ПЕРЕЛІКОМ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ЗАГОТІВЕЛЬ

5 лютого 1932 р.

Райвиконком пропонує на протязі 2-х день надіслати відомості про доведення твердих подвірних завдань куркульсько-заможним господарствам по всіх видах заготівель. По такій формі:

1. Назва заготівлі.
2. [С]кільком господарствам доведено пляна.
3. Яка кількість доведена в пудах, а курячих яєць — в штуках, молока — в літрах.

4. Кількість виконано по стану на 5/II [19]32 р.

Відомості надіслати по таких видах заготівель:

1. М'ясозаготівля — 15-місячний плян.
2. Олійні насіння.
- Плян врожаю 1931 р.
3. Картопля.
4. Цибуля.
- Плян урожаю [19]31 р.
5. Буряк харчовий.
6. Морква.
7. Капуста.
8. Мак.
9. Табакове насіння.
10. Прядиво.
11. Сіно.
12. Солома.
13. Кури.
- Плян 1-го кварталу [19]32 р.
14. Яйця.
15. Молоко.

Крім того, повідомити кількість надано[го] плану по м'ясозаготівлі та прядиву колгоспам та окремо колгоспникам.

За голову РВК	<i>Духовський</i>
Зав. райпостачання	<i>Кальницький</i>
Прийняв	<i>Д. Манойло*</i>

ДАХО, ф. Р-1886, оп. 1, спр. 86, арк. 6. *Оригінал. Рукопис; 3.— С. 59.*

* Прийнято Кобзарівською сільрадою.

№ 6

СТАТТЯ З ГАЗЕТИ «КОМУНАР»: «РОЗТРОЩИТИ ОПОРТУНІСТИЧНІ НАСТРОЇ! ВИКОНАТИ ХЛІБОПЛЯН В ЛЮТОМУ»

Не раніше 7 лютого 1932 р.*

РОЗТРОЩИТИ ОПОРТУНІСТИЧНІ НАСТРОЇ!

ВИКОНАТИ ХЛІБОПЛЯН У ЛЮТОМУ

Зліквідувати ** відставання

Колгоспи Сахновщинської МТС не виконали свого зобов'язання в хлібозаготівлях. На сьогодні плян хлібозаготівель по району діяльності МТС виконано на 83,5 відс[отків].

Лише 7 колгоспів по більшовицькому змобілізувалися на хлібозаготівлі і виконали свої пляни на 100—135 відс[отків]. Це: «Червоний орач», ім. Молотова, «Ударник», комуна «П'ятирічка», комуна «XV партз'їзду», «Червоні бійці», «Вільна праця». Але такі колгоспи, як ім. Шевченка та «Зелений клин» з Надеждинового, артіль ім. 8-ї конференції з Катеринівки, «Ясний пахар» з Степанівки, ім. Чубаря з Терноватки, «Соціяліст» з Тавежні та артіль ім. Огія з Огіївки, стали на шлях явного зриву в виконанні хлібозаготівель. Ці колгоспи не зкористались з більшовицького прикладу передовиків.

Щоб змобілізувати колгоспників на виконання директив партії й уряду про вивершення хлібозаготівель в лютому ударному місяці, крім ухвал, нічого не зроблено по цих колгоспах.

Бездіяльних управ, що стали на шлях допомоги куркульні, галасуючи, що хліба нема, не притягнуто до суворої відповідальності. Такий стан терпіти далше не можна. Треба зразу ж розставити сили і вивершити хлібозаготівлі в лютому.

Н[ово]парафіївські комуністи здали темпи в боротьбі за хліб

Н[ова] Парафіївка (спецкор.)

Плян хлібозаготівлі Н[ово]парафіївська сільрада виконала на 91,3 відс[отка]. Зокрема за останній п'ятиденник заготовлено 0,1 відс[отка] лютогового пляну. Колгоспи «Червоний промінь» та «Тарасівка» й далі продовжують відставати, не виконуючи щоденних завдань вивозу хліба. Тут за п'ятиденку здано тільки від 30 до 40 центнерів хліба. Голови артілей Голик та Білик злісно ігнорують постанови бюро осередку та РПК з приводу закінчення хлібозаготівель цією сільрадою ближчих днів. Вони категорично заявили: «Хліба нема». Крім того, Білик веде розкладницьку роботу серед колгоспників, забороняє віяти полову та молотити солому.

Партосередок досі до цих зривників не вжив відповідних заходів, а навпаки замазує дійсний стан.

Розтрощити опортуністичні настрої виконати хлібоплян в лютому

Зліквідувати відставання

Колгоспи Сахновщинської МТС не виконали свого зобов'язання в хлібозаготівлях. На сьогоднішній план хлібозаготівель по району діяльності МТС виконано на 83,5 відс.

Лише 7 колгоспів по більшовицькому зобов'язувалися на хлібозаготівлі і виконали свої плани на 100-135 відс це: „Червоний срач“, ім. Молотова, „Ударник“, комуна „П'ятирічка“ комуна „XV-го вертав'яду“, „Червоні біліці“, „Вільна праця“. Але такі колгоспи, як ім. Шевченка та „Зелений клин“ з Надзвичайного, артіль ім. 8-ї комсомольської з Катеринолівки, „Ясний парад“ з Степанівки, ім. Чубарі з Торніватки, „Соціаліст“ з Тавоїки та артіль ім. Осіпа з Огілки, стали на шлях лютного зриву в виконанні хлібозаготівель. Ці колгоспи не зверталися з більшовицького прикладу порозуміння.

Щоб змобілізувати колгоспників на виконання директив партії й уряду про завершення хлібозаготівель в лютому ударному місяці, крім усього іншого не зроблено по цих колгоспах.

Бездіяльних урядів, що стали на шлях допомоги куркульці гальсуючи, що хліба нема не протягнуть до суворого відповідальності. Такий етап боротьби даліше не можна. Треба зразу ж розставити сили і завершити хлібоза-

Н-Парафіївські комуністи здали темп в боротьбі за хліб.

Н-Парафіївна (спецюр). Плян хлібозаготівлі Н-Парафіївська сільрада виконала на 91,8 відс. Зокрема за останній п'ятиденник заготовлено 0,1 відс. лютого п'яного п'яну. Колгоспи: „Червоний промінь“ та „Тарасівка“ й далі продовжують відставати не виконуючи щоденних завдань вивозу хліба. Тут за п'ятиденку адамо тільки від 30 до 40 центнерів хліба. Голови артілей: „Голки, та Білки заісно ігнорують постанови бюро осередку та РПК з приводу закінчення

хлібозаготівель цієї сільрадою ближчих днів. Вони категорично заявили: „хліба нема“. Крім того Білки веде розкладницьку роботу серед колгоспників, забороною віяти полову та мотити солому.

Партосередок досі до цих зривників не вжив відповідних заходів, а навпаки замазує дійсний стан.

Н-Парафіївна має всі можливості завершити хлібоплян ближчими днями. Треба тільки вивгати з лав партії таких як Білки та Голки. Савва Хо.

НА ФОТО: Хлібозаготівельна бригада колгоспників знявляла законаний у лім курсування хліб (Олександр, Лозовськ. р-н)

Н[ова] Парафіївка має всі можливості вивершити хлібопляна ближчими днями. Треба тільки вигнати з лав партії таких, як Білик та Голик.

Савва Хо

ДАХО, ф. Р-1356, оп. 1, спр. 62, арк. 28зв. *Фрагмент газети.*

* Датовано за змістом попереднього документу.

** Так у тексті.

№ 7

ПОВІДОМЛЕННЯ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ГОЛОВИ КОБЗАРІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПОСТАНОВИ ЩОДО НАКЛАДЕННЯ ШТРАФУ НА ЗЛІСНИХ НЕЗДАВАЧІВ ХЛІБА

12 лютого 1932 р.

Повідомляємо, що постанови про накладення штрафу за злісну нездачу державі хліба затверджено на гр[омадян]:

1. Кобзара Гната К. — на суму 700 крб.
2. Андрієвського Петра Тих. — 600 крб.
3. Вільхівського Тимофія Сав[ича] — 600 крб.
4. Хвороста Олександра Пр. — 500 крб.
5. Почапського Кіндрата Пил. — 500 крб.

Вам дозволяється провести термінове безспірне стягнення через продаж встановленим порядком описаного майна на покриття штрафу.

Заст. голови РВК

Олійник

Секретар

Жило

ДАХО, ф. Р-1886, оп. 2, спр. 26, арк. 36. *Оригінал. Машинопис;*
З.— С. 60.

№ 8

ЛИСТ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА ЗЕМЕЛЬНИХ ФОНДІВ ГОЛОВИ ВАЛКІВСЬКОЇ РКК-РСІ * ПРО НЕЗАДОВІЛЬНУ ПІДГОТОВКУ РАЙОНУ ДО ВЕСНЯНОЇ СІВБИ

22 лютого 1932 р.**

За відомостями, що є в Харк[івському] обласному управлінні землевпорядження та земфондів, по В[алківському] району справа під-

готовки земельної території до весняної засівкампанії знаходиться в загрозовому стані. Так, до цього часу не переведено роботу по фіксації засівів, не виготовлено схем-нарисів по зем[ельних] об'єднаннях для визначення виробничих участків під час весняної засівкампанії, а тому Обл[асне] управління зем[левпоряджен]ня та земфондів просить вжити рішучих заходів в організації роботи по підготовці земельної території до весняної засівкампанії, керуючись директивними вказівками Наркомземсправ, надісланих 25/X-1931 р., № 3 — 12/IV, 17/I, № 3-27, 23/I [1932 р.] — № 3-22, мобілізувавши на цю роботу всіх земельних робітників району: мірщиків, членів сільземкомісій, польоводів колгоспів, і розпочати роботу по фіксації засівів та виготовлення схем-нарисів для визначення виробничих участків, прикріплення їх до виробничих бригад та ін. з тим, аби цю роботу до 15/III б/р *** було закінчено.

Про вжиті заходи та наслідки негайно повідомте нас.

Кер[уючий] обл[асним управлінням]
зем[левпоряджен]ня та земфондів
Секретар

*Добрунов
Шрамко*

Тир[аж] — 20 пр[имірників]

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 55, арк. 1. *Оригінал. Машинопис;*
З.—С. 61, 62.

* Копію листа було також надіслано голові Валківського райвиконкому.

** На документі помітка олівцем: «одержано 27.02.32 р.».

*** Очевидно, мається на увазі поточного року.

№ 9

**ЗАЯВА ОДНООСІБНИКА А. З. ЛИТВИНЕНКА З с. ЛОЗОВА НА
ХАРКІВЩИНІ ДО Г. І. ПЕТРОВСЬКОГО ПРО ДОПОМОГУ ХЛІБОМ ДЛЯ
ГОЛОДУЮЧОЇ СІМ'Ї ВНАСЛІДОК РЕКВІЗИЦІЇ ВРОЖАЮ СІЛЬРАДОЮ ***

29 лютого 1932 р.

До Всеукраїнського старости
Гр. Петровському, город Харьков

От гражд. с. Лозовой Олексіївського р-на
Харьковського округа **

Литвиненка Андрея Зиновьевича

Заявлення

Прошу розібрати мою заяву в том, что я по стану бідняк, імів до революції землі 3 десят., усадьбу 0,40 сот., 1 хату і 1 лошадь, а сім'ї 10 душ, із яких в Красной Армії служило 2 чолов[іки]. І от 1931 года мною било посіяно 4,40 га землі, із якої пшениці 2 га, жита 2 га і 40 сот., якого я не мог убрать як господарник, мені сільрада заборошила. А убрала артіль нашої сільради. За мой посів видали мені на 6 душ 10 пудів на цілий год. Як вам видно, що я [з] 10 пудами прожить не могу, а поетому я совершенно січас і з своєю сім'єю голода[ю], вплоть до смерти. Причому имею 65 год і также моєї дружині. А поетому прошу Вашого распоряженія, щоб мені добавили хлеба сколько возможно по Вашему усмотренію. Прошу, не откажіте в моєй прозьбі.

К сему проситель *А. Литвиненко*

ДАХО, ф. Р-1475, оп. 2, спр. 117, арк. 60. Оригінал. Рукопис; 2.— С. 425, 426.

* На документі стоїть штамп: «Особистий прийом».

** 3 27 лютого 1932 р.— Харківська область.

№ 10

ОПИС МАЙНА ЖИТЕЛЯ с. ВЕРБІВКА БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ Д. М. КОВАЛЬЧЕНКА, ПРОВЕДЕНИЙ СІЛЬРАДОЮ В РАХУНОК ШТРАФУ ЗА НЕВИКОНАННЯ ХЛІБЗАГОТІВЛІ

Лютий * 1932 р.

№ з/п	Назва речей	Кількість	Сума	Примітка
1	Хати	1	100 **	
2	Клуня	1	20	
3	Сарай № 1	1	20	
4	Сарай № 2	1	5	
5	Віз дерев'яний	1	2	
6	Плуг	1	50	
7	Борона дерев'яна	1	50	
8	Секатор	1	50	
9	Сани	1	2	

№ з/п	Назва речей	Кількість	Сума	Примітка
10	Діжок	2	1	
11	Коней	2	25	
12	Курей	3	3	
13	Соломи	—	2	
14	Ясла	1	1	
15	Шкафа	1	1	
16	Хомут	1	} 5	
17	Вожки ремін[ні]	1		
18	Черезсиделен ***	1		
19	Подушок	2	5	
20	Пилка подовжня	1	—	50

Майно описано членами сільради Лисенко Данило і Кобзар А.
Майно здано під охорону хазяїну двора.

За Ковальченка ****

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 2, спр. 78, арк. 3, Зв. *Оригінал. Рукопис.*

* Датовано за змістом попередніх документів.

** Тут і далі назву грошової одиниці не вказано. Очевидно, маються на увазі карбованці.

*** Так у документі.

**** Підпис нерозбірливий.

№ 11

ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ ПРАВЛІННЯ КОМБІНАТУ ім. ЛЕНІНА КОБЗАРІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ З РІШЕННЯМ ПРО ВИКЛЮЧЕННЯ З КОЛГОСПУ СЕЛЯНИНА Л. Г. МІЗИНА

11 березня 1932 р.

Повістка денна слідує: виключення з колгоспу чужого елемента.

У х в а л и л и: виключити таких куркулів:

Мізинна * Ливка ** Гавриловича, який мав до революції землі 12 га. Мав міцне хазяйство (косілку, молотарку, віялку, сіялку)

і неважно ставився до соввласті в перві роки революції, він завжди намагався шкодити по всіх наданих планах.

Голова	<i>І. Кобзар</i>
Члени правління	<i>С. Мельник</i> <i>Ф. Заєць</i> <i>А. Заєць</i>
Секретар	<i>П. Кобзар</i> <i>С. Шийка</i>

ДАХО, ф. Р-1886, оп. 1, спр. 90, арк. 39. *Оригінал. Рукопис; 3 — С. 63.*

* Так у документі.

** Так само.

№ 12

**ПОСТАНОВА ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У
ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ДИТЯЧИХ ЯСЕЛ І САДКІВ
І, В РАЗІ НЕОБХІДНОСТІ, ХАРЧУВАННЯ ДЛЯ ШКОЛЯРІВ І ЖІНОК,
ЯКІ МАЮТЬ ГРУДНИХ ДІТЕЙ, В РАЙОНАХ ОБЛАСТІ,
ДЕ МАЄТЬСЯ ГОСТРА НЕСТАЧА ПРОДОВОЛЬЧИХ РЕСУРСІВ**

22 березня 1932 р.

Окрема папка
Цілком таємно

В дополнение к принятому решению от 19/III-32 года бюро считает необходимым в порядке помощи Оболонскому району организацию детских ясель и садков.

Бюро обязывает Облоргкомитет в тех районах, где имеется острый недостаток продовольственных ресурсов, немедленно приступить к организации детских ясель, садков и, в случае необходимости, общественного питания для школьников и женщин, имеющих грудных детей.

Секретарь обкома *Терехов **

ДАХО, ф. П-2, оп. 3, спр. 1, арк. 2. Оригінал. Машинопис.

* Терехов Р.— секретар ЦК КП(б)У, перший секретар Харківського обкому КП(б)У (до II 1933 р.).

№ 13

**ТЕЛЕФОНОГРАМА ВАЛКІВСЬКИХ РАЙКОМУ КП(б)У
ТА РАЙВИКОНКОМУ УПОВНОВАЖЕНИМ РПК,
СЕКРЕТАРЯМ ПАРТОСЕРЕДКІВ ТА ГОЛОВАМ СІЛЬРАД
ПРО ЗНЯТТЯ ОБМЕЖЕНЬ У ПОМЕЛІ ЗЕРНА НА МЛИНАХ**

22 березня 1932 р.

На підставі директиви обласних організацій скасовується обмеження помолу зерна на млинах.

Тому пропонується скасувати всі обмеження перемолу. Переробку зерна проводити на млинах, що определіні РВК. Підтверджуємо директиву про заборону переробляти яру пшеницю.

Вести жорстоку боротьбу зі всякими формами спекуляції борошном та зерном.

Категорично забороняємо перемелювати озимі та ярі культури, що заброньовані як засівматеріал.

Секретар РПК
Голова РВК

*Пшенишний
Міюц*

Резолюція: Об'явити 24.03.1932 *

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 30. Засвідчена копія. Машинопис; 3.— С. 67.

* Підпис нерозбірливий.

№ 14

**ТЕЛЕФОНОГРАМА ВАЛКІВСЬКИХ РАЙКОМУ КП(б)У
ТА РАЙВИКОНКОМУ УСІМ ПАРТОСЕРЕДКАМ ТА ГОЛОВАМ СІЛЬРАД
ПРО ПОРЯДОК МОЛОТТЯ ЗЕРНОВІДХОДІВ В АРТІЛЯХ РАЙОНУ**

24 березня 1932 р.

Багато артільей запитують, де перемелювати відходи, яких не приймають на основних млинах для перемолу.

Перемол відходів дозволяється на млинах артільей, а там, де немає механічних млинів, перемол проводити на вітряках. Оскільки ці млини повинні перемелювати тільки відходи, будь-яке друге зерно категорично забороняється перемелювати.

Відповідальність за це покладається на секретарів партосередків та голів сільрад і уповноважених РПК. Довідки повинні видавати

сільради за підписом секретаря партосередку, голови сільради та уповноваженого РПК.

Строк помелу встановлюється 3 дні, після чого млини закрити і опечатати. Для контролю за перемолом зерна на млинах виділити комсомольців або членів партії.

Секретар РПК *
Голова РВК **

Пшенишний
Міюц

Резолюція 1: Об'явити 24.03.1932 [р.] ***

Резолюція 2: Об'яви розкл[еїти] 24.03.1932 [р.] ****

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 29. Засвідчена копія. Машинопис; 3.— С. 68.

- * Підпис відсутній.
- ** Так само.
- *** Підпис нерозбірливий.
- **** Підпис відсутній.

№ 15

**ТЕЛЕГРАМА ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У ДО ВСІХ СЕКРЕТАРІВ
РПК ТА ГОЛІВ СІЛЬРАД ОБЛАСТІ ПРО ЗНЯТТЯ ЗАГОРОДЖУВАЛЬНИХ
ЗАГОНІВ, НАПРАВЛЕНА ВАЛКІВСЬКИМ РАЙВИКОНКОМОМ УСІМ
СЕКРЕТАРЯМ ПАРТОСЕРЕДКІВ І ГОЛОВАМ СІЛЬРАД РАЙОНУ**

28 березня 1932 р.

Ввиду имеющихся [в] областкоме сведений о введении [в] ряде мест ограниченный в перевозке отдельными лицами небольшого количества хлеба, семян, установлении заградительных отрядов и прочем, предлагается немедленно устранить эти ограничения, безусловно снять всякого рода заградительные отряды.

Терехов *
Порайко **

Резолюція: Подшить к делу. 30.ІІІ.32 [р.] ***

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 26. Засвідчена копія****.
Машинопис; 3.— С. 68.

- * Підпис відсутній.
- ** Порайко — голова Харківського облвиконкому.
- *** Підпис нерозбірливий.
- **** На документі є штамп Черемушнянської сільради Валківського району.

№ 16

ЗАЯВА М. Д. КУЦЕНКА ДО ЧЕРЕМУШНЯНСЬКОЇ СІЛЬРАДИ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ З ПРОХАННЯМ ПОВЕРНУТИ КОНФІСКОВАНЕ МАЙНО (ХАТУ)

Березень 1932 р.

Прохаю повернути мені мою будівлю — хотя яка залишилась нерозібраною. Так як мені був доведений план до двору непосильний по моєму прибутку, то й прохаю розглянути мою справу. З мене куркуль дуже скверний: я мав $3\frac{1}{2}$ га землі, побочно нічим не займався, зокрема, копався на цих 3 га, а будівлю наживав дуже важко, тому що я, не виходя 5 років, працював у шахті, поки був дужий; чужого труда не іспотірова * ні на один день, зокрема, сам робив, тому що я потомства бідного і це все моє скверне хозяйство доводилось наживати самому із себе і собственими мозолями. Прохаю не відмовити повернути хоть саму хату хозяю.

Куценко

Резолюція: Заявн[ику] відмовити **

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр 16, арк. 118, 118зв. *Оригінал. Рукопис.*

* Так у документі, очевидно мається на увазі «експлуатував».

** Підпис нерозбірливий.

№ 17

ЗАЯВА ЧЛЕНА АРТІЛІ «ЧЕРВОНА НИВА» В. К. КІРІЧЕНКА ДО ЧЕРЕМУШНЯНСЬКОЇ СІЛЬРАДИ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ З ПРОХАННЯМ ПОВЕРНУТИ КОНФІСКОВАНИЙ МІШОК МУКИ

16 квітня 1932 р.

Я прохаю президію Черемушнянської с/ради не отказать моїй просьбі і повернути мені муку, яка забрана тов. Коваленко та Бондаренко.

Товариші! Я ще вас раз прохаю, так як я член артілі «Червона нива»: не оставте мене і мою сестру, яка і сьогодні працює в артілі,

то щоб ми голодними працювали, а по якій причин[і] вона була не дома, я вам зараз об'ясню.

Дома, поки Донченки не приходили до мене і не казали, щоб од мене дід та баба вибралис[ь] гет[ь] із хати, то я сказав: «Ви виходите, то візьміт[ь] мішок муки, бо ми із сестрой щодня на роботі, то в нас хтось його ще вкраде, а ви спечете та і нам кол[ись] дасте».

Потім Донченки сказали, що дід хай ще живе у хаті. То він остався дома, а мука стояла у мого брата і яку забрали. Так я всіх прохаю вернуть мені муку, в чом[у] підписуюсь.

Кириченко

Резолюція: Відмовити. 16 квітня 1932 р.*

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 16, арк. 81, 81зв. Оригінал. Рукопис.

* Підпис нерозбірливий.

№ 18

ЗАЯВА СЕЛЯНИНА Т. І. СЕМЕНОВА ЧЕРЕМУШНЯНСЬКІЙ СІЛЬРАДІ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ ПРО ДОЗВІЛ ГОСПОДАРЮВАТИ НА КОНФІСКОВАНІЙ ВЛАСНІЙ САДИБИ

29 квітня 1932 р.

До Черемушнянської сільради
Від громадянина с. Черемушна
ліквідован[ого] Т. І. Семенова

Заява

Цим прохаю вашого розпорядження дозволити мені бути власником своєї усадьби і останньої засіяної землі в полі. Коли польової не можна, то прошу тільки одну усадьбу. І я буду на усадьбі жити і будувати на зиму собі землянку, так як мою хату і все майно ліквідувано, все цілком. Прохаю сільраду не відмовити.

Просить Семенов

Резолюція: Заяві відмовити. Коваленко.

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 16, арк. 128. Оригінал. Рукопис; 2.— С. 458.

№ 19

**ТЕЛЕГРАМА ЦК КП(б)У ДО ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ ПАРТІЇ
ПРО НАДАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ДОПОМОГИ
ОКРЕМИМ РАЙОНАМ ОБЛАСТІ**

21 травня 1932 р.

Харків. Облбюро Терехову

Повідомляється постанова ЦК 21 травня:

Вважати за потрібне надати допомогу в першу чергу таким районам, що перебувають у найбільш тяжкому стані: по Харківській області восьми районам: Оболонському, Семенівському, Куп'янському, Золочівському, Липецькому, Миропільському, Чорнухинському, Старосалтівському.

Відпустити для організації громадського харчування колгоспників в районах і селах, що найбільш потребують допомоги: по Харківській області — 250 т проса та 3 вагони тюльки.

Зобов'язати обкоми всю допомогу, що їй буде надаватись для районів, що перебувають у найбільш тяжкому стані, розподіляти: 80 % — визначеним за списком та 20 % — селам і колгоспам інших районів, що потребують на допомогу.

Секретар ЦК КП(б)У   *С. Косіор*

ЦДАГО України. ф.-1, оп. 20, спр. 5459, арк. 8. Копія. *Машинопис*; 1.— С. 173; 4.— С. 177.

№ 20

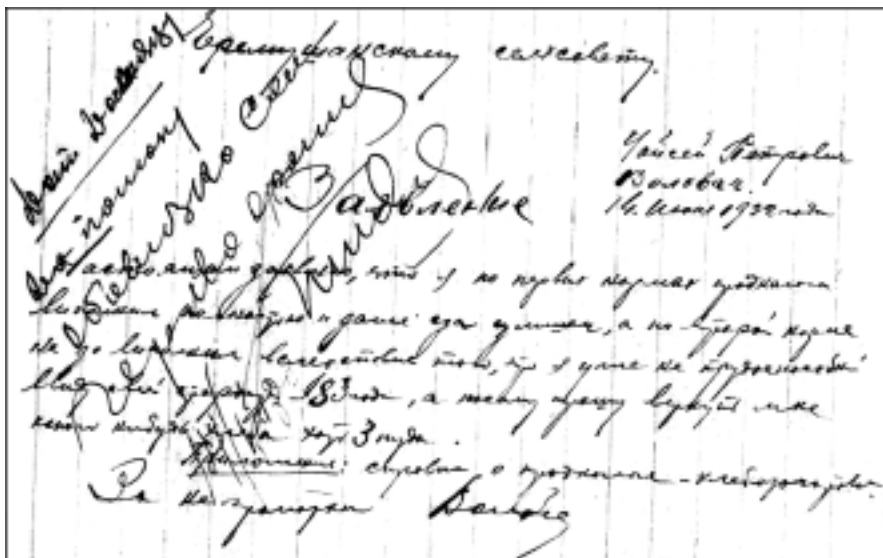
**ЗАЯВА СЕЛЯНИНА М. П. ВОЛЬВАЧА
ДО ЧЕРЕМУШНЯНСЬКОЇ СІЛЬРАДИ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ
З ПРОХАННЯМ ПОВЕРНУТИ ТРОХИ ХЛІБА, ЯКИЙ БУВ
КОНФІСКОВАНИЙ В РАХУНОК ДРУГОЇ НОРМИ ХЛІБОПОСТАВОК**

14 червня 1932 р.

Черемушанському сельсовету
Мойсей * Петрович Вольвач

Настоящим заявляю, что я по первых нормах продналога выполнил полностью и даже сда[л] излишки, а по второй норме недополнил вследствие того, что я уже нетрудоспособный ввиду своей

До документа № 20. Заява селянина М. П. Вольвача до Черемушанянської сільської ради

старости — 83 года, а поэтому прошу вернуть мне какого-нибудь хлеба хоть 3 пуда.

Приложение: справка о продналоге, хлебозаготовке **.

За неграмотного ***

Резолюция: Дати до [огляду]. Допомогу [...] **** 14 червня [19]32 [р.] *****

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 39.

- * Так у документі.
- ** Довідка відсутня.
- *** Підпис нерозбірливий.
- **** У тексті нерозбірливо.
- ***** Підпис нерозбірливий.

№ 21

З ПОСТАНОВИ ПОЛІТБЮРО ЦК КП(б)У
ПРО ДОДАТКОВУ ПРОДОВОЛЬЧУ ДОПОМОГУ РАЙОНАМ,
ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У НАЙБІЛЬШ ВАЖКОМУ СТАНОВИЩІ

21 червня 1932 р.

1. Надати додаткову продовольчу допомогу понад раніш відпущеної і що зараз відпускається на буряк районам, що перебувають у найбільш тяжкому стані:

...Харківській області — 7 районам

(Список районів — див. додаток)

...Харкову — 29 700 пудів

Цю додаткову допомогу, що відпускається, використати на 85 % для зазначених районів з тим, щоб на підставі всієї попередньої допомоги, хліба, що зараз відпускається на буряк, невисіяних серед колгоспних ресурсів і цієї допомоги було ліквідовано гостре продовольче становище в цих районах.

Зобов'язати області при розподілі допомоги зазначеним районам підходити індивідуально в залежності від ступеня потреби в харчі кожного з них. Райони теж самі повинні врахувати щодо сіл.

Решта 15 % допомоги області повинні використати для допомоги селам в інших районах, що перебувають у найбільш тяжкому стані.

У районах, яким відпускається цю додаткову продовольчу допомогу, надати допомогу також і вчителям.

... 4. Прийняти запропонований т. Якіром план розподілу по районах 70 тис. пудів продовольчої допомоги сім'ям червоноармійців. Решту 10 тис. пудів залишити в резерві.

*Додаток до протоколу Політбюро
від 21 червня 1932 р.*

Список районів, які найбільше потребують додаткової продовольчої допомоги

...III. Харьковская область

1. Семеновский
2. Кобеляцкий
3. Чутовский
4. Глобинский
5. Нехворощанский
6. Оржицкий
7. Оболонский...

ЦДАГО України, ф.-1, оп. 6, спр. 236, арк. 134, 135. Оригінал.
Машинопис; 1.— С. 187, 188; 4.— С. 213, 214.

№ 22

**ЗАЯВА М. М. ЯВДОШЕНКА ДО ЧЕРЕМУШНЯНСЬКОЇ СІЛЬРАДИ
ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ З ПРОХАННЯМ ПОВЕРНУТИ ХАТУ,
ЯКУ ПРОДАНО ЗА НЕСПЛАТУ ГРОШОВОГО ПОДАТКУ**

23 червня 1932 р.

До Черемушнянської сільради
від гр-на Явдошенка
Марка Михайловича

Заява

Прошу сільраду повернути мені бувшу мою усадьбу з постройкою, так як моє майно продано за невивплату грошового налогу. Сам я роблю на производстві, а сім'я моя живе на квартирі, в бувшій мой хаті ніхто не живе.

Прошу не оставити моєї просьби.

Марк Явдошенко

Резолюція: Заяві відмовити. Коваленко.

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 16, арк. 123. Оригінал. Рукопис.

№ 23

**ПОВІДОМЛЕННЯ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ БАЛАКЛІЙСЬКИМ
РАЙПАРТКОМУ ТА РАЙВИКОНКОМУ ПРО ВИДІЛЕННЯ
БАЛАКЛІЙСЬКОМУ РАЙОНУ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЗИКИ**

26 червня 1932 р.

Сообщается постановление обкома, облисполкома — выделить Балаклейскому району 1500 пудов продсуды.

Продсуду выдавать главным образом [для] стимулирования основных сельскохозяйственных работ в свекловичных районах — под обработку свеклы. Выдавать за выработанные нормы, а не за рабочий [день]. Распределение произвести райкомом, совместно с МТС, основным решающим и тяжелым колхозам. Колхозы, обслуживаемые МТС, получают продсуду через МТС.

Ильин *

* Посаду не вказано.

№ 24

**ЗАЯВА ЖИТЕЛЬКИ с. НОВИЙ МЕРЧИК ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ
Л. Я. ШЕРЕМЕТ ДО ПРОКУРОРА НОВОВОДОЛАЗЬКОЇ ДІЛЬНИЦІ
З ПРОХАННЯМ РОЗГЛЯНУТИ СПРАВУ
ПРО ПОВЕРНЕННЯ ЇЇ РОДИНИ ХАТИ**

28 червня 1932 р.

Прошу розглянути мою справу в тім, що до революцій землі не мали нічого, жили при батьках вдвох з мужем, який мав землі 2 га надільної та 12 душ сім'ї. А після революцій я отримав землі на 7 душ і одділився від батька в 1923 році. Тепер сім'я складається з 11 душ, налогу я платив до 1929 року 12 крб., числився по сільраді середняк, а в 1931 році довели план до двору в кількості 490 пудів, якого ми виконали 470 пудів, а 20 пудів недовиконали, тому що і на харчі не осталося. І сільрада віддала до суду мого мужа, і суд засудив на 3 роки, які він відробляє.

А сім'я була судом определена, щоби жила в своїй хаті, в якій мається 11 душ, самій старшій дочці 15 літ і самій меншій 7 місяців.

Но голова Новомерчанської сільради Литвинець, не додержуючись того, ізволив вигнати з хати мене з моїми дітьми і взяв корову невірною, тому що м'ясозаготівля була доведена в 1932 році і ми виконали цілком. А він взяв другу корову і передав артілі «Червоний факел». І поетому прошу, товариш прокурор, виїхати до Новомерчинської сільради і розслідувати мою справу. Прохаю не відмовити.

Шеремет Л. Я.

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 75, арк. 490, 491. Оригінал. Рукопис.

Примітка. Стиль документу наведено без виправлень. В архівній справі зберігаються характеристика та пояснення щодо заяви Шеремет Лукії Яківни, де вказано, що дії сільради з продажу вищезгаданого господарства бюро РСІ вважає за вірні (ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 75, арк. 492).

**З ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ
ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ ПАРТІЇ ЦК КП(б)У ПРО НАДЗВИЧАЙНО
НАПРУЖЕНЕ ПРОДОВОЛЬЧЕ СТАНОВИЩЕ
В ОКРЕМИХ РАЙОНАХ ОБЛАСТІ**

Червень 1932 р.

Проверенные данные непосредственно руководящих работников области по отдельным районам и колхозам, а также многочисленные материалы, поступившие особенно за последнее время от РПК, уполномоченных облпарткома, и сводки по линии Харьковского областного отделения ГПУ свидетельствуют о чрезвычайно напряженном продовольственном положении отдельных районов области, в особенности по колхозному сектору.

...Отпущенная продовольственная помощь для Харьковской области на период весеннего сева, ввиду ее незначительности, не могла обеспечить минимальные потребности области полностью.

Последние 2—3 дня обком осаждают массовые требования продовольственной помощи, районы сигнализируют о массовых случаях отказа выхода [колхозников] на работу по прополке пропашных культур. Исходя из этого, обком просит ЦК КП(б)У:

1. Немедленно поставить вопрос перед ЦК ВКП(б) о продовольственной помощи путем отпуска продовольствия, а также предоставить права потребкооперации Харьковской области закупать хлеб и продукты на территории ЦЧО и Северного Кавказа.

2. Отпустить хлеба и рыбы для продовольственной помощи колхозам буряковых районов, приравняв Харьковскую область к Винницкой и Киевской областям.

3. Воздействовать на соответствующие органы об ускорении отгрузки для области занаряженной, согласно решениям ЦК КП(б)У, 48 тыс. пуд. кукурузы из Новороссийска и Одессы.

4. Обком считает необходимым через Совнарком издать специальные указания о привлечении к строжайшей ответственности лиц, виновных в самовольной косовице недозревших хлебов.

Секретарь облпарткома *Терехов*

ЦДАГО України, ф.-1, оп. 20, спр. 5255, арк. 53—57. Оригінал.
Машинопис; 1.—С. 190—193; 3.—С. 77, 78; 4.—С. 223, 224.

**З ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ ДПУ УСРР ЦЕНТРАЛЬНОМУ КОМІТЕТУ
КП(б)У ПРО МАСОВИЙ ВИХІД СЕЛЯН З КОЛГОСПІВ В УКРАЇНІ**

13 липня 1932 р.

Дополнительно поступившие материалы местных органов ГПУ сигнализируют о дальнейшем росте требований колхозников об исключении их из колхозов.

Массовый характер вызовов и тенденции к выходам из колхозов фиксируются в ряде новых районов...

Всего на Украине на протяжении июня поступило заявлений о выходе из колхозов от 14 тыс. 055 человек в 475 колхозах 111 районов. Основная масса заявлений падает на районы Винницкой, Киевской и Харьковской областей.

Степень пораженности колхозов и районов выходами из колхозов, учтенными на протяжении июня, по каждой области в отдельности характеризуется следующими данными:

	Количество поступивших заявлений	В скольких колхозах	По скольким районам
...Харьковская область	3 тыс. 892	137	36

Значительно усилились также требования колхозников, главным образом, из числа подавших заявления о выходе из колхозов, о немедленном возвращении обобщественного ими рабочего скота, инвентаря и выделения озимых и яровых посевов. Во многих колхозах эти требования зачастую носили групповой характер и сопровождались угрозами самовольного разбора скота и инвентаря, если таковой не будет выдан. В тех случаях, когда руководство колхозов проявляло растерянность и бездействие в части проведения соответствующей работы, отдельные группы колхозников самовольно разбирали скот и инвентарь. Особую активность в этих случаях проявляют колхозницы. Характерно, что в разборе скота и инвентаря принимали участие отдельные колхозники, не подавшие заявление о выходе из колхоза.

Чаще всего разбирается рабочий скот. На протяжении июня, по далеко не полным данным, было разобрано 1640 лошадей в 70 разных колхозах, из них в третьей декаде июня — 989 лошадей по 52 колхозам.

По отдельным областям на протяжении июня разобрано такое количество лошадей:

Харьковская область — 387 в 18 колхозах...

Отмечавшиеся ранее тенденции к разделу колхозного посева на корню и уборка его в индивидуальном порядке в отдельных районах получили широкое распространение как среди подавших заявление о выходе из колхозов, так и в отдельных группах колхозников.

В третьей декаде июня эти тенденции зафиксированы в 148 колхозах 36 районов разных областей.

По-прежнему тенденции к выходам и выходы из колхозов имеют место, главным образом, в тех колхозах, где вопросам организационно-хозяйственного укрепления их не уделяется достаточного внимания и в основном вызваны:

а) бездеятельностью и бесхозяйственностью правлений колхозов;

б) низкой нормой выработки и задолженностью по трудодням;

в) допущенными классовыми искривлениями и недочетами руководства;

г) нечутким отношением к нуждам колхозников;

д) продовольственными затруднениями.

В некоторых местах усилению тенденций к выходу из колхозов способствует деятельность кулацкого, церковного и прочего враждебного элемента, направленная к развалу колхозов, выражающаяся в проведении антисоветской агитации и распространении всевозможных провокационных слухов.

Сейчас в ряде районов усиленно муссируются слухи о том, что наступил «новый нэп» — кулакам и распроданным будут возвращены земля и имущество, за вышедшими из колхозов до 1 июля 1932 г. будут закреплены земельные участки на 25 лет, а невышедших закрепят на долгие годы за колхозами, которые превратятся в совхозы, что имеется постановление правительства о снятии на колхозных полях незрелой ржи и т. д. Подобные слухи широко распространяются на базарах...

Заместитель председателя

ГПУ УССР

Карлсон

ЦДАГО України, ф.-1, оп. 1, спр. 2021, арк. 47—51. Оригінал.
Машинопис; 1.— 205—207; 3.— С. 79—81; 4.— С. 249—251.

№ 27

**ЗАЯВА В. С. КІСЛЯ ДО ЧЕРЕМУШНЯНСЬКОЇ СІЛЬРАДИ
ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ З ПРОХАННЯМ ПРО ПОВЕРНЕННЯ
ПРОДАНОГО ЗА НЕВИКОНАННЯ ПЛАНУ ХЛІБОЗДАЧІ МАЙНА**

23 липня 1932 р.

До Черемушанської сільради
гр-на с. Черемушної
Кісіль Василя Степановича

Цим прохаю сільраду повернути мені хату і усадьбу, так як моє майно продане за невиконання [здачі] хліба. Грошовий налог я віддав повністю. Робити ніде не роблю, тому що я старий. Живу на квартирі. Прохаю не відмовити моїй просьбі.

В. Кісіль

Резолюція: Заяві відмовити. Коваленко.

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 16, арк. 130. *Оригінал. Рукопис; 3.—*
С. 214.

№ 28

**ЛИСТ ОБЛАСНОГО ОРГБЮРО РОБОС
ВАЛКІВСЬКИМ РАЙПРОКУРАТУРИ ТА РАЙОННІЙ КК-РСІ
З ПРОХАННЯМ РОЗСЛІДУВАТИ СПРАВУ
ЩОДО ПОСТАЧАННЯ БОРОШНОМ ВЧИТЕЛІВ с. ОГУЛЬЦІ**

Не пізніше 28 липня 1932 р.*

До Облоргбюро звернувся тов. Кучеренко з Огульцівської ШКМ з заявою, що колектив Огульцівської школи не одержав на утримання за червень — липень ** борошно ні з червеневого, ні з липневого наряду, що було занаряжено до Валківського району. Облоргбюро категорично пропонує забезпечити з липневого наряду колектив Огульцівської ШКМ, видавши їм і за червень м-ць. Облоргбюро Робос просить райпрокуратуру та РКК-РСІ розслідувати справу з постачанням учителів в Огульцях і винних притягти до відповідальності.

До цього додаємо, що по заяві т. Кучеренко представники Споживчого т-ва та с/ради безобразно поводяться з освітянами, називають паразитами, голова с/р. не хоче розмовлять, в той час як в цьому [селі] є учителька Сукачова з трьома дітьми, яка пухне з голоду.

За голову Облоргбюро *Писаревська*

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 67, арк. 301. Оригінал. Машинопис.

* Датовано за змістом попередніх документів.

** Фразу «на утримання за червень — липень» написано чорнилом.

Примітка. В архівній справі також зберігається пояснення голови Огульцівського сількому Робос Валківського району обласному оргбюро Робос щодо скарги вчителя Кучеренка про голодування освітян від 1 серпня 1932 р.: «Дійсно, т. Кучеренко з централізованого постачання борошном вчителів Валківського р[айо]ну за червень мі[ся]ць не одержав нічого. Справа була така: борошно, що одержала Огульчанська спож[ивча] кооперація для вчителів, розподіляв сільком спілки Робос, в тому числі виділено було й т. Кучеренку кількістю 6,900 [кг]. На час розподілу цього борошна т. Кучеренко не був дома (був на конференції), й тому зараз же борошна не одержав. На другий день спож[ивчий] кооператив це борошно розбазарив, хоч і був попереджений про те, що цього борошна видавати іншим не можна. Всі заходи, що були вжиті з боку сількому про видачу т. Кучеренку борошна, нічого не вплинули на правління Огульчанського спож[ивчого] т[оварист]ва. Треба додати, що й тим вчителям, які одержували борошно на другий день після розподілу, крамник т. Кривеженко підмінив житне борошно на соєве. При одержуванні пайка з кооперативу крамник Кривеженко поводиться з вчителями й лікарями надзвичайно грубо, обзиваючи декого «паразитами», «сукиними синами» тощо. Взагалі постачання вчителів нікудишне: за липень місяць з пайка вчителі нічого не одержали, хоч це цілком можливо для спож[ивчого] т[оварист]ва.

В справі постачання правління т[оварист]ва та й сільрада займаються обіцянками та тяганиною: одержати пайок без втручання районних органів неможливо.

Зарплата весь час видається з великим запізненням (наприклад, за червень одержали 21 липня). Внаслідок цього вчителі Огульчанської школи формальним образом голодують (у кожного боргів по 100—250 крб.), бо ціни на базарі надзвичайно високі.

Відносно купівлі промкрану вчителями в спож[ивчих] т[оварист]твах — справа надзвичайно погана — декілька разів вчителі їздили до м. Харкова за гасом, бо в спож[ивчому] т[оварист]ві його для вчителів не відпускали. Є багато фактів, коли вчительки, йдучи з кооперативу, плакали, бо крамник Кривеженко або доставщик Попов «брали їх в шори» — не продавали [ї] катушки ниток. Отже, прохання розслідувати цю справу, винних притягти до відповідальності...» (ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 67, арк. 302—303зв.).

№ 29

**ЛИСТ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ДО ВСІХ ГОЛІВ СІЛЬРАД
РАЙОНУ ПРО ЗАБОРОНУ ПОМОЛУ ЯРОЇ ТА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ**

Не пізніше 2 серпня 1932 р.*

До закінчення річного пляну хлібозаготівлі РВКом категорично пропонує припинити помол ярої та озимої пшениці колгоспам, колгоспникам та одноосібним господарствам. Останні культури переводьте помол по 20 фун[тів] на їдця за довідками сільрад на місяць**.

с/п Голова РВКу
Зав. райпостач

*Міюц***
Пахучий*

Резолюція: До виконання 2 серпня 1932 р.

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 51. *Оригінал. Машинопис.*

* Датовано за резолюцією.

** «На місяць» дописано олівцем.

*** Підпис відсутній.

№ 30

**ЗАЯВА ЖИТЕЛЯ ЛОЗІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ
ОЛЕКСІВСЬКОГО РАЙОНУ Ф. А. ВЕЛИКОРОДНОГО
ДО ГОЛОВИ ВУЦВК Г. І. ПЕТРОВСЬКОГО ЗІ СКАРГОЮ НА ТЕ,
ЩО У НЬОГО НЕЗАКОННО ЗАБРАНО МАЙНО**

6 серпня 1932 р.

Прохаю председателя розібрати мою заяву, тому що у мене забрали корову і майно: [кадушки] 2 (дві), 3 (три) цеберки, 3 чавуни, бідон з керосином, 10 (десять) курей, картоху, буряки, рядно зняли з постелі. Всі долги уплатил. Я інвалід другої групи. Оставили мене і моє семейство голодним. Я по соц[іальному] стану бідняк, не должний нікуди.

Прохаю розібрати мою заяву... і возвратить мне мою корову і что забрали, прохаю закон республіки.

Великородній Ф. А.

ДАХО, ф. Р-1475, оп. 2, спр. 117, арк. 200. *Оригінал. Рукопис.*

Примітка. Корову заявника було здано в м'ясозаготовку, а в поверненні корови райвиконком відмовив (ДАХО, ф. Р-1475, оп. 2, спр. 117, арк. 221).

№ 31

**ЗАЯВА ЖИТЕЛЯ с. ВЕРХНІЙ БИШКИН ОЛЕКСІВСЬКОГО РАЙОНУ
К. О. КУР'ЯНОВА ДО ПРОКУРОРА ЛОЗІВСЬКОГО РАЙОНУ
ЗІ СКАРГОЮ НА ТЕ, ЩО ЙОГО РОДИНУ ВИГНАЛИ З ХАТИ
І ВІДБРАЛИ ВСЕ МАЙНО ЗА НЕВИКОНАННЯ ХЛІБОПОСТАВОК**

12 серпня 1932 р.

Прошу прокуратуру расследовать мое заявление, так как меня выгнали из дома, продали мое хозяйство. Задолженности я не имел, все было уплачено, как налог, [так] и самообложение, всяких видов задолженности были уплачены мною. Хозяйство я имел: 1 дом, 1 корову, 1 корову, 2 сарая, 1 клуню, 2-е коней. Налогу платил в [19]28 году — 14 руб., [в] [19]29 го[ду] — 32 р[уб]., [19]31 году — 170 р[уб]. Земли имел 6 гектар. Семьи 8 душ: х[озяин] д[ома] 41 го[д], жена Марья Петровна 42 года, сын Николай 20 л[ет], дочь Апра辛ья 18 лет, сын Илья 12 лет, дочь Анна 8 лет, сын Иван 5 лет, сын Алекс* $\frac{1}{2}$ го[да]. [В] 19[32] году в январе месяце пришли члены сельсовета, выгнали жену из дома. Я работа[ю] на производстве, жена была больная [...]**. Несмотря на болезнь, выкинули на снег, забрали платье, обувь, сундук и что было в сундуках, что было найдено — все забрали. [У] [19]31 году мною было посеяно 4 гектара. Урожай был очень хороший. Сеяли группой. Хлеба нам убирать не дали — всему Бишкину. Покосил колхоз. И вывез на элеватор. Деньги нам не платили; в огороде также покопали картошку на продукты для уборочной кампании. Я был доведен до двора хлебом — 150 пудов. Я не имел на своих руках хлеба, поэтому выполнить не мог — потому что хлеб был вывезен на элеватор колхозный. И за хлеб отштрафовали на 500 рублей. Я подавал заяву в сел[ьсовет], райком, но они признали: распродали верно. А райком подтвердил. Я нахожу, [что это] неверно, потому что хлеб мой, свыше 300 пудов, пошел у государство.

Поэто[му] прошу прокуратуру вернуть мое хозяйство на законном основании.

Кузьма Курьянов

Резолюція: До Олексіївського РВК. Прошу розглянути та вжити відповідних заходів щодо охорони законних прав скаржника. 17 лютого 1932 року ***.

ДАХО, ф. Р-1475, оп. 2, спр. 117, арк. 212. *Оригінал. Рукопис.*

* Так у документі.

** У тексті незрозуміло.

*** Підпис незрозумілий.

№ 32

ЗВЕРНЕННЯ ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ ОБЛАСНОГО КОМІТЕТУ РОБОС ДО ОБЛАСНОГО ПАРТКОМУ КП(б)У ПРО ПРОВЕДЕНІ ПЕРЕВІРКИ ВИКОРИСТАННЯ ДОДАТКОВИХ ЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ ФОНДІВ БОРОШНА, РИБИ ТА КОНСЕРВІВ

Не пізніше 23 серпня 1932 р.*

До облпарткому КП(б)У

Для забезпечення освітян у тих районах, де постачання було в найгіршому стані, в червні — липні було виділено борошно, рибу та консерви з додаткового централізованого фонду. Ціла низка районів ці додаткові фонди не використали по прямому призначенню, напр[иклад]: Близнюківський район — 70 пудів не додано учителям та 22 бочки риби, Липово-Долинський — учителям не видали *борошно* **, а повернули на інші потреби; Валківський — консерви передані в закритий розподільник для відповідальних робітників, пообіцяли замінити олією і олії не видали, а 40 пудів борошна з відпущеного для учителів було витрачено на утримання виробничої конференції *в кінці учбового року*; Гадяч — видали з запізненням за зменшеною нормою, а утриманням не видано *зовсім*.

Принімаючи на увагу вищесказане, облоргкомітет Робос просить облпарткомітет поставити питання перед РСІ, аби було проведено перевірку використання додаткових централізованих фондів борошна, риби та консервів.

Заст. голови

Писаревська

ДАХО, ф. Р-1356, оп. 1, спр. 1207, арк. 17. *Оригінал. Машинопис.*

* Датовано за змістом попереднього документу.

** Тут і далі подане курсивом в оригіналі написано чорнилом.

№ 33

**ВИТЯГ ІЗ ЗАЯВ КОЛГОСПНИКІВ ПРО ВИХІД З КОЛГОСПІВ,
ЯКІ НАДІЙШЛИ ДО ПРИЙМАЛЬНОЇ ГОЛОВИ ВУЦВК
Г. І. ПЕТРОВСЬКОГО**

25 серпня 1932 р.

Протягом останнього місяця до прийомної Голови ВУЦВК надійшло близько 1,5 тис. заяв про вихід з колгоспу. Майже 70 % поданих заяв припадає на Харківську область. Найбільша кількість заяв надійшла з Гадяцького, В. Писарівського, Олексіївського та Богодухівського районів (170 — 200 заяв).

Основна маса селян, які подали заяви, — це бідняки 80 %, решта — середняки. За колгоспним стажем 60 % вступили весною 1931 р.

...Колгоспники Валківської сільради, колгосп [ім.] Будьонного Олексіївського району: «колгоспники не забезпечені, за трудовні всім не виплатили, при виплаті допущено знеосібку — хліба одержали однаково й той, що виробив 540 трудовнів, і той, що виробив 200 трудовнів. Члени правління і багато з колгоспників до роботи ставляться неухважно».

ЦДАГО України, ф.-1, оп. 20, спр. 5267, арк. 28, 29. *Засвідчена копія. Машинопис; 1.— С. 233—235; 4.— С. 299, 300.*

№ 34

**РІШЕННЯ БЮРО ОБЛАСНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У
ПРО ПОСИЛЕННЯ БОРОТЬБИ З ПРОДАЖЕМ
ЗЕРНА, МУКИ Й ВЕЛИКОЇ КІЛЬКОСТІ ХЛІБА (БІЛЬШЕ ПУДА)
КОЛГОСПНИКАМ Й ОДНООСІБНИКАМ**

17 вересня 1932 р.

Особая папка бюро

Ухвалили:

1. Решение ЦК ВКП(б) от 15/XI принять к неуклонному руководству и исполнению.

2. Предложить нач. Обл. ГПУ (т. Тимофееву) и нач. Облмилиции тов. Ряботенко всемерно усилить борьбу с продажей зерна, муки и большого количества печенного хлеба (больше пуда) колхозниками и единоличниками, а также конфисковать на базарах привезенное зерно, муку или печеный хлеб в большом количестве.

Поручить нач. Облотдела ГПУ тов. Тимофееву, на основе ранее данных директив, установить контроль за продажей хлеба небольшими партиями с тем, чтобы выявлять источники получения муки, а также установить наблюдение за лицами, занимающимися систематической продажей хлеба для принятия решительных мер в борьбе со спекуляцией печеным хлебом.

3. Предложить районным партийным комитетам * изо дня в день обеспечить разъяснительную работу через печать и путем устной агитации, что до полного выполнения плана хлебозаготовок на Украине торговля зерном, мукой или печеным хлебом безусловно воспрещена и должна караться как злостная спекуляция и что торговля указанными видами хлеба может быть разрешена колхозникам и единоличникам лишь после полного выполнения плана хлебозаготовок Республикой.

4. Бюро отмечает преступное бездействие ряда РПК в борьбе со спекуляцией хлеба и категорически предлагает всем РПК и ГПК на деле организовать борьбу со спекулянтами — перекупщиками хлеба, развернув вокруг этого вопроса широкую массовую политическую работу среди колхозников и трудящихся единоличников, мобилизуя их на полное выполнение своих обязательств перед пролетарским государством, за полное выполнение ими плана сдачи (продажи) государству хлеба.

Секретарь обкома КП(б)У *Терехов*

*Резолюція: Всім МПК та РПК, Тимофееву, Ряботенко.
Секретар **.*

ДАХО, ф. П-2, оп. 3, спр. 1, арк. 134, 134 зв. *Оригінал. Машинопис.*

---

* Закреслено олівцем: «и редакции [газеты] «Харковский пролетарий».

** Підпис нерозбірливий.

**З ПОСТАНОВИ
ПРЕЗИДІЇ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ
ПРО ФОРСУВАННЯ М'ЯСОЗАГОТІВЕЛЬ
ТА НЕЗАДОВІЛЬНЕ ПОСТАЧАННЯ ВЧИТЕЛІВ РАЙОНУ**

17 жовтня 1932 р.

Обговорювали: Доповідь про виконання плану м'ясозаготівлі (Доп[овідач] зав. Заготм'ясо т. Ващенко).

Постановили: Констатувати, що незважаючи на те, що термін виконання плану заготівлі худоби в III кварталі минув, такий виконано лише на 66,6 %...

2. Послаблення заготівлі худоби по району загрожує безперервному постачанню м'ясом Донбасу та Червоної Армії. Запропонувати зав. заготпунктом форсірувати заготівлю худоби, пов'язати цю роботу з гос[подарчо]-політ[ичними] кампаніями, що проводяться на селі, мобілізувати для цього апарат заготпункту.

...[Обговорювали]: 2. Доповідь про утворення фондів для постачання вчителів (Доп[овідач] — голова РКС т. Харламов).

[Постановили]: Констатувати, що справа постачання вчителів у районі не налагоджена.

Незважаючи на те що термін утворення районних фондів для постачання вчителів хлібом та крупою минув ще 15 вересня, до цього часу від колгоспів поступило лише 38 %, а за останній час надходження до цих фондів майже зовсім припинились...

Постачання вчителів промкраном не налагоджено. Райвідділ постачання та райспоживспілка до цього часу не вжили ніяких заходів щодо виділення промкрану для постачання вчителів згідно постанови облвиконкому.

Надаючи політичної ваги справі налагодження безперервного постачання вчителів, що є однією з умов успішного здійснення загальнооб'язкового навчання, президія райвиконкому пропонує:

1. Правлінням райколгоспспілки та райспоживспілки термін[ом] до 1 листопада закінчити утворення районного фонду для постачання учителів району хлібом та крупою за встановленими нормами на весь рік.

Головам сільрад простежити за своєчасною здачею хліба колгоспами до цих фондів, попередити, що голови сільрад також несуть відповідальність за своєчасне утворення цих фондів.

2. Зав. райвідділом постачання перевірити, як використовується центральний фонд для постачання вчителів харчовими продуктами (цукор, чай та інше) та про наслідки доложити на наступному засіданні президії райвиконкому.

3. Голові райспоживспілки тов. Блюміну та зав. райвідділом наросвіти тов. Карамушка скласти та подати на наступне засідання президії райвиконкому відомості про потрібну для постачання вчителів кількість.

При реалізації фондів промкрану учителям надається перевага перед інш. категоріями споживачів.

4. Правлінню райспоживспілки та райколгоспспілки подбати про забезпечення вчителів [продуктами] харчування через їдальні в колгоспах та радгоспах.

5. Правлінню райспоживспілки розгорнути децентралізовану заготівлю для постачання вчителів тих продуктів, якими вони не постачаються із централізованих фондів.

6. Зав. райвідділом наросвіти встановити систематичний контроль над справою постачання вчителів.

7. Встановити термін видачі продуктів харчування вчителям між 1 та 3 числом кожного місяця.

8. Правлінню райспоживспілки слідкувати за доброякісним перемолом зерна на муку для видачі вчителям, а також щоб зерно, що здається колгоспами, було відповідної якості. При доставці колгоспами недоброякісного зерна таке повертати, а витрати по доставці цього зерна покладати на правління колгоспів.

Попередити правління райколгоспспілки та райспоживспілки, що вчителі повинні безпосередньо забезпечуватись продуктами харчування та промкраном і посилення на несвоєчасність одержання фондів прийматись на увагу не будуть, а винні в зриві безперерійного постачання вчителів будуть притягатись до суворой відповідальності.

Заступник голови РВК * *Олійник*
Секретар ** *Жило*
Згідно: секретар РВК *Жило*

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 22, арк. 16 зв.—18 зв. *Засвідчена копія; 3.—С. 95.*

* Підпис відсутній.

** Так само.

**ЗІ СПІЛЬНОГО ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ
ВОЛОХОВО-ЯРСЬКОЇ СІЛЬРАДИ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ
І КОМІСІЇ СПРИЯННЯ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ
ПРО ПРИТЯГНЕННЯ ДО СУДОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ТА НАКЛАДАННЯ ШТРАФІВ НА ОСІБ,
ЯКІ НЕ ВИКОНАЛИ ХЛІБОПОСТАВКИ**

2 листопада 1932 р.

Слухали: Плановик — громадянин сл. Волохова Яра Жмурко Тимоха Романович.

Ухвалили: За злосное невиконанье твердого завдання хлібозаготівлі громадянином Жмурко Тимоха Романов[ич] в кількості 39 ц оштрафувати на суму 1500 крб.

Слухали: Плановик — громад[янин] сл. Волохова Яра Ладика Федор Денисович.

Ухвалили: За злосное невиконанье твердого завдання хлібозаготівлі гр. Ладика Федора Денисов[ича] в кількості 13 ц віддати до суду.

Слухали: Плановик — громад[янин] сл. Волохова Яра Луговой Антон Іванович.

Ухвалили: Плановик — громадянин сл. Волохова Яра Лугового Антона Івановича, який злісно не виконує твердого завдання по хлібозаготівлі в кількості 11 ц, віддати до суду...

Голова *
Секретар **

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 409, арк. 111, 111зв. *Оригінал.
Рукопис.*

---

* Підпис нерозбірливий.

** Так само.

Випи́ск	
<p>Из протоколу засідання призначеного <u>Волохово-Ярського Сільради</u> Балаклійського району, с. Волохово, сприяння по хлібозаготівлі Яка відбувся 2го листопада 1932 року</p>	
Случаї	Учасники
<p>Піановик грош. <u>За Волохово</u> невиконання медяний <u>Сел. Волохово</u> твердого завдання <u>Леміо</u> <u>Волохово</u> Яра <u>заготівлі</u> грош. <u>Якимов</u> <u>Мішурко</u> <u>Мішурко</u> <u>Мішурко</u> <u>Романов</u> <u>Іа Романов</u> в кількості <u>39 цент</u> <u>виплати</u> <u>будуть</u> на суму <u>1500 крб.</u></p>	
<p>Піановик грош. <u>За Волохово</u> невиконання <u>Сел. Волохово</u> твердого завдання <u>Леміо</u> <u>Ласюка</u> <u>Редор</u> <u>заготівлі</u> грош. <u>Якимов</u> <u>Денісов</u> <u>Ладика</u> <u>Редора</u> <u>Денісов</u> в кількості <u>13 цент</u> <u>виплати</u> <u>будуть</u> до суду.</p>	
<p>Піановик грош. <u>За Волохово</u> невиконання <u>Сел. Волохово</u> <u>Яра</u> <u>Митюков</u> <u>Антон</u> <u>Іванов</u> <u>Іванов</u> <u>Яким</u> <u>Завото</u> не виконувати твердого завдання по хлібозаготівлі в кількості <u>13 цент</u> <u>виплати</u> <u>будуть</u> до суду.</p>	

До документа № 36. Випи́ск із спільного протоколу засідання Волохово-Ярської сільради Балаклійського району і комісії сприяння хлібозаготівлі

**ПОСТАНОВА БЮРО ДЗЕРЖИНСЬКОГО РАЙПАРТКОМУ м. ХАРКІВ
ПРО НЕЗАДОВІЛЬНИЙ СТАН ХАРЧУВАННЯ СТУДЕНТІВ**

3 листопада 1932 р.

Про стан їдалень № 12 та 7

Заслухавши доповідь т. Сатановського про обстеження їдалень № 12 та № 7, бюро РПК визнає за цілком незадовільний стан харчування студентів й організацію праці цих в їдальнях. Це спричинилося в основному через недостатньо оперативне й господарське керівництво їдальнями з боку райтресту, а також через недостатню участь дирекцій і парторганізацій вузів в роботі їдалень.

Трест «Доннархарч» недостатньо постачає їдальні продуктами, як з централізованих, а також і децентралізованих фондів, що призвело до значного погіршення харчування в цих їдальнях (пересічна кількість постачання продуктами становить 20—25 % належної норми).

Дирекція тресту і адміністрація їдалень недостатньо займались справою заготовлення продуктів, внаслідок чого їдальні не мають жодних запасів овочів.

Повна знеосібка в харчуванні студентів різних вузів та груп. Недостатнє оперативне й господарське керівництво з боку зав. їдальнями, особливо 12-ї, де не має навіть пляну харчування студентів на певний строк і не знають потрібної норми харчування студентів.

Дирекція вузів, студенти яких прикріплені до цих їдалень, не брала достатньої участі в роботі їдалень, особливо нічого не зробили (за винятком авіаінституту й Наркомздоров'я) щодо заготівлі овочів та їх фінансування.

В їдальнях цілком відсутній госпрозрахунок, що не дає можливості апарату їдалень провадити децентралізовані заготівлі.

Формальне застосування серед робітників їдальні соцзмагання, не налагоджено внутрішнього розпорядку в їдальнях (офіціанток не прикріплено до столів, слаба трудова дисципліна, брак потрібної кількості посуду тощо) призводить до великих черг під час харчування студентства.

Договорна кампанія тресту «Доннархарч» на 1932 р. в основному зірвана. Частина договорів, що складена між трестом та ВИШами,

а також між трестом та іншими господарськими організаціями, не відповідають постановам ЦК ВКП(б) та Союзного Уряду (складання абстрактних договорів без певних вказівок на права і обов'язки сторін тощо), призвели до того, що окремі організації не виконали договорів на постачання продуктів тресту і трест, з свого боку, не вжив потрібних заходів щодо виконання своїх обов'язків.

Парторганізації й профорганізації інститутів недостатньо займались справою роботи їдалень, особливо нічого не зробили для усунення нездорових виступів в їдальнях, не вивчили причини їх, не виявили зачинщиків і в цілому не мобілізували студентські маси на боротьбу з цими виступами.

Бюро РПК ухвалює:

1. Під особисту відповідальність директора тресту т. Самойлова ліквідувати прорив в постачанні їдалень продуктами, довівши постачання продуктами до встановленої норми. Доручити секретарям парторганізацій авіаінстит[уту], сангігінституту, постачання, інж-економ. інституту перевірити виконання цього й не пізніше 1 грудня доповісти про це оргвідділу РПК.

2. Щоб усунути зрівнялівку у харчуванні студентства окремих вузів та щоб наблизити дирекції інститутів до господарської роботи їдалень, виділити для студентів, за ознакою постачання їх продуктами, окремі котли й обслуговуючий персонал, а також завести в їдальнях диференційні обіди (поблюдна система) для тих, що переключили пайки. Це перевести до 15/XI-32 р.

3. Щоб дати можливість їдальням розвинути достатню ініціативу з заготівлі продуктів, та щоб усунути зайву опіку над їдальнями від тресту, перевести їдальні на повний господарський розрахунок.

4. Для того щоб не знеосіблювати фонди на студентське харчування та покращити оперативне керівництво з боку треста їдальнями, організувати при тресті сектор студентського харчування.

5. Зав. їдальнями, разом зі столкомом, негайно ліквідувати черги, для чого правильно організувати працю в їдальнях — прикріпити офіціанток до певних столів, перевести їх на відрядну систему, підвищити трудову дисципліну їх та встановити черговість у харчуванні студентів окремих інститутів.

6. Райтресту «Громхарч» в 5-денний термін забезпечити їдальню достатньою кількістю посуду, ложок, чашок тощо.

7. Тресту на протязі однієї декади переглянути якість складених договорів та скласти договори зі всіма інститутами.

8. Враховуючи, що їдальні не мають жодних запасів на зиму, зобов'язати адміністрацію їдалень разом з дирекцією вузів негайно зайнятись заготівлею продуктів, для чого вузам негайно відрядити бригади під керівництвом пом. директора по постачанню до прикріплених районів.

9. Підвести під їдальні тверді продовольчі бази, для чого зав. їдальнями, разом з дирекцією інститутів, організувати свинарники, крольчатники й городне господарство в Липецькому районі.

10. Фракції студентського ЗРК повинні регулярно переключати їдальням належні студентські пайки (для них окреме харчування).

11. Парторганізації вузів більш приділяти уваги роботі їдалень, для чого виділити в столкоми дійсно працездатних і витриманих товаришів, заслуховуючи не менш одного разу на місяць доповіді дирекції та столкомів про стан їдалень, виділити із членів бюро товариша, який би виключно займався справою харчування студентства.

12. Тресту дати відповідні розпорядження їдальням про те, щоб їдальні під час готування їжі точно додержувались меню, згідно з продуктами, що їх трест відпускає. Для харчування студентства на всю добу треба брати продуктів з децентралізованих фондів.

Тираж 70 прим[ірників]
15.XI.32 р.

ДАХО, ф. П-99, оп. 1, спр. 2, арк. 91—93. Копія. Машинопис.

№ 38

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ БЮРО ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У ПРО ВЖИТТЯ НЕОБХІДНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ЛІКВІДАЦІЇ ЗРИВУ ХЛІБЗАГОТІВЕЛЬ У САХНОВЩИНСЬКОМУ ТА БАЛАКЛІЙСЬКОМУ РАЙОНАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

7 листопада 1932 р.

Цілком таємно

О ходе хлебозаготовок в Сахновщанском и Балаклеевском районах

1. Для создания решительного перелома в ходе хлебозаготовок, мобилизации парторганизации Сахновщанского и Балаклеевского

районов на решение боевой задачи — сломить саботаж хлебозаготовок, организованный кулацкими элементами, уничтожить сопротивление хлебозаготовкам со стороны части сельских коммунистов, ставших фактическими проводниками саботажа, и принятия на месте эффективных мер для реализации решения ЦК от 30/X и Обкома от 1/XI, командировать в Сахновщанский район комиссию в составе т.т. 1. Гвоздецкого (уполномоченным Обкома), 2. Штерна, 3. Слинька, 4. Демидова (уполномоченный Обл. ГПУ).

В Балаклеевский район в составе т.т. 1. Содина (уполномоченный Обкома), 2. Никоненко, 3. Черникова, 4. Казимирского (уполномоченный Обл. ГПУ).

2. Дать комиссиям полномочия в зависимости от обстановки на месте, наряду с развертыванием массовой работы, принять следующие меры:

а) Выявить коммунистов в селах и колхозах, ставших фактически проводниками саботажа хлебозаготовок, исключить их из рядов партии и передать суду как предателей интересов рабочего класса и колхозного крестьянства.

б) Немедленно прекратить отпуск товаров несдатчикам хлеба, как колхозникам, так и единоличникам.

в) Прекратить всякого рода кредитование явно недобросовестных колхозов, которые не выполняют планов хлебозаготовок, а председателей правлений привлекать к ответственности.

г) Вывезти товары из сел и колхозов, не выполняющих план хлебозаготовок, перебросив эти товары в села и колхозы, сдающие хлеб государству.

д) Индивидуальников, злостно не выполняющих обязательства, не сдающих законтрактованный хлеб, не выполняющих плана хлебозаготовок, привлекать к ответственности согласно существующих законов.

е) Очистить колхозы, саботирующие хлебозаготовки, от всякого рода чуждых и враждебных элементов, а кулацкие элементы организаторов и вдохновителей саботажа хлебозаготовок изъять органами ГПУ.

3. Для беспощадной борьбы с расхитителями хлеба и преступным элементом, засевающим в правлениях отдельных колхозов, на основе закона об охране общественной (социалистической) собственности, направить в эти же районы выездные сессии Облсуда:

а) в Сахновщанский район под председательством т. Беляева;

б) в Балаклеевский район под председательством т. Гайлита.

Этим сессиям рассмотреть все дела о хлебозаготовках и в пятидневный срок рассмотреть не меньше чем по 10 дел с опубликованием приговоров в печати.

4. Обязать комиссии и выездные сессии выездного суда выехать в районы не позже 9/XI-32 г.

Секретарь обкома КП(б)У *Терехов*

ДАХО, ф. П-2, оп. 3, спр. 1, арк. 131. *Оригінал. Машинопис.*

№ 39

ІЗ ЗВЕДЕННЯ САНІТАРНОГО ЛІКАРЯ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ В. ЖУКОВСЬКОГО ПРО ЗАГРОЗЛИВИЙ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІЧНИЙ СТАН РАЙОНУ

11 листопада 1932 р.

Копія

Общее санитарно-эпидемическое состояние Валковского района

Весь Валковский район и районный его центр — г. Валки находятся в крайне антисанитарном и эпидемически угрожающем состоянии.

Среди эпидемических заболеваний, которые угрожают району, можно отметить 3 группы, а именно: *

I группа детских инфекций — это дифтерит и скарлатина;

II группа — сыпной тиф;

III группа — кишечные инфекции — это брюшной тиф и дизентерия.

Новые революционные формы общественной жизни, возникновение больших с[ельско]хоз[яйственных] коллективов, объединяющих сотни, а иногда и тысячи людей — дали громадную концентрацию — скученность населения на ограниченном пространстве (совхозы, коммуны) и одновременно вызвали ежедневное соприкосновение больших масс людей между собой.

А все это дает благоприятные условия для распространения эпидемий... Постоянных эпидемических очагов, где бы все время гнездилась зараза и сосуществовала эпидемически в нашем районе, который в общем имеет здоровый климат, нет.

Зараза в район завозится из других мест, главным образом из Харькова и Донбасса **, где заболевания перечисленными выше болезнями наблюдаются из года в год в течение всех сезонов...

Для нас страшным является... то, что данные эпидемические заболевания охватывают не один-два пункта, а большое количество сел и хуторов. Так, например, брюшной тиф зарегистрирован в 31 населенном пункте, дифтерит охватил 21 населенный пункт, дизентерия — 14, скарлатина — 11. Это значит, что эпидемические заболевания рассеяны по всему району, гоняться за эпидемией труднее и тушить эпидемический пожар более затруднительно.

Второй показатель, который является еще более страшным для нас — это то индифферентное отношение, какое проявляет районный центр к санитарному состоянию района вообще и к нуждам и запросам райсанорганизации в частности ***.

Антисанитарное состояние, как известно, находится в прямом отношении к развитию эпидемии. Поэтому-то *Совнарком УССР* постановлениями от 10 и 11 мая с. г. **** *приказал провести месячник чистоты* на всей территории УССР, возложив ответственность за проведение этих оздоровительных кампаний на пред[седателей] РИКов в каждом районе.

Несмотря на особое постановление облоргкомитета от 11 июня 1932 г., по Валковскому району ничего не было сделано.

Чрезвычайная санитарная комиссия, которая согласно этого постановления должна была проводить месячник чистоты, организована была только на бумаге через месяц после того, как об этом был поднят вопрос. План работы ее, внесенный мною для утверждения, был сокращен на 2/3, участие общественных организаций вычеркнуто.

Обязательное постановление о проведении месячника чистоты было издано еще через месяц — 28 июля 1932 г., причем РИКом оно разослано не было по с/советам и в газетах не объявлено. Никаких инструкций на места по проведению месячника разослано по с/советам не было. Сама чрезвычайная санкомиссия ни разу созвана не была, ни одной копейки на чистоту и оздоровление района ассигновано не было. Таким образом, несмотря на все старания и заявления

РЗИ ***** о необходимости оздоровительной кампании, таковая была сорвана...

Благодаря такому отношению районного центра к санитарному состоянию района, такое же отношение я наблюдаю и со стороны всех единиц соцсектора сел — и крупных, и мелких. Коллективы, объединяющие иногда тысячи людей, копошатся и работают в ужасающей грязи. Стоит только появиться сыпняку, как эта грозная болезнь сметет все хозяйственные планы и остановит всю работу. То же более медленно, но верно может сделать брюшной тиф.

Чтобы не быть голословным, приведу несколько примеров.

1. В одном из самых больших колхозов — «Большевик» Снежковского с/совета в течение нескольких лет не вывозился навоз. Накопилась целая гора, выше коровни, — десятки тысяч тонн.

Дойные коровы, как и люди, находятся в ужасных антисанитарных условиях и все время кашляют (несомненно, туберкулез), молоко таких коров в сыром виде сдается в местную молочарню и оттуда в сыром виде, в виде сливок, сдается военведу. Колодязи не чистятся, не огорожены, в кухнях грязь, хлеб развозится на грязных телегах, в детяслях нет уборных, в столовых нет кубов с фонтанчиками. 3 раза я обследовал колхоз, собирал правления, писали «умовы». И не один пункт санитарных требований, ни одно постановление, ни один закон не выполнены.

2. Колхоз «Комунист» (Сидоренков[ского] с/совета). Крупное хозяйство. Администрация разрешила конюхам сваливать трупы павших от эпизоотина лошадей в колодцы на усадьбах самого колхоза и в пустые погреба. Подпочвенные воды отравлены и заражены. Мною было сделано постановление о немедленном извлечении лошадей из колодцев, сообщено Сидоренковскому с/совету, и оно не выполняется.

3. Перекопский с/совет и Перекопская амбулатория.

Председатель Перекопского с/совета самовольно захватил помещение Перекопской амбулатории. Поселился там сам, поселил туда учителя, амбулаторию стеснил. Мало того, он угрожает совсем выгнать на край села это учреждение, т. к. хочет увеличить жилую площадь своей квартиры. Мне необходимо было открыть при амбулатории изоляционный пункт для заразных больных ввиду появления в Перекопе эпидемических заболеваний...

Аналогичная картина в Снежковой амбулатории. Помещение амбулатории захватил[и] председатель с/совета, секретарь ячейки и учительницы. Во дворе амбулатории секретарь кормит свиней. Зав.

амбулаторией боится беспокоить начальство, и на робкие замечания его никто не обращает внимания.

4. Лавка пивтреста (Перекоп) помещается в спальне торговца.

Тут же совершаются все операции «распивочно и на вынос».

5. Радгосп «8 Березня».

Двор содержится грязно, уборные переполнены до отказа. Общежитие содержится очень грязно. Баки для питьевой воды испорчены. Постели неисправны. Кухня содержится грязно, халаты персонала — в лохмотья. В общежитиях много вшей. Амбулатория помещается в кухне квартиры лекпома (акт 28/VIII-32 г.)...

7. Радгосп «1 сепня» — состоит из 3 бывших куркульских усадеб, расположенных одна от другой на расстоянии 1—1½ км. Недостроенные, больше ничего [нет], чистое поле. Помещаться рабочим негде. Общежитие — небольшая комната, где стоит 10 кроватей — на них «впритул» спят 5 конюхов и 5 доярок. Зимней кухни и столовой нет. До сих пор пища варится в летней кухне, а едят прямо во дворе. Дирекция совхоза заявила мне, что для улучшения [положения] в ближайшие месяцы нет никаких перспектив, т. к. трест из титульного списка объектов строительства вычеркнул почти все, что относится к улучшению быта рабочих, и оставил только свиначники. Многие рабочие спят по клуням, зарываясь от холода по шею в полову и проч.

<...>

9. Радгосп «Перебудова». Помещение бани отведено под жилую квартиру, поэтому бани нет. В помещении хлебопекарни пекарь спит на корыте, где творится тесто, столовые грязны, халатов нет, мыла нет, полотенце одно. Скученность населения громадная. Согласно последнему обследованию пом[ощника] сан[итарного] врача Белостокского, в одной хате помещается до 18 человек взрослых и детей.

<...>

11. Редкодубовский с/совет и хутор Дубины.

На хуторе Дубины массовые заболевания сыпняком. Крайне антисанитарные условия. Врач Сидоренковского медучастка выявил больных и просил председателя Редкодубовского с/совета немедленно отправить больных в больницу. Пред[седатель] с[ель]с[овета] не предпринял никаких мер, больные заразили здоровых, эпидемия получила большое распространение. Второй раз приехал сидоренковский врач, второй раз просил председат[еля] с/совета принять меры и отправить больных, и второй раз [тот] ничего не сделал. Заболевание охватило новые жертвы. Так прошло около 3 недель.

Когда приехал санитарный врач, только тогда уже были госпитализированы оставшиеся больные.

12. Валковский РИК. С мая месяца, а может быть, и еще с более раннего времени, во дворе райисполкома лежала куча отбросов и мусора, заключенная в старый развалившийся ящик, как раз под окнами райздравинспектуры. Она имела отвратительный вид и подвергалась гниению. 3 раза моими помощниками, даже при участии представителей милиции, составлялись акты, но безрезультатно. На[конец] [куча] [за]горелась — явились пожарные, потушили «пожар». Куча не сгорела и продолжала лежать.

На мои заявления секретарю РИКа т. Жило о необходимости убрать кучу, он ответил, что у РИКа нет денег нанять рабочих для уборки. Итак, эта куча лежала в течение 6 месяцев и была убрана только накануне 7 ноября 1932 г.

<...>

Я привел здесь только несколько примеров из разных уголков жизни Валковского района, но таких примеров можно было бы привести десятки и сотни, и во всех случаях нужно отметить везде полную антисанитарию, полное не выполнение санитарных правил и законов и полнейшее нежелание (или невозможность) заниматься оздоровлением труда и быта...

Эпидемические перспективы

Нам угрожают:

- 1) дальнейшее распространение брюшного тифа;
- 2) появление сыпняка, который уже вспыхивает в нашем районе и может залить морем эпидемического огня наши обовшивевшие общежития...

Райсанврач

В. Жуковский

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 65, арк. 114—148. Засвідчена копія. Машинопис; 3.— С. 103 — 106.

** Тут і далі прямою лінією підкреслено в документі синім олівцем.

** Слово «Донбасса» написано синім олівцем.

*** Тут і далі подане курсивом в оригіналі підкреслено червоним олівцем.

**** Цього року.

***** Написано синім олівцем.

Примітка. Зведення надіслане райсанлікарем В. М. Жуковським на вимогу Валківського РКК-РСІ 11 січня 1933 року. На супровідному листі є резолюція голови комісії Бурсакова: «Щільком переписати на розгляд президії РВКу 11 січня 33 р.» (ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 65, арк. 113).

**ПОСТАНОВА БЮРО ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У
ПРО ПРИПИНЕННЯ ЗАВОЗУ ТОВАРІВ НА СЕЛО
ТА ПРО ПОРЯДОК ПОДАЛЬШОГО ПОСТАЧАННЯ
ПРОМИСЛОВИМИ ТОВАРАМИ РАЙОНІВ І СІЛ,
ЯКІ ВИКОНУЮТЬ ПЛАН ХЛІБЗАГОТІВЕЛЬ**

14 листопада 1932 р.

1. В связи с совершенно неудовлетворительным ходом выполнения планов хлебозаготовок предложить Обллегпрому, областным базам промышленности и межрайонным базам госторговли и кооперации приостановить полностью отгрузку товаров по ноябрьскому плану на село, в том числе и по всяким целевым назначениям, не предусмотренным спецраспоряжением Наркомснаба, таким районам: Старо-Салтовский, Нехворощанский, Ново-Санжарский, Петровский, Ново-Водолажский, Кременчугский, Балаклеевский, Изюмский, Кишенковский, Онуфриевский, Печенежский, Ново-Георгиевский. Одновременно предложить Облпотребсоюзу, торгующим организациям в этих районах изъять уже имеющиеся в наличии в районах на складах райсоюзов Сельпо, госторговли все остроредфицитные промтовары.

2. Предупредить такие районы: Глобинский, Диканский, Барвенковский, Лебединский, Пирятинский, Миргородский, Белопольский, Змиевской, Зиньковский, Ульяновский, Липово-Долинский, Вел[ико]-Богачанский, Карловский, Полтавский, Близнецовский, Липецкий, Золочевский, Чугуевский, Чутовский, Лубенский, Алексеевский, Волчанский, Градижский, Двуречанский, Хорольский, Вел[ико]-Бурлуцкий, Ахтырский, Решетилевский, Оржитский, Миропольский, Красноградский, Оболонский, Опошнянский, Краснопольский, Краснокутский, Богодуховский, Чернухинский, Сахновщанский, Тростянецкий, Лохвицкий, Валковский, Гадячский, Бригадировский, Кобелякский, Вел[ико]-Писаревский, что ноябрьская отгрузка товаров им приостанавливается, причем в случае, если в ближайшие дни не будет достигнуто решающего перелома в хлебозаготовках, обеспечивающего своевременное выполнение годового плана в этих районах, к ним будут применены такие же меры, как к группе районов, определенных пунктом I.

**"О ПРЕКРАЩЕНИИ ЗАВОЗА ТОВАРОВ НА СЕЛО И О ПУТИХ ДАЛЬНЕЙШЕГО
ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОИТОВАРАМИ РАЙОНОВ И СЕЛ, ВЫПОЛНЯЮЩИХ ПЛАН ХЛЕБО-
ЗАГОТОВОК".**

/Итверждено Бюро Обкома 14/XI-32 г./

1. В связи с совершенно неудовлетворительным ходом выполнения плана хлебозаготовок, предвидеть Oblагпрому Oblагэкономбазам промышленности и местрайонным базам госторговли и кооперации приостановить полностью отгрузку товаров по ноябрьскому плану на село, в том числе и по волжским целевым назначениям не предусмотренным средраспоряжением Наркомснаба таким районам: Утрово-Салтатовский, Нехорожанский, Ново-Савкарский, Петровский, Ново-Водолажский, Кременчугский, Балаклевский, Комский, Кизинковский, Олуфьевский, Печеневский, Ново-Георгиевский. Одновременно предвидеть Oblагпрому Oblагэкономбазам торгующим организациям в этих районах иметь уже имеющиеся в наличии в районах на складах Райкоопсов Селькоб, госторговли все остро дефицитные проитовары.

2. Предупредить также районы: Габинский, Диканский, Баренковский, Абдлинский, Пяртинский, Миргородский, Белоозерский, Зинковский, Зинковский, Ульяновский, Капово-Донинский, Вел.-Богачанский, Карловский, Полтавский, Ближнецовский, Липинский, Солоневский, Чугуновский, Чувовский, Лубенский, Алексеевский, Волчанский, Грязновский, Давурчанский, Херольский, Вел.Бурлудский, Ахтырский, Решетилевский, Осицкий, Миропольский, Красноградский, Обленинский, Опольский, Краснопольский, Краснокутский, Богодуховский, Чернухиновский, Сажинцеванский, Тростянецкий, Лохинский, Валковский, Гадячский, Бригадировский, Нобельский, что ноябрьская отгрузка товаров им в этом списке прекращается при этом в случае если в ближайшем будущем в этих районах торговля следующего периода в хлебозаготовках не будет обеспечена указанной директивой выполнения годового плана в соответствии с указаниями РК-РПК выборочно прекратить также те меры, как к группам директива ЦК и Обкома.

3. Предвидеть Oblагпрому Oblагэкономбазам районы: Пролетарий тов. КУРА-ров, подчеркнуть Oblагпрому Oblагэкономбазам районы и сел удовлетворительно выполняющих план хлебозаготовок.

8. РК и РПК рассмотреть вокруг этих мероприятий борьбу за достижение результатов периода в хлебозаготовках и на этой основе добиться снижения завоза проитоваров сельским районам и селам широко лоббируя районы и селам добывающих товаров и отменяя излишние отставшие районы и селам.

9. РК, РПК районов, где прекращен завоз товаров при маневре организации перераспределения товаров на сел должны учесть необходимости снижения проитоваров буржуазных классов, связывая селам.

Бер-310 омк
14/XI-32 р.

3. Предложить Облпотребсоюзу — т. Ильчикесу, Хаторг — т. Локшину, Полтавторг — т. Панову, Кремторг — т. Шиткову немедленно взять на учет все остродефицитные товары, находящиеся на межрайонных базах госторговли, кооперации и базах райсоюзов в районах, перечисленных в пунктах I и II, а именно: метровая и штучная мануфактура, обувь, фабричное готовое платье, галоши, валенки, кожухи, сахар, гвозди, эмалированная и оцинкованная посуда, трикотаж, махорка, папиросы, кондитерские изделия, хозяйственное мыло, оконное стекло, и сообщить о наличии указанных товаров облснабу.

4. Предложить облснабу и облпотребсоюзу перераспределение наличных товаров на базах и отдельным районам, а также отгрузку в дальнейшем товаров в районы проводить исключительно по согласованию с упол[номоченным] комзаготСТО.

5. Обязать РПК, ГПК немедленно взять на учет все наличие остродефицитных товаров сельпо и отдельных торговых точек госторговли, перераспределив указанные товары через районные торгорганизации, учитывая необходимость сосредоточения имеющихся в районах остродефицитных промтоваров в селах, удовлетворительно выполняющих план хлебозаготовок, и лишения товаров сел, срывающих хлебозаготовки.

6. Обязать РПК, ГПК проверить немедленно, составлены ли списки единоличников и колхозников, не выполняющих своих обязательств по сдаче хлеба, которым должен быть полностью прекращен отпуск дефицитных товаров, и направлены ли эти списки торгорганизациям, и проследить за неуклонным выполнением указанной директивы торгорганизациями. Поручить обл[астной] КК-РКИ выборочно проверить в 8—10 районах, как реализуется эта директива ЦК и обкома.

7. Обязать редакцию «Харьковский пролетарий» т. Жураховича широко освещать проводимые мероприятия по изъятию товаров, подчеркнув усиленное снабжение промтоварами районов и сел, удовлетворительно выполняющих планы хлебозаготовок.

8. ГПК и РПК развернуть вокруг этих мероприятий борьбу за достижение решительного перелома в хлебозаготовках и на этой основе добиться отмены прекращения завоза промтоваров отдельным районам и селам, широко популяризируя районы и села, добившиеся перелома и отмечая позорно отстающие районы и села.

9. ГПК, РПК районів, где прекращен завоз товаров, при маневрировании переброской товаров из сел должны учесть необходимость снабжения промтоварами бурякосеющих колхозов, совхозов, сел.

Тир[аж] 310 экз[емпляров]
14/ХІ-32 р.

ДАХО, ф. П-2, оп. 1, спр. 11, арк. 87, 88. *Копія. Машинопис; 1.—*
С. 248, 249.

№ 41

ПОСТАНОВА БЮРО ВАЛКІВСЬКОГО РАЙКОМУ КП(б)У ПРО ЗЛОЧИННЕ СТАВЛЕННЯ ПРАВЛІННЯ КОЛГОСПУ «ЧЕРВОНИЙ ОРАЧ» ДО ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ХЛІБЗАГОТІВЕЛЬ

15 листопада 1932 р.

Слухали: Інформацію РК ЛКСМУ про стан в колгоспі «Червоний орач» міста Валок.

Ухвалили: Відмітити преступне, явно опортуністичне ставлення з боку правління колгоспу «Червоний орач» до виконання пляну хлібзаготівлі, що, не дивлячись на закінчення [терміну виконання] пляну молотьби, з пляну 603 ц виконано — 181 ц.

За саботаж до виконання пляну хлібзаготівель, кулацькі розрахунки, розбазарювання хліба (видача печеного хліба на їдака), організацію п'янок, покриття крадіжок зерна — замість мобілізації колгоспної маси на виконання пляну хлібзаготівель — голову колгоспу — кандидата КП(б)У т. Цибулькіна, як розклавшогося, загубившого клясове обличчя, не виправдавшого довір'я партії та радянської влади — з партії виключити, з [посади] голови колгоспу зняти та притягти до судової відповідальності.

Справу про роботу правління передати до слідчих органів.

Схвалити рішення РК ЛКСМУ про наслідки [роботи] спеціальної комісії РК ЛКСМУ для детального обстеження стану колгоспного осередку ЛКСМУ та справи участі в крадіжках та зловживаннях комсомольців.

Схвалити міроприємства РК ЛКСМУ щодо оздоровлення стану осередку ЛКСМУ [колгоспу] «Червоний орач».

Секретар РПК

Неєзжалов

ДАХО, ф. П-102, оп. 1, спр. 32, арк. 16. Оригінал *. Машинопис;
З.—С. 107, 108.

* Документ засвідчений печаткою Валківського РПК.

№ 42

ПОВІДОМЛЕННЯ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ЧЕРЕМУШНЯНСЬКІЙ СІЛЬРАДИ ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ РАЙВИКОНКОМОМ ОПИСУ МАЙНА І НАКЛАДАННЯ ШТРАФІВ НА СЕЛЯН, ЯКІ НЕ ВИКОНАЛИ ХЛІБОПОСТАВКИ

16 листопада 1932 р.

Повертаючи три описи майна на злісних твердоздавців і контрактантів — Райвик[онком] повідомляє, що описи і постанови сільради затверджено і штрафи накладено в такому розмірі, виходячи з ринкової вартості незданого хліба:

1. Твердоздавець Гречка Корній — 19500 крб.
2. Контрактанти Кобець Яків — 5580 [крб.]
3. — « — Євдошенко Д. Я. — 6750 [крб.]

Вам доручається негайно стягти штраф примусовим порядком через опис та продаж майна встановленим законом порядком.

Заступник голови
райвик[онком]у *

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 16, арк. 174. Оригінал. Рукопис.

* Підпис нерозбірливий.

№ 43

З ПОСТАНОВИ БЮРО БОГОДУХІВСЬКОГО РАЙОННОГО КОМІТЕТУ КП(б)У «ПРО ДОДАТКОВІ РЕПРЕСІЇ ДЛЯ СІЛ ТА КОЛГОСПІВ, ЩО ВЗЯТІ НА «ЧОРНУ ДОШКУ» ЗА ЗЛІСНЕ НЕВИКОНАННЯ ПЛАНІВ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ»

30 листопада 1932 р.

Щоб забезпечити виконання пляну хлібозаготівлі в районі, а зокрема в селах П[олкова] Микитівка, Сінне, Олександрівка, що взяті

на «чорну дошку» за злісне невиконання плянів хлібозаготівлі, як окремих колгоспників, так і одноосібників та куркулів; та мобілізація всієї громадськості шляхом широкої політичної масової роботи навколо цієї постанови серед колгоспників, бідняцько-середняцьких мас одноосібників на виконання ними плянів хлібозаготівлі, та що, не дивлячись на ряд міроприємств і репресій, вжитих до сел: П[олкова] Микитівка, Сінне, Олександрівка окремі колгоспи артіль [ім.] Шевченко, [ім.] Сталіна — Сінне, артіль «Правда», «Радянське село» та [ім.] Шевченка — П[олкова] Микитівка; артіль «Нова Громада» с. Олександрівка, а також одноосібний сектор та куркульсько-заможна частина села злочинно не виконує плянів хлібозаготівель, а навпаки — має місце [заховання] хліба, розкрадання і інш[ий] куркульський саботаж.

А тому Бюро РПК схвалює:

1) Пропонувати фракції Райспоживспілки (тов. Миколичу), Хаторг (т. Крижановському) перевірити на місцях в цих селах, як виконана попередня постанова бюро РПК від 19 листопада щодо припинення заводу та вилучення краму в цих селах.

В разі, [якщо] були випадки продажу краму в цих селах, винних притягнути до судової відповідальності.

2) Доручити тов. Островерхову, директору МТС тов. Панасюку заборонити цим колгоспам приймати участь в колгоспних ярмарках до виконання ними пляну хлібозаготівлі.

3) Запропонувати директору філії Держбанку тов. Задуберо, уповноваженому Союззембанка тов. Беценко на протязі 3 днів стягнути всю термінову у довготермінову позику в цих колгоспах і надалі припинити будь-які кредитування або грошові виплати.

Пропонувати зав. Райфінвідділом тов. Зайцеву вжити заходів щодо стягнення всіх державних платежів, що належать з цих колгоспів, а також і одноосібних господарств. Одночасно вжити заходів як до доведення, так і стягнення платежів по одноразовому збору, закінчивши це стягнення по обох секторах не пізніше 5 листопада.

4) Пропонувати секретарям партосередків, фракції РВК і МТС переглянути соціальний склад членів цих колгоспів та склад керівників, виключивши з колгоспу весь куркульсько-ворожий елемент. Списки виключених зі всіма даними надіслати до слідчих органів для притягнення до відповідальності.

5) Довести до відому всього населення про те, що за невиконання пляну хлібозаготівлі, за куркульський саботаж в артілі ім. Сталіна

с. Сінного цю артіль згідно постанови президії РВК позбавити почесного звання ім. Сталіна.

б) Пропонувати всім партосередкам, уповноваженим РПК розгорнути масову політичну роботу серед колгоспників, бідняків та середняків, одноосібників про значення цієї постанови, одночасно мобілізувати всю масу на виконання плянів хлібозаготівлі, на боротьбу з куркульським саботажем, на виконання твердоздавцями та злісними контрактантами плянів хлібозаготівлі, щоб взагалі на основі цієї постанови та попередніх вказівок партії, обкому й РПК добитись рішучого зламу в хлібозаготівлях, щоб позитивні наслідки мати в найближчі дні...

Секретар РПК

Шалимов *

ДАХО, ф. П-80, оп. 1, спр. 43, арк. 306. Засвідчена копія. Машинопис.

* Підпис відсутній.

№ 44

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ВСІМ СІЛЬРАДАМ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ РЕПРЕСІЙ У ВИГЛЯДІ ВИСЕЛЕННЯ СІМЕЙ ЗА МЕЖИ РАЙОНУ, ОБЛАСТІ

30 листопада 1932 р.

За останньою ухвалою РНК УСРР про організацію хлібозаготівель серед одноосібного сектора передбачено, що до тих осіб, які ведуть розкладницьку контрреволюційну роботу за зрив хлібозаготівель, закопують хліб, гноять його в ямах тощо, крім штрафів — позбавлення землею, садибами, виселення за межі району, області.

Незважаючи на те що куркульськими різними петлюрівськими елементами така розкладницька робота ведеться, що свідчить про низьке виконання плянів хлібозаготівель тощо, жодною сільрадою ще не винесено ухвали про позбавлення таких елементів садибою, землею, також деяких і виселення за межі району, області. Тому райвиконком пропонує [виселення] для дачі певної відсічі куркульським елементам та зламу їх саботажу в справі хлібозаготівель.

Постанови сільради про репресії до куркульських елементів, злісних контрактантів надіслати в день їх винесення нарочним до райвик[онком]у.

о/п Голова РВК
Секретар

*Струков *
Рябенко*

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 156. *Відпуск*; 3.— С. 119—120.

* Зустрічається і прізвище Стрюков. Див. док. № 54, 56, 57, 67.

Примітка. В архівній справі також зберігається ще одне розпорядження Валківського райвиконкому від 30 листопада 1932 р., де вказано, що відомості про застосування репресивних заходів до злісних нездавачів хліба потрібно «надсилати до РВК (райзагот) кожного 5, 10, 15, 20, 30 [числа місяця] нарочним обов'язком. За ненадсилку в зазначений термін будемо притягати до судової відповідальності як за зрив хлібозаготівель» (ДАХО, ф. Р-1885, оп. 1, спр. 35, арк. 121).

№ 45

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ РЕПРЕСИВНИХ ЗАХОДІВ ДО ЗЛІСНИХ НЕЗДАВАЧІВ ХЛІБОПОСТАВОК ТА ІНШИХ ПОДАТКІВ

Листопад 1932 р. *

Згідно ухвали РНК УСРР про організацію хлібозаготівель в одноосібному секторі в частині репресивних заходів передбачено не лише грошові штрафи риночної вартості незданого хліба, але й штрафи 15-місячної норми м'яса, відбір у самих злісних нездатчиків — зривачів пляну хлібозаготівель, в першу чергу, звичайно, куркулів садибної, польової землі, а також виселення за межі району, області за ухвалою Президії райвиконкому.

Між тим, сільськими радами досі лише застосовуються грошові репресії, не застосовуючи зовсім штрафів м'ясом, а також більш жорстоких заходів, як виселення, відбір садиб та польової землі, не дотримуючись таким чином ніякого диференційованого підходу до кожного зокрема контрактанта.

Крім того є випадки (Заміське), що штрафи накладаються на бідняків-контрактантів, в той час коли по сусідству з ним куркульське господарство не чіпається.

Є також випадки, що репресії застосовуються до родин червоноармійців (Коломак).

Також сільради не дотримуються послідовності лінії і не доводять справу до кінця в частині продажу майна, по тій же Заміській сільраді у куркуля продані господарчі будівлі, а зате залишено його у хаті, де із'яті 10 пудів муки, 3 пуди меду, м'ясо, картопля тощо. Таки[й] акт свідчить про формальний підхід до продажу, не звертаючи зовсім уваги на якість продажу.

Тому, виходячи з вищезазначеного, райвик[онком] пропонує:

1. В частині репресій до злісних нездатчиків хліба застосовувати надалі не лише штрафи грошові, але й штрафи м'ясом, відбір садиб, польової землі у більш злісних та виселення повинні бути винесені ухвали на поширених пленумах сільрад, за участю колгоспного активу і одноосібників, така постанова в той же день повинна бути надіслана гінцем до РВК.

До постанови прикласти повну характеристику, що із себе уявляло г[осподарст]во не тільки тепер, але й до революції, зокрема до 1929 року, кількість худоби, реманенту, засіву та який плян хлібозаготівлі і як його це господарство виконувало не лише в цьому році, але й в минулому.

Без такої характеристики постанови розглядатися Райвиконком[ом] не можуть.

2. Репресії треба застосувати в першу чергу до куркулів.

3. Звернути увагу на якість самого продажу, щоб описувати і продавати дійсно таке майно, що більш чутко б'є по цьому г[осподарст]ву.

Такі, як хліб, мука, картопля, худоба, овочі, м'ясо, фураж, підлягають безумовному негайному вилученню і здачі заготовчим органам.

Вилучена мука повинна бути обмінена в г[осподарст]ві і колгоспі, що виконали контракцію, і обмінене зерно здане в хлібозаготівлю.

Досі сільрадами до злісних контрактантів не застосована товарова репресія (бойкот) в кооперації, і вони користуються тими ж правами, що й справні контрактанти, не [в]ведена практика вилучення зі складу сільрад, правлінь, членів кооперації і інших органів злісних контрактантів, чим досі ці особи знаходились в цих органах і являлися рупором куркульських елементів щодо зриву хлібозаготівлі.

Райвиконком звертає увагу в справі застосування репресій, підходить з повною серйозністю та послідовністю, щоби удар падав дійсно на зривачів хлібозаготівель, ворогів радянської влади.

О/п ** Голова РВК

Струков

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 131, 131зв. Засвідчена копія ***. Машинопис.

* Датовано за змістом архівної справи.

** Так у документі. Підпис відсутній.

*** На документі є штамп голови Черемушлянської сільради.

№ 46

АКТ, ЯКИЙ СКЛАДЕНО КОМІСІЄЮ СПРИЯННЯ ХЛІБЗАГОТІВЛІ ЧЕРЕМУШНЯНСЬКОЇ СІЛЬРАДИ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ ЩОДО НЕЗДАЧІ ХЛІБА К. Г. КОБЦЕМ

2 грудня 1932 р.

1. В громадянина Кобця Кирила Григоровича, який злісно ухилявся від виконання хлібзаготівлі, повинен був здати державі сімнадцять (17) центн[ерів] хліба, а лише тільки здав державі тридцять чотири (34) пуда, картоплезаготівлю не виконав, м'ясозаготівлю теж не виконав і деякі грошові обов'язки не виконав. При огляді бригадою було запитано Кобця К. Г.: скільки в тебе хліба є, що ти не виконав пляну, то він вперто сказав, що хліба в мене лише тільки (5) п'ять пудів, і категорично відмовився перед державою виконати плян хлібзаготівлі. Бригадою при обшуку було обнаружено в полові пудів дванадцять (12) жита, яке гнило і знято хліба всього побіля двадцяти двох пудів, а останній — розбазарений лише тому, аби не виконати пляну хлібзаготівлі і взагалі зірвати заготівлю перед державою.

В чому і підписуємось
комісія сприй[...] в купі з бригадою:

*Явдощенко
Кобець
Кобець,
за Ольховського*

*Резолюція: Отштрафувати річним пляном картопле[заготівлі]
15 місяців м'ясозаготовки. 13 грудня 1932 року *.*

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 16, арк. 163, 163зв. Оригінал. Рукопис.

* Підпис нерозбірливий.

№ 47

**З РОЗПОРЯДЖЕННЯ ВАЛКІВСЬКИХ РАЙВИКОНКОМУ
І РАЙПОСТАЧУ ГОЛОВІ ЧЕРЕМУШНЯНСЬКОЇ СІЛЬРАДИ
ТА УПОВНОВАЖЕНОМУ РАЙВИКОНКОМУ ПРО ПОСИЛЕННЯ
РЕПРЕСІЙ ПРОТИ КУРКУЛЬСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ**

3 грудня 1932 р.

Виконання пляну хлібозаготівлі по твердим завданням проходить неприпустимо ганебно.

Так, на 1/ХІІ-1932 р. по твердих завданнях стягнуто хліба 2408 ц, в той час коли вони мають плян 15000 ц, що становить лише 16,5 %.

Такий стан свідчить про опортуністично-примиренське ставлення з боку сільських рад до куркуля. [Потрібно діяти], щоб спрямувати весь удар репресій, організувати та направити клясову ненависть колгоспників, відданих радвладі, одноосібників проти куркуля, щоб зламати його опір і примусити хліб державі здати.

Досі сільради такого удару проти куркуля не направили, наслідком чого тверді завдання з 559 куркульсько-заможних г[осподарств] виконали тверді завдання лише 18 господарств...

Попереджаємо голів сільських рад та уповноважених РВК, що в разі неподачі списків по куркульсько-заможних господарствах до 9 грудня будуть вжиті заходи для притягнення [голів сільрад] до відповідальності.

Голова райвиконкому *   *Струков*
Райзагот[постач] **   *Курибіда*

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 139. Копія. Машинопис; 3.—
С. 121.

* Підпис відсутній.

** Так само.

№ 48

**ІЗ ЗВЕДЕННЯ ПРО КІЛЬКІСТЬ КОЛГОСПІВ І ОДНООСІБНИХ
ГОСПОДАРСТВ, ОБКЛАДЕНИХ НАТУРАЛЬНИМИ ШТРАФАМИ
ЗА НЕВИКОНАННЯ ПЛАНІВ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ
СТАНОМ НА 5 ГРУДНЯ 1932 РОКУ**

6 грудня 1932 р.

Области	Всього оштрафовано	В том числе:	
		колхозных хозяйств	единоличных хозяйств
Харьковская	2740 *	32	3363 **

Нач. УСО ГПУ УССР *Букипан*

ДАСБ України, ф.-42, оп. 1, спр. 9, арк. 67. Оригінал. Машинопис; 4.— С. 445.

* Так у документі.

** Так само.

№ 49

ПОСТАНОВА РНК УСРР І ЦК КП(б)У «ПРО ЗАНЕСЕННЯ НА «ЧОРНУ ДОШКУ» СІЛ, ЯКІ ЗЛІСНО САБОТУЮТЬ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ»

6 грудня 1932 р.

Зважаючи на особливо ганебний провал хлібозаготівель в окремих районах України, РНК і ЦК ставлять перед облвиконкомом і обкомом, райвиконкомом і райпарткомом завдання зламати саботаж хлібозаготівель, що його організували куркульські й контрреволюційні елементи, знищити опір частини сільських комуністів, які стали фактичними провідниками саботажу, і ліквідувати несумісну зі званням члена партії пасивність і примиренство до саботажників, забезпечити швидке наростання темпів, повне і безумовне виконання плану хлібозаготівель.

РНК і ЦК у х в а л ю ю т ь:

за явний зрив плану хлібозаготівель і злісний саботаж, що його організували куркульські і контрреволюційні елементи, занести на «чорну дошку» такі села: с. Вербка Павлоградського р-ну Дніпропетровської обл.; с. Гаврилівка Межівського р-ну Дніпропетровської обл.; с. Лютеняка Гадяцького р-ну Харківської обл.; с. Кам'яні Потки Кременчуцького р-ну Харківської обл.; с. Святотроїцьке Троїцького р-ну Одеської обл.; с. Піски Баштанського р-ну Одеської обл.

Щодо цих сіл вжити таких заходів:

1. негайно припинити довіз товарів, цілком припинити кооперативну і державну торгівлю на місці і вивезти з відповідних кооперативних і державних крамниць усі наявні товари.

2. Цілком заборонити колгоспну торгівлю як для колгоспників, так і одноосібників.

3. Припинити всіляке кредитування, провести дотермінове стягнення кредитів та інших фінансових зобов'язань.

4. Перевірити і очистити органами РСІ кооперативні і державні апарати від всіляких чужих і ворожих елементів.

5. Перевірити і очистити колгоспи цих сіл, вилучивши контрреволюційні елементи, організаторів зриву хлібозаготівель.

РНК і ЦК звертаються із закликом до всіх чесних, відданих радянській владі колгоспників і трудящих селян-одноосібників організувати всі свої сили для нещадної боротьби з куркулями і їхніми посібниками на подолання куркульського саботажу хлібозаготівель у своїх селах, за чесне, сумлінне виконання хлібозаготівельних зобов'язань перед радянською державою, за зміцнення колгоспів.

6 грудня 1932 р.

Голова Раднаркому УСРР *В. Чубар*
Секретар ЦК КП(б)У *С. Косіор*

Вісті ВУЦВК.— 1932.— 8 грудня; 1.— С. 278, 279; 2.— С. 563; 4.— С. 449.

№ 50

ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ПРО СКАСУВАННЯ РІШЕНЬ СІЛЬРАД ЩОДО ВИСЕЛЕННЯ ОДНООСІБНИКІВ ЗА МЕЖІ РАЙОНУ

7 грудня 1932 р.

Слухали: Постанова та матеріали про висилку за межі району, подані Гонтів-Ярською сільрадою на гр. Ковера Кирила Даниловича, Корсуна Степана Федоровича, Білицького Степана Якимовича за злісний саботаж у виконанні хлібозаготівлі та за підривну роботу проти хлібозаготівель.

Ухвалили: Постанову Г[онтово]-Ярської сільради в справі виселення г[ромадян]... за межі району скасувати, оскільки за подани-

ми матеріялами не доведено, що вони проводили пряму підричну роботу проти хлібозаготівель.

Указати Гонтів-Ярській сільраді, що застосувати ухвали про висилку за межі району, області треба до злісно ухилиючихся від хлібозаготівель одноосібників, ведучих пряму підричну роботу проти хлібозаготівель, саботуючих хлібозаготівлі, а не перше попавше г[осподарст]во, що зроблено с/р, про що стверджують подані матеріяли (на висилку — г[осподарст]во Корсуна Степана — 0,15 га засіву, г[осподарст]во Костиряки Степана — 0,45 га) та матеріялах зовсім не фігурує, [вказати], в чому конкретно виявляється їх підрична робота, а [не] лише загальні формулювання, що «до міроприємств радвлдади ставиться вороже».

Поруч з цим в постанові с/р треба докладно висвітлювати дане г[осподарст]во і його підричну роботу, саботаж проти хлібозаготівель, дотримуючись надісланих в цій справі директив райвик[онком]у, а не лише загальну формулювання: «просити райвик[онком] вислати за межі області», не зазначаючи, за що саме — до зазначених гром[адян] РВК запропонував сільрадам застосувати інші види репресій...

Голова РВК
Секретар *

Струков

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 22, арк. 28. Засвідчена копія. Машинопис; 3.— С.124.

* Підпис нерозбірливий.

№ 51

ПОСТАНОВА ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У ПРО ПОСИЛЕННЯ БОРОТЬБИ ЗІ СПЕКУЛЯЦІЄЮ ХЛІБОМ

8 грудня 1932 р.

Особая папка

1. Обком отмечает, что борьба со спекуляцией хлебом, особенно в районах городского типа, еще недостаточно развернута. Имеются факты, когда спекулянты хлебом — кулаки, подкулачники и единоличники, не выполнившие своих планов, продают на рынках

небольшими количествами не только хлеб, но и зерно — от 1 фун[та] до 10 фунтов, под видом корма для птиц. Эта новая форма спекуляции по целому ряду районов еще не раскрыта и не искореняется.

2. Вместе с тем Обком отмечает, что там, где ведется борьба со спекуляцией и отобранием мелких порций зерна-хлеба, эта борьба ведется не всегда правильно. Вместо того чтобы раскрыть источники, откуда идет хлеб, органы милиции ограничиваются отбиранием найденного хлеба, не развертывая работы по отысканию источников поступления на рынок хлеба. Районные органы милиции забывают о всевозможных ухищрениях кулака-спекулянта *, который всякими способами и методами старается скрыть спекуляцию хлебом **, обмануть местные органы власти ***.

3. Отметить также слабую постановку секретной работы на базарах, в домах крестьян, в селах и т. д. по выявлению спекулянтов, перекупщиков и отысканию источников хлеба, попадающего на рынок.

4. Констатировать, что репрессивные меры со стороны судебных органов применяются недостаточно решительно. В некоторых районах имеют место факты, когда выездные сессии за спекуляцию и скрытие кулацкого хлеба присуждают к лишению свободы на срок не свыше 2 лет.

Обком постановляет:

1. Обязать т.т. Тимофеева и Ряботенко немедленно дать разъяснения всем райуполномоченным ГПУ и нач. раймилиции о всемерном усилении борьбы со спекуляцией зерном и хлебом, обратив внимание, главным образом, на раскрытие новых ухищрений кулаков, продающих хлеб под видом корма для птиц как на базарах, так и в других местах.

2. Предложить органам милиции и ГПУ усилить борьбу с продажей печеного хлеба на базарах спекулянтами, кулаками, единоличниками, а также колхозниками с тем, чтобы основное внимание было обращено не только на изъятие хлеба у лиц, систематически торгующих хлебом, но и на отыскание источников получения муки.

3. Предложить прокуратуре дать директиву по линии судебно-следственных органов об обязательном применении к злостным спекулянтам постановления Правительства от 28/VIII, причем при расследовании этих дел судебно-следственным органам выявлять источники получения хлеба для спекуляции.

4. В части усиления борьбы со спекуляцией хлебом в г. Харькове — поручить т.т. Тимофееву, Брону и Ряботенко в 2-дневный срок дополнительно **** разработать практические мероприятия по борьбе со спекуляцией хлебом на базарах Харькова и дать их на утверждение Секретариата.

Секретарь Харьковского
обкома КП(б)У *Терехов*

ДАХО, ф. П-2, оп. 3, спр. 2, арк. 7, 8. *Оригінал. Машинопис.*

- * Слово написане олівцем.
- ** Фразу «скрыть спекуляцию хлебом» закреслено.
- *** Фразу «обмануть местные органы власти» дописано олівцем.
- **** Слово написане олівцем.

№ 52

---

3 ПОСТАНОВИ СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У «ПРО ОКРЕМІ ПОРУШЕННЯ ЛІНІЇ ПАРТІЇ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ХЛІБЗАГОТІВЕЛЬ»

9 грудня 1932 р.

Совершенно секретно
Особая папка

С л у ш а л и: Об отдельных извращениях линии партии при проведении хлебозаготовок, сообщенных облотделом ГПУ * (г. Терехов).

П о с т а н о в и л и: Отметить, что, несмотря на категорические директивы ЦК и обкома о сочетании применения репрессий с широкой массово-политической работой и запрещении массовых обысков и изъятий, все же в некоторых районах эти директивы ЦК и обкома нарушены, что привело к отдельным извращениям линии партии при проведении хлебозаготовок.

Массовые обыски (в с. Бахмач и Михайловка Драбовского района), применение штрафов, в первую очередь к хозяйствам бедняков (Генеевский сельсовет Змиевского района), несоставление актов при изъятии имущества, присвоение облигаций и денег (с. Ворожба Лебединского района), хлеба (с. Савинцы Балаклеевского района) **, избиение во время описи и изъятия имущества у бедняков и середня-

ков (село Ворожба Лебединского района)***, хут. Москальцовка Н[ово]водолажского района, Велико-Камышевахский сельсовет Петровского района, факты избиения сельским руководством в селах (село Ряское, Нехвороща, Ливенское Нехворощанского района, Шафоровство Миргородского района, Любовка и Колонтаев Краснокутского района)...**** — все эти извращения [линии] партии должны встретить самое суровое осуждение со стороны партийных и советских организаций и решительное воздействие, вплоть до привлечения к строгой судебной ответственности лиц *****, виновных в допущении этих извращений линии партии.

Обком постановляет:

1. Предложить секретарям вышеуказанных райпарткомов и уполномоченных обкома ***** тщательно проверить все эти факты извращений линии партии, виновных привлечь к строгой ответственности, а *надале не допускать ни в коем случае повторения таких фактов*. О результатах проверки этих фактов и мерах, принятых РПК, немедленно сообщить обкому *****.

2. Предложить облпрокурору т. Брону каждые 3 дня присылать в обком справку о принятых судебно-следственными органами мероприятий по борьбе с извращениями линии партии.

3. Предложить секретарям райкомов партии и уполномоченным обкома в своих политписьмах постоянно освещать конкретные формы и факты извращений линии партии при проведении хлебозаготовок, а также меры, принятые РПК для ликвидации этих извращений и недопущения их в дальнейшем *работе*.

Секретарь Харьковского
обкома КП(б)У

Терехов

Пр. 80 экз[емпляров].

ДАХО, ф. П-2, оп. 3, спр. 2, арк. 9, 9зв. *Засвідчена копія. Машинопис*; 3.— С.126, 127.

* Фразу «сообщенных облотделом ГПУ» дописано олівцем.

** Фраза «хлеба (с. Савинцы Балаклеевского района)» написана чорнилом.

*** Фрази, подані курсивом, в оригіналі закреслені.

**** Подано в скороченні, далі в тесті вказано ще шість сіл різних районів Харківської області.

***** Слово дописано чорнилом.

***** Фразу «уполномоченных обкома» дописано чорнилом.

***** Фразу «О результатах проверки этих фактов и мерах, принятых РПК, немедленно сообщить обкому» дописано чорнилом.

**ПОВІДОМЛЕННЯ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ
ЧЕРЕМУШНЯНСЬКІЙ СІЛЬРАДІ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ,
КРІМ ПРОВЕДЕННЯ РЕПРЕСИВНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗЛІСНИХ
НЕЗДАТЧИКІВ ХЛІБА, ЗАСТОСУВАННЯ ЗАОХОЧУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ
ДО ВИКОНАВЦІВ ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ**

10 грудня 1932 р.

Поруч з репресіями, що треба переводити до злісних нездатчиків хліба, щоб зломити куркульський саботаж, необхідно, аби сільські ради відмічали в постановах пленумів, загальних зборах тощо тих одноосібників, що ретельно, а особливо тих, що дотерміново виконують наданий їм плян хлібозаготівлі, вивішуючи списки цих контрактантів на «червону дошку», відмічаючи в стінній та районській пресі тощо, залучаючи зазначених одноосібників до складу бригад [з] хлібозаготівель, комісій сприяння хлібозаготівлям тощо.

Підстава: постанова Раднаркому від 20/ХІІ-32 р. про організацію хлібозаготівлі в одноосібному секторі.

Заст. голови РВК *
Секретар **

Олійник

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 142. *Засвідчена копія. Машинопис.*

* Підпис відсутній.

** Підпис нерозбірливий.

Примітка. На цьому ж аркуші також є ще одне повідомлення Валківського райвиконкому Черемушнянській сільраді про надання облвиконкомом повноважень щодо встановлення натуральних штрафів картоплею до невиконавців плану хлібозаготівель від 10 грудня 1932 р.: «Згідно ухвали Раднаркому від 20 листопада 1932 року (додаток до інструкції) про організацію хлібозаготівлі в одноосібному секторі, надано право обласним виконавчим комітетам за їх постановами встановлювати натуральні штрафи картоплею розміром річного чи дворічного плану, здачі картоплі відповідним г[осподарст]вом, що злісно ухиляється від здачі хліба — тому пропонується постанови сільських рад про необхідність накладання штрафів картоплею обов'язково подавати на затвердження райвиконкому та облвиконкому.

В тих господарствах, що картоплю можуть розбазарити — негайно здійсмати, забезпечивши до остаточного затвердження облвиконкомом їх схорону.

До постанови с/ради про необхідність накладання штрафу картоплею додати характеристику даного г[осподарст]ва, в якій, як правило, крім майнового стану, указати плян хлібозаготівлі, кількість засіву, та як цього пляна виконано» (ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 142).

№ 54

З ПОВІДОМЛЕННЯ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ЧЕРЕМУШНЯНСЬКІЙ СІЛЬРАДІ ПРО ЗБІЛЬШЕННЯ НОРМ М'ЯСОЗАГОТІВЕЛЬ

11 грудня 1932 р.

За постановою центральних організацій встановлені нові норми здачі худоби в рахунок виконання 15-місячного м'ясозаготовчого пляну, а саме: для одноосібних господарств — 45 кг; для дворів колгоспників, де в колгоспах немає товарових тваринницьких ферм*, — 3[1] кг; для дворів колгоспників, де в колгоспах є товарові ферми, — [2]0 кг; по товарових фермах норми здачі залишені попередні.

В зв'язку з цим остаточний плян по в[ашій] сільраді встановлено в [20870] ** кг...

Пропонується вам негайно довести нові норми здачі м'яса до кожного господарства, зробивши виправлення в зобов'язаннях та вжити заходів, аби плян IV кварталу був виконаний на протязі найближчих днів, для чого встановити диференційовані строки здачі м'яса.

До злісних нездатчиків м'яса пристосовуйте репресивні заходи шляхом накладання штрафу в розмірі риночної вартості худоби за невиконання зобов'язання, а худоба, яка належала до здачі, конфіскується, та справи передавайте до суду...

Голова РВК ***

Зав. Райзагот РПС ****

Стрюков

Курибіда

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 24, арк. 69. Чернетка. Машинопис.

* Так у документі. Очевидно, мається на увазі «ферм».

** Цифри написані чорнилом. У тексті нерозбірливо.

*** Підпис відсутній.

**** Так само.

**РОЗПОРЯДЖЕННЯ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ
ГОЛОВАМ СІЛЬРАД ТА УПОВНОВАЖЕНИМ * ПРО ПРИПИНЕННЯ
РОЗБАЗАРЮВАННЯ МАЙНА, КОНФІСКОВАНОГО У СЕЛЯН**

12 грудня 1932 р.

Особисто

До голови Черемушанської сільради
та уповноваженому райвиконкому

Райвиконкомом давалися всім сільрадам вказівки, що майно, яке продається за невиконання державних зобов'язань, потрібно строго обліковувати, щоб не допустити його розкрадання, привласнення особами, які проводять торги, та іншими службовими особами.

Між тим, є випадки купівлі майна, яке продається, у господарств, що ухиляються від виконання державних зобов'язань, бригадами, що працюють по хлібозаготівлі, членами сільрад та іншими службовими особами (Валки, Коломак, Покровка). За повний безцінок, що не може розцінюватися інакше, як привласнення, розбазарювання державного майна, [це] повинно каратися по всім строгостям закону — як до розкрадачів державної соціалістичної власності.

Тому райвиконком пропонує:

1. Завести точний облік описаного та продаваного майна в покриття державного зобов'язання. Після опису [та] продаж[у] майна повинні бути прикладені торгові листи.

2. Заборонити продаж якого б то не було описаного майна службовим особам, бригадам, членам с[іль]рад та іншим службовим особам.

3. Негайно виявити всі випадки привласнення, незаконної купівлі (за безцінок), розбазарювання майна службовими особами, бригадами тощо і справи передати до суду для притягнення винних осіб до судової відповідальності.

о/п Голова райвик[онком]у **
Секретар ***

Струков

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, spr. 21, арк. 162. Засвідчена копія. Машинопис; 3.— С. 127, 128.

* Розпорядження було також надіслано нарслідчому.

** Підпис відеутній.

*** Підпис нерозбірливий.

ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ
«ПРО ПЕРЕБІГ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ»

13 грудня 1932 р.

1. Президія райвиконкому констатує, що наслідки виконання двох п'ятиденок грудня абсолютно не забезпечують своєчасного виконання річного пляну хлібозаготівель. Річний плян виконано на 10 грудня 1932 р. лише на 55,3 %, зокрема колгоспами — на 66,6, одноосібниками — на 20,7 %.

Замість [того, щоб] максимально, по-бойовому, піднести темпи хлібозаготівлі, відповідно [до] конкретних постанов ЦК партії, обкому, бюро РПК та президії РВКу від 23 листопада ц. р., замість [того], [щоб] розгорнути нещадну боротьбу з куркульським саботажем та опором в хлібозаготівлі... [сільради] не застосовували заходів революційної законності до клясово-ворожих та злісних елементів, які зривають хлібозаготівлі, а навпаки — деякі поставилися по-опортуністичному, по-примиренському, підпали під вплив куркуля.

2. Відзначити, що найганебніше виконують пляни хлібозаготівель такі сільради, що своїми злочинними опортуністичними діями ставлять під загрозу зриву плян хлібозаготівель в районі, а саме:

Благодатне[нська] — 42,3 %	В[елико]Лихів[сь]ка — 47,2 %
Заміщанська — 39,7 %	Черемушанська — 48,5 %
Костівська — 39,9 %	Високопільська — 45,4 %
Михайлівська — 49,2 %	Коломацька — 24,2 %
Олександрівська — 33,1 %	Мірошниківська — 46,5 %
Різдвянська — 46,6 %	Рідкодубська — 22,3 %
Ст[аро]Валківська — 40,7 %	Сидоренк[івська] — 33,7 %
	Валківська — 46,4 %

3. Та низка колгоспів, не дивлячись на рішучі попередження з боку президії РВК, злісно ставляться до виконання директив партії та уряду щодо виконання хлібозаготівель, злісно не виконують своїх завдань перед пролетарською державою, що по суті є відверте саботування справи хлібозаготівель, зокрема:

Благодатне	— Сталіно *	— 37 %
Кобзарівська	— ім. Леніна	— 57 %

Минківка	— ім. Леніна	— 51,4 %
Михайлівка	— ім. Ілліча	— 51,1 %
Олександрівка	— Нове життя	— 39,6 %
Різдв'янська	— ім. Шевченка	— 48,8 %
Старо-Валківська	— Перемога	— 36,4 %
—«—	— Вільн[ий] шлях	— 53,2 %
Новий Мерчик	— Черв[оний] Мерчик	— 54,2 %
—«—	— Радсело	— 54,7 %
Добропільська	— Шлях до ком[уни]	— 53,3 %
В[елико]-Лихівська	— Комінтерн	— 51,2 %
Огільчанська	— День врожаю	— 48,8 %
Мірошниківка	— ім. Шевченка	— 55,1 %
—«—	— Жовтн[ева] револ[юція]	— 37,4 %
Рідкодубівська	— КІМ	— 25,2 %
Сидоренково	— Комуніст	— 41,6 %
—«—	— [ім.] Ворошилов[а]	— 37,8 %
Валки	— Червоний Орач	— 53,3 %

4. Президія райвиконкому в останній раз попереджує голів сільрад, уповноважених райвиконкому та голів колгоспів, визначених у п. 2 та 3 цієї постанови, що в разі, якщо вони протягом найближчих днів не розгорнуть справді бойової більшовицької роботи, не зламають куркульського саботажу в колгоспах та серед одноосібного сектора та не зоблізують мас[и] колгоспників та трудящих-одноосібників на виконання пляну хлібозаготівель до 25 грудня, президія РВК змушена буде винних зняти з роботи, притягти до карної відповідальності як агентів клясового ворога, нездатних виконувати завдання партії та радянської влади.

5. За абсолютну бездіяльність в хлібозаготівлях — головам сільрад та уповноваженим РВК сіл Високопілля та Минківка оголосити догану з попередженням, що в разі до 25 грудня не буде виконано невиконання пляна хлібозаготівлі, останні будуть притягнуті до судової відповідальності.

6. Відмічаючи випадки шкідництва в деяких колгоспах та засміченості колгоспів куркульськими елементами (Рідкодуб, Благодатне, Сидоренкове), зобов'язати райземвідділ терміново організувати в цих колгоспах самоочищення від клясово-ворожих та антирадянських елементів, провівши навколо цього широку масову роз'яснювальну роботу та залучити до цього широкі маси колгоспників.

7. Затвердити остаточні диференційовані строки виконання плянів хлібозаготівель по колгоспах та одноосібному сектору, зобов'язати голів сільрад, уповноважених РВКу та голів колгоспів забезпечити безумовне виконання планів у визначені строки.

8. Зобов'язати РЗВ під особисту відповідальність т. Ластовця терміново організувати допомогу тим колгоспам в перевозі хліба, що недостатньо забезпечені транспортними засобами та тяглом в спосіб перекидки транспорту та тягла з тих колгоспів, що виконали пляни, або наближаються до виконання.

9. Зобов'язати РЗВ під відповідальність т. Ластовця, а також голів сільрад і уповноважених РВК та голів колгоспів, розгорнути таку бойову роботу по переобмолоту та перевіюванню [зерна] з тим, щоб до 20 грудня ця робота була повною закінчена.

10. Відзначаючи невиконання з боку РЗВ постанови Президії від 23 листопада про стягнення авансу в тих колгоспах, де видано понад 15 % від фактичного обмолоту зерна, а також в справі перевірки натур-фондів в колгоспах, складу правління колгоспів, рахівників та ін.— заступнику зав. РЗВ Ластовцю оголосити догану і попередити, що в разі, коли до 25 грудня не буде виконано ухвали президії РВКу в цій справі, останнього буде притягнуто до судової відповідальності.

Доручити т. Курибеді прослідкувати за виконанням постанови президії РВКу, зокрема про повернення авансів.

11. Зобов'язати РЗВ під відповідальність т. Ластовця забезпечити безумовну щоденну перевірку стану переобмолоту і перевіювання [зерна] в колгоспах.

12. Президія РВКу категорично пропонує уповноваженим РВКу та головам сільрад під їх особисту відповідальність поруч з розгортанням систематичної масової політичної роботи серед колгоспних мас та трудящих-одноосібників рішуче застосувати заходи революційної законності, згідно постанови Раднаркому до куркульських елементів та злісних контрактантів, що саботують виконання хлібозаготівель та ведуть підривну роботу, щоб зірвати плян хлібозаготівель (висилка за межі області та району, натуральні штрафи по м'ясу і картоплі, позбавлення прав користування землею та садибою, безспірне стягнення [податків] тощо). Суворо додержуючись в цій справі директив уряду, матеріали протягом одного дня надіслати на затвердження до райвиконкому. Навколо кожного випадку застосування репресій створювати громадську думку села, популяризуючи це через районову та низову стінну пресу, скерувавши це на виконання хлібозаготівель.

Поруч з цим органам міліції та сільрадам розгорнути нещадну боротьбу зі спекулянтами та перекупниками хліба, винних в цьому притягати до суворой відповідальності.

13. Відзначити дійсно бойові зразки в боротьбі за виконання плянів хлібозаготівель в таких колгоспах: [%]

Шелестове	Зірка соціалізму	99,6
	Нове життя	97,9
	Червоний парт[изан]	101,3
Різуненкове	Червоний гай	99
	Зелена діброва	100,6
	[ім.] Сталіна	97,2
Олексіївка	[ім.] Воровського	102,4
	Перебудова	98,4
	[ім.] Артема	99,9
Коломак	Жовтень	118,7
Високопілля	Кол[ективна] праця	98,3
	Машинотруд	91,1
Тетющанська	Новий шлях	97,7
Сніжківська	Нова Зоря	96,3
	[ім.] Молотова	101
Литвинівка	Нове життя	115,1
Левендалівка	Перебудова	94,7
Кобзарівська	1 Травня	96,1
Журавлівка	10-річчя КНС	98,1
Гонтів-Ярська	Шлях Леніна	92,8
Бараново	1 Травня	97
	Свідомий шлях	99,2
Шляхове	III Вирішальний	90,5
	Черв[оний] Прапор	98,8

14. Президія РВКу вважає, що Валківщина має всі умови і повинна за всяку ціну виконати повн[істю] плян хлібозаготівлі у встановлений партією та урядом строк, і вимагає від всіх сільрад, уповноважених РВКу, голів колгоспів, громадських, кооперативних та культурно-освітніх установ, радянського та колгоспного активу підкорити свою роботу, напружити всі зусилля на більшовицьку завзяту боротьбу за цілковите виконання хлібозаготівель в грудні місяці, на основі мобілізації мас та трудящих-одноосібників, нещадно розгромлюючи клясово-ворожий саботаж, опір, шкідництво, опортунізм всіх гатунків.

15. Цю постанову проробити на пленумах сільрад, активів села, загальних зборах колгоспників і трудящих одноосібників.

Голова райвик[онком]у *Стрюков*
Секретар *Рябенко*

Райліт. 15.ХІІ-32 р. м. Валки,
друк[арня] Комбінату, пр[имірників] 300

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 148, 148зв. Листівка; 3.—
С. 128—132.

* Так у тексті.

№ 57

ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ «ПРО СТАН М'ЯСОЗАГОТІВЕЛЬ»

13 грудня 1932 р.

Президія РВКу відмічає абсолютно незадовільний стан з виконанням м'ясозаготівель ІV кварталу, внаслідок чого на 10/ХІІ пляна виконано лише на 44,3 %, зокрема, колгоспники 52 %, СТФ — 40 %, одноосібники — 25 %.

Особливо ганебно відстають такі сільради:

1) Н[ово]-Іванівка	0	2) Коломацька	5 %
3) Олексіївська	10 %	4) Благодатне	14 [%]
5) Шляхова	20 [%]	6) Шелестово	25 [%]
7) Черв[оний] Прапор	27 [%]	8) Велико-Лихів.	30 [%]
9) Огільчанська	30 [%]	10) Болгарівська	38 [%]
11) Журавлівська	38 [%]	12) Резуненково	15 [%]

Голови цих сільрад та уповноважені РВКу опортуністично недооцінюють всієї важливості справи постачання м'ясом робітничих центрів і Червоної Армії та не зуміли широко популяризувати постанову ЦК та РНК про м'ясозаготівлі, та не змобілізували навколо виконання її колгоспних мас та трудящих одноосібників.

2*. Поруч з цим відмітити, що й по решті сільрад робота навколо виконання пляну м'ясозаготівель розгорнута недостатньо, що взяті

темпи не забезпечують вчасного виконання пляну, крім сільрад Баранівської, Перекіпської, Р[удо]-Байрачанської і Добропільської, які дійсно зуміли по-бойовому розгорнути роботу та виконали пляна м'ясозаготівель дострочно.

Виходячи з цього та беручи до уваги, що виконання плянів по м'ясозаготівлі з'являється поруч з хлібозаготівлями одним з найважливіх завдань партії та уряду, президія РВКу ухвалює:

1. Зобов'язати райзаготвідділ під особисту відповідальність тов. Курібеду на протязі двох днів довести окремо по секторам в кожній сільраді щоденні контрольні завдання з м'ясозаготівель, встановивши до них диференційовані строки виконання.

Головам сільрад та уповноваженим РВКу в відповідно встановлені терміни встановити остаточні строки виконання квартального завдання для кожного здатчика, розгорнувши широку масову політичну роботу серед колгоспників та трудящих одноосібників за виконання плянів з м'ясозаготівель, застосовуючи поруч цього до злісних нездатчиків закона про безспірне стягнення та накладання штрафів і з затвердженням РВКу та заходи притягнення до судової відповідальності.

2. Головам сільрад і уповноваженим РВКу провести термінову перевірку виконання кожним колгоспником та трудящим одноосібником даних завдань з м'ясозаготівлі, провести спеціальні збори колгоспників і одноосібників, широко проробивши та популяризувавши серед них постанову ЦК ВКП і РНК про м'ясозаготівлю.

Також провести на протязі 3-х днів інструктивні наради з активом сільрад та колгоспників про організацію групової здачі худоби в рахунок м'ясозаготівель одноосібниками та колгоспниками.

3. Відмічаючи з боку Райспоживспілки байдуке ставлення до організації прийомки птахів як на периферії, так і в місті Валках, зобов'язати останню протягом 3-х днів перевірити справу прийомки птахів споживчими товариствами, притягнувши винних в розбазарюванні до судової відповідальності.

Райспоживспілці забезпечити регулярну подачу сводок Райвідділу заготівель РВКу про хід м'ясозаготівель лінією споживчої системи.

4. В останнє попередити зав. заготхудобою тов. Вашенко, що в разі, [якщо] ним не буде організовано систематична прийомка худоби і кролів з ранку і до вечора, його буде притягнуто до відповідальності.

5. Відмічаючи зовсім недостатню роботу зі спекулянтами та перекупниками худоби і птахів, зобов'язати нач. райміліції тов. Дідика

та голів сільрад організувати справу рішучої боротьби зі спекулянтами і перекупниками худоби і птахів, притягуючи винних в цьому до суворої відповідальності.

Судово-слідчим органам справи, зв'язані з м'ясозаготівлями, розглядати негайно нарівні з хлібозаготівлею.

Заборонити відповідно постанови Облвиконкому з 5 грудня будь-яку торгівлю м'ясом та худобою всіх видів, а також і децентралізовану заготівлю худоби.

6. Відмічаючи, що значна частина одноосібних господарств, скоротивши свої польові засіви за останні роки, зовсім не включена до обліку (Валки, Ков'яги, Огульці, Коломак), чому і не притягнуті до обкладання м'ясозаготівлею, зобов'язати голів сільрад забезпечити повне притягнення всіх господарств до м'ясозаготівлі, виявивши всі господарства, та взяти на облік.

Виявлення цих господарств закінчити до 20 грудня ц. р.

7. За повну бездіяльність і куркульський саботаж в справі м'ясозаготівлі з боку Н[ово]-Іванівської с/ради, яка на 10 грудня не здала жодного центнера м'яса — справу передати слідчим органам для притягнення винних до судової відповідальності.

8. Головам сільрад Коломацької, Благодатнівської, Олексіївської та Резуненківської оголосити сувору догану.

9. Голів сільрад Болгарівської, Журавлівської, Огільчанської, Великолихівської, Шелестівської, Шляхівської і Червоно-Прапорської попередити, що вразі, коли не буде 20/XII зроблено рішучого зламу в виконанні м'ясозаготівель, буде вжито до них рішучих заходів, аж до притягнення до відповідальності.

10. Цю постанову проробити на пленумах сільрад, на загальних зборах колгоспників і трудящих одноосібників.

Голова Валківського
Райвик[онком]у **
Секретар РВКу ***

Стрюков
Рябенко

Райліт. 15/XII-32 р. м. Валки,
друк[арня] Комбінату, пр[имірників] ****

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 24, арк. 68, 68зв. *Листівка.*

* Так у документі: пункт 1 — відсутній.

** Підпис відсутній.

*** Так у документі.

**** Кількість примірників не вказано.

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ВСІМ СІЛЬРАДАМ
З ПРИВОДУ НЕСВОЄЧАСНОГО ЗВІТУВАННЯ
«ПРО РЕПРЕСИВНІ ЗАХОДИ
ДО ЗЛІСНИХ НЕЗДАВАЧІВ ХЛІБА»

14 грудня 1932 р.

Терміново

Помічається, що головами с[іль]рад несвоєчасно виконуються розпорядження про репресивні заходи до злісних нездатчиків хліба, а саме:

1. Несвоєчасно надсилаються до РВК матеріали про затвердження [списків на накладення] штрафів, зокрема особливо затягується [подання документів] по адмінвиселенню (Коломак, Ков'яги, Баранове).

2. Несвоєчасно виконуються постанови про штрафи, чому майно, яке описується, розбазарюється, і самий цей захід не може дати того ефекту, який потрібен. Тому райвиконком пропонує:

1. Постанови сільрад (президії, пленуму з потрібними довідками чи характеристиками) надсилати до РВК не пізніше ніж через добу з часу їх винесення.

2. Продаж майна за невнесення штрафів провадити зараз же, на другий день після одержання затвердження з РВКу.

3. Продаж, як правило в борг, провадити не допускається.

Попереджуємо як голів, так і секретарів с/р, що, коли й надалі не будуть своєчасно надсилатися [документи] до РВК, будуть притягатися до відповідальності, бо це є приховуванням куркуля від ударів органів влади.

Голова РВК
Секретар

Струков
Рябенко

**АКТ ОПИСУ МАЙНА СЕЛЯНИНА С. П. ЯВДОШЕНКА,
СКЛАДЕНИЙ ЧЕРЕМУШНЯНСЬКОЮ СІЛЬРАДОЮ ВАЛКІВСЬКОГО
РАЙОНУ ЗА НЕВИКОНАННЯ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ**

14 грудня 1932 р.

1932 року 11 грудня, ми, що нижче підписалися, бригада в складі Міняйло М. Гр., Одаренко Ів. М., Коваленко М. Ар. склали цього акту на г-на Явдошенко Савка Павлович[а], Черемушанська сільрада, як злісного нездатчика хліба, належного з нього по контрактації 2463 * ц, а ним здано лише 681 ц і злісно не здав 1772 ц, в той час, коли має всі можливості. Крім того, Явдошенко С.П. не здає м'ясо, не сплачує одноразового збору в сумі** карб.

А тому бригада робить знімання хліба і картошки та робить опис майна.

До опису майна належать наступні речі:

№ п/п	Назва речей	Кількість	Вага	Примітки
1	Хата	1	—	кр[ита] солом[ою]
2	Клуня	1	—	— « —
3	Комора з хлівом	1	—	— « —
4	Хлівів	2	—	— « —
5	Кінь	1	—	4 роки
6	Віз	1	—	старий
7	Збруя (1 комплект)	1	—	стара
8	Діжок з квасниною	3	—	—
9	Сундуків	2	—	—
10	Ушат	1	—	—
11	Соломи	10 возів	—	ліжки
12	Полова	4 кучі	—	—
13	Рядно	1	—	—
14	Кролів	6 шт.	—	—
15	Сани ріжн.***	1	—	—

Бригада ****

- * Тут і далі такі цифри наведені у документі.
- ** Сума не вказана.
- *** Так у документі.
- **** На документі три підписи (нерозбірливі).

Примітка. У справі є витяг з протоколу № 42 засідання президії РВК від 16 грудня 1932 р., за яким постановили Явдошенка Саву Павловича за невиконання хлібозаготівлі у розмірі 16,94 ц хліба (від якого категорично відмовився) оштрафувати на суму 10200 крб. по ринковій вартості (ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 16, арк. 175б).

№ 60

ПРОТОКОЛ СПІЛЬНОГО ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ ВЕРБІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ РАЗОМ З УПОВНОВАЖЕНИМ РАЙВИКОНКОМУ ПРО ВЖИВАННЯ ЗАХОДІВ ДО ОСІБ, ЯКІ НЕ ВИКОНАЛИ ХЛІБОПОСТАВОК

16 грудня 1932 р.

У х в а л и л и:

1. Ринорю Івана Федоровича, як міцного середняка, контрактанта, якому був наданий плян хлібозаготівлі 19,73 *, виконав добровільно 4,10 та стягнуто в безспорнім порядку [4] **,92. Разом виконано 9,02. Залишилось не виконано 10,71 *** та боргу по с/р мається 102,46 крб.

Продати все майно і вислати за межі району.

2. Наретя Микола Пилипович, твердоздатчика, якому був наданий плян хлібозаготовлі 34,20 ц, виконано лише 4,62 та боргу с/р 139,05 крб.

Продати все майно.

3. Капустянс[ь]кий Федір Омелянович, твердоздатчика і невиконуючого пляну хлібозаготівель, якому був наданий 40,90, виконав 4,87 та боргу 192,11 крб.

Продати все маючи **** майно, крім хати.

4. Чміль Порфило Сільверстович. Контрактант, який був помилково не уведений по твердому завданню хлібозаготівлі,

у якого брат з сім'єю засланий за межі України як куркульсько[ю], був наданий плян х[лібо]заготівлі 90,67, виконав 3,23 та 100,50 боргу по с/р.

Продати все майно і вислати за район.

5. Пономаренко Василь Тимофійовича, контрактант, продати все майно за винятком жилої хати (нежилую продати). Плян був наданий 48,69, виконав 1,64 та боргу по с/р 381,09 крб.

6. Одірія Семена Харитоновича. Контрактант. Продати все майно, як такому був плян 30,54, виконав 3,97 цен. та боргу по с/р 212,51 крб.

Терміново зробити опис майна вищеуказаних гр. Хліб зняти в безспірному порядку, дати на кожного характеристику і направити в Балаклійс[ь]кий РВК на затвердження.

7. Шевченко Іван. 8. Наретя Іван Миколович.

9. Дворичанський Тимоха Іванович. 10. Лисенко Іван Омільянович.

11. Нечитайло Василь Петрович. 12. Алещенко Грицько Пилипович — як злісні контрактанти, ганебно відносяться до виконання пляна хлібозаготівлі.

Маючий у них хліб зняти в безспірному порядку.

13. Полтавця Грицька Степановича як бувшого члена колгоспу [ім.] Войкова, який вів колгосп к розлагательству, в колгоспі не працював, а вів систематичну спекуляцію, за що [і]сключен з колгоспу — довести одноразовий збір в сумі 300 крб.

14. Гр. Хвостика Олексія, Обізного Івана, Филоненка Микиту попередити вторичним повідомленням, якщо не буде [виплачено] борги по с/р, в моб[ілізацію] коштів — в 2-денний термін буде [ви]лучено майно і продано на суму боргу.

Голова с/р *****

Секретар

Наретя

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 2, спр. 78, арк. 25, 25зв. Оригінал. Рукопис.

* Тут і далі одиницю міри ваги не вказано.

** Цифру виправлено. Попередній запис незрозбірливий.

*** Замість «10,22» виправлено на «10,71».

**** Так у тексті.

***** Підпис незрозбірливий.

**ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ
«ПРО ПЕРЕБІГ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ В ОДНООСІБНОМУ СЕКТОРІ»**

20 грудня 1932 р.

Констатуючи явно незадовільний стан хлібозаготівлі в районі (виконано річний плян на 65,4 %), президія РВК відзначає найзагрозливіший стан з виконанням пляну по одноосібному сектору, плян, який виконано лише на 27 %, що загрожує виконанню пляну в строк встановленого партією і урядом пляну.

Такий стан хлібозаготівлі по одноосібному сектору утворився внаслідок відсутності систематичної конкретної бойової роботи по заготівлі хліба з боку с/р і уповноважених РВК та сільактиву.

Зокрема:

а) Бракує достатньої масової політичної роботи серед трудящих-одноосібників на кутках, сотнях, десятках.

б) Не залучено до хлібозаготовчих бригад одноосібників, що виконали свої завдання з хлібозаготівель.

в) Бракує соцзмагання й ударництва серед бригад, не організована перевірка виконання завдань бригадами, сотнями, десятками та контрактантами.

г) Що деякі сільради скерували [селян] по хлібозаготівлях в одноосібному секторі, в основному на виявлення прихованого хліба в ямах, не розгорнувши поруч з цим на ділі справжньої масової політичної роботи серед трудящих-одноосібників.

д) Що більшість колгоспів та активістів села ще не несуть відповідальності за виконання хлібозаготівель по одноосібному сектору.

е) Ще не дано разючої відсічі клясово-ворожим елементам та не зламано саботажу та опору хлібозаготівлі.

Виходячи з цього, президія РВК ух в а л ю є:

1. Категорично запропонувати головам сільрад, уповноваженим РВК та головам колгоспів, під їх особисту відповідальність, не послаблюючи темпів хлібозаготівель в колгоспному секторі — переключитись на виконання планів хлібозаготівель по одноосібному сектору.

2. Президія РВК встановлює, що виконання грудневого пляну хлібозаготівель в одноосібному секторі повинно бути цілком і повністю закінчено до 1 січня 1933 р. В зв'язку з цим оголосити з 20 груд-

ня [1932 р.] по 1 січня [1933 р.] ударну «штурмову декаду» по виконанню грудневого пляну хлібозаготівель в одноосібному секторі.

3. Зобов'язати всіх голів сільрад, уповноважених РВК, філію Заготзерно, відділ Наросвіти та редакцію «Соцштурму» на ділі розгорнути систематичну широку масову політичну та роз'яснюючу роботу серед колгоспників та трудящих-одноосібників, провести для цього спеціальні пленуми сільрад за участю всього сільактиву, збори одноосібників на кутках та сотнях та обговорити завдання по хлібозаготівлі, широко проробивши серед колгоспних мас та трудящих одноосібників відозву РПК та РВК про хлібозаготівлі в одноосібному секторі.

4. Виходячи із встановленого терміну, зобов'язати голів сільрад та уповноважених РВК довести до кожного кутка, сотні, десятка щоденні завдання хлібозаготівель по одноосібному сектору та організувати щоденний оперативний контроль за їх виконанням.

5. Зобов'язати зав. РЗВ т. Пересаду, голів сільрад та уповноважених РВК організувати з кращих колгоспників-ударників буксирні бригади для спеціальної роботи по хлібозаготівлі в одноосібному секторі, залучивши до них контрактантів, що виконали свої завдання з хлібозаготівель, та поставити на чолі них найкращих, витриманих досвідчених активістів.

Строк виконання цього — 2 дні.

6. Зобов'язати від Наросвіти забезпечити практичну найактивнішу участь у хлібозаготівлі по одноосібному секторі — вчительства, поповнити найкращими вчителями хлібозаготовчі бригади, організувати учневі демонстрації лінією МКО закладів; розгорнути масову культурно-освітню роботу по хлібозаготівлі, популяризації рішень партії й уряду та відозви РПК і РВК.

Поруч з цим, від Наросвіти протягом одного дня організувати кінопересувки до вирішальних сіл [з] хлібозаготівель та максимально використати радіо.

Редакції «Соцштурм» організувати робсількорів на виконання плянів хлібозаготівель в одноосібному секторі, максимально посиливши роботу стіннівок на кутках, сотнях.

Організувати з робсількорів та секцій РСІ контрольні пости на кожному кутку, сотні.

Поруч з цим, зобов'язати і редакцію «Соцштурм» у вирішальних селах видати спеціальну серію багатотиражок з питань хлібозаготівель в одноосібному секторі.

7. На відзнаку 5-ї сесії ВУЦВК розгорнути масову роботу по популяризації завдань сесії, яка збирається на межі 2-х п'ятирічок, та

обговорити завдання першого року другої соціалістичної п'ятирічки, скерувавши все це на виконання хлібозаготівель по селу, колгоспу кожним трудящим-одноосібником, організувати потоки безперервних червоних валок хліба ім. сесії ВУЦВК та розгорнути боротьбу за право рапортувати сесії про перемогу на хлібозаготовчому фронті.

8. Президія РВК вимагає від кожного члена сільради, сільського активіста великої відповідальності, конкретної роботи, справжньої боротьби за виконання хлібозаготівель в одноосібному секторі у встановлений строк, доказати своєю ударною роботою, на ділі, партії й радянській владі своє уміння, свою відданість боротися за хліб, за соціалізм.

9. Зобов'язати РЗВ, фінвідділи і Заготзерно негайно виділити для преміювання найкращих ударників хлібозаготовного фронту — кошти в сумі 5 тис. крб.

Сільрадам і уповноваженим РВК широко популяризувати [це] серед сільактиву.

10. Президія РВК зобов'язує всіх голів сільрад і уповноважених РВК поряд [з] впертою масовою політичною роботою мобілізувати ентузіазм колгоспників та трудящих одноосібників на розгром куркульського саботажу, опору в хлібозаготівлях, виявлення саботажників, що зривають пляни хлібозаготівлі та гноять державний хліб, рішуче застосовуючи до них заходи революційного закону як до ворогів народу та радянської влади.

Сільрадам та органам міліції повести нещадну боротьбу зі спекуляцією хлібом, зі спекулянтами та перекупниками, притягаючи їх до судової відповідальності.

11. Одночасно Президія РВК суворо застерігає сільради та уповноважених РВК від будь-яких перекручень директив партії і уряду та революційної законності, повести нещадну боротьбу з такими елементами з притягненням до суворої відповідальності.

12. Цю постанову проробити на пленумах сільрад, зборах колгоспників та одноосібників.

Голова райвиконкому   *Струков*
Секретар РВК   *Рябенко*

Райліт 21.IX-[1932 р.] м. Валки, друк[арня] Комбінату, пр[имірни́ків] 500.

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 159. Агітаційна листівка.
Друкований примірник.

**3 ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИСНОВКУ
ПО КАРНІЙ СПРАВІ НА ГР. С. П. ЗОЛОТУХІНА,
ЖИТЕЛЯ с. ОЛЕКСІЇВКА ОЛЕКСІЇВСЬКОГО РАЙОНУ**

20 грудня 1932 р.

В Алексеевский райаппарат ГПУ поступили сведения о том, что кулак Золотухин Стефан Павлович проводил систематическую контрреволюционную агитацию, направленную к срыву хозполиткампаний, проводимых партией и Соввластью на селе, как хлебозаготовки, уборочная.

В процессе проведения следствия установлено, что кулак Золотухин Стефан Павлович в 1921 году раскулачивался, подлежал высылке, братья его были высланы за пределы УССР. Сам он, дабы скрыть свое прошлое, пролез в колхоз, где проводил контрреволюционную разлагательскую работу среди колхозников, направленную к срыву полевых работ, выполнению плана хлебозаготовки.

Весной 1932 года, когда колхоз нуждался в рабочей силе, Золотухин Стефан Павлович, пользуясь случаем, занимался контрреволюционной агитацией, направленной к невыходу колхозников на работу, собирал вокруг себя группы колхозников, говорил: «Не идите на работы, потому что мы голодны, пусть нас накормят и напоят, советская власть нас грабит, раньше гораздо лучше жилось, чем теперь, теперь во власти одни жидаы и они что хотят, то и делают...»

Весной 1932 года во время прополочной кампании сах[арной] свеклы кулак Золотухин Стефан Павлович среди колхозников вел контрреволюционную агитацию, направленную к срыву прополочной кампании, говорил: «На работу мы не пойдем, мы голодные, пусть нам раньше дадут хлеб, тогда мы пойдем работать». Своей разлагательской работой Золотухин Стефан Павлович неоднократно срывал работу, в результате были случаи невыхода на работу колхозников...

В 1932 году, во время уборочной кампании и молотбы, кулак Золотухин Стефан Павлович среди колхозников, агитируя против молотбы, старался больше всего проводить контрреволюционную работу среди неграмотных колхозников, говорил: «Не идите молотить, все равно будем голодные, советская власть грабит, а мы дураки работаем»...

В 1932 году во время обговаривания плана хлебозаготовки на колхозном собрании кулак Золотухин Стефан Павлович всячески старался подорвать собрание с целью непринятия плана хлебозаготовки, собирав вокруг себя селян, говорил: «Все равно мы этот план хлебозаготовки не выполним, а хлеб весь заберут, поэтому надо лучше немного хлеба припрятать, ибо скоро власть переменится и мы останемся голодными, не вывозите хлеб в хлебозаготовку, раньше нужно себя обеспечить, а потом сдавать государству». Кулак Золотухин Стефан Павлович всячески старался подорвать работу в колхозе, в особенности в выполнении плана хлебозаготовки...

Вся сумма предъявленного обвинения имеющимися в деле материалами вполне доказана, а посему на основании выше изложенного, полагал бы:

Дело № 100 по обвинению гр-на села Алексеевки Алексеевского района Золотухина Стефана Павловича, 1886 года рождения, по социальному положению кулака, раскулаченного, имевшего до революции купленной земли 60 десятин, арендной 150 дес., 150 шт. лошадей, 25 пар волов, 100 шт. коров, овец 200 шт., 100 шт. свиней, весь необходимый с/х инвентарь, 1 мельница, 1 молотилка, имел батраков постоянных 5 человек, сезонных 10 человек.

После революции земли было 8,95 га, 2 лошади, 2 коровы, 2 свиньи, с/х инвентарь и подсобные предприятия те же, что и до революции, не лишено избирательных прав, — направить на рассмотрение особого совещания коллегии ГПУ УССР с ходатайством о применении к обвиняемому Золотухину Стефану Павловичу высылки в концлагерь сроком на 5 лет.

П/уполномоченного *Жубницкий*

Согласен:

Г/уполномоченный *Мироненко*

Утверждаю:

Алексеевский учпрокурор *Тишко*

ДАХО, ф. Р-6452, оп. 4, спр. 2432, арк. 10, 11. Оригінал. Машинопис.

Примітка. В архівній справі зберігається витяг із протоколу особливої наради при колегії ДПУ УСРР про висилку Золотухіна С. П. на Північ терміном на три роки та документи про його реабілітацію в 1989 році (ф. Р-6452, оп. 4, спр. 2432, арк. 12, 16, 163в.).

3 ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ
ПРЕЗИДІЇ МОРОЗІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ
З РІШЕННЯМ ЗВЕРНУТИСЬ ДО РАЙВИКОНКОМУ
ПРО ВЖИВАННЯ РЕПРЕСИВНИХ ЗАХОДІВ
ДО НЕВИКОНАВЦІВ ХЛІБОПОСТАВОК

20 грудня 1932 р.

Повістка дня:

1. Про хлібозаготівлю

У х в а л и л и:

Позаяк того, що плян хлібозаготівлі зовсім зірвано, зокрема по одноосібному сектору, деякі пляновики і контрактанти преступно поставились до виконання своїх зобов'язань: хліб не везли державі, а ховали його в землю та в інших місцях, чим підірвали авторитет других нездатчиків. Так же преступно не здавали хліб державі, чому і стався прорив у хлібозаготівлі по с[іль]р[аді] в одноосібному секторі. А тому за зрив хлібозаготівлі та за переховання його злісних нездатчиків, таких як:

1. Росляк Іван Харитонов[ич], пляновик, який повинен був здати державі хліба 30,96 *, а виконав 4,66;

2. Мареховський Микола Іванович повинен здати 81,13, а виконав 8,36;

3. Волошан Петро Самойлович, по контракт[ації] середняк, який повинен здати державі 15,23, а виконав 4,14 і весь час розпинався, що хліба немає, а після було відкрито яму, в якій було 2,45 жита і в другій ямі 5,00 картоплі. А тому за агітацію та ховання хліба просити президію РВК до вищевказаних гр[омадян] нездатчиків примінити самі рішучі міри...

Голова **

Секретар ***

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 402, арк. 44, 45. Оригінал. Рукопис.

* Тут і далі одиницю виміру ваги не вказано.

** Підпис нерозбірливий.

*** Так само.

**ПЛАН «ШТУРМОВОЇ ДЕКАДИ» З ВИЛУЧЕННЯ ХЛІБА
В ОДНООСІБНИКІВ У ВАЛКІВСЬКОМУ РАЙОНІ**

Не пізніше 20 грудня 1932 р.*

**Плян «штурмової декади» по вивершенню пляну хлібозаготівлі
в одноосібному секторі**

В зв'язку з тим що залишилось 10 днів до строку, наданого партією й урядом до повного виконання пляну хлібозаготівель, а також тому, що одноосібний сектор ганебно виконує плян хлібозаготівлі й тягне в цілому весь район від остаточного вивершення хлібозаготівель (колгоспи виконали 80 % свого річного пляну, а одноосібний сектор лише 27 %), бюро РПК разом з обласною партійною комісією оголошують «штурмовий декадник» для повного вивершення хлібозаготівель Валківщиною.

Для найкращого проведення «штурмового декадника» необхідно:

1. Мобілізувати весь районний парт[ійний] та КСМ актив і кращих витриманих членів профспілок для безпосередньої допомоги сільорганізаціям у вивершенні пляну хлібозаготівель.

2. На чолі штурму в селах, на кутках повинні стати парт[ійні] організ[ації] разом з комсомолом та колгоспами (колгоспний актив).

3. До штурму втягти одноосібників-контрактантів, які повною ** виконали свої зобов'язання з хлібозаготівель перед державою, та тих, що наближаються до повного викон[ання].

4. Перебудувати всю роботу всіх райорганізацій як парт[ійних], КСМ, радянських, профспілкових та кооперативних організацій на повне вивершення пляну до 1 січня 1933 р., для чого кожній організації скласти конкретного робочого пляна участі в декаднику.

5. 20 та 21 грудня по всіх колгоспах району проводяться збори активу колгоспу разом з батрацько-бідняцькою групою, на яких пояснюється завдання штурму, постанови партії й уряду та хід виконання хлібозаготівель в районі свого села (доповідачі — голови сільрад, секретарі п/о та райактив).

6. Переглянути та цілком розпустити всі бригади та куткові комісії сприяння, які не виправдали себе на хлібозаготівлях.

7. Організувати нові бригади та комісії сприяння з колгоспного активу та контрактантів, що виконали свої зобов'язання перед державою.

На чолі бригад поставити перевірених в роботі, дійсно стійких, клясово-витриманих комуністів і позапартійних, що знають куток.

Примітка 1. Бригади утворити на зборах колгоспного активу.

Примітка 2. Бригади утворюються з принципу, щоб не більше 50—70 дворів приходилося на 1 бригаду по великих залюднених пунктах.

Примітка 3. Виділити бригади колгоспників, спеціально проінструктувати [їх] про методи роботи на кутку уповноваженим РПК, секретарями п/о та головами сільрад.

Виділені бригади цілком відповідають за виконання хлібозаготівель на своєму кутку.

8. 21—22 грудня провести куткові збори всіх одноосібників-контрактантів разом з колгоспним активом з питання ходу виконання хлібозаготівель на даному кутку і по всьому селу.

На цих зборах поставити диференційовано питання про тих контрактантів, що виконали свої завдання, про тих, що наближаються до виконання, та тих, які ухиляються від здачі контрактації.

Добитись повної явки одноосібників на ці збори. Збори обслуговують: голова с/р, секретар п/о та уповн[оважений] РПК.

9. Сільпарторганізаціям та сільрадам добитись, як першочергово[го] завдання, протягом 3 діб виконання контрактаційних зобов'язань з боку членів сільрад, сільвиконавців, правлінь земгромад, агроуповноважених, членів комісій сприяння.

10. Всі села району, за винятком нижчеперелічених сіл, обслуговують одноосібний сектор колгоспами, що розташовані на терені свого села.

В села: Коломак, Високопілля, Сидоренкове, Олександрівку, Благодатне, Рідкодуб, Черемушну, Г[онтів] Яр, Різуненкове, Шляхове, Костів надсилаються бригади за таким порядком: «Червоний Прапор» надсилає у Високопілля 20 чол., Олексіївка у Високопілля — 20 чол., Сніжків у Благодатне — 15 чол., Сніжків в Олександрівку — 15 чол., Очеретове в Сидоренкове — 20 чол., Минківка в Рідкодуб — 10 чол., «Лани Жовтня» *** Добропілля в Черемушну — 15 чол., Огульці в Гонтів Яр — 20 чол., Литвинівка в Шляхове — 20 чол., Рубанівка в Костів — 10 чол., Шелестове в Коломак — 20 чол., В'язове в Коломак — 20 чол., Покровське в Коломак — 10 чол., Н[ово]-Іванівка (колгосп і завод) в Коломак — 20 чол.

На чолі бригад поставити відповідальних, витриманих, з організаційними здібностями осіб (членів президій сільрад, голів або заст[упників] голів колгоспів та ін.).

За якість підбраної бригади, зокрема бригадирів, за інструктаж бригади та за своєчасну явку бригади у визначені села відповідають упов[новажені] РПК та секретарі п/о.

11. Бригади повинні прибути на місце 22 грудня. Бригади командируються на 10 день ***.

12. Для кожної бригади встановити щоденні завдання та оцінку роботи бригади й бригадирів провадити в залежності від наслідків їх роботи.

Примітка 1. До бригад не прикріплюються голови сільрад, секретарі п/о та уповноважені РПК, які повинні бути розкріплені для керівництва бригадами і весь час повинні перебувати на кутках.

Контроль за роботою бригад здійснюється безпосередньо цією трійкою на кутку.

13. Роботу бригад організувати на засадах соцзмагання та ударництва. Вивіз хліба по одноосібному сектору в «штурмову декаду» повинен бути подвоєний проти встановлення щоденних завдань.

14. **Вивозка хліба в цей декадник провадиться шляхом як організації червоних хлібних валок, так і окремих вивозок одноосібниками.**

15. На час 10-денного штурму втягти в роботу з виконання хлібозаготівель в одноосібному секторі всі культурні сили села (вчительство школи, піонерорганізації, сільбуду), які щоденно повинні в себе обмірковувати наслідки роботи за день по кутках, забезпечивши щоденний вихід стінгазет, бюлетенів, висвітлюючи хід виконання хлібозаготівель, прізвища кращих контрактантів, що виконали свої завдання, та тих, які злісно ухиляються від виконання контрактац[ійних] зобов'язань.

Роботу провадити за пляном РВНО.

16. Завести, як систему, на кожному кутку «червоні» й «чорні дошки» та при сільраді організувати «червону» й «чорну дошки» для висвітлення куткових бригад, комісій сприяння й інші форми (червоний і «рогожаний» прапор).

17. В школах, біля кооперації, на кутках вивісити списки тих, що виконали контракцію, та тих, які злісно ухиляються від виконання пляну.

18. Зав. Наросвіти т. Карамушці виробити та надіслати протягом 24 годин конкр[етний] плян участі культустанов у штурмовому декаднику та забезпечити керівництво і контроль за участю шкіл

в «штурмі» (завести 3-денні звіти-інформації з боку зав[ідувачих] шкіл про їх участь у «штурмі»).

19 *****. Редакції райгазети «Соц[іалістичний] штурм» забезпечити висвітлення досвіду штурмового декадника. На час штурму організувати виїзну газету разом з виїзною редакцією «Турбіновелетень» в села, що відстають по одноосібному сектору й мають вирішальне значення.

21. Організувати щоденний радіобюлетень з подачею щоденних інформацій про виконання хлібозаготівель за минулий день в розрізі сільрад.

22. Скликати 21 грудня районний зльот сільсекцій РСІ, груп сприяння РСІ в колгоспах, редколегій стінгазет, сількорів та загонів «ЛК».

23. Скликати 24 грудня районний зльот ударників-колгоспників разом з контрактантами, що виконали свої зобов'язання.

24. Провести 22 грудня делегатський зльот разом з жінками-колгоспницями, де поставити питання про включення жінок в «штурмову декаду».

25. Провести 23 грудня відкриті комсомольські збори разом з колгоспною молоддю.

Райліт №1, м.Валки, друк[арня] Комбінату, пр[имірників] 2000.

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 161, 161зв. *Агітаційна листівка. Друкований примірник; 2.— С. 569—571; 3.— С.139—142.*

* Датовано за змістом документа.

** Так у тексті.

*** Кількість осіб не вказано.

**** Очевидно, мається на увазі «днів».

***** Пункт 20 у документі відсутній, очевидно пропущений за нумерацією.

№ 65

ПОСТАНОВА ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОННОГО ЗЬОТУ КОЛГОСПНИКІВ ТА ТРУДЯЩИХ-ОДНООСІБНИКІВ «ПРО СТАН ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ В РАЙОНІ»

24 грудня 1932 р.

1. Зліт колгоспників та трудящих-одноосібників Валківщини констатує неприпустимо незадовільний стан виконання плану хлібоза-

готівель. Район перебуває в ганебному прориві (виконання пляну по району на 68 %). Ось чому, за постановою облвиконкому, припинено довіз краму до району, а наявний крам — зовсім вилучено з району.

Зокрема, зльот відзначає **занадто загрозливий стан** з виконання хлібозаготівель **по одноосібному сектору — 28 %**, що затягує виконання пляну в строки, визначені партією та урядом.

2. Ми, колгоспники та трудящі-одноосібники, що повнотою виконали свої зобов'язання по хлібозаготівлі перед пролетарською державою, оголошуємо себе за самооблізованих — ударників хлібозаготівельного фронту та зобов'язуємося **на основі жорстокої нещадної боротьби з куркульськими елементами та їх прибічниками, які саботують та злісно не виконують завдання хлібозаготівель, примусити їх виконати завдання по хлібозаготівлі перед країною**, розтрошити наголову всі маневри куркуля та злісного контрактанта, які приховують та гноять хліб.

3. Зльот, відзначаючи найганебніші темпи хлібозаготівлі у селах: **Коломак, Високопілля, Сидоренкове, Черемушна, Різуненкове, Шелестове, Шляхове, Г[онтів] Яр, Ков'яги, Перекіп, вимагає відповісти: ДО ЯКОГО ЧАСУ ВИ БУДЕТЕ ТЯГТИ РАЙОН В БАГНО ПРОРИВУ?!**

Ми, зльот колгоспників та трудящих одноосібників, що повністю виконали свої завдання з хлібозаготівлею перед пролетарською державою, зобов'язуємо вас — колгоспників і одноосібників — повністю виконати свої зобов'язання перед країною рад у [най]ближчі дні.

4. Зльот зобов'язується: повернувшись на місця, розгорнути на ділі дійсну боротьбу за виконання пляну хлібозаготівлі, виконувати щоденні завдання, затверджені РВКом, організувати потоки безперервних «червоних валок» ім. П'ятої сесії ВУЦВК, розгорнути навколо цього широку масову та політично-виховну роботу серед колгоспників та трудящих-одноосібників, залучити найбільш широкі маси до лав дійсних борців за хліб, аби забезпечити виконання хлібозаготівлі в строк, встановлений партією та урядом.

5. Райзльот колгоспників та трудящих одноосібників вимагає від райвиконкому: **застосувати найсуворіших заходів революційного закону до саботажників, куркулів та злісних контрактантів, які зривають виконання пляну хлібозаготівель, особливо в одноосібному секторі, не зупиняючись навіть перед висланням за межі УССР * в далекі місцевості ССРР **.**

6. Зльот зобов'язується зняти ганебну пляму з Валківщини та стати в перші лави передових районів — борців за хліб, борців за

соціалізм, та всі сили переключити на підготування до весняної сівби 1933 року — сівби першого року другої соціалістичної п'ятирічки.

24 XII 1932 р.

Президія райзльоту

Райліт. 26.XII-[32 р.], м. Валки, друк[арня] Комбінату, примірників 1200.

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 173. *Агітаційна листівка. Друкований примірник; 3.— С.147, 148.*

* Так у документі.

** Так само.

№ 66

З ПРОТОКОЛУ ІІІ ОБ'ЄДНАНОГО ПОШИРЕНОГО ПЛЕНУМУ ІЗЮМСЬКОГО РАЙПАРТКОМУ ТА РАЙОННОГО КК ПРО ПРИЧИНИ НЕВИКОНАННЯ ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ ТА ПРО ЗАСТОСУВАННЯ РЕПРЕСИВНИХ ЗАХОДІВ ДО ЗЛІСНИХ НЕЗДАТЧИКІВ ХЛІБА

25 грудня 1932 р.

Слухали: Доповідь секретаря РПК тов. Бойченко «Про хлібозаготівлі»

По доповіді висловились:

1. Довгополий (секретар Вернопільського * партосередку). Затяжка виконання пляну хлібозаготівель по колгоспу «Широке Поле» залеже від того, що ми до цього часу не обмолотили хліба. Плян хлібозаготівель на 25/XII — ми виконали на 79,6 %, гадаю, що коли ми закінчимо до 1 січня молотьбу, то до 5 січня ми закінчимо виконання пляну хлібозаготівель. Мене обвинувачують в тому, що я припустив видачу авансу кукурудзи колгоспникам після того, коли видачу було заборонено, але це я був змушений зробити для того, щоб забезпечити вихід колгоспників на роботу. Тов. Сегалович приписує мені розгубленість, але я такого обвинувачення на себе не приймаю.

2. Богданов (секретар П[іско]-Радьківського партосередку). У відношенні масової роботи ми зробили багато, але багато й не доробили. Хліб одноосібники ховають, вчора найдено у одного одноосібника 40 пуд[ів] хліба, який був закопаний у двох ямах. Активу у нас на хлібозаготівлях працює 50 чолов[ік], а хліба заготовляємо у день

буває й по 50 кг, й то за рахунок безспірного вилучення. Ми майже во всіх колгоспах виявили куркулів, яких вигнали з колгоспу, але в артілі «Більшовик» правління виключає куркулів з колгоспу, а загальні збори колгоспників знов їх приймають. Будемо себе виправдовувати, терміну закінчення пляну хлібозаготівель я давати не збираюсь, бо коли дати строк, то треба його виконати, будемо приймати всіх заходів до найскорішого виконання пляну хлібозаготівель, все те, що буде залежитиме від нас, — ми зробимо, плян будемо закінчувати за рахунок організації повернення колгоспниками авансів, виданих зверх 15 %, будемо виявляти розкрадений хліб, але дальше ресурсів більше не маємо.

3. Сніжко (уповноважений РПК Пісків-Радьківських). Піско-Радьківська сільрада, яка з'являється вирішальною у хлібозаготівлях, тягне весь район вниз. Незадовільний хід хлібозаготівель пояснюється тим, що по колгоспах багато видано авансів зверх 15 %, що складає 400 ц, багато хліба розбазарено й розкрадено, ми з колгоспів виключили 8 чоловік куркулів, які гальмували хід хлібозаготівель. Партиїне керівництво з боку секретаря партосередку Богданова не забезпечує виконання пляну хлібозаготівель по селу.

4. Жерновий (секретар Підвисочанського партосередку). Після моєї доповіді на Бюро РПК 21/ХІІ про хід хлібозаготівель у с. Підвисокому, за 4 дні вивезено із Підвисокого 27 ц хліба.

5. Серкін (уповноважений РПК Підвисочанської сільради). По арт[ілях] «Комуніст» і «Вільна праця» одержано від колгоспників хліба, виданого їм зверх 15 % авансів — 45 ц. Повертають хліб колгоспники дуже погано. Кредит арт. «Комуніст» занесен. ОВК'у на «чорну дошку», ще не повернуто; ми надіслали РВК на затвердження протокол про продажу майна колгоспу, але відповіді ще з РВК не одержали. Із арт. «Комуніст» виключено 12 куркульських господарств, у яких знято хліба 27 пудів.

6. Веприцький (секретар Сухо-Кам'янського партосередку). Зараз ми організуємо повернення авансів, виданих колгоспникам зверх 15 %, що складає 20 ц, перевіаємо послід і половину. Всі хлібні ресурси вичерпуються, в коморах колгоспів, крім посівного, більше хліба нема. Плян хлібозаготівель ми будемо домагатись виконати як найскоріше.

7. Бойко (уповноважений РПК по Сухо-Кам'янській сільраді). Партосередок в с. Сухій Кам'янці складається із секретаря осередку і голови сільради, працювати нікому. Ми зараз закінчуємо молотьбу, перевіювання половини і відходів. Терміну виконання пляну хлі-

бозаготівель сказати не може, це буде залежити від наявності виявленого хліба, але будемо приймати всіх заходів, щоб плян виконати як найскоріше.

8. Максименко (секретар Петропільського партосередку). Ми виділяли комісії для того, щоб обслідувати прибуток і витрати хліба в двох колгоспах, але наслідків ця комісія ніяких не дала. Зараз ми проводимо очистку послідів, начистили вже 12 ц, які здали в хлібозаготівлю. Колгоспники на зборах ухвалили повернути хліб, взятий авансом зверх 15 %, і уже повернуто 16 ц.

9. Ткаченко (уповноважений РПК по Петропільській сільраді). Ми прикладемо всі зусилля для виконання пляну хлібозаготівель. Комісія, яка виділялась для обслідування колгоспів, скритого хліба не знайшла. Сказати, [що] виконаємо ми плян до 10 січня, я не можу.

10. Хухрянський (секретар Камишеваського партосередку). Наша сільрада виконала на сьогодні плян хлібозаготівель на 64,2 %, мається ще необмолоченого хліба з 210 га. Дуже багато зерна у відходах, ми їх зараз перевірюємо. Артіль «Червона Хвиля» виконала плян на 86,3 %, зараз розвернута робота по здачі хліба колгоспникам всієї артїлі, першими здали керівники колгоспу, а за ними пішла остання маса колгоспників. Плян по цій артїлі виконаємо в строк. В арт[ілі] ім. Петровського відкрили черну клуню, в якій знаходилось 400 пуд. хліба. Ми ловили по 20 чоловік з краденою кукурузою, і жодного з них не притягнуто до відповідальності, хоча ми багато про це говорили, писали й направляли акти до міліції. Сьогодні ми викопали 20 пудів захованого хліба. У рахівника колгоспу Медведіва виявлено 6 пудів пшона, 10 пуд. вальц. муки — цей хліб був крадений.

11. Сліпушкін (секретар Довжанського партосередку). Для забезпечення виконання пляну хлібозаготівель ми даємо кожному комуністу конкретні завдання. Передовий колгосп у нас арт[ілі] «Пролетарка», яка має 92,5 % виконання пляну. За останню п'ятиденку ми вивезли із Довжанської сільради 143 ц хліба.

В арт[ілі] «Червона Зоря» було 10 колгоспників, які мали коней у індивідуальному користуванні, ці коні ми усупільнили у колгосп.

12. Сиромолотний (уповноважений РПК по Довжанській сільраді). Артіль «Пролетарка» 27 грудня свій плян закінче, артіль «Червона Зоря» саботує виконання пляну хлібозаготівель, має такі тенденції «що раз в минулому році пляну хлібозаготівель не виконали, то й в цьому році можна його не виконувати», такі тенденції ми до шенту розбиваємо й будемо настирливо вимагати від цієї артїлі виконати плян хлібозаготівлі.

13. Грищенко (секретар Вище-Сольонівського ** партосередку). Всі колгоспи, крім арт[ілі] «Червоний Лан», яка виконала плян хлібозаготівель — з 20 грудня фактично припинили здачу хліба, заявляючи, «що у нас хліба більше нема і везти нічого». Партосередок, що складається з 4 чоловік, боровся і далі буде боротися за хліб. Строку закінчення виконання пляну я сказати не можу, бо це залежатиме від можливості знайти чорні коморі і схований хліб.

14. Зайців (уповноважений РПК по Вище-Сольонівській сільраді). У Вище-Сольоній хлібозаготівлі йшли самотькоком, як по колгоспах, так і по одноосібниках, а секретар партосередку і уповноважений РПК, що був поперед мене, — бездіяли, комсомолу в селі фактично не існує. В комуні «Роща» голова Колісников заявив, що «є в комуні 25 ц хліба, але я їх не повезу», в цій комуні рахівник — син попа.

15. Бабич (секретар Боровського партосередку). Сьогодні пленум зібрався для того, щоб вирішити питання про скоріше закінчення плянів хлібозаготівель. Борова на сьогодні плян по 8 колгоспах виконала на 100,5 %. Я вважаю, що всі можливості для закінчення молотьби у Вірнопіллі і М[алій] Комишувасі є, й молотьбу треба закінчити у найближчі дні. Сьогоднішні балачки окремих секретарів партосередків та уповноважених РПК нічого конкретного не дають, по-мойому, вони займаються «алілуйщиною».

16. Шканд (голова райвиконкому). Цілий ряд товарищів, виступавших на Пленумі, ходили «вокруг да около», а певного строку закінчення пляну не сказали. Тов. Сніжко на запитання тов. Сегаловича про забезпечення партійного керівництва виконанням пляну хлібозаготівель в с. Пісках-Радьківських, прямо, по-більшовицьки відповіді не дав.

По району застосовано репресій до злісних нездатчиків хліба 117, намічено до виселення за межі України 11, поштрафовано грішми 54 господарства, м'ясом 32 на загальну суму 1512 ц, віддано до суду 20 господарств. Але треба відмітити, що в приміненні цих репресій немає гнучкості, в окремих селах ці репресії не дають ніякої ефективності. Протоколів на примінення репресій мається в РВК до 300 шт., але сільські керівники ніяк не зрозуміють, що в масовому порядку цих репресій приміняти не можна. Відповідної роботи серед контрактантів, виконавших свої зобов'язання, не проводиться, до участі їх у хлібозаготівлях не притягується. Директиви партії і уряду про це не виконують.

Я вважаю, що секретаря Підвисочанського партосередку Жернового сьогодні треба виключити з лав партії, як зрадника робітничого

клясу, зрозшилося з куркулем, що продався куркулю за рюмку горілки.

Секретар Горохуватського партосередку т. Жарко не керує хлібозаготівлями, саботує, не працює так, як треба працювати більшовику.

У відношенні артілі «Червона Діброва», що виконала плян хлібозаготівель на 4,6 %, я вважаю, що треба у неї вилучити всю наявність хліба і зняти засівматеріал.

17. Топольський (нач. райміліції). Ми дуже мало приділяємо уваги одноосібному сектору, ми недостатньо боремось за виявлення хлібних ям, недостатньо боремось з розкраданням колгоспного хліба, але й так боротись, як бореться Бригадирово, не треба (із Бригадирової привели в міліцію з двома сільвиконавцями батрака, якого нібито ввіймали на дорозі з 900 грам. хліба), той час, як куркулі розкрадають більшу кількість хліба і з ними не ведеться ніякої боротьби.

Секретар РПК
Голова РайКК

*Бойченко
Красніков*

ДАХО, ф. П-59, оп. 1, спр. 18, арк. 37—40зв. *Оригінал. Машинопис.*

* Так у тексті.

** Тут і далі у тексті мається на увазі Вищесолоненська сільрада.

№ 67

ОБОВ'ЯЗКОВА ПОСТАНОВА ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ «ПРО ОБЛІК ТА ОХОРОНУ КОЛГОСПНИХ ЗЕРНОСХОВИЩ-КОМОР»

28 грудня 1932 р.

По деяким колгоспам встановлено, що завдяки відсутності належного обліку колгоспних зерносховищ, охорона таких зовсім не організована, що веде до безгосподарності та розкрадання хліба та майна колгоспів.

Отже, щоб налагодити облік та забезпечити сувору охорону колгоспних зерносховищ-комор, керуючись постановою ЦВК і РНК СРСР від 7.[VIII] * [1932 р.] «Про охорону колгоспної соціалістичної власності» та артикулом 31 п. «1» Адмінкодексу УСРР, Валківський райвиконком постановляє:

1. Зобов'язати всіх голів колгоспів району, під їх особисту відповідальність протягом 3 день зо дня оголошення цієї постанови зареєструвати у Валківському райземвідділі всі наявні зерносховища (комори), належні колгоспу.

П р и м і т к а: до обліку підлягають всі без винятку зерносховища і комори.

2. Зобов'язати голів колгоспів завести в своїх колгоспних конторах спеціальний реєстраційний обліковий журнал, куди заоблікувати всю наявну кількість зерносховищ-комор, що маютья в їх користуванні. В журналі повинно бути зазначено:

- а) номер зерносховища-комори;
- б) чим зайнята (зерно, яке саме і кількість);
- в) прізвище охоронця.

3. На всіх коморах-зерносховищах обов'язково повинно бути прибито табличку — нумер комори та прізвище охоронця.

4. Зобов'язати правління колгоспів організувати найсуворішу охорону зерносховищ-комор, що заповнені хлібом, виділивши з числа чесних передових колгоспників спеціальних охоронців.

5. Зобов'язати сільради та органи міліції повести нещадну боротьбу з крадіжками та незаконним розбазарюванням колгоспного хліба, притягуючи винних до судової відповідальності як розкрадників колгоспної соціалістичної власності згідно постанови ЦВК і РНК СРСР від 7 [VIII] ** [19]32 р. до суворої відповідальності.

6. Винні в порушенні цієї постанови притягаються до штрафу в адмін[істративному] порядку в розмірі до 100 крб., а в належних випадках — і до судової відповідальності за відповідними артикулами Карного кодексу УСРР.

7. Догляд за виконанням цієї постанови покладається на сільради, райземвідділ та органи міліції.

8. Ця постанова затверджена президією РВК 28.XII по прот[околу] [№ 4]6 і набуває своєї чинності з дня її оголошення.

Голова РВК
Секретар РВК

Стрюков
Рябенко

Райліт 29.XII-32 р., м. Валки, друк[арня] Комбінату,
зам[овлення] № 333, Пр[имірників] 300.

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 176. Листівка. Друкований примірник; 3.— С. 150, 151.

** Дату дописано чорнилом.

** Так само.

№ 68

**ПОСТАНОВА ПОЛІТБЮРО ЦК КП(б)У ПРО ПОСИЛЕННЯ РЕПРЕСІЙ
ДО ОДНООСІБНИКІВ – ЗЛІСНИХ НЕЗДАВАЧІВ ХЛІБА**

29 грудня 1932 р.

Совершенно секретно
Особая папка

Предложить Днепропетровскому и Харьковскому обкомам в отношении злостных единоличников применить на основании постановления СНК УССР от 11 ноября 1932 г. распродажу всего их имущества, а также лишение полностью всей усадебной земли и всех построек. В отношении Харьковской области эту меру применить примерно к 1000, по Днепропетровской области — к 500 хозяйствам.

Секретарь ЦК КП(б)У   *С. Косиор*

ЦДАГО України, ф.-1, оп. 16, спр. 9, арк. 83, 84. *Оригінал*; 1.—
С. 300; 3.—С. 151.

№ 69

**З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ
ПРЕЗИДІЇ КОБЗАРІВСЬКОЇ СІДЬРАДИ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ
ПРО ЗАПРОВАДЖЕННЯ РЕПРЕСІЙ ДО КУРКУЛЬСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ**

29 грудня 1932 р.

...Ухвалили: 1. Відмітити ганебний стан запровадження репресій та оформлення до куркульсько-заможних господарств, в проданих господарствах живуть до цього часу розпродані. Несерйозне та безвідповідальне відношення в оформленні проданого майна організаціями та установами проявлено самим головою, фінсекцією. Виходячи з цього, президія постановила запропонувати т. Мізяку П. на протязі 24 годин закінчити продаж описаного майна та оформити всі попередні матеріяли. Членам президії тт. Мельнику С., Манойлу та Мізяку П. на протязі 24 [годин] вигнати із проданих господарств сім'ї, які залишилися.

А щодо допущеного вчинку бригадою [з хут.] Шейчина: Заєць А. та Кобзар П. у гр-на Кобзаря К. Я. під час опису [його] майна роз'їдали в описаного харчові продукти, чим підірвали роботу по хлібозаготівлі на своїй сотні. Виходячи з цього, за порушення ревзаконності (без дозволу с/р вчинили явне дискредитування самої бригади, чим зірвали роботу на сотні) президія [постановила]: бригадиру Зайцю А. та Кобзарю П. винести сувору догану з попередженням...

Голова с/р *
Секретар **

ДАХО, ф. Р-1886, оп. 1, спр. 87, арк. 111, 111зв. *Оригінал. Рукопис; 3.— С. 152.*

* Підпис нерозбірливий.
** Так само.

№ 70

З ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ РАДНАРКОМУ УСРР К. В. СУХОМЛИНА ЦК КП(б)У ПРО СТАН ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

29 грудня 1932 р.

Я побывал с 24 по 27 декабря в 4-х районах: Близнюковском, Сахновщанском, Красноградском и Полтавском. В Полтаве совместно с Тереховым провели инструктивное совещание уполномоченных и секретарей РПК Полтавского куста.

В Сахновщанском и Красноградском районах проведены широкие инструктивные совещания при участии секретарей ячеек, уполномоченных, предсельсоветов и руководителей колхозов, МТС, а в Близнюках — с районным руководством, совместно с буксирной бригадой лозовчан и бригадой из села Верхняя Самара.

Как характерное явление надо отметить, что в большинстве случаев отсутствуют оперативные планы. То, что на местах называют оперативным планом, по сути оказывается механическим, арифметическим делением хлебной задолженности на количество оставшихся дней, без подкрепления планом конкретных действий, без дифференцированного оперативного подхода к каждому сектору, селу, колхозу, без изучения их и надлежащей расстановки сил.

Возьмем к примеру снижение. Оно в большинстве случаев проведено механически, разверстано погектарно, а не использовано как стимул и средство воздействия на единоличников и колхозников в выполнении планов.

Масса селянская не расслаивается, в борьбу не вовлечены выплывшие свое обязательство контрактанты, хотя именно здесь это особенно нужно, учитывая организованный кулацкий саботаж, особенно сильное отставание по индивидуальному сектору (Красноградский район на 21 [декабря] по единоличному сектору выполнил 35,2 %, по Сахновщине — 25,3 %. За единоличниками числится 40 % всего долга Красноградщины).

Тот же вредный, формально-механистический, поверхностный подход замечается и в политике штрафований: объект часто выбирается необдуманно, взыскание не обеспечивается, натуральный штраф игнорируется. В целом же все это не дает нужного эффекта, наоборот — приводит к дискредитации. Например, с 9 хозяйств Верхнеризкого сельсовета Красноградского района, оштрафованных на 11 000 руб., взыскано всего лишь 3400 руб., т. е. меньше одной трети.

Не менее характерным является и тот факт, что в с. Залинейном (Красноградского района) из наличных 80 индивидуальных хозяйств в 26 проведены бесспорные изъятия.

Районы имеют все возможности для безусловного выполнения плана. Их теперешние задания почти вполнину меньше прошлых годов.

В районах, особенно Сахновщанском и Красноградском, присланных людей много, хотя качество некоторых невысокое. На присланный народ сваливается вся работа, а местный сельский актив этим самым фактически остается в стороне, не чувствуя за собой ответственности. Чтобы их действительно втянуть в работу, я предложил ставить систематические отчеты бригад из местного народа на расширенных пленумах сельсоветов и комиссиях содействия хлебозаготовкам.

Несмотря на то что в районах много хлеба необмолочено (в Близнюках — 2300 га, в Сахновщине — 6358), контроля над обмолотом и переобмолотом фактически нет, что приводит к тому, что хотя хлеб обмолачивается, но на сыпной пункт он не попадает. В колхозе «Червона Зоря» Близнюковского района, где выполнен план на 35 %, пять дней молотят, а ни фунта не везут. По всему Близнюковскому району сдается лишь одна треть обмолоченного хлеба. Обмолачивают варварски, нарочито вместе с верхним оледенелым слоем, так что зерно выходит мокрым и его на пункты не берут (колхоз

«Червоний Промінь»). Скирда разбрасывается вся, а молотба идет всего несколько часов в сутки, и хлеб сыреет. Обмолоченный хлеб оставляется на поле (колхоз «8 Марта» Сахновщанского района).

Замечается и наглое вредительство со стороны лиц, обслуживающих машины. В артели им. Косиора Близнюковского района механик умышленно портит двигатель, заявляя, что машина не может работать. По этому конкретному случаю я обязал директора МТС т. Торбина (между прочим, не понявшего политическую суть дела и предлагавшего заменить двигатель новым) немедленно выделить квалифицированного проверенного механика для работы на «негодном» двигателе, чтобы доказать проявление кулацкого саботажа и на этом конкретном факте провести наглядную массовую работу на селе, предав вредителя суду.

Низкая производительность молотбы. Мощные молотилки типа «Клейтон» и др. вместо 100 ц дают 10—15 ц (артель «Воля», им. 13-летия Красной Армии, [им.] Ворошилова и др. в Сахновщанском районе). Это объясняется рядом причин — поздним выходом на работу, частичным саботажем, отсутствием контроля, простоями и т. д.

Неладно и с переобмолотом. В Сахновщанском районе в отдельных случаях в соломе, особенно «арнаutki», обнаруживается до 30 % зерна, а в колхозе им. Крупской Близнюковского района переобмолот дает даже 30 пудов с га, т. е. больше, чем дал первичный обмолот. По колхозу «Коминтерн» (село Верхняя Самара того же района) в соломе «орловки» имеется 30 % зерна, в последе — больше 50 %, а в полове — от 5 до 15 %. Кстати, в этом колхозе умудрились на лошадь израсходовать за 4 месяца по 24 пуда зерна, хотя лошади еле волочат ноги. Тут же хлеб продавался «многосемейным», на пять тысяч пудов «израсходованного» зерна не оформлено документов. (Магазинер привлечен к судебной ответственности.) При всем этом до 1 сентября выдано 1800 г на трудодень, а вот хлебозаготовки саботируют.

В другом колхозе — «Червона Самара» — этого же села 135 хозяйств (а работало, конечно, значительно меньше) имеют 35 тыс. трудодней. Интересно, что колхозникам выдается разрешение на помол, хотя на трудодни выдавалась мука.

Бывший председатель колхоза Бушный — член партии, сын кулака, сам продавал хлеб, у него был кладовщиком прапорщик, георгиевский кавалер. Характерно, что присланный сюда из Харькова уполномоченный Бондаренко приехал хлеб заготавливать «в семейном масштабе», в составе семи душ семьи, а когда за бездействие

и срастание с кулацким элементом был вычищен, начал приезжать из Харькова покупать хлеб, а упомянутый председатель колхоза Бушный был у него поставщиком...

В то же время в районном руководстве Близнюков, в лице председателя РИК Колесниковой, проскальзывают разговорчики о нереальности плана в этом селе — Коховке, где в несколько приемов план был снижен втрое. Этими разговорчиками была спровоцирована крепкая буксирная бригада лозовчан во главе с секретарем РПК т. Кулешовым.

Пришлось доказать вредность и несостоятельность подобных позиций, и лозовская бригада уехала с твердым намерением выполнить план. Председателя колхоза им. Косиора Разина я предложил арестовать.

Кстати, надо отметить, что т. Кулешов в целях форсирования хлебосдачи предложил применить здесь, по примеру Лозовой, одалживание зерна отстающими колхозами у передовых с возвратом ссуды после обмолота, переобмолота и других ресурсов.

Учитывая, что это может ослабить или совсем прекратить борьбу за план в отстающих колхозах, сорвать расчеты, внести нездоровые настроения у колхозников-передовиков и сорвать организационно-хозяйственное укрепление колхозов, я отрицательно отнесся к этому предложению, считая возможным лишь в единичных случаях, при соблюдении строгой взаимной добровольной договоренности между колхозами.

В Сахновщанском районе, где, как вам известно, старое руководство снято за оппортунистическое отношение к хлебозаготовкам, новое руководство медленно мобилизует парторганизацию, сильно засоренную. Выявлены случаи сокрытия хлеба даже коммунистами. Самко Петр в селе Крутояровка спрятал 20 пудов пшеницы, в районе собралось много дел, вокруг которых надо мобилизовать массы на хлебозаготовки, так что я вызвал выездную сессию облсуда.

Выявлено, что в селе Санжара-Тарноватка член партии передавал кулакам о всех мероприятиях, намеченных на закрытых собраниях ячейки. Сейчас она вычищена (на Сахновшине происходит чистка партии).

Мне пришлось беседовать с таким секретарем ячейки с. В.-Бучки — учителем Лычко, настроенным явно оппортунистически. Искусно скрывая это, он настаивает на присылке какой-то обследовательской комиссии для изучения более «глубоких» причин бесхозяйственности и хищений, а втихомолку, между своими людьми, рассуждает так: «Планы дутые, молодое поколение голодает, а отсю-

да физическое и умственное разложение. Это получается потому, что мы, все низовые организации до района включительно, обманываем центральные органы. Если бы меня кто спросил — можно ли выполнить план, я сказал бы — можно, а в действительности — пропало хозяйство... я до сих пор не понимаю нашей политики в колхозах. Как это колхозник сегодня работает — сегодня получает, а завтра выходной день — он уже не получает, заболел — тоже не получает, я бы на их месте вообще не работал и послал бы их к черту»...

В Сахновщанском районе на каждый двор приходится до 60 га земли, а в Близнюках — 30 на трудоспособного. Придется сделать практические выводы путем организации здесь новых совхозов или колхозов.

Должен подчеркнуть, что в ряде мест некоторые уполномоченные идут на провокацию — на повальные обыски. В селе Берестовеньки Красноградского района из 750 дворов обыскано 250, а дало это только 490 ц хлеба, тогда как село должно дать 17 тыс. ц, а ведь треть села обыскана.

На обыски кулачество само провоцирует. Характерен случай с попом в селе Лиговки, при обыске у которого обнаружено всего 22 фунта зерна.

Поскольку уполномоченные Близнюковского и Красноградского района нуждаются в постоянном живом инструктаже, я предложил созвать в конце текущей пятидневки кустовые совещания сел с тем, однако, чтобы они заняли несколько часов с обязательным разъездом в тот же день.

В этих районах мы пересмотрели актив уполномоченных, послав самых лучших товарищей в решающие по удельному весу села, одновременно обратив внимание на приближающиеся к окончанию хлебозаготовок села и колхозы. В Краснограде из 40 сел 9 должны 4243 т — 60 % районного остатка, а в Близнюковском районе долг 7 сел составляет 75 % оставшейся районной задолженности.

Сегодня я уезжаю в Алексеевку, где проведу совещание с уполномоченными, после чего возвращусь в Красноградский, Сахновщанский и Близнюковский районы для проверки выполнения предложенных мероприятий.

К. Сухомлин

ЦДАГО України, ф.-1, оп. 20, спр. 538, арк. 123—129. Засвідчена копія. Машинопис; 1.— С. 301—306; 4.— С. 531—535.

**ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ БЮРО ЗМІЙВСЬКОГО РПК
ЩОДО НЕЗАДОВІЛЬНОГО ВИКОНАННЯ ТЕЛЕГРАМИ
ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У ПРО ХЛІБОЗАГОТІВЛЮ**

2 січня 1933 р.

Слухали: Про виконання телеграми Обкому КП(б)У від 30/ХІІ-32 р. про хлібозаготівлю (Сержин).

Ухвалили: Бюро відзначає, що з 912 тонн хліба, встановлено до вивозу протягом 2-х діб постановою Облпарткому від 29 грудня,— виконано 334 тонн[и]. Це свідчить, що наша парторганізація не забезпечила й на половину відповідальнішого завдання партії у виключно напружений час з постачанням хлібом робітничих центрів. Окремо по селах заборгованість в колгоспах складає: по Шолудківці 778 ц, по Соколову 781 ц, по Таранівці 717 ц, по Рябухино 529 ц, по Скрипаям 511 ц, по Гініївці 579 ц, по Бірках 484 ц. В цих селах секретарі осередків і уповноважені, надіслані Райпарткомом, виявили нездатність забезпечити й на половину установлене завдання, зірвавши по всьому району виконання загального завдання.

Основною причиною невиконання завдання є те, що в перелічених селах, так само в ряді других, стали на шлях найменшого опіру, зосередилися на вивозку наявного в колгоспних коморах хліба, якого було недостатньо, щоб покрити плян, послабили цілковито мобілізацію незаконно розданого хліба, розкраденого, перевівання половини і переобмолот соломи, як головних джерел збору відсутнього в колгоспних коморах хліба, а також неприпустимо послабили заготівлю хліба серед одноосібників.

Виявлені останніми днями ряд випадків по Козачці, Задінецькому, Рябухине; неоприбуткований хліб в колгоспах, списки на тайно розданий хліб, наявність в керівних органах колгоспів куркулів та клясово-ворожих елементів, які на очах уповноважених РВК в цих селах організували зрив хлібозаготівель — свідчать про клясову притупленість окремих робітників, свідчить про те, що на місцях ще немає більшовицького наступу на клясового ворога, немає справжньої боротьби над забезпеченням повнотою пляну хлібозаготівель.

Подальше замедлення в виконанні завдання Облпарткому є злочин перед партією — цього РПК допустити не може.

Виходячи з цього бюро РПК ухвалює:

1) По с. Гостраверхівці* т. Михайському, який не забезпечив вивозку жодного центнера хліба в ці 2 дні, при заборгованості в 300 ц, при наявності в колгоспах часті хліба — оголосити догану. Установить останній термін виконання недовиконаного пляну по колгоспам 4 січня і попередить Михайського, що, коли ним не буде забезпечено виконання цього рішення, до нього будуть вжиті самі суворі заходи.

2) По с. Клеменівка т. Шишкіну, який забезпечив вивозку тільки 160 ц при завданні 523 ц, також оголосити догану, термін виконання пляну встановити 5 січня і попередити Шишкіна, що в разі невиконання пляну він поставить себе поза лавами партії.

3) Таке ж попередження винести уповноваженому і секретарям осередків по с. Гиніївка т.т. Морозову і Мухину, які забезпечили вивозку тільки 360 ц при завданні в 940 ц, по Скрипаях т.т. Котляру і Маковецькому, що забезпечили вивозку 200 ц при завданні 706 ц, по Соколову т. Половянському, який організував вивозку тільки 41 ц при заборгованості в 500 ц. Установить останній термін виконання пляну по Гиніївці 4/І-33 р., по Скрипаях 5/І, по Соколову 6/І-33 р.

4) Пропонувати уповноваженим по с. Вилівці Сільбельбергу, по Дудківці т. Фомину, по Задінецькому т. Шапко і Курдупову, по Козачці т. Диптану та по с. Гомільші Гринченко і Когон закінчити протягом доби.

5) Відмітити, що по селам: Шолудківка, Таранівка, П[ерше] Травня, Рябухине, Бірки, які в селах, перелічених у пунктах 1, 2 і 3 цієї постанови, обмежились вивозкою тільки наявного хліба, не забезпечивши тверді цифри завдання. Бюро РПК категорично попереджує уповноважених цих сел і зобов'язує їх протягом 3, 4 і 5 січня закінчити повнотою надані їм завдання по колгоспах.

6) Райпарком пропонує всім уповноваженим і секретарям п/о з сел, де колгоспи не виконали своїх плянів, безоговорочно вивезти на зсиппункти ще невивезений наявний у коморах хліб, в тому числі і в коморах, утаяних, за які несуть повну відповідальність уповноважені РПК. Поруч цього розгорнути роботу по збору розкраденого і незаконно розданого хліба в такій мірі, аби повнотою забезпечити наданий плян.

7) Треба рішуче розбити опір, що виявляють куркульські контрреволюційні елементи та ледарі. В кожному такому випадку треба виключати їх зі складу колгоспів, а організаторів судить, організувавши коло цього маси колгоспників та, передусім, колгоспний актив.

8) Бюро РПК пропонує організувати негайно перевідання полови та обмолот соломи і попереджує, що найменша затримка обмо-

лоту й перевівання розцінюватиметься як саботаж в хлібозаготівлях, а винних у цьому уповноважених і секретарів буде притягнуто до найсуворішої відповідальності.

9) Уповноваженим і секретарям осередків в селах, де колгоспи виконали плян, але по культурах не виконали і, зокрема, щодо твердих культур, пропонувати до 4 січня забезпечити повнотою здавання твердих культур, організувавши високу наявність хліба в коморах і порядком мобілізації твердих культур хліба у колгоспників.

Райпартком попереджує, що уповноважені і секретарі в цих селах несуть відповідальність нарівні з тими, що пляну хлібозаготівель не виконали.

10) Доручити т. Адаменко зівзати 3 січня нараду керівників колгоспів, які виконали плян, для виявлення можливості вивозки ними додаткового хліба із наявних лишків.

11) Бюро РПК відмічає, що одноосібний сектор неприпустимо відстає в хлібозаготівлях, тому виконання пляну по колгоспам ні в якій мірі не повинно проходити за рахунок послаблення заготовок серед одноосібників.

Бюро пропонує добитись рішучого зламу хлібозаготівель серед контрактантів та, в першу чергу, серед куркулів що й досі не виконали завдань, використавши в повній мірі мироприємства репресивні, ґрунтовно підкріпивши їх масово-організаційною роботою.

На цю ділянку треба організувати всіх одноосібників-контрактантів, що чесно виконали свої зобов'язання. Оперативні завдання серед одноосібників, встановлені на кожен день, повинні виконуватись безоговорочно.

Всі терміни прийшли, а 20 % пляну в районі лишається невиконаним, це зобов'язує кожного секретаря осередку, кожного уповноваженого РПК і кожного комуніста незмірно піднести відповідальність перед партією, і по-більшовицькому взятись за виконання пляну хлібозаготівель ближчими 2—3 днями.

Секретар   *Сержин* **

Резолюція: [ ] *** 23.І.[1933 р.] ****

ДАХО, ф. П-72, оп. 1, спр. 55, арк. 6, 7. Копія. Машинопис.

* Так у документі. Мається на увазі с. Острроверхівка.

** Підпис відсутній.

*** Текст і підпис нерозбірливо.

**** Підпис нерозбірливий.

СПИСОК ЖИТЕЛІВ
ЧЕРЕМУШНЯНСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ
ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ,
В ЯКИХ БУЛО НАЙДЕНО ПРИХОВАНИЙ ХЛІБ

2 січня 1933 р.

Список гр.,
в яких відкопано хліб

П сотня:

1. Чалюк Іван Андріянович. Жита було відкопано на усадьбі 18 пуд.* 22 п.**

2. Чалюк Ворфоломей Захарович було знайдено в коминах пшениці 10 пуд. та знайдено під соломою в бочонку проса 5 п. та [ризняку] в бідоні 1 пуд., та картошки, закопаної в хліві, під помостом, 40 пудів.

3. Гузенко Михайла Антоновича. Навіяно з полови жита 6 пудів та було закопано картошки в ямі 30 пудів.

Список гр.,
в яких був немолочений хліб

1. Черкасова Сиклитина Михайлівна — жит[а] 12 к[іп]

2. Гончаренкова Явдоха — жита — 2 копи

3. Панченко Іван Трохимович — жита — 2 к[опи]

4. Сирдюченкова Лисовета — жита — 2 копи

5. Косіль Федір — 3 копи жита

6. Гузенкова Оксана — 1 копа жита

Разом кіп — 22.

Намолочено жита 40 пудів.

До цього бригадир ***

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 165. Оригінал. Рукопис.

* «18 пуд.» закреслено.

** 22 п[уди] — дописано червоним олівцем.

*** Підпис нерозбірливий.

ВІДОМОСТІ ПРО ПРОДОВОЛЬСТВО,
ЗНАЙДЕНЕ ПІД ЧАС ОБШУКІВ
В с. ЧЕРЕМУШНЕ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ

2 січня 1933 р.

Відомості на відкриття ям та знахід в соломі хліба
в злісних неплательщиків
по 1-й сотні Черемушанської с/р.

1. Гріненко Василь Петр[ович] — в конюшні під ящиком яма — проса 65 кг.
2. Донченко Тихон Васил[ьович]— в полові, під дубками, коло соломи та на соломі, та в курнику — суржі — 3,5 ц, проса — 50 кг.
3. Борщ Трохим Петр[ович]— в полові жита — 41 кг.
4. Євдошенко Іван Григ[орович]— в клуні під соломою жита — 27 кг, вики — 29 кг.
5. Пашенко Іван Павл[ович]— в сажі, заложено дров[ами], у бочці проса — 1,2 ц.
6. Пашенко Макар Григ[орович]— в хліві [у] попелі, гречки — 25 кг, та в льоху під дошками пшениці — 50 [кг].
7. Кравченко Пилип Павл[ович] — відкрита яма в нежилій хаті, в якій знайдене різне барахло.
8. Снопи взяті житні у Кравченко Любки в кількості — 1 віз, які обмолочені[...] *
9. Снопи просяні зняті в Дончика Тихона В. — 1 копа, снопи обмолочені [...] **

ДАХО, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 168. *Оригінал. Рукопис; 3.— С. 158.*

* У тексті нерозбірливо.

** Так само.

*** Підпис нерозбірливий.

Примітка. На звороті довідки є напис: «Відомість зроблена на ходу, без необхідного [ін]струменту, но, я думаю, тут буде понятно»***.

ПОСТАНОВА
ПЕТРІВСЬКОГО РАЙКОМУ КП(б)У ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ПРО ПОСИЛЕННЯ РЕПРЕСІЙ ПРОТИ ОДНООСІБНИКІВ,
ЯКІ УХИЛЯЮТЬСЯ ВІД ЗДАВАННЯ ХЛІБА

5 січня 1933 р.

На виконання постанови бюро обкому КП(б)У від 30 грудня 1932 року доручити фракції РВК розпродати 20 господарств — злісних нездатчиків хліба, лишив їх приусадебної землі і построек по таких с[іль]радах: по Протопоповській с[іль]раді — 10 * госпо[дарств], Комишевахській с[іль]раді — 5 госп[одарств], Завгороднєвській с[іль]раді — 1 госп[одарство], Петрівській 1-й сільраді — 1 господарство, Глазунівській — 2, Грушева[ській] — 1 господарство.

Зобов'язати т. Ємельянова негайно одержати від уповноважених РПК одборние ** об'єкти господарств, підлягаючих розпродажу, що застосував ці суворі заходи к дійсним зачинщикам, організаторам кулацького саботажу, з тим, аби нанести такий удар, який би повліяв на всіх останніх одноосібників — нездатчиків хліба, та тим самим посилювалось поступлення хліба від одноосібників. Ці заходи провести протягом трьох день.

Продажу майна, будівель провести по середньориночним цінам.

Доручити п/о, на основі цих репресивних заходів до 20 господарств, розгорнути роботу таким чином, аби забезпечити на 100 % виконання пляну хлібозаготівлі. Для чого провести слідує:

1. Скликати збори одноосібників, що виконали пляни; на збори злісних не допускати; винести ухвали про застосування репресій до злісних нездатчиків.

2. Окремо сликати збори злісних нездатчиків, на зборах зачитати ухвали одноосібників, що виконали пляни, які вимагають суворих репресій щодо злісних нездатчиків. На зборах добитись розколу серед упорних нездатчиків, противопоставляя тих, що зобов'язуються здати хліб, тим, які злісно саботують здачу.

3. Систематично практикувати проведення засідань президій і пленумів с[іль]рад, на яких заслуговувати уповноважених про роботу на кутку [щодо] злісних нездатчиків, виносячи негайно про них рішення.

4. Широко розгорнути роботу навколо ям, які добровільно вскриті, роз'яснюючи масі одноосібників про те, що за добровільне вскриття

своїх ям з хлібом вони не будуть притягатись до судової відповідальності.

РПК зобов'язує п/о негайно перебудувати роботу серед одноосібників, прикріпив до кожних 3—4 господарств окремого уповноваженого, списки про яких негайно відіслати РПК.

Налагодити систематичний контроль над роботою останніх щоденною перевіркою роботи на кутках, дачею практичних вказівок.

Секретар РПК *Гончаров*

ДАХО, ф. П-97, оп. 1, спр. 16, арк. 16. *Оригінал. Машинопис;*
1.— С. 314, 315; 4.— С. 575.

* Тут і далі кількість господарств дописано олівцем.

** Так у документі. Очевидно, мається на увазі «відомості про відібрані».

№ 75

З ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ ПАРТІЇ ЦЕНТРАЛЬНОМУ КОМПІТЕТУ КП(б)У ПРО ХІД ВИКОНАННЯ РІЧНОГО ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ, НЕЗАДОВІЛЬНИЙ СТАН ЗДАЧІ ХЛІБА ОДНООСІБНИКАМИ, НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ РЕПРЕСИВНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ОСІБ, ЯКІ САБОТУЮТЬ ХЛІБОЗДАЧУ

9 січня 1933 р.

Первая пятидневка января дала по Харьковской области всего 32 812 т по селянському сектору вместо 19 590 т, заготовленных за шестую пятидневку декабря. Годовой план хлебозаготовок выполнен на 5 января по сельсектору на 81,3 %, по колхозам — на 90,8 %, по единоличникам — на 45,3 %.

Увеличение заготовленного хлеба, которое имеем за первую пятидневку, идет исключительно за счет колхозов. По единоличному сектору мы не только не добились никакого увеличения заготовок, наоборот, имеем резкое снижение темпов. Если за шестую пятидневку декабря было заготовлено по единоличному сектору 3931 т, то за первую январскую пятидневку заготовлено только 2592 т — уменьшение на 50 %.

В результате нажима на колхозы и вывоза так называемых посевных фондов из колхозов, не выполнивших план хлебозаготовок, мы

по ряду районов добились удовлетворительных результатов. На 5 января закончили полностью план по колхозам 15 районов; приблизились вплотную к завершению плана — имеет выше 95 % — 10 районов; выполнили от 90 до 95 % — 8 районов; от 80 до 90 % — 21 район. Однако эти цифры ни в коем случае нельзя считать показателем удовлетворительного состояния хлебозаготовок в колхозах. Дело в том, что средний процент выполнения плана по колхозному сектору района не характеризует еще выполнение плана по всем колхозам. Наряду с передовыми районами, закончившими план, ряд районов имеет выполнение по колхозам ниже 70 %, такое же положение мы имеем в отдельных колхозах внутри тех районов, которые даже закончили общерайонный план по колхозному сектору или приближаются к окончанию его. К числу самых отсталых районов по хлебозаготовкам в колхозном секторе относятся следующие районы: Кобелякский, выполнил всего 61,1 %; Кишенковский — 77,3 %; Новосанжарский — 79 %; Оболонский — 75,8 %; Алексеевский — 70,9 %; Петровский — 76,9 %; Сахновщанский — 70,7 %; Тростянецкий — 79,5 %; Чернухинский — 79,5 %.

Вывоз так называемых посевных фондов из колхозов, не выполнивших план по большинству районов, в особенности по перечисленным отстающим районам, встретил большое сопротивление не только со стороны колхозов, но и со стороны некоторых райпарткомов и отдельных уполномоченных обкома. До сих пор в ряде районов вывозили главным образом то, что было на поверхности в амбарах. Прикрытые, спрятанные запасы хлеба (не учтенные и т. д.) пока что остались во многих районах нетронутыми. По всей области вывезена только незначительная часть зерна, числящегося посевным материалом. Между тем райпарткомы и уполномоченные многих районов уже поднимают крик о том, что все фонды исчерпаны и что нет больше запасов для вывозки хлеба из колхозов.

Мы принимаем решительные меры в борьбе с такими оппортунистическими настроениями. Мы особенно нажимаем на уполномоченных, требуем от них заставить колхозы, не выполнившие планы, немедленно вывезти все фонды и закончить выполнение плана.

В процессе работы и проверки районов мы выявили ряд случаев неправильного представления скидки колхозам. В порядке корректировки планов мы лишаем отдельные районы этой скидки. Мы дали дополнительно... задание по колхозам: ... Барвенкову — 1000 т[онн] и т. д. Однако к вопросу лишения скидки и дачи дополнительных заданий районам мы подходим крайне осторожно, дифференцированно, к каждому району в отдельности.

Кроме лишения отдельных районов неправильно предоставленной им скидки, мы решительно требуем от всех районов выполнения не только общерайонного плана, но и заданий по каждому колхозу в отдельности; в тех колхозах, которые количественно выполнили свой план, но не выполнили заданий по культурам,— мы заготовки продолжаем до полного завершения плана по всем культурам.

Репрессии в отношении колхозов, не выполняющих свои обязательства перед государством, до сих пор применяются еще слабо и не доводятся до конца. Нередко уполномоченные ограничиваются только наложением штрафов, в лучшем случае их взысканием, не настаивая после внесения штрафов на обязательном выполнении плана хлебозаготовок. Районы также не сумели добиться быстрого перелома в хлебозаготовках в тех колхозах, где было снято и осуждено прежнее руководство. Во многих случаях в таких колхозах и после смены руководства хлеб продолжает поступать чрезвычайно медленно. Примером может служить Кобелякский район. После смены всей верхушки районного руководства хлебозаготовки в этом районе продолжают идти совершенно неудовлетворительными темпами.

Новые люди, посланные в район, не сумели быстро исправить ошибок старого оппортунистического руководства, мобилизовать всю партийную организацию на большевистскую борьбу за хлеб.

Мы указали районам на все эти недостатки работы, особо предупредили уполномоченных обкома об их ответственности как представителей обкома за выполнение планов и исправление недостатков на месте. Кроме того, мы принимаем меры к тому, чтобы в отношении колхозов, злостно не выполняющих своих обязательств по сдаче хлеба перед государством, более жестко и до конца проводить экономические репрессии: практикуем повторные натуральные штрафы, если после внесения первого штрафа план хлебозаготовок все-таки не выполняется, дали директивы районам у колхозов, злостно не сдающих хлеб, отбирать переданный им в свое время от раскулаченных кулаков скот и имущество, проводя наряду с этим усиленную работу по изъятию разворованного хлеба.

По единоличному сектору мы имеем резкое снижение темпов хлебозаготовок по всем районам области. Двадцать районов (Бригадировский, Великобурлуцкий, Сахновщанский, Ульяновский, Оболонский и др.) заготовили за всю пятидневку меньше одного процента годового плана, причем эти районы в большинстве своем являются самыми отсталыми по общему уровню хлебозаготовок

в единоличном секторе (многие из них выполнили меньше 30 и даже 20 % годового плана).

Такое падение темпов хлебозаготовок по единоличникам объясняется в значительной мере тем, что районы, занявшись вывозом так называемых посевных фондов из колхозов (хотя и эта работа проводилась неудовлетворительно), упустили, ослабили работу по заготовкам среди единоличников. Постановление обкома о перестройке методов заготовок у единоличников до сих пор выполняется чрезвычайно слабо. Методы общекутковой работы с единоличниками дают очень незначительные результаты. Мы поэтому дали указания организовать работу с небольшими группами единоличников в 3—5 человек, но до сих пор эти указания не выполняются и кутковая система работы до последнего времени продолжает существовать. Репрессии в отношении единоличников продолжают оказывать недостаточное влияние на повышение темпов хлебозаготовок, потому что, как и раньше, они не доводятся до конца. Денежные штрафы взысканы только на 25 % (наложено штрафов 14 млн, взыскано 3,5 млн). Более энергично взыскиваются мясные штрафы: из наложенных 1770 ц взыскано 1181 ц, но дело в том, что после внесения этого штрафа уполномоченные успокаиваются, не требуют обязательной сдачи хлеба...

В отношении усиления репрессий мы вынесли постановление о том, чтобы при лишении злостных единоличников приусадебной земли выселять их немедленно из построек, а у самых злостных неплательщиков забирать и озимые посевы. Выявлено много случаев, когда хлеб прячется кулаками и злостными неплательщиками-контрактантами у колхозников, железнодорожных служащих и рабочих. Мы дали директиву районам этот хлеб выявлять и немедленно отбирать.

Все эти мероприятия должны в ближайшую пятидневку дать значительное увеличение темпов хлебозаготовок по единоличному сектору.

Мы недавно сняли директора Блиднецовского зерносовхоза за саботаж хлебосдачи, отдали его под суд и послали в совхоз специальную комиссию для организации хлебозаготовок. За последнюю пятидневку нами выявлено безобразное положение и на Барвенковском зерносовхозе. На этом совхозе директор новый, но этот директор вместо организации быстрого выполнения плана хлебосдачи сам по-оппортунистически отнесся к этому важнейшему обязательству перед государством, пытался скрыть свою бездеятельность за ширмой бесхозяйственности. Мы сейчас послали в этот совхоз

спеціальную комісію для розслідування причин задержки хлібосдачі, організації швидкого завершення плану хлібозаготовок, виявлення винуватих в срыве плану хлібосдачі і привертання їх до відповідальності.

Терехов

ЦДАГО України, ф.-1, оп. 20, спр. 6339, арк. 121—127. Оригінал. Машинопис; 1.— С. 321—326; 4.— С. 584—587.

№ 76

З ЛИСТА КОЛГОСПНИКІВ с. БАРАНОВЕ ДО ВАЛКІВСЬКОЇ РКК-РСІ ПРО ЗЛОВЖИВАННЯ МІСЦЕВИХ КЕРІВНИКІВ

11 січня 1933 р.

В Баранівській сільраді є секретар партосередку т. Попов П. І., який дбає за колгоспним конем, як согласно директив і постанови, а также і голова с/р т. Міз'як, який не може пройти $\frac{1}{2}$ км пішком, а требає завжди хорошого коня, і з угрозою еслі йому дасть конюх плохого. А секретар партосередку т. Попов П. І. уз'яв в артілі ім. Леніна лучшу [кобилу] Галку, яка тільки существовала для секретаря, уезжая і не являється по 3 дні, і хотя явиться, то п'ян[ий], і на ногах не встое, а всігда сидить на кобилі, яка приходить завжди мокрая і не может стояти на ногах, переутомлена...

Тепер, що є розкуркулено як-то: м'ясо ілі сало, куди воно должно поступати, ілі тільки для споживання адміністрацій і що тільки попадається все [где] в руки адміністрацій. Голова сільради відібрав в одного громадянина 6 пудів хліба і в одного відібрав 8 пудів тоже, яке зерно перемолов і поділився з секретарем партосередку.

Так вот ми, колгоспники Баранівської с[іль]р[ади], прохаємо КК-РС[І] розслідувати таке явище с. Баранове.

До цього колгос[пник] *

Прохаю не оставити нашої просьби **.

Ждемо зашити худоби.

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 67, арк. 56. Оригінал. Рукопис; 3.— С. 163, 164.

* Підпис нерозбірливий, замазаний чорнилом.

** Так само.

Примітка. До листа колгоспників села Баранове є супровідний лист від 14 січня 1933 р., адресований уповноваженому РПК Марченку і підписаний заступником голови районної КК-РСІ Баригіним з поміткою «особисто»: «Надсилаючи листа колгоспників, КК-РСІ просить негайно і уважно перевірити факти, зазначені в скарзі, а саме: 1. Пиячка секретаря партосередку Попова; 2. Самопостачання та привласнення знятих з куркулів та злісних нездатчиків хліба, зерна та харчопродуктів; 3. Злочинне ставлення до коня. Увесь матеріал з Вашими висновками чекаємо до 20 січня 1933 р.» (ф. Р-3776, оп. 1, спр. 67, арк. 55).

У справі також є постанова про розгляд скарги інспектором Валківської райміліції Курилом. У ній зазначено, що «з допиту свідків достатньо стверджений факт в бік звинувачення Мізяка А. Г. як голови Баранівської с/р. Що ж стосується секретаря партосередку Попова, то його злочин скоєний не заслуговує кримінального переслідування, можна обмежитись партстягненням» (ф. Р.-3776, оп. 1, спр. 67, арк. 53).

На доданій до листа довідці з міліції разом із зазначенням, що наведені в ньому факти підтвердилися, резолюція: «Справу закінчити. Мізяка виключено з партії і знято з роботи. Попову застережено. 25.03.1933 р.» (ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 67, арк. 52—55).

№ 77

ХАРАКТЕРИСТИКА ВЕЛИКОЛИХІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ НА «ПІДКУРКУЛЬНИКА» З хут. ЗОЛОЧІВСЬКИЙ М. М. ЗОЛОЧЕВСЬКОГО

12 січня 1933 р.

Характеристика

Дана на гр. Золочевско[го] Марка Михайловича в тому, що він до вступу в колгосп землі мав 5,95 га, садибної — 0,5 га, польової — 5,45 га.

Господарство мав таке: 1 хата, крита соломою, 1 комора, крита соломою; 2 сараї, критих соломою, клуня, крита соломою... Худоби мав: 1 кінь, 2 корови, 2 теляти, 1 кабан. Податку платив 1930—1931 рр. 16 крб. 74 коп.

Гр. Золочевс[ь]ки[й] Марко Михайлович являється підкуркульником. В чому саме? Коли на хуторі Золочевського весною 1932 р. [стояла] куркульська тенденція до того, щоб розібрати коней з колгоспа, то цей гр[омадянин] агітував за те, щоб розібрати коней і майно, і не тільки агітував, а сам приймав участь, а саме взяв ход

свій з колгоспу і продержав його до того часу, коли прибуло представництво з району — інспектор міліції т. Заковорот [по] влаштуванню розбору колгоспного майна, аж тоді гр-н Золочевський Марко Михайлович повернув цей «ход». Також, благодаря його агітації, було взято трьома господ[арями] коней додому, такими господ[арями]: Панасенко Михайлом — по соцстану бідняк, Гоевський Йосип — по соцстану маломіцний середняк, Золочевський Федір — по соцстану маломіцний середняк. Після роз'яснюючої роботи відповідними тов[аришами] цими госп[одарями] коні були повернені в колгосп. Гр. Золочевського Марка Михайловича з колгоспу виключено як ворога колективізації. Сільрадою нараховано [йому] сільгосподатку як контрактанту 114 крб. 40 коп. і одноразового нараховано [...] * крб. 55 коп., самообкладання 114 крб. 40 коп., який до цього часу не виплатив нічого. Майно його стоїть на місці незачеплене. До вступу в артіль гр. Золочевський Марко Михайлович зацікавився хліборобством та шорникував. Після вступу до артілі, здавши свою землю в артіль, сам [він] пішов працювати на підприємство, де до цього часу працює — в місті Харкові пожарником. Після того як стояло питання розбору колгоспного майна, його сім'я на роботу не з'являлась.

Голова с/р **

Секретар ***

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 67, арк. 269, 270. Оригінал. Рукопис; 3.— С. 165.

* Частина тексту втрачено через пошкодження документу.

** Підпис нерозбірливий.

*** Так само.

Примітка. Ця характеристика складена у зв'язку зі скаргою М. М. Золочевського до РКК-РСІ про накладення непосильного податку на його родину. Контрольна комісія визнала дії сільради та колгоспу вірними (ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 67, арк. 268).

№ 78

**З ПОСТАНОВИ КОЛЕГІЇ ДПУ УСРР
ПРО НАПРАВЛЕННЯ ДО КОНЦТАБОРУ
КОЛИШНІХ ЧЛЕНІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ПАРТОРГАНІЗАЦІЇ
ЗА САБОТАЖ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ «ЯК КУРКУЛЬСЬКИХ АГЕНТІВ»**

12 січня 1933 р.

За саботаж хлібозаготівель, розкрадання державного й колгоспного хлібу, за пряму зраду інтересів партії і пролетарської держави, колишніх членів Харківської обласної парторганізації, вилучених з лав КП(б)У заключити як куркульських агентів в концтабор на різні строки *:

1. Усик Дмитро Іванович
5 лет ** — колишн[ий] інструктор із заготівлі худоби міжрайонової контори «Заготхудоба» с. Терни Ульяновського району
2. Мислівченко Федір Петрович
5 лет — колишн[ий] зав[ідувач] господарством Краснопільської МТС — м. Краснопілля Краснопільського району
3. Чоботок Олександр Якимович
5 лет — колишн[ий] комірник артілі «Комінтерн» с. Беднівка Краснопільського р-ну
4. Тихонів Іван Олексійович
5 лет — колишн[ий] землевпорядчик Краснопільського Райземвідділу
5. Скрипник Григорій Наумович — колишн[ий] голова колгоспу с. Нові Санжари Ново-Санжарського району
6. Кобелякський Нечипор Якович
5 лет — колишн[ий] голова Кам'яно-Потоцької с/ради Кременчуцького району.
7. Дубовик Петро Васильович
5 лет — колишн[ий] голова райспоживспілки Сахновщанського району
8. Козюпа Опанас Павлович
5 лет — колишн[ий] голова комуни «Промінь», с. Константинівка Сахновщанського району
9. Панасюк Роман Олексійович
5 [лет] — колишн[ий] директор Богодухівської МТС Богодухівського району
10. Золочевський Нестір Гнатович
5 [лет] — колишн[ий] голова артілі «Жовтень» с. Ст. Мерчик Богодухівського р-ну
11. Додаток Іван Пилипович
5 [лет] — колишн[ий] голова Пархомівської с/ради Краснокутського району

12. Поцелуйко Олексій Семенович 5 [лет] — колишн[ий] член правління Райколгоспспілки Краснокутського р[айону]
13. Валковий Іван Микитович 5 [лет] — колишн[ий] секретар партосередку, зав[ідувач] школи села Одринка Ново-Водолазького району
- <...>***
34. Слюсарев Олексій Зіновійович 10 [лет] — колишн[ий] голова сільради с. Коробочки Чугуївського району
35. Баришенко Максим Іванович 5 [лет] — колишн[ий] голова Закутнянської сільради Олексіївського району
36. Хейфіц Ілька Ізраїлевич 10 [лет] — колишн[ий] завідувач агітмас РПК Близнецівського району
37. Шмарін Влас Семенович 10 лет — колишн[ий] голова сільради с. Н. Русь Близнецівського району
38. Комаренцов Іван Тимофієвич — колишн[ий] голова артлі «Путь Сталіна» с. Зибкое Онуфрієвського району
39. Лісний Михайло Кіндратович 5 [лет] — колишн[ий] службовець Укрзв'язку м. Харків
40. Кабанів Михайло Григорович 10 [лет] — зав[ідувач] відділу економіки труда Харківського Комунастрою

м. Харків ****

ДАХО, ф. П-2, оп. 3, спр. 3, арк. 18—20. *Копія. Машинопис.*

* У супровідному листі Харківському облпарткому КП(б)У за підписом начальника Харківського обласного відділу ДПУ УСРР Тимофєєва він просить дати вказівки редакції газети «Харківський пролетарій» опублікувати зазначену постанову в найближчому номері (ДАХО, ф. П-2, оп. 3, спр. 3, арк. 16).

** Написано чорнилом під кожним прізвищем. Очевидно, мається на увазі термін ув'язнення.

*** Подається в скороченому вигляді. Всього в списку значиться 40 осіб.

**** Підпис відсутній, але до документу додається розписка про одержання зазначеної постанови для опублікування в газеті «Харківський пролетарій» з зобов'язанням її повернути (ф. П-2, оп. 3, спр. 3, арк. 17).

**ЛИСТ СЕКРЕТАРЯ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКОМУ ПАРТІЇ
ЦЕНТРАЛЬНОМУ КОМІТЕТУ КП(б)У
ПРО НЕОБХІДНІСТЬ НАДАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ДОПОМОГИ
ЩОДО ПОЛІПШЕННЯ ХАРЧУВАННЯ СТУДЕНТІВ МІСТА ***

13 січня 1933 р.

Положение с общественным питанием студентов г. Харькова в январе месяце крайне обострилось.

Потребность треста Дзержинского района (в котором сконцентрировано общественное питание всех студентов) на январь месяц удовлетворена разрядкой по крупам на 58 %, по сахару — на 36 %, по жирам — лишь на 33 %.

Из занаряженных в январе месяце до сегодняшнего дня совершенно не получено жиров и рыбных товаров, круп отпущено всего 10 т, что составляет 25 % к общему количеству занаряженного и 14 % фактической потребности.

Харьковский горком КП(б)У просит дать директиву Наркомснабу о выделении с 1 квартала специального фонда для общественного питания студенчества и обеспечить полный и бесперебойный отпуск установленных плановых фондов для студенчества.

Объединения и наркоматы, в ведении которых находятся учебные заведения, до сих пор не оказывают необходимой материальной помощи по реализации мероприятий по расширению собственной базы общественного питания студентов и пополнению оборотных средств.

Просим ЦК дать директиву объединениям и наркоматам об отпуске минимально необходимых средств для этой цели, а именно: Наркомтяжпром — 300 тыс. руб., Наркомпрос — 150 тыс. руб., Наркомзем — 75 тыс. руб., Южсоюзстрой — 65 тыс. руб., Наркомздрав — 75 тыс. руб., Наркомпуть — 40 тыс. руб., Наркомфин — 30 тыс. руб., Наркомхоз — 20 тыс. руб., всего — 755 тыс. руб.

Секретарь горкома КП(б)У

Просвирник

ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 6388, арк. 90. *Оригінал. Машинопис*; 1.— С. 330; 4.— С. 599, 600.

---

* 25 січня 1933 р. ЦК КП(б)У прийняв постанову про поліпшення матеріально-побутових умов студентів, де наголошувалось на здійсненні заходів щодо покращення студентського харчування.

**ЗАЯВА СЕЛЯНИНА Г. І. МІЗЯКА,
ЖИТЕЛЯ с. БАРАНОВЕ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ,
ДО ЦК ВКП(б) ПРО ТЕ, ЩО ЙОГО РОДИНУ ВИГНАЛИ З ХАТИ
І ВІДБРАЛИ ВСЕ МАЙНО**

16 січня 1933 р.

1933 года января 11 дня меня исключили из членов колхоза им. 1го Мая якобы за то, что я не ходил на работу и сын батька — раскулаченного, и 13 января Барановский с/совет довел план до моего двору, наложивши как на одноособняка деньгами 318 р., 25 пудов хлеба, 20 пудов картошки, 90 кил[ограммов] мяса и, не ожидая моего выполнения, 14 января мою семью выкинули из хаты, забрали всю одежду, корову и побыли в квартире окна. Я считаю это неверно по следующим соображениях:

1. На работу в колхоз не ходыв через то, что я постоянно работал на железной дороге. Как до революции, так и после революции — как член союза железнодорожников — за исключением 1923-го, і [1924], [19]25, как був [192]6—[192]7 избран в ч[лены] с/совета и членов президии с/рады, и выполняв свои обязанности полностью перед государством.

2. Я с 1913 года веду свое отдельное хозяйство, никакого отношения к хозяйству не имею своего отца, какого раскулачили за невыполнение твердого плана в 1931 году. Членом колхоза состою с 1930 года января мес[яца].

3. Имущественное положение мое следующее: хата, 2 хлева и корова, земли имел до революции полевой 0,75 дес., усадьба 0,20 дес., а во время революции я дополучил 2 1/2 дес.; по социальному положению считаюсь маломощный середняк, с/госналогом все время облагался, начиная с 16 руб. до 20 рублей ежегодно. Я считаю, что местная власть сделала большую помелку * — что рабочего, как труженика советской власти, выбросили меня за борт, вследствие чего я решил звернуться [к] Центральному органу Коммунистической партии большевиков с просьбой рассмотреть мое заявление: на неправильное исключение меня из членов колхозу; та сделать распоряжение местной власти возвратить мне хату и все забранное — одежду и корову; доведенный план снять и восстановить членом колхоза как гр-на Советской власти.

Центральной Коммунистической
Партии Советского Союза

от Мизяка Злата Павловича
живущий с Баранова Владимировича
Района Харьковской области

Заявление

1933 года Января 11 дня меня выгнали
из членов Колхоза им. 1-го Мая.
Якобы за то что я не ходил на работу
и сын батка кооперативного, и 18 Января
Барановский Сергей повел меня
до моего двора, наложил на меня
соседей, денег в 100 рублей -
хлеба, 20 пудов картофеля совет
и т.д.

Сейчас же я решил обратиться
Центральной Органу Коммунистической
Партии Советского Союза с просьбой рассмотреть
мое заявление: на несправильное решение
меня из членов Колхоза, и просить район
ной местной власти возвратить мне хату
и все заграбное: овес и кармач, выведенный
сын и восстановить членство
как зона Советской власти

Од адрес мой: Сообщите в Харьковской
Александровская Улицы 170 Варваров Кантон
Точка 1-й этаж Мизяк З. П.

16/1-33 К селу Красный - Мизяк

До документа № 80. Заява селянина Г. І. Мізяка до ЦК ВКП(б) про вигнання його родини з хати і про відібране майно

Адрес мой: сообщайте г. Харьков, Александровская улица, то-варная контора Юж. Жел. Дор.

К сему просит[ель]

Мизяк И.

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 82, арк. 163, 163зв. *Оригінал. Ру-копис.*

* Так у документі, очевидно, мається на увазі «ошибку».

Примітка. Постановою районної комісії по розгляду скарг колгоспників при РВК гр. Мизяка Гната Івановича членом колгоспу поновлено.

Президія РВК пропонувала повернути розпродане майно громадянину Мизяку Г. І., яке продане на покриття штрафу, накладеного сільською радою за невиконання плану хлібозаготівлі, що йому було доведено після виключення з колгоспу (ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 82, арк. 159).

№ 81

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ РЕПРЕСІЙ ДО ЗЛІСНИХ НЕЗДАВЦІВ ХЛІБА

18 січня 1933 р.

С л у х а л и: Постанову правління Кобзарівської с/р від 19 * січня 1933 р. «Про застосування репресивних заходів до злісних нездавців хліба».

У х в а л и л и: 1 **. Вільховс[ь]кого Луку Іванов[ича] — твердоздавця за нездачу хліба 12,48 *** оштрафувати [на] 10 800 крб. та позбавити користува[ння] польовою і садибною землею.

2. Мельника Маг[вія] Юхим[овича] — контракт[анта] за нездачу хліба оштрафувати на 400 крб.

3. Шевченко Палажку — контрак[танта], не здано 715 ц, ош[трафувати] 15-місячним завданням з хлібозаготівель.

4. Григорова Семена Михай[ловича] — контрак[танта], не здав 10,37 ц, оштрафувати на 4 800 крб.

5. Мізина Івана Васил[ьовича] — контра[ктанта], не здав 8,5 ц, оштрафувати на суму 4 тис. 080 крб.

6. Кобзаря Петра Денис[овича] — твердоздавця, за нездачу 1,85 ц, оштрафувати [на] 960 крб.

7. Реву Артема Юхим[овича] — твердоздавця [за] незда[чу] хліба 9 ц, оштраф[увати] на суму 4320 крб. та позбавити корист[ування] полевою та *** садибною землею.

Голова бюро ****

ДАХО, ф. Р-1886, оп. 2, спр. 26, арк. 30. Оригінал. Рукопис; 3.—
С. 166.

* Так у документі.

** Проти перших шести прізвись зроблена примітка: «Продане». Проти останнього — «Частично».

*** Міру ваги не вказано.

**** Підпис нерозбірливий.

№ 82

**ПОСТАНОВА ЗАСІДАННЯ ВИЌЗНОЇ ПРЕЗИДІЇ
ГУСАРІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ
ПРО ПРИТЯГНЕННЯ ДО СУДОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
І НАКЛАДАННЯ ШТРАФІВ НА ОСІБ,
ЯКІ НЕ ВИКОНАЛИ НОРМУ ХЛІБОПОСТАЧАВАННЯ**

22 січня 1933 р.

Засідання виїзної президії с/ради констатує:

1) Відмітити ганебне виконання політкампанії 3—4 участка, яка затримує виконання в цілому по с/раді.

2) Помічається пасивність з боку деяких членів с/ради, а особливо тов. Мащенко П.К., який працює на 3-му участку.

3) Ганебне відношення громадян 3—4-го участка до с/г політкампаній, а особливо Поповим Федором Максимовичем, Бахтирем Іваном Олексієвичем і других громадян, які одверто поставились до виконання с/г політкампаній і категорично відмовились виконувати свої зобов'язання політкампаній.

Виходячи з такого стану, виїзна президія с/ради постановляє:

1) Закінчити плян хлібозаготівлі до 25 січня 1933 року — не пізніше 1 лютого цього року в основному закінчити.

2) Предложити уповноваженим с/рад в купі з активом повести масову роз'ясовчу роботу між одноосібниками, приміняючи заходи до злісних нездатчиків хлібозаготівлі та других політкомпаній, аби мати повний перелом в найкоротший термін.

3) Запропонувати всім уповноваженим с/ради виселити всіх кулаків та розпроданих в Західне місце населення, поставив[ши] контроль та заборонив[ши] виїзд без дозволу уповноваженого.

4) Винести суворий виговор члену с/ради тов. Машенку П. К. за халатне відношення до політкомпаній та попередив[ши] його, що в разі не візьме активної участі, — віддати до відповідальності.

5) Громадянина Попова Федора Максимовича, який по соцстану середняк-контрактант, якому по пляну згідно його засівної площі хлібозаготівлі 10,24 центнера, а здав лише 1,40 центнера, держзаборгованості має 31,44 карбованці; виконувати відмовляється, коли це він має повні можливості для цього, — а тому оштрафувати на 500 карбованців.

6) Віддати до суду громадянина Токаря Гаврила Михайловича за невиконання хлібозаготівлі, якому по контракції згідно його засівної площі 5,51 центнер, а не виконав нічого, держзаборгованості не сплатив 26,55 карбованців, з господарством розбазарився, займається саботажем хлібозаготівлі, спекулянт, увесь час скривається від с/ради, поруч із цим предложити інспектору міліції негайно затримати й направити в відділ Рай-ГПУ; протягом 24 годин закінчити на його справу.

7) Предложити громадянину Бахтирю Івану Олексієвичу протягом 24 годин виплатити всю держзаборгованість в сумі 300 карбованців, а коли такий не сплате, прохати РВК дозволити продати його майно на покриття цих боргів, позаяк господарство середняцьке, в минулому році було доведено тверде завдання.

8) Предложити громадянину Боляклейському * Андрію Онисимовичу протягом 24 годин виконати недовиконаний плян хлібозаготівлі 9,24 центнера; в разі невиконання на першому черговому засіданні оштрафувати й віддати до суду.

Голова **
Секретар ***

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 423, арк. 1—3. Оригінал. Рукопис.

* Так у документі.

** Підпис нерозбірливий.

*** Так само.

№ 83

**АКТ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ І КОНФІСКАЦІЮ ПРОДУКТІВ
ХАРЧУВАННЯ У ЖИТЕЛЯ с. ЗАМІСЬКЕ З. Я. ЖИЛИ,
СКЛАДЕНИЙ ЧЛЕНАМИ БРИГАДИ ПО ХЛІБОЗАГОТІВЛЯХ
ЗАМІСЬКОЇ СІЛЬРАДИ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ**

1 лютого 1933 р.

По наказу ответственного бригадира Тупиці Трохима Опанас[овича], я, член Заміщанської с[іль]р[ади] Мельник Павло Явдок[имович], в купі з бригадою п'ять чоловік, таких як Мельник М., Титар Т., Мельник Іван Ф.* і Мельник Грицько Паньков[ич] зробили обшук у гр[омадянина] Жили Захарька Андрійович[а], де відрили яму, в якій було закопано жита до 3,5 пудів, квасолі до 2 пудів і сушених груш до 2 пудів. Який продукт був із'ятий.

До цього член с/р
Бригада:

*П. Мельник
М. Мельник
І. Мельник
Г. Мельник*

ДАХО, ф. Р-1885, оп. 1, спр. 35, арк. 102. Оригінал. Рукопис.

* Так у документі.

№ 84

**З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ
ЗАЛИМАНСЬКОЇ СІЛЬРАДИ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ
ПРО ОПШТРАФУВАННЯ СЕЛЯНИНА Ю. Т. БЕРЕЖНОГО
ЗА НЕДОВИКОНАННЯ ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ**

4 лютого 1933 р.

Слу х а л и: Гр-на Бережного Юхима Тимофійовича, контрактанта, впертого нездатчика хліба державі, розбазарив свій хліб невідомо куди, належало 9,35 ц, виконав лише 3,75 ц, недовиконав завдання перед державою 5,60 ц.

Ухвалили: За злісне нездавання хліба державі оштрафувати грішми з розрахунку по 25 крб. за пуд незданого хліба, 33 пуди на суму 825 крб. Прохати райвиконком ствердити цю постанову.

Голова *Гордієнко*
Секретар *Якименко*

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 411, арк. 14. *Оригінал. Машинопис; 2.— С. 600.*

Примітка. Як свідчать документи, що збереглися в архівній справі, Ю. Т. Бережний, мабуть, не сплатив штрафу, бо згодом його майно було описане і продане, що за практикою тих років свідчило саме про такий хід подій. Сума від продажу його господарства становила лише 411 крб. 50 коп., тобто не покривала і половини накладеного штрафу.

Наводимо цей документ повністю. «Опис майна гр-на Бережного Юхи-ма Тимофійовича за невиконання хлібоздачі. Хата 1 — 100 крб., сарай 1 — 20 крб., клуня 1 — 15 крб., коні 2 — 200 крб., бричка 1 — 50 крб., плуг 1 — 10 крб., плашки 1 — 7 крб., стіл 1 — 1 крб., кровать 1 — 1 крб. 50 коп., шафа 1 — 1 крб. 50 коп., диван 1 — 1 крб., діжки 2 — 3 крб., жлуктовилік 1 — 1 крб. 50 коп. Разом — 411 крб. 50 коп. Майно прийняв під охорону гр. Бережний, присутні — Процюк, Данюк» (ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 411, арк. 17. *Оригінал*).

№ 85

ЗАЯВА КОЛГОСПНИЦІ Г. І. ЛУЦЕНКОВОЇ З КОЛГОСПУ «ЧЕРВОНИЙ ПАРТИЗАН» ЛИПЕЦЬКОГО РАЙОНУ ЗІ СКАРГОЮ НА ВИКЛЮЧЕННЯ ЇЇ З КОЛГОСПУ І НЕВИДАЧУ ХЛІБНОГО АВАНСУ НА ТРУДОДНІ

12 лютого 1933 р.

До секції РСІ
Від Луценкової Ганни Іванівни

Заява

Я, колгоспниця с. Весела Липецького району колгоспу «Червоний партизан» (голова Самойленко), прохаю комісію розглянути мою заяву. Я працювала в колгоспі уже 3 роки і на сей рік мені хліба не дають, причина — не знаю яка. Я працювала все літо, заробила

80 трудовнів, які голова І. Данисевич ісклучив, не дає аванс. І ще у мене є 2 сина-підростки, які запрацювали 140 трудовнів, і тоже голова ісклучив аванс, разом 220 трудовнів, які всі ісклучив. То я прохаю комісію звернути увагу на такий розпорядок. Літо проробили, а на зиму хотя умирай, таких законів у советской влади немає, а він ш[о] хоче, то й робить. «Ви мені нічого не зробите»,— відмовляє людям.

Луценкова Ганна Іванівна

Резолюція: Виключена за те, що вона відпросилась поїхати в Харків на 3 дні, але пробула там 2 неділі, за що виключили її з колгоспу, не дають авансу.

ДАХО, ф. Р-529, оп. 1, спр. 1079, арк. 33, 33зв. *Оригінал. Рукопис;* 2.—С. 607.

№ 86

ХАРАКТЕРИСТИКА, ЩО СКЛАДЕНА ВЕЛИКОЛИМАНСЬКОЮ СІЛЬСЬКОЮ РАДОЮ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ НА СЕРЕДНЯКА П. Д. БЕРЕЖНОГО

21 лютого 1933 р.

Дана гром. Бережному Павлу Демидовичу в тому, що він, як до революції, так і [в] сучасний [мо]мент мав середняцьке господарство. В минулому році так само вперто відмовлявся від виконання контракційного зобов'язання, так само в минулому році переховував в землі ячменю 12 п[уд], та муки 6 пуд., бричку, швей[ну] машину. В цьому році вперто відмовляється виконувати належну йому кількість згідно контракційних умов, перемолотивши свій хліб і розбазарив. Невідомо куди і сам зник з дому. Злісно не виконує пляну хлібозаготівлі.

В чому дана характеристика.

Голова с/р*
Секретар**

ДАХО, ф. Р.-2762, оп. 1, спр. 411, арк. 11. *Засвідчена копія. Рукопис.*

* Підпис відсутній.

** Підпис нерозбірливий. Документ засвідчений круглою печаткою Залиманської сільради.

ОПИС МАЙНА І.І. КОСЕНКО, ЯКИЙ БУЛО СКЛАДЕНО
ЗАЛИМАНСЬКОЮ СІЛЬРАДОЮ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ
ЗА НЕВИКОНАННЯ ХЛІБЗДАЧІ

Лютий 1933 р.

№ з/п	Назва речей	Кількість	[Сума]	
			[крб.]	[коп.]
1.	Хата	1	30	00
2.	Кобила	1	190	—
3.	Корова	1	100	—
4.	Сарай солом.*	1	5	—
5.	Половник	1	9	—
6.	Дерева	3	3	—
7.	Подушок	2	4	—
8.	Рядна	1	1	—
9.	Зеркало	1	—	50
10.	Сорочок дит[ячих]	2	—	50
11.	Платків	1	1	20
12.	Сподників	2	—	50
13.	Платочок	1	—	70
14.	Спідниця	1	1	—
15.	Рушників	2	1	—
16.	Сорочок... **	2	1	00
17.	***	1	2	00
[Всього]			254	40

Власн[ик] *Косенко*
Підписи осіб, що склали опис ****

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 411, арк. 7. Оригінал. Рукопис.

* Так у документі. Очевидно, мається на увазі «критий соломою».

** У тексті нерозбірливо.

*** Так само.

**** У документі чотири підписи, нерозбірливі.

**ПОШТО-ТЕЛЕГРАМА ПАВЛА ПОСТИШЕВА
СЕКРЕТАРЯМ РПК, ГОЛОВАМ РВК, УПОВНОВАЖЕНИМ ОБКОМУ,
НАЧАЛЬНИКАМ ПОЛІТВІДДІЛІВ МТС І РАДГОСПІВ
ПРО ВИДАЧУ НАСІННЕВОЇ ПОЗИКИ РАДГОСПАМ ТА КОЛГОСПАМ;
ЗАСТОСУВАННЯ САМОГО СУВОРОГО ПОКАРАННЯ
«ВПЛОТЬ ДО ИСКЛЮЧЕНИЯ ИЗ ПАРТИИ, ПРЕДАНИЯ СУДУ»
КЕРІВНИХ РОБІТНИКІВ У РАЙОНАХ ОБЛАСТІ
ЗА НЕВИКОНАННЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВЕСНЯНОЇ СІВБИ,
А ТАКОЖ РЕПРЕСІЙ
ДО АГІТАТОРІВ ПРОТИ НАСІННЕВИХ ЗАГОТІВЕЛІВ**

5 березня 1933 р.

Государство колхозникам Харьковской области оказало огромную помощь в виде семенной ссуды. Большевики районных партийных организаций, руководители этих организаций, секретари и председатели РИКов, посланные в помощь им уполномоченные обкома, а наряду с ними комсомольские организации должны были воспользовавшись этой государственной помощью, развернуть большевистскую работу среди колхозников, и в первую очередь среди передовиков колхозников по успешному окончанию сбора недостающих до районного плана семян.

Этого сделано не было. Вместо повышения семенных заготовок против пятой пятидневки, которая дала 30 000 цент[неров] по области, все вы позорно провалились, дали только 7000 цент[неров] по всей области. ЭТО ЗНАЧИТ, ЧТО ВЫ СОВСЕМ ЗАБРОСИЛИ РАБОТУ ПО ЗАСЫПКЕ СЕМЯН, УСПОКОИВШИСЬ НА ТОМ, ЧТО ПОЛУЧИЛИ ОТ ГОСУДАРСТВА.

Все ваши клятвы о том, что вы после решения ЦК ВКП(б) от 24 января будете зверски драться за это решение, оказались простой болтовней, аллилуйщиной. Превратив эти клятвы о перестройке, о большевистской драке за решение ЦК ВКП(б) от 24/І в простую болтовню, вы запачкали себя еще сильнее, чем до этих клятв и заверений.

Вы забыли, что остаются 3—4 пятидневки, в течение которых область должна заготовить 160 000 центнеров семян. На что вы надеетесь? На вторую ссуду государства? ЕСЛИ ЕСТЬ СРЕДИ ВАС ТАКИЕ КОММУНИСТЫ, ОНИ ДОЛЖНЫ БЫТЬ НЕМЕДЛЕННО

ИЗГНАНЫ ИЗ ПАРТИИ КАК ЧУЖИЕ ЛЮДИ, КАК ВРАГИ ДЕЛА РАБОЧЕГО КЛАССА.

Вы тычете в нос нам трудностями, болтаете о голодухе. Вы забыли, что до декабря месяца было сплошное воровство по вашим колхозам. Три раза льготыли вас и колхозников.

ЦК ВКП(б) и Союзное правительство четвертый раз оказали вам помощь, о которой вы мечтать не смели и после всего этого сваливаетесь с тридцати тысяч до семи тысяч заготовок семян по области.

Сколько вы посадили в тюрьму агитаторов против семенных заготовок? Расстреляли ли хоть одну сволочь, которой еще много в деревне? Сколько представили к высылке подкулачников, разыгрывающих иногда роль голодающих?

Если в ближайшие два-три дня вы не измените такого отношения к выполнению своих обязательств, не проявите большевистской твердости и настойчивости, Областной партийный комитет вынужден будет по отношению к головке, к руководству советскому и партийному, в первую очередь, уполномоченным обкома, принять суровые, самые неумолимые меры.

В большинстве районов по всем вопросам подготовки к севу работа поставлена отвратительно: и вывозка семян, и ремонт тракторов, и подвозка горючего. Но позорнее всего поставлена борьба за окончание засыпки семян.

Вечером 5 марта обком получил последнее серьезное предупреждение от ЦК ВКП(б). В осуществление этого предупреждения ЦК ВКП(б) бюро обкома решило разослать по районам всех членов бюро Обкома, всех членов бюро горкома, всю фракцию исполкома. Бюро поручило этим товарищам по отношению к руководящим работникам в районах принимать самые суровые меры вплоть до исключения из партии, предания суду, как игнорирующих интересы партии и государства. Бюро предлагает вам 7 марта вечером прислать в обком сообщение о причинах провала 6-й пятинедельки февраля по семенным заготовкам и указать, какие меры приняты вами, чтобы немедленно, не останавливаясь ни перед чем, выправить этот позорный провал.

Обком предлагает проводить заготовку семян в колхозном и единоличном секторе методами хлебозаготовок, но не такими, какие проводились вами на протяжении всего 1932 года на Харьковщине, а на основе точного и неуклонного выполнения постановления СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 23 января «О мероприятиях по организации весеннего сева на Северном Кавказе».

Зачитайте эту телеграмму на всех ячейках партийных и комсомольских. Сделайте сами вы, руководители, из этого письма большевистские выводы.

Постышев

ДАХО, ф. П.-59, оп. 1, спр. 23, арк. 130—132. Оригінал. Машинопис.

№ 89

ОБГОВОРЕННЯ ТЕЛЕГРАМИ ПАВЛА ПОСТИШЕВА ПРО ПРОВАЛ ЗАСИПКИ НАСІННЄВОГО ХЛІБА НА ЗАСІДАННІ ЗМІЙВСЬКОГО РАЙКОМУ КП(б)У

6 березня 1933 р.

Слухали: Телеграму т. Постишева від 5 березня про провал засипки насіння в 6-й п'ятиденці лютого (інформ[ація] Сержана).

Висловил[ись]: Адаменко, Калугов, Мірошніченко, Боровської.

У х в а л и л и: бюро РПК констатує, що з засипкою насінних матеріалів по р-ну стан катастрофічний, проти п'ятиденного завдання 2466 ц, засипано протягом 6-ї п'ятиденки лише 120 ц.

Такий ганебний провал в справі засипки насінних фондів є внаслідок припущення опортуністичного самопливу та демобілізації серед комуністів і, зокрема, уповноважених РПК та секретарів п/о, а деякі з їх прямо підпали під вплив куркульських настроїв «голодовки» (Скрипаї, Соколів, Гініївка), майже зовсім припинена боротьба з ворожими елементами — не застосовується до них репресивних заходів. Судово-слідчі органи не переключились на збір насіння та значно затримують справи, що закінчені слідством.

Відзначити, що всі райорганізації ще не переключились у своїй оперативній роботі на підготовку до весняного сіву і, зокрема, засипки насіння.

На основі вищенаведеного [та] телеграми т. Постишева бюро РПК у х в а л ю є:

1) Всім членам бюро РПК та членам фракції РВК, що є в райцентрі, зараз же після засідання бюро негайно виїхати на села (список додається), проробити на партійно-комсомольських зборах телеграму т. Постишева та протягом одної доби добитись рішучого зламу

як в настроях партійної й комсомольської організації району, так і на ділі щодо засипки недостаючого насіння.

2) Негайно викрити опортуністів на практиці та носіїв куркульських настроїв про «голодовку», саботажників в справі організації засипки насіння, застосовуючи до них негайно і самих суворих заходів і, в першу чергу, до керівної частини села.

3) Доручити райвідділу ГПУ негайно виявити та із'яти всі куркульські й контрреволюційні елементи, агітаторів і організаторів саботажу.

Зобов'язати судово-слідчі органи негайно переключитись на збір насіння, організовуючи судові процеси на місцях в селах і колгоспах, а також не затримувати жодної доби слухання справ, що закінчені слідством та зв'язані з засипкою насіння.

Зобов'язати редакцію райгазети більш конкретно й оперативно висвітлювати перебіг засипки насіння та про репресії, що застосовуються на селах.

Попередити всі п/о, що останній строк засипки насіння вст[ановлено], і організованість спрямувати на те, аби за всяку ціну обов'язково домоглись завершення засипки насіння у визначений строк.

Зобов'язати всі п/о та уповноважених РПК негайно застосувати жорстоких реперсивних заходів до всіх агітаторів та організаторів куркульського саботажу методами хлібозаготівлі та останніх вказівок РПК про репресивні заходи, але обов'язково поєднувати їх з масовою роботою серед широких колгоспних і працюючих одноосібних мас.

Залишити в р-ні зав. РЗВ т. Лобойко, зобов'язавши його організувати перевозку насіння з пристанційних пунктів у колгоспи до 12/III-[19]33 р., забезпечивши чітку організованість в перевозках та охорону від розкрадання.

Відзначаючи, що в деяких колгоспах не прийнято загальними бригадними зборами насінньових завдань, а тому негайно виправити ці помилки та протягом одної доби довести насінньові завдання до кожної виробничої бригади, домоглись прийняття цих завдань та на основі самозобов'язань виконати засипку в визначений вище строк.

Секретар РПК * *Сержан*

ДАХО, ф. П-72, оп. 1, спр. 55, арк. 29, 30. Копія. Машинопис.

* Підпис відсутній.

**З ПОСТАНОВИ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
«ПРО ПЕРЕБІГ ВИКОНАННЯ ЕКСПОРТНИХ ЗАВДАНЬ
У І кв[арталі] [1933 р.]
ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ВИКОНАННЯ»**

7 березня 1933 р.

Не підлягає оголошенню

1. Відзначити зовсім незадовільне виконання експортного пляну по області, що сталося внаслідок незадовільного керівництва заготовчими та виробничими організаціями, що працюють на експорт, також недостатньої уваги питанням експорту з боку міськрад та РВК. Плян І кв. на 2/III виконано по області на 45,6 %.

Особливо незадовільне виконання пляну І кв. по таких номенклатурах: хутроміхсировина — 56,6 %, жирсировина — 43,5 %, яйце — 0, ліс — 19,9 %, масло — 20,2 %; підприємства, що працюють на експорт: Будянка — 36,0 %, Кустарнохудож. коопер. — 59,6 %, Полтавська беконна фабрика — 36,2 %.

2. Вважаючи роботу по експорту за важливіше завдання, поруч з посівкампанією, облвиконком зобов'язує всі заготорганізації, підприємства, що працюють на експорт, організації, що постачають експортіві підприємства сировиною, міськради, райвиконками — домогтися безумовного та повного виконання пляну першого кварталу протягом березня місяця.

3. Для цілковитого забезпечення виконання експортного пляну І кв[арталу] зобов'язати нижчезазначені організації, за особистою відповідальністю керівників, заготовити та здати на експорт протягом березня місяця продукцію в такій кількості та вартості:

По системі Нарком'ясвншторгу *

Облаготекспорт — т. Белоцерківського	
[...сир...] **.....	23,5 тис. крб.
Меду..... 1,8 т	0,7 тис. крб.
Маку..... 5,1 т.....	1,7 тис. крб.
	[Разом] 25,9 тис. крб.
Вовчан[ський] комбінат радпольшторгу — т. Кореницького	
Яйця..... 1 вагон	4,8 тис. крб.
Курей..... 1 вагон	5,0 тис. крб.
	[Разом] 9,8 тис. крб.

По системі Наркомпостачу

ХАРКІВСЬКА ФАБРИКА КОФОК — директора фабрики	
Кондвиробів..... 47,0 т.....	23,5 тис. крб.
Варення..... 10,0 т.....	1,7 тис. крб.
	[Разом] 25,2 тис. крб.
ПИВЗАВОД «Нова Баварія» — т. Руднева	
Пива..... 5 тис. пляш[ок]	1,3 тис. крб.
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ КОМБІНАТ УКРПТАХОПРОМу —	
т. Баранчука	
Курей..... 7 ваг[онів].....	35,0 тис. крб.
Гус[яче] та курперо....17,1 ***	6,9 тис. крб.
	[Разом] 41,9 тис. крб.
УКРЗАГОТПТИЦЯ — т. Райціна	
Яйця..... 1 вагон	4,3 тис. крб.
УКРМ'ЯСОПРОМ	
Харк. комбінат — директора	26,0 тис. крб.
Полтав. комбінат.....	39,4 тис. крб.
	[Разом] 65,4 тис. крб.
ПОЛТАВСЬКА БЕКОННА ФАБРИКА — директора ф-ки	
Бекона..... 90 т	52,2 тис. крб.
ОБЛМАСЛОПРОМ — т. Вальдмана	
Масла коров'ячого..... 93 т.....	93,0 тис. крб.
ОБЛПЛОДООВОЧ — т. Букреева	
Меду..... 8,5 т	3,1 тис. крб.
Воску..... 0,7 т	0,8 тис. крб.
	[Разом] 3,9 тис. крб.
СОЮЗРАСМАСЛОЗБИТ	
Масла рослин..... 420 т.....	115,5 тис. крб.

По системі Споживкооперація

ОБЛСИРОВИНА — т. Польського	
Хутроміхсировини.....	232,0 тис. крб.
Кожсировини.....	10,0 тис. крб.
	[Разом] 242,0 тис. крб.
ОБЛМОЛОКОПТАХ — т. Сагайдак	
Масла коров'ячого..... 22,3 т	22,3 тис. крб.
ОБЛОВОЧ — т. Жовтоног	
Меду..... 8,5 т	3,1 тис. крб.
Воску..... 0,7 т	0,8 тис. крб.
	[Разом] 3,9 тис. крб.

По системі Нарлепрома

ОБЛУКРУТИЛЬ — т. Бужава

Живсировини..... 6,0 тис. крб.

...12. Запропонувати РВК покласти на уповноважених по сівбі обов'язок одночасно вживати заходів для забезпечення повного виконання експортного пляну у встановлений термін.

13. Zobov'язати облміліцію — тов. Ряботенко, МР та РВК всіляко вести боротьбу зі спекулянтами та перекупниками хутроміхсировини на базарах (особливо по смушках).

14. Zobov'язати облпрокуратуру та райпрокурорів всіляко стежити та притягати до права як організації, так і окремих робітників, що зривають виконання експортних завдань.

Заст. Голови Харківського
обласного виконавчого комітету **** *Загер*

Секретар Харківського
обласного виконавчого комітету ***** *Адамович*

Тир[аж] 135

8.ІІІ-33 р.

ДАХО, ф. Р-1356, оп. 1, спр. 1001, арк. 1, 2. *Засвідчена копія ******. *Машинопис.*

* Подається в скороченні. Дані про експорт хутросировини, фарб, посуду та товарів легкої промисловості випущено.

** У тексті нерозбірливо.

*** Одиницю виміру не вказано.

**** Підпис відсутній.

***** Так само.

***** Документ засвідчений круглою печаткою президії Харківського облвиконкому.

№ 91

ПОСТАНОВА ЧУГУЇВСЬКОГО РАЙКОМУ КП(б)У ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЩОДО ЛИСТА ПАВЛА ПОСТИШЕВА ПРО ПІДГОТОВКУ ДО ВЕСНЯНОЇ СІВБИ *

19 березня 1933 р.

Заслушав письмо т. Постышева, объединенное заседание бюро РПК и президиума РайКК совместно с партактивом констатирует,

что письмо т. Постышева четко мобилизует всю парторганизацию области на крутой поворот к вопросам весен[него] сева. Не на словах, а на деле сделать практические выводы из решения январск[ого] пленума и постановления ЦК ВКП(б) от 24 январ[я], не подменяя и не подменяя советских общественных организаций, добиваясь успеха большевистской мобилизации масс.

Письмо т. Постышева еще раз указывает, что наши трудности — это трудности организационно-практического порядка, оно обязывает всю парторганизацию области, в том числе и на[ш] Чугуевск[ий] р-н, в корне изменить методы руководства селом, окончательно вытравить говорильню, бесчисленные резолюции, бумажное руководство, не по-верхоглядски и во всем объеме, конкретно, обеспечить деловым руководством низовое звено, колхозную бригаду.

Немедленно, сегодня же, учтя все указания т. Постышева, большевистски взяться за окончание сбора семян, создать крепкий актив, мобилизуя его на окрытие ям, отчисляя для него % от найденного хлеба как поощрение.

Письмо т. Постышева обязывает к тому, чтобы, мобилизуя фонды, нужно принять все меры к охране зерна, его перечистке и протравке, яровизации, проверке на всхожесть. Проверить состав охранны амбаров, опечатать их, дав надлежащую охрану при перевозке сем[ен]суды.

Одновременно т. Постышев в своем письме предлагает организовать взаимопомощь в колхозах тем колхозникам, которые честно работали, но почему-либо оказались в плохом положении, коренным образом улучшив положение ведущих профессий: трактористов, бригадиров, вплоть до выделения для наилучших из них из колхозного стада в их пользование коров.

Главное внимание в эти решающие дни должно быть уделено конск[ому] поголовью, мобилизовав все кормовые ресурсы. Уполномоченные РПК, секретари п[арт]яч[еек] должны не только заниматься обслуживанием, а принять решительные меры к полному оздоровлению конск[ого] поголовья, поднимая труддисциплину, привлекая к ответственности за нерадивое отношение к коню не только конюхов, но и правления артелей. Не только оздоровить, но и сделать лошадей Чугуевск[ого] р-на показательными.

Нужно в течение 5 дней проверить качество отремонтированных тракторов МТС на тяговое усилие, закончив в этот же срок ремонт тракторов колхозов.

Полностью закончить в течение 2-х дней завоз горючего как по участкам МТС, так и по колхозам, вне зоны ее обслуживания.

Составление производственно-финансовых планов, налаживание учета в колхозах — главная задача. Отсутствие полеводов в настоящий момент (занимаются на курсах) обязывает правления колхозов в ближайшие 2—3 дня, не ожидая их возвращения, закончить составление и проработку планов в бригадах.

МТС отвечает целиком и полностью [не только] за пахоту, но и за составление производственно-финансовых планов в колхозах.

МТС, по указанию т. Постышева, должны стать штабом колхозного строительства. РИКу, РайЗО, Райплану, МТС немедленно закончить составление и проработку планов в бригадах, решительно наладив работу производственных совещаний в колхозах.

Письмо т. Постышева обязывает нас немедленно, на основе конкретного руководства, очистить колхозы от воров, лодырей и тунеядцев, поднять трудовую дисциплину, сколотить крепкий колхозн[ый] актив из колхозников и честных единоличников, бросив все лучшие силы райпарторганизации на фронт весеннего сева.

Надо добиться высококачественного проведения сева, добиться высокой урожайности, чтобы обеспечить выполнение планов поставки зерна государству. Чугуевский район должен быть передовым р-ном в Харьковской области. Бюро РПК предупреждает руководителей ячеек совхозов, с/советов, что никаких массовых замен и перемещений оно проводить не будет и тех, кто допустит недосев, недовыполнит планы поставки зерна — они этим поставят себя вне рядов партии. Весен[ий] сев — ответственный экзамен. Чугуевск[ий] р-н его должен выдержать и выдержит. Только этим можно будет доказать свою способность по-большевистски, по-сталински работать по построению социалистического хозяйства.

ДОБАВЛЕНИЯ

За дезертирство с работы по подготовке к весен[не]й посевкампании уполномочен[ного] РПК сел Коробочкино и Введенское тт. Черкасова и Орлянского из партии исключить.

За дезертирство с работы Учпомдиректора МТС Богуславского из партии исключить и отдать под суд как за срыв в подготовке к весен[нему] севу.

Принимая во внимание неоднократные предупреждения РПК о недопустимости выездов уполномоченных РПК из сел без разрешения РПК, т. Калнину за выезд из села без разрешения РПК объявить строгий выговор.

Указать секретарям партячеек Граково, Коробочкино и Малиновка на допустимость неуплаты до сих пор денег за картофельную ссуду. Предложить в течение суток эти деньги уплатить.

Учет всей работы по подготовке к весеннему севу сосредоточить в РИКе и РЗО, возложив персональную парт[ийную] ответственность за это на тт. Каплиенко и Исаева.

Вторично предложить Комфракции РИКа обеспечить полный и точный учет всей работы по подготовке к весен[нему] севу, предупредив, что отсутствие точных данных учета или опаздывание в предоставлении установленных сводок будет рассматриваться как попытка сорвать оперативное руководство подготовкой к посевкам-пани.

За отсутствие должной работы по сбору семенных фондов т. Пугачеву (Граково) объявить строгий выговор, предложить добиться в ближайшие дни перелома в сборе семян, в противном случае на очередном заседании бюро РПК будет поставлен вопрос о пребывании его в партии.

Предложить тт. Каплиенко и Исаеву под их личную ответственность в 5-дневный срок внести полную ясность в вопросе прирезки земли колхозам за счет бросовых земель, выделив эти участки земли колхозам в натуре.

ДАХО, ф. П-78, оп. 1, спр. 63, арк. 87—89. *Оригінал. Машинопис.*

* Постанова додається до протоколу № 3 об'єднаного засідання бюро Чугуївського РПК і президії РайКК, підписаного секретарем Чугуївського райвиконкому Щегловим.

№ 92

ПОСТАНОВА ЗМІЇВСЬКОГО РАЙКОМУ КП(б)У ПРО НАДАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ДОПОМОГИ ГОЛОДУЮЧИМ КОЛГОСПНИКАМ ТА ОДНООСІБНИКАМ

21 березня 1933 р.

Бюро РПК констатує, що по Зміївському району в окремих селах і колгоспах (Скрипаї, Соколів, Бірки, Таранівка і ще деякі) є ряд випадків, коли колгоспні двори та окремі одноосібники відчують гостру продовольчу нужду, і особливо — їхні діти. Питанням допомоги цим окремим колгоспним дворам як районів організації, так і на місцях сільські в достатній мірі не займалися і не розгорнули мобілізації місцевих ресурсів для цього.

Виходячи з вищенаведеного та на підставі директивного листа т. Постишева і т. Шелехеса організувати при райвиконкомі п'ятірку в складі: голови РВК т. Адаменко, від ДПУ — т. Мирошніченко, від здороввідділу — т. Кіян, від У[країнського] Ч[ервоного] Х[реста] — т. Жильцов та від р[ай]с[пожив]с[пілки] — т. Іванов, якій доручити негайно розробити плян практичних заходів і міроприємств в справі організації і допомоги колгоспникам, окремим одноосібникам та їх дітям, що відчувають гостру продовольчу потребу.

Доручити п'ятірці негайно організувати при с[ільських] р[адах] трійки, через які проводити оперативну і практичну роботу в справі допомоги окремим сім'ям і, в першу чергу, дітям, які відчувають гостру продовольчу потребу.

Доручити фракції РВК винести ряд постанов про збір продовольства, про організацію дит[ячих] ясел, майданчиків, посилення громадського харчування при школах та колгоспах, а також постанови про труд[ову] дисципліну в колгоспах та наведення відповідного санітарного стану в громадських місцях і установах.

Всі розгорнені міроприємства до 25 березня 1933 р. подати в РПК.

Доручити тт. Мирошніченку і Адаменку до 24 березня 1933 р. організувати виїмку в райцентрі і на залізницях всього бродячого і пришлого елементу, який направляти на різні роботи (радгосп, лісорозробки, кар'єри), та через п'ять день дати відомості в РПК про виконання цього.

Секретар РПК *Сержан*

ДАХО, ф. П-72, оп. 1, спр. 55, арк. 31. Оригінал. Машинопис;
1.— С. 467, 468.

№ 93

**КОПІЯ ЛИСТА * ЖИТЕЛЯ с. ОЛЕКСАНДРІВКА ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ П. О. СУРЖАНЕНКА (ПСЕВДОНИМ «ІВАН»)
ДО ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГАЗЕТИ «КОЛГОСПНЕ СЕЛО»
ПРО БЕЗНАДІЙНЕ СТАНОВИЩЕ ЩОДО ПОСТАЧАННЯ ПРОДУКТАМИ
ХАРЧУВАННЯ ВЧИТЕЛІВ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ**

Не пізніше 21 березня 1933 р.**

ДОПОМОЖІТЬ!

Ось вже по декілька місяців не одержують зарплатні та пайка вчителі Валківського району Харківської області. Матеріальний стан

ХТО ДОПОМОЖЕ?

За останні місяці зовсім не одержують пайка вчителі Валківського району Харківської області.

Стан у вчителів безнадійний жахливий.

Коли вчителі звертаються до завідателя Районової бази споживчих т[овариств], то той каже, що вчителі самий скандальний нарід, а бюрократи районіві кажуть, що незабаром виросте на весні трава і що тоді можна вже буде йти на пасовисько.

А може прокуратура надішле на пасовисько районних бюрократів? Кого-ж то першого надішлеть на пасовисько?

ІВАН -

адреса: м.Валка, Харківської області село Олександрівка

ПЕТРУ ОМЕЛЬЯВОВИЧУ СУРВАНКИНУ

З тов. вітанням П.СУРВАНКИНО.-

До документа № 93. Лист вчителів с. Олександрівка Валківського району до Всеукраїнської газети «Колгоспне село»

у вчителів склався дуже жахливий, просто безнадійний. Допомоги нема.

Що робити далі? Може прокуратура допоможе? К тому ж деякі районні постачальники одверто заявляють: «Почекайте до жовтня 1933 року і тоді краще буде».

Іван

ХТО ДОПОМОЖЕ?

За останні місяці зовсім не одержують пайка вчителі Валківського району Харківської області.

Стан у вчителів безнадійний, жахливий.

Коли вчителі звертаються до завідателя районової бази споживчих т[овариств], то той каже, що вчителі самий скандальний нарід, а бюрократи районіві кажуть, що незабаром виросте навесні трава і що тоді — можна вже буде йти на пасовисько.

А може, прокуратура надішле на пасовисько районних бюрократів? Кого ж то першого надішлють на пасовисько?

Іван

адреса: м. Валки Харківської області, село Олександрівка
Петру Омеляновичу Суржаненку

З тов[ариським] вітанням

П. Суржаненко ***

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 67, арк. 33, 34. *Копія. Машинопис;*
З.— С. 183.

* Оригінал листа надіслано керівником групи розслідування до газети «Колгоспне село» 29 березня 1933 р., а ще одну копію — Обласному відділові народної освіти.

** Датується за змістом супроводжувального листа.

*** Підпис відсутній.

№ 94

З ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИСНОВКУ ПО КАРНІЙ СПРАВІ НА ГРОМАДЯНИНА Г. М. ЗІНОВ'ЄВА

25 березня 1933 р.

...В 1931 году в июле месяце на станции Харьков-Товарная поступил в качестве грузчика гр-н Зиновьев И. Н., который не представил справки о своем соц[иальном] положении и, проработавши некоторое время, проник в члены профсоюза и работал до 1933 года марта месяца. За время своей работы Зиновьев Игнат Никитович выявил себя враждебно настроенным против Сов[етской] власти, и в то же время в селе Береки Алексеевского р-на вел агитацию среди крестьян против коллективизации, доказывая беднякам, что Сов[етская] власть грабит крестьян; на собраниях членов колхоза вел разлагательную политику с целью разложить колхоз.

При проверке соц[иального] положения гр-на Зиновьева Игната Никитовича последний оказался кулак, имел хозяйство:

хата, амбар, клуня, 2 сарая, 3 лошади, 2 коровы, мелкого скота 10 штук, косилка, сеялка, плуг, веялка, 2 брички, надельной земли 5 десятин, арендованной земли 10 десятин, пользовался постоянным наемным трудом — один человек.

Зиновьев Игнат Никитович, рожд. 1892 года, село Береки Алексеевского р-на, раскулачен, украинец, УССР, малограмотный, женат, беспартийный, проживает село Береки в доме Гурова.

На основании вышеизложенного постановил следственное дело на гр-на Зиновьева Игната Никитовича направить на рассмотрение в суд[овую] тройку ГПУ УССР, применив [к] последнему высылку на Север сроком на десять лет как особо соц[иально] опасному элементу — кулаку...

Пом. Лин[ейного] уполномоченного ТООГПУ
Харьков-Товарный Южн[ой] [железной дороги] *Козеняшин*

«Согласен»
Лин[ейный] уполномоченный ТООГПУ
ст. Харьков-Тов. Южн. *Василевский*

«Утверждаю»
Начальник ОДТО ОГПУ
Харьков *Шашков*

ДАХО, ф. Р-6452, оп. 5, спр. 570, арк. 12. *Оригінал. Машинопис.*

Примітка. В архівній справі, що знаходиться на зберіганні в Держархіві Харківської області, є витяг із протоколу особливої наради при комісії ДПУ УССР про висилку Зинов'єва Г. М. на Північ терміном на три роки та документи про його реабілітацію в 1989 році (ДАХО, ф. Р-6452, оп. 5, спр. 570, арк. 13, 14).

№ 95

З ПРОТОКОЛУ ДЗЕРЖИНСЬКОГО РПК м. ХАРКІВ ПРО НЕЗАДОВІЛЬНЕ ПОСТАЧАННЯ РАЙОНУ МІСТА ХЛІБОМ

26 березня 1933 р.

Хлібно-торгівельна мережа райробкоопу забезпечує з боку кількісного обслуговування 98 000 «прикріплених» і спроможна щоденно продавати 39 тонн хліба на день. Незважаючи на неякісне обслуговування споживачів, перебуває в занадто незадовільному стані (великі черги, недостатній санітарний стан хліборозподільників, грубе поводження різчиків хліба, обважування і т. ін.). Кадри різчиків * занадто ** незадовільні, велике засмічення ворожим та преступним елементом.

Бюро РПК пропонує фракції правління райробкоопу організувати продаж хліба, ліквідувати черги по хліборозподільниках і поста-

вити питання перед ХМПК про закріплення хлібозаводу за районом.

Зобов'язати т. Карнаухова разом з фракцією правління райробкоопу негайно переглянути склад *** різників хліба, звільнивши розкладницький, преступний елемент, та наповнити склад різників за рахунок членів партії, комсомольців, дружин робітників зі складу делегаток. Фракції райробкоопу, повести рішучу боротьбу зі всякими випадками з боку різників грубого поводження з споживачами, обвішування, організувати показові суди, доручивши бюро партосередку райробкоопу розгорнути роботу спеціально з різниками хліба, провадяючи окремі наради та збори з ними, організувавши перевірку кожного члена партії, що працює по хлібороздільниках.

Секретар РПК ****

ДАХО, ф. П-99, оп. 1, спр. 3, арк. 80, 81. *Чернетка. Машинопис.*

* Далі закреслено чернилом слово «значно».

** Слово «занадто» вписано над словом «значно».

*** Замість закресленого слова «штат» написано «склад».

**** Підпис відсутній.

№ 96

З ВІДОМОСТЕЙ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО ВИДІЛЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ДОПОМОГИ ОБЛАСТЯМ УСРР та АМ СРР

Не раніше 27 березня 1933 р.

Області	Отпущено (в пудах)						
	По постановленію ЦК ВКП(б)	Из резерва ЦК КП(б)У		Мука	По постановленію ЦК ВКП(б)	Хлебозаготовки после 1.ІІ	
	18.ІІ	24.ІІ	11.ІІІ	13.ІІІ	18.ІІІ	25.ІІІ	27.ІІІ
Харьковская	300 000	—	—	1831	—	146 949	—

Голод 1932—1933 років на Україні: Очима істориків, мовою документів.— К., 1990.— С. 469.

**ПОВІДОМЛЕННЯ УПОВНОВАЖЕНОГО ВАЛКІВСЬКОГО
РАЙВИКОНКОМУ ВАЛКІВСЬКІЙ КК-РСІ ПРО НАСЛІДКИ ПЕРЕВІРКИ
СКАРГИ ЖИТЕЛЯ СНІЖКІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ І. К. КІЯНА**

Березень 1933 р. *

На[п]равляю вам настоящий материал, по которому было мне поручено расследовать это дело. В результате чего мною установлено, что гр. Киян Иван Корнеевич и его жена всегда активно принимали участие в ряде проводимых хозяйственно-политических кампаниях, сами всегда аккуратно выполняли свои обязательства перед государством. По соц[иальному] стану — середняк. За 1932 год также никаких долгов государству не числится, а также и колхозу. Перебор, который имелся, своевременно возвращен.

Несмотря на это, в хлебозаготовку в 1932 году бригада под руководством т. Стромченко Василия изъяла у гр. Кияна Ивана:

пшеница — 5 к[г]
квасоли — 86 к[г]
кукурузы — 31 к[г]
ржи — 5 кил[ограммов],

мотивируясь тем, что часть квасоли была спрятана в диване. В то же время нет никаких доказательств, что гр. Киян переховывал чужую квасолю, да и сама бригада этого не заявляет. Гр. Киян мотивировал [это] тем, что он спрятал для того, чтобы во время его отсутствия на работе ее не украли.

К тому, почему это изъятие проведено в хлебозаготовку по одноосибному сектору. Говорят, [что] было такое распоряжение уполномоченного РПК т. Клиста. Я считаю, что спрятано было потому, что к Кияну приходили с обыском не к первому колхознику, который не имел долгов перед государством. Этим самым загнали у таких людей хлеб в подполье.

Считаю, что гр. Кияну Ивану надо возвратить взятое, тем более что семья его сейчас голодает.

Уполномоченный РПК   *Зайцев*

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 67, арк. 22—24. Оригінал. Рукопис.

* Дату визначено за суміжними документами.

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ВАЛКІВСЬКИХ РАЙКОМУ ПРАЦІВНИКІВ
ОСВІТИ ТА РАЙОННОГО ВІДДІЛУ НАРОДНОЇ ОСВІТИ
ДО РАЙОННОЇ КК-РСІ ПРО ГОЛОДУВАННЯ ВЧИТЕЛІВ РАЙОНУ *

Березень 1933 р. **

Не підлягає до оголошення — таємно

Відділ народівіти та райком Робос повідомляють, що до цього часу пайка за лютий місяць вчителі не одержали, зарплата багатьом школам не виплачена за січень, а за лютий — всім школам району у сумі 59 963 крб.***

Питання в справі постачання вчителів відділ народівіти та райком Робос ставили декілька разів на районних організаціях, а від 21/2 1933 р. є постанова президії РВКу про те, що районних фондів для постачання вчителів немає, й було командировано голову РСС т. Блюміна до облпостачу та облвиконкому з'ясувати це питання в обласних організаціях та домогтися централізованого постачання.

Для постачання вчителів району потрібно щомісяця 11 т хліба. В лютому міс[яці] видано лише пайок вчителям райцентру, а вчителям району за лютий міс[яць] не видано 9,8 т. Згідно постанови облпостачу від 26 лютого 1933 р. для забезпечення вчителів пайком повинен був занарядити 3,5 т, але до цього часу наряду (облпостачу постанова) не одержано.

Стан постачання вчителів катастрофічний.

Громадські організації на місцях зовсім не дбають за покращенням умов робітників і по-злочинному ставляться до справи постачання.

В районі є цілий ряд випадків, коли вчителі звертаються до місцевих організацій, і їм відмовляють в той час, коли є до покращення стану постачання повна можливість. Приклад:

1. [с.] Благодатне видало по 2 кг макухи, коли вчителі звернулися до місцевих організацій.

2. Ряд заяв про звільнення з роботи: 1) Сидоренко (Литвинівська школа), який прохає звільнити з роботи через слабкий стан здоров'я на ґрунті недоїдання, 2) Самойлович (Коломацька школа) і т. ін.

3. Є випадки невиходу на роботу — [с.] Огульці: Лиходій, Литвинова, Жук (з Перекопської школи), а також є постанови Перекопського колективу про те, що коли не буде негайно забезпечено вчи-

телів пайком, вони будуть примушені кинути роботу. Такого ж характеру заяви є від Різуненківського, Сніжківського, Ков'ягівського, Шляхівського колективів та ін. шкіл.

Президія райвиконкому 21 лютого *схвалила* видати РСС картоплі вчителям по 1,3 в тих селах, де з постачанням дуже погано. Райспоживспілка не виконала постанову РВК і відмовляється від видачі, мотивуючись тим, що немає нарядів з боку РВК та райпостачу. Райпостач таких нарядів не дає і зовсім не займається справою постачання вчителів.

Прохаємо вашого втручання в цю справу, бо ми в загрозовому стані. Можемо через кілька днів залишитися без вчителів в багатьох школах. Вищенаведені факти прийняли масовий характер, і ми навели окремі випадки.

Голова РК Робос *Р. Древалюк*
Член РК ****
Інспектор *****

Резолюція: До справи. Вжито заходи.*****

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 67, арк. 157, 158. *Оригінал. Машинопис;* 3.— С. 185, 186.

* Копію документа також було направлено до обласної КК-РСІ, райпарткому, облпостачу, облнаросвіті, облспілки Робос.

** Дату визначено за суміжними документами.

*** Тут і далі виділене курсивом у документі написано чорнилом.

**** Підпис нерозбірливий.

***** Так само.

***** Так само.

№ 99

РОЗПОРЯДЖЕННЯ СЕКРЕТАРЯ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ГОЛОВАМ СІЛЬРАД ПРО СТВОРЕННЯ В СЕЛАХ СІЛЬТРИЙОК ДЛЯ НАДАННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ОКРЕМИМ КОЛГОСПНИКАМ, ОДНООСІБНИКАМ, ЇХ ДІТЯМ ТА РОДИНАМ ЧЕРВОНОАРМІЙЦІВ

3 квітня 1933 року

Оглашению не подлежит
Лично председателю с/с *

На основании решения Президиума РИК от 27/III-33 г. Вами должны быть созданы сельтройки в составе: пред[седатель] трой-

ки — пред. сельсовета и членов: упол[номоченного] РИКа, секретаря партячейки — с привлечением до работы тройки, учителя или учительницу, 1—2 сельактивистов с колхозников, с которых желательно иметь также женщину.

Для осуществления и успешного проведения материальной помощи отдельным колхозникам, индивидуальникам, их детям и семьям красноармейцев Вам предлагается на протяжении 5-дневного срока проделать нижеследующую работу:

1. Немедленно организовать тройку и приступить к проведению конкретной работы.

2. На основании обязательного постановления РИКа № 7 обеспечьте сбор молока и яиц — срок до 10/IV; молоко сдавать в местную молочарку на особый счет и яйца спожив.** кооперации.

3. На протяжении 5-дневного срока проведите добровольную денежную подписку и [сбор] продуктов для детских ясель, площадок и горячих завтраков [в] школах — среди колхозников, индивидуальных и служащих, организованным порядком, для чего привлечь к данной работе также школьников — продукты сдавать в местную кооперацию, а деньги — в сберкассу, на счет райкомиссии содействия. Сбор денежных сумм может быть проводиться по подписным листам РИК, которому Вы ведете учет и выдаете их выделенным лицам только под расписку. По окончании сбора составьте комиссию и актом зафиксируйте собранную сумму. Копию какового прислать райкомиссии.

4. Нам разрешено проводить децентрализованную заготовку всех продуктов, как-то: огородины, мяса, молоч[чных] продуктов и хлеба — примите соответствующие меры оказания содействия вашей местной спожив. кооперации в заготовках.

Расходование продуктов, заготовленных в порядке децзаготовок, производится только с разрешения райкомиссии, а потому обратите особое внимание на недопустимость разбазаривания и воровства.

5. Через каждые 5 дней информируйте письменно меня о выполнении вышеуказанного распоряжения.

Пред. РИК *** Урусов

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 134. Копія. Машинопис.

* Прізвище та назва сільради не вказані.

** Мається на увазі «потребительской».

*** Підпис відсутній.

№ 100

**ПОСТАНОВА ФРАКЦІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
ПРО ВИДАЧУ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЗИКИ КОЛГОСПНИКАМ,
ОДНООСІБНИКАМ ТА ЇХНІМ ДІТЯМ, ЩО ТЕРПЛЯТЬ НУЖДУ***4 квітня 1933 р.*Особая папка
Секретно
Экз[емпляр] № 1**О возвратной продовольственной помощи
нуждающимся колхозникам и единоличникам**

...1. Выдать возвратную продовольственную помощь следующим, наиболее нуждающимся районам области на время сева:

Район	Для колхозн[иков] (пуд)	Для единоличников (пуд)
Кобыляцкому	4000	300
Н[ово]-Водолажск[ому]	3000	700
Красноградск[ому]	5000	1000
Сахновщанск[ому]	6000	125
Волчанскому	4000	225
Валковскому	4000	1500
Краснопольск[ому]	4000	600
Полтавскому	4000	600
Краснокутск[ому]	4000	450
Кишеньк[овскому]	3000	350
Купянскому	6000	500
Глобинскому	5000	450
Балаклеевск[ому]	5000	2000
Двуречанск[ому]	4000	600
Липецкому	2000	500
Золочевскому	3000	700
Алексеевскому	3000	450
Нехворощанск[ому]	2000	550
Вел[ико]бурлуцк[ому]	3500	700
Кременчугск[ому]	4000	1000

Семеновск[ому]	3000	200
Нов[о]-Георгиев[скому]	3000	1300
Петровскому	3000	600
Чернухинск[ому]	2000	1200
Карловскому	3000	250
Тростянецкому	3000	500
Градижскому	2000	1200
Чутовскому	1500	400
Решетилевск[ому]	3000	500
Вел[ико]-Богачанск[ому]	3000	500

2. Ссуда для нуждающихся колхозников и их детей отпускается райисполкомом правлению колхоза, для единоличников и их детей — сельсовету.

3. Отпуск возвратной продовольственной ссуды производится следующим порядком: хлеб отпускается, как правило, только тем остронуждающимся колхозникам, которые соблюдают труддисциплину и обеспечивают своей работой необходимое качество сева; тем единоличникам, которые хотят сеять и посеют находящуюся в их пользовании землю, и, в первую очередь, бригадирам, ударникам-колхозникам, лучшим конюхам, производственному активу, решающему сев в бригаде и колхозе.

4. Хлеб выдавать мукой или зерном на руки, не допуская уравнительной выдачи на поле. Не допускать ошибок прошлого года, когда лодырь являлся на поле за получением хлеба и, получив его, бросал работу.

5. Колхоз, получающий ссуду, выдает установленное инструкцией УполкомзагСНК, НКЗ, Заготзерно и Союзсеменноводом обязательство о возврате натурой полученного хлеба. В эти обязательства включается и хлеб, расходуемый на продпомощь и общественное питание.

6. При выдаче продссуды единоличнику сельсовет получает от последнего обязательство о возврате хлеба осенью 1933 г. натурой, причем административные и транспортные расходы государства начисляются в размере 10 % выданной ссуды.

Сельсоветы выдают пункту Заготзерно предварительные обязательства по установленной форме на возврат полученной продссуды из урожая 1933 г., кроме обязательств, выданных сельсоветами; последние обязаны дополнительно представить на пункты Заготзерно именные списки и обязательства единоличников, которые эту продссуду получили.

7. Обязать РИКи и сельсоветы выдавать также продпомощь отдельным больным единоличникам, которые по условиям, сложившимся в их хозяйствах, не сумеют обеспечить посев их земли.

8. Продовольственная помощь отпускается колхозникам в порядке аванса, в счет проработанных колхозниками трудодней.

9. Выдачу продпомощи детям проводить через школы и ясли.

10. Запретить выдачу продпомощи больным колхозникам и единоличникам на дому. Продпомощь нуждающимся больным колхозникам, единоличникам и детям, состояние здоровья которых не позволяет им передвигаться, производится в специально организуемых при колхозах стационарах для взрослых и детей. Продпомощь этим стационарам производится правлениями колхозов для колхозников и сельсоветами для единоличников.

11. Установить, что возврат части продовольственной ссуды, израсходованной в порядке помощи больным, производится за счет общих ресурсов колхозов. Также за счет общих колхозных ресурсов должна быть возвращена продпомощь, выданная колхозникам, имевшим большое количество трудодней и почему-либо недополучившим причитающегося им количества хлеба.

12. Ответственность за организацию стационаров, за их работу возложить на т. Кирова.

13. Для правильного распределения отпускаемой продовольственной помощи действительно нуждающимся колхозникам, единоличникам и детям, для контроля над расходованием продпомощи по прямому назначению организовать при каждом сельсовете тройки в составе членов президиума сельсовета (председатель), учителя или врача, секретаря партийной или комсомольской ячейки.

14. Обязать районные организации для обеспечения продпомощи больным колхозникам, единоличникам и детям в стационарах, в колхозах мобилизовать (особенно для питания детей) внутренние ресурсы в районе: молоко, яйца и овощи.

Предложить председателям РИК каждые пять дней информировать обисполком о проделанной ими в этом направлении работе.

15. Признать явно неудовлетворительной работу областного Красного Креста в деле разворачивания продовольственной помощи на селе. Предложить т. Ибрагимову в течение 3 дней закончить организацию питательных пунктов для детей в соответствии с решением обисполкома от 23 марта 1933 г. «Об оказании продпомощи детскому населению».

16. Предложить РИК немедленно распределить ссуду по колхозам и сельсоветам.

17. Предложить т. Кивовичу в 2-дневный срок обеспечить доставку продссуд в районы.

Председатель Харьковского областного
исполнительного комитета *

Шелехес

Секретарь Харьковского областного
исполнительного комитета **

Исаков

Верно: ***

ДАХО, ф. П-2, оп. 3, спр. 3, арк. 27—29. Засвідчена копія. Машинопис. 3.—С. 187—189.

* Підпис відсутній.

** Так само.

*** Підпис нерозбірливий. Документ засвідчено круглою печаткою таємної частини Харківського обласного комітету КП(б)У.

№ 101

ПОСТАНОВА

БЮРО ПЕТРІВСЬКОГО РАЙКОМУ КП(б)У ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ЗБІР СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ НАДАННЯ ДОПОМОГИ КОЛГОСПНИКАМ ТА ОДНООСІБНИКАМ

10 квітня 1933 р.

1. Заслушав інформацію т. Божко о сборе сельхозпродуктов, бюро райпарткома отмечает, что работа со стороны районной комиссии развернута слабо, а именно: не организованы по всем сельсоветам тройки согласно обязательного постановления президиума РИК Асеевка, Николаевка-2, Раздолье, Павловка-2, Петровка-2, Нововановка, Миролюбовка, а отдельные сельсоветы приступили, но недостаточно развернули работу по обязательной сдаче молока, яиц и сельхозпродуктов.

2. По линии райспоживспилки не дано на места достаточно указаний, высылка инструкторов не дала положительных результатов.

3. Детские ясли не открыты полностью во всех колхозах, с имеющихся 85 колхозов открыто только [в] 47, а в открытых яслях недостаточно проведены санитарные условия.

4. С заготовленных сельскохозяйственных продуктов: не имеет-ся учета о количестве выданных сельскохозяйственных продуктов и сколько оказана помощь колхозным, красноармейским и единоличным хозяйствам.

Исходя из этого, бюро райпарткома предлагает:

1. Предложить районной комиссии на протяжении 3 дней развернуть работу в неохваченных сельсоветах сбора сельхозпродуктов, а также и по основных сельсоветах, которые приступили, но недостаточно разворочена [развернута] работа как по обязательной сдаче молока, яиц, так и по добровольному сбору сельхозпродуктов и денежных пожертвований.

2. Обязать районную тройку в течение 3 дней провести учет о розданных продуктах, а также и оказанной помощи колхозникам, семьям красноармейцев и единоличным хозяйствам.

3. Предложить т. Кириченко по линии райспоживспилки развернуть работу как по заготовке сельхозпродуктов, так и по добровольному сбору.

4. Предложить ясельной комиссии провести открытие яслей, где не открыты, а также ликвидировать существующее антисанитарное состояние в детяслях, одновременно распределить имеющуюся крупу с уже розданной по детяслях — 716 [кг] — и оказанной помощи 57 кг, 130 кг в открывающихся детяслях и 480 кг муки с эпидемического фонда.

5. Имея случаи отечных больных, каковым необходима поддержка питания, утвердить стационарные пункты [в] Петровском-1, Протопоповке, Лозовеньке, Михайловке, Мечебиловой, предложить районной тройке дать указания как по линии райздравотдела, а также и сельсоветов. Помечается, что со стороны секретарей партячек, уполномоченных РПК Асеевки, Глазуновки, Н.-Ивановки, Миролюбовки, Павловки-2, Николаевки-2, Раздолья, Петровск-2 — имеется недооценка работы.

Предложить секретарям партячек и уполномоч[енным] РПК указанным сельсоветов развернуть работу в ближайшие 2—3 дня.

Секретарь РПК *Галибаренко*

ДАХО, ф. П-97, оп. 1, спр. 16, арк. 161. Оригінал. Машинопис;
1.— С. 487, 488; 4.— С.813, 814.

**З ПРОТОКОЛУ
НАРАДИ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛПОСТАЧЗБУТУ
ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОСТАЧАННЯ ТА ТОРГІВЛІ
МУКОЮ ТА ПРОДУКТАМИ ХАРЧУВАННЯ
ПІД ЧАС ПЕРШОТРАВНЕВИХ УРОЧИСТОСТЕЙ**

12 квітня 1933 р.

...4. О снабжении белой мукой к Первомайским торжествам

1) Принять к сведению, что распоряжением Наркомснаба Союза разрешен отпуск к первомайским праздникам белой муки за счет фондов коммерческой продажи по 2 килограмма на рабочую семью.

2) Установить, что выдача указанной муки производится по следующим нормам: для основного рабочего — по 1 кг и иждивенцам — по 1/2 кг.

3) Выдачу производить по специальным талонам, каковые поручить раздать по предприятиям Хаторгу с точным указанием, в каком магазине отпускается мука по выданному талону.

4) Выдачу муки производить в тех же магазинах, где прикреплены рабочие, каковым будут выданы талоны.

5) Выдачу муки начать с 20 апреля и закончить таковую к 25-му числу.

Муку выдавать белую 85 %-ную, причем поручить тов. Олину в случае нехватки 85 %-ной муки разрешить выдачу 75 %-ной муки по крупным заводам — ХПЗ — ХТЗ.

6) Обязать Горпотребсоюз и ОРСы при выдаче указанной муки не допускать никаких очередей и обеспечить дело таким порядком, чтобы каждый рабочий, получивший талон, знал, в какой день, какой час дня и в каком магазине он получит муку.

7) Принять к сведению заявление представителя Облгаготзерно тов. Ляховицера о том, что отпуск белой муки, исходя из расчета 650 тонн, Облгаготзерно обеспечивается, причем Облгаготзерно с 13-го числа может приступить к выдаче муки, имеющейся в наличии на складах г. Харькова в количестве 300 тонн.

8) Обязать Горснаботдел установить распределение муки по Горпотребсоюзу, ЗРК, ОРСам, Хаторгу и ЗВК и дать разнарядку Облгаготзерно, а также обязать вышеуказанные организации максимум 15-го числа приступить к забору муки у Заготзерно.

9) Поручить тов. Олину, совместно с Горпотребсоюзом и Хаторгом, разработать 13-го числа технику выдачи талонов и преподать к исполнению организациям.

5. О выдаче пайка II и III списку области

1) Принять к сведению заявление зам. Наркомснаба Украины — т. Берлина (переданное по телефону) о том, что Наркомснаб занарядил для Харьковской области для выдачи праздничного пайка [по] II и III спискам области муки 88 тонн, крупы 30 тонн, сахара 30 тонн, кондитерских изделий 150 тонн, макарон 40 тонн (для обществен. питания), постного масла 6,71 тонны.

Обязать т. Карогодского (Облснаботдел), совместно с Облпотребсоюзом, 13-го числа распределить указанные продукты по отдельным заводам области и обеспечить совместно со сбытовыми объединениями выдачу их не позже 20 апреля.

2) Принять к сведению заявление зам. Наркомснаба Украины тов. Берлина (переданное по телефону) о том, что дополнительно к этому Наркомснабом выделено 500 тонн кондитерских изделий для рабочих г. Харькова, 20 % печенья и пряников, и 60 % конфет, и 30 % общего ассортимента.

Предложить Горснаботделу завтра дать разнарядку УКО по распределению этих 500 тонн кондитерских изделий.

...7. О подготовке к проведению первомайских торжеств

1) Отметить, что Облпотребсоюз по заявлению тов. Медвинского никаких конкретных заданий о мобилизации ресурсов к 1 мая не получил и что Облпотребсоюз никаких дополнительных продуктов дать не может.

Сообщить об этом в Первомайскую комиссию ЦК.

2) Отметить, что по линии Укрторга никаких директив о мобилизации дополнительных ресурсов не дано, о чем сообщить Первомайской комиссии ЦК.

3) Поручить тов. Хаймовичу (Упол. Ком. Тов. фондов) 13-го числа выяснить, какие директивы даны Вукооппромсоветом по продаже имеющихся товарных остатков и какими мероприятиями обеспечивает кустарная кооперация увеличение товарооборота в предпраздничное время.

4) Обязать Хаторг, Горпотребсоюз, Кустарную кооперацию, ОРС и все торгующие организации, Кремторг, Полтавторг, Инвалидную кооперацию, ДД, ТПО организовать весеннюю распродажу всех залежавшихся товаров, не останавливаясь перед снижением цен.

5) Поручить Горснаботделу тов. Баланову принять конкретные меры, обеспечивающие выполнение всеми торгорганизациями ука-

занного постановления и в течение 3-х дней сообщить о результатах, а тов. Ясногородскому (Облснаботдел) поручить дать указания по периферии, поручив Гор и Райснабам проследить за исполнением.

...8. О часах торговли

1) Обязать все торгорганизации с 20 апреля по 1 мая удлинить часы торговли с таким расчетом:

а) балаклейно-гастрономические магазины торгуют до часу ночи; поручить Горснаботделу т. Баланову точно установить часы торговли по отдельным районам;

б) промтоварные магазины торгуют с 20-го числа по 25-е до 10 часов вечера, а с 25-го до 12 часов ночи;

в) вся уличная сеть — ларьки и киоски торгуют с 20-го числа до часу ночи;

г) вся сеть Госспирта и Винтреста торгует с 20-го числа до 12 часов ночи;

д) все столовые, рестораны, буфеты, кафе работают 30 [апреля], 1 и 2 мая без всяких изменений.

Что же касается столовых при заводах, то работу этих столовых в первомайские дни согласовать с дирекцией и общественными организациями завода.

2) Продажа коммерческого хлеба не производится только 1 мая, а 30 [апреля] и 2 мая производить в обычном порядке.

Причем обязать Хаторг 30-го числа коммерческую торговлю хлебом закончить не позже 4—5 часов вечера.

3) Торговля коммерческим мясом производится всю ночь с 29-го числа на 30-е с тем, чтобы 30-го числа в 5 часов вечера закончить торговлю и 1 мая не торговать.

Что же касается коммерческих колбасных изделий, то таковые продавать до 1 часу ночи 30 числа.

4) Выдачу хлебного пайка произвести 30 апреля на 2 дня, на 30-е и 1-е, однако поручить Горпотребсоюзу 1 мая с 2 часов дня торговать плановым хлебом во всех магазинах.

5) Поручить Горснаботделу тов. Олину договориться с Президиумом горсовета об издании обязательного постановления Харьковского горсовета о часах торговли в соответствии с данными решениями.

6) Поручить Горснаботделу совместно с транспортной секцией горсовета 13-го числа установить потребность в транспорте для переброски всех продуктов по городу, чем эта переброска обеспечивается.

...9. Об обслуживании Первомайских демонстраций

1) Принять к сведению заявление зам. Наркомснаба Украины тов. Берлина (переданное по телефону) о том, что для обслуживания демонстрации отпускается 35 тонн белой муки и 25 тонн колбасы, каковые продукты передать Горснаботделу для распределения по организациям с тем, чтобы была обеспечена выдача французских булок с колбасой демонстрантам.

Выдать продукты в местах сбора — на предприятиях и площадях...

Председатель *Кивович **

Облснаб 14/IV-33 р.
Тираж 40 примірн[иків]

ДАХО, ф. Р-1356, оп. 1, спр. 1004, арк. 56, 64—66. Засвідчена копія. Машинопис.

* Підпис відсутній. Засвідчено круглою печаткою керуючого справами Харківського облпостачвідділу.

№ 103

**ЗАЯВА ЗАВІДУЮЧОЇ ДИТЯЧИМ САДКОМ ІМ. КРУПСЬКОЇ
Н. І. МОГИЛЬЧІНКОВОЇ ДО БАЛАКЛІЙСЬКОЇ РАЙОННОЇ ЯСЕЛЬНОЇ
КОМІСІЇ З ПРОХАННЯМ НАДАТИ ДОПОМОГУ ПРОДУКТАМИ
ХАРЧУВАННЯ ДИТЯЧОМУ САДКУ**

3 травня 1933 р.

Прохаю районну ясельну комісію видати дотацію позаяк того, що пайок мій був одержаний із 25/IV по 10/V 33 р. на 45 чоловік, а дійсно перебуло від того числа 431 чоловік і зараз налічується 59 * чоловік, а тому прохаю дати дотацію та дати хоч малу кількість олії, картошки і капусти, а тому прохаю не відмовити.

Стверджує
зав. дитдомом *Могильчінкова*

Резолюція: т. Мирошник. Если они за май не получа[ли],
норму — выдать.

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 249. Оригінал. Рукопис.

* Так у документі.

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА
ПРЕДСТАВНИКІВ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ м. ХАРКОВА
ВАЛКІВСЬКОМУ РАЙКОМУ КП(б)У
ПРО ТЯЖКІ УМОВИ ЖИТТЯ В ДИТЯЧОМУ МІСТЕЧКУ м. ВАЛКИ *

5 травня 1933 р.

Ознакомившись с состоянием детского городка Валковского района, который находится в самих Валках, бригада, в составе председателя бюро ДКО т. Э[п]штейна, женорга ЗПК Турбозавода т. Флоринской и инспектора Охмадета т. Перемотовой, считает необходимым довести до вашего ведома и привлечения к партийной и судебной ответственности лиц, доведших до нижеуказанного состояния детский городок.

1. Детский городок имеет 170 человек (с обслуживающим персоналом), [содержит] [детей] с возрастом, охватывающим с 3 до 16 лет.

2. Помещение [городка] в антисанитарном состоянии: полы, стены, окна, двери — полны грязи.

3. Отсутствует какое-либо элементарное оборудование детгородка (отсутствуют совершенно столы, стулья, [дети] кушают на полу, делают уроки на коленях, спят по 2—3 человека на кровати, матрасы порванные и грязные).

4. Отсутствует совершенно культурно-воспитательная работа, нет никаких игр, не проводится читка газет, журналов, бесед с детьми; также не проработаны последние решения партии и правительства. Взамен того дети слушают базарную ругань воспитателя Губского (которого они требуют немедленно удалить).

5. Данное состояние дети детгородка осуждают и [отрицательно] реагируют на безобразное материально-культурное обслуживание детгородка. Написаны и отправлены письма т. Сталину, также было подано заявление в райКК. По сегодняшний день никаких мер не принято по улучшению материального состояния городка, несмотря на то, что городок находится на централизованном снабжении.

6. Несмотря на то что детгородок находится в непосредственном ведении района, последнее ничего не сделало.

Просим районный партийный комитет разобрать[ся] и [от]реагировать на безобразия, творящиеся в детгородке, с привлечением к ответственности лиц, доведших городок до такого состояния.

Пред. бюро ДКО   Э[п]штейн
Женорг ЗПК ХТГЗ   Флоринская
Инспектор Охмадета   Перемотова

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 65, арк. 250. Оригінал. Машинопис; 3.— С. 198, 199.

* Копію документа було направлено до обласної КК.

Примітка. На документі є резолюція, якою голову районної КК-РСІ Бурсакова зобов'язано перевірити наведені факти, винних притягти до партійної та судової відповідальності.

№ 105

ЗВЕРНЕННЯ ОБЛАСНОЇ КОНТОРИ УКРЗАГОТСКОТ ДО ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ КК-РСІ ПРО НЕСВОЄЧАСНЕ ВІДВАНТАЖЕННЯ ТОВАРІВ ДЛЯ ОТОВАРЮВАННЯ ПРИ ЗАКУПІВЛІ ХУДОБИ

8 травня 1933 р.

Из числа занаряженных Укрзаготскотом и Укрторгом товарных фондов Хаторгу, Полтавторгу и Кремторгу для закупки скота по отовариванию до настоящего времени целый ряд товаров промышленностью в местах заготовок не отгружено, [а] именно:

УКО* — кондизделия 45,5 цент.

Укртабактрест — табак — махорка — 72,88 рубл.** рапорт[овал] телегр[афом]

г. Чердия — 9,05

Укрсахсбыт — сахар — 43,7 цент.

Укржиртрест — хозмыло — 1457,5 рубл.

Кроме того, по сообщению районных контор Заготскот, занаряженный Укрзаготзерном хлеб — (жито в зерне) для отоваривания и закупки скота местными конторами Заготзерно (Ахтырка, Лебедин) вместо жита выдает разные суррогаты и смесь. Продавцы скота отказываются принимать эту смесь, сделки по закупке расторгаются и скот продается на частном рынке.

Благодаря несвоевременной отгрузке промышленности товаров, а также замена конторами Заготзерно жита суррогатами и смесью, срывается закупка скота по отовариванию.

Просим принять меры воздействия на УКО, Укртабактрест, Укрсахарсбыт и Укржиртрест на немедленную отгрузку товаров, а также обязать Укрзаготзерно отпускать хлеб только житом, а за несвоевременную отгрузку товаров, руководителей вышеуказанных организаций привлечь к ответственности.

Х[...] ***

Облзаготскот

Яговкин

Гринченко

Резолюція: Написать Укрсахсбыту, УКО, Укрспирттресту о немедленном выполнении и присылки объяснения о задержке 10.V.1933 г.****

ДАХО, ф. Р-1356, оп. 1, спр. 1002, арк. 102. *Оригінал. Машинопис.*

- * Очевидно, мається на увазі Укркондоб'єднання.
- ** Написано чорнилом.
- *** Є пошкодження тексту.
- **** Підпис відсутній.

№ 106

ПОВІДОМЛЕННЯ НАЧАЛЬНИКА МЛЩІ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ ПРО ЗБІЛЬШЕННЯ ДИТЯЧОЇ БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ В УМОВАХ МАСОВОГО ГОЛОДУ

11 травня 1933 р.

Секретарю Балаклеевского РПК
Председателю Балаклеевского РИК
Начальнику райотдела ГПУ

Сводка

Сообщаю, что за период кампании по ликвидации беспризорности детей по райцентру и военной зоне органами милиции подобрано детей в количестве 300 человек.

Беспризорность детей относится за счет сел:

Яковенково — 60 человек, Борщевка — 50, Бригадирово — 50, Гусаровка — 40 человек.

Остальное количество детей относится за счет остальных сел района. Одновременно имеется приплыв детей за счет Петровского района по сельсоветам: Протопоповка, Волковенково, Глазуновка, Асеевка.

Начальник РК милиции
Балаклеевского р-на *Соловьев*

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 195. *Оригінал. Машинопис; 2.— С. 621.*

№ 107

**РОЗПОРЯДЖЕННЯ
СЕКРЕТАРЯ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РПК І ГОЛОВИ РАЙВИКОНКОМУ
СЕКРЕТАРЯМ ПАРТОСЕРЕДКІВ І ГОЛОВАМ СІЛЬГРАД
ПРО ПРИПИНЕННЯ ВІДХОДУ І ВІД'ЇЗДУ ДІТЕЙ ІЗ СІЛ РАЙОНУ
ТА ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ДОПОМОГИ
ДІТЯМ КОЛГОСПНИКІВ Й ОДНООСІБНИКІВ**

Не пізніше 13 травня 1933 р. *

С[овершенно] секретно

Секретарю п/о
Пред[седателю] сельсовета

За последнее время наблюдается значительный рост детской беспризорности в райцентре, в особенности из сел Яковенково, Борщев[ка], Бригадирово, Гусаровка и некоторых других.

Основной причиной усиления роста беспризорности является невыполнение наших неоднократных директив об организации продовольственной помощи и особенно детям нуждающимся, без деления детей колхозных и единоличных.

Вы вместо максимальной настойчивости и гибкости по мобилизации местных ресурсов продовольствия для детей продолжаете больше надеяться на помощь с района — с получением сего Вам дается право расходовать все добровольно собранные денежные средства и продукты для помощи отдельным колхозникам и индивиду-

альникам, нуждающимся в помощи и в особенности их детям через детясли, горячие завтраки при школах и т. д.

В ряде сел района недооценивается всего политического вреда роста беспризорности, что массовые отходы — переезды детей стали опаснейшим источником распространения эпидемий (сыпной тиф), не замечают за всем этим провокационных действий классового врага — а по сему РПК и РИК категорически предлагает:

1. Немедленно прекратить отход и отъезд с В/села детей. Виновных в злостном подкидывании и увозе детей привлекать к ответственности.

2. На протяжении 2-дневного срока принять конкретные меры по улучшению дела помощи детям (выделить часть с продсуды и с имеющего продзерно-хлеба для детей, организовать горячие завтраки в школе, усилить добровольный сбор продуктов — молока, яиц, ранних овощей и т. д.).

3. При организации помощи нуждающимся детям устранить деление детей колхозных и единоличных.

Особенное внимание Вам надлежит уделить детям-сиротам независимо от их социального происхождения — не допуская их отъезда с сел — оказывать им помощь на месте при детяслях и площадках с тем, чтобы в последствии они были бы в порядке патроната розданы в колхозные семейства.

4. РПК и РИК категорически требует от сельорганизации полной большевистской организации дела помощи детям.

Предупреждаю, что в случае дальнейшей бездеятельности по сбору денежных сумм — мобилизации продуктов и выпуск с села детей к виновным будут применяться строжайшие меры к привлечению к ответственности.

В первую очередь это относится до сел: Яковенково, Боршевка, Бригадирово, Лиман, Гусаровка и т. д.

Про принятые Вами конкретные меры к выполнению данной директивы, а также про состояние данной работы по селу сообщить в письменной форме не позже 13/V с. г. и в дальнейшем информировать каждые 3 дня лично секретаря РПК и пред[седателя] РИК.

Секретарь РПК.

Науменко **

Пред. РИК

Урусов

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 148. *Оригінал. Машинопис.*

* Датовано за змістом документу.

** Підпис відсутній.

З ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ
ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКОГО ВІДДІЛУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
ПРО ТЯЖКЕ СТАНОВИЩЕ ХВОРИХ
ТА ВИСНАЖЕНИХ ВІД ГОЛОДУ ДІТЕЙ

14 травня 1933 р.

Сеть детских домов в г. Харькове, утвержденная по местному бюджету, состояла из трех домов на 540 детей. В апреле 1933 г. были развернуты дополнительно два детских дома (по Тарасовской ул., 6; в Сердюковском пер. № 5) на 100 * детей.

Волна подкидывания заставила Харьковский здравотдел, начиная с апреля м[еся]ца, организовать ряд детских домов еще дополнительно на 555 коек.

Детдома эти следующие:

Детдом № 7 — в пос. Высоком на 50 чел.

№ 6 — в пос. Южном на 75 чел.

№ 8 — [ул.] Кацарская, 5 на 40 чел.

№ 9 — [ул.] Садовая, 5 на 40 чел.

В мае месяце были снова организованы:

Детдом № 10 — [ул.] Плехановская, 21 [на] 50 дет[ей]

№ 12 — в Ольховке на 50 дет[ей]

№ 11 — в помещении яслей [№] 4[9] [на] 250 дет[ей]

[№] 12 — [в] Ольховке [на] 50 [детей] **

А всего коек в детдомах по г. Харькову — 1 245 ***

Кроме того, в Цитовских бараках было развернуто 500 коек для детей до 4 лет, поступающих с вокзалов и доставляемых милицией. В Салтовских бараках — 450 **** коек. Всего детских коек по г. Харькову 2155 *****.

Для больных детей в Цитовских бараках была развернута детская больница на 400 коек, существующая и по настоящее время.

Кроме того было развернуто 55 коек в 8-й больнице, 25 — в клин[ике] ХМИ *****, 550 ***** в Сал[товских] бараках...

Эти койки обслуживают больных детей от 1 года до 15 лет...

За время с 28 апреля по 10 мая эвакуировано детей в детдома области:

г. Кобеляки — 53 [ребенка] (28 апреля)

г. Чугуев — 25 (6 мая)

- г. Изюм — 50 (7 мая), 100 (10 мая), 80 (12 мая)
- г. Ахтырка — 20 (8 мая), 100 (11 мая)
- г. Сумы — 15 (18 апреля), 52 (10 мая), 100 (11 мая)
- г. Лубны — 26 (10 мая)
- г. Богодухов — 114 (11 мая)
- с. Новая Водолага — 80 (11 мая)
- г. Змиев — 58 (11 мая), [5]0 ***** (12 мая), 50 [13 мая]
- с. Алексеевка — 50 *****
- г. Лебедин — 150 *****
- с. Карловка — 88 дет[ей] (13 мая).

...14 мая подлежат эвакуации 150 дет[ей] в г. Валки, 20 мая — 100 [детей] в Тростянецкий район.

Всего должно быть эвакуировано 1455 детей.

В детдомах г. Харькова остаются дети до одного года и старше года больные, истощенные, ослабленные...

Дети, находящиеся в детдомах и бараках, находятся в состоянии крайнего истощения, большинство из них болеет желудочно-кишечными заболеваниями на почве ослабленного питания, много случаев заболевания корью. Если к этому прибавить, что значительная часть детей поступает в возрасте до 1 месяца, становится понятной та высокая детская смертность (до 30 %), какую наблюдаем в мае месяце.

Для снижения детской смертности необходимо срочно произвести следующие мероприятия:

Прекратить эвакуацию детей из детдомов Харькова.

Все детдома перевести на некоторый срок (2 — 3 месяца) на больничный режим с соответствующим штатом, оборудованием и питанием.

Снабдить детские дома в первую очередь диетпродуктами.

Немедленно развернуть детскую больницу для корьевых детей на 80 коек.

Срочно снабдить детдома противокорьевой сывороткой (65 литров). Взять все детские дома на плановое снабжение и питание, которое на сегодняшний день крайне неудовлетворительное: страдает отсутствием жиров, мяса, диеткруп, малым количеством молока и идет за отсутствием плановых фондов в большинстве своем за счет снижения питания остальных охматетских учреждений горздрава.

Зав.здравотделом *Воробьевский*
Инспектор Охматдета *Р. Ходова*

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9. *Чернетка. Машинопис;*
2.— С. 621; 4.— С. 841, 842.

- * Цифру виправлено чорнилом.
- ** Фразу «12 [в] Ольховке [на] 50» дописано чорнилом.
- *** Цифру виправлено чорнилом.
- **** Цифру «4» виправлено чорнилом.
- ***** Цифри «2» і «1» виправлено чорнилом.
- ***** Харківський медичний інститут.
- ***** Цифру «550» написано чорним чорнилом замість закресленої цифри «400»
- ***** У тексті нерозбірливо.
- ***** Дані по с. Олексіївка написані чорним чорнилом.
- ***** Так само.

Примітка. До доповідної записки додаються відомості про кількість ясел, ізоляторів і дитбудинків у Харкові за станом на 15 травня 1933 р. (13) та кількість дітей, які в них перебували (823 дитини) з резолюцією: «В дело детдомов как материал о количестве детей» (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 10).

№ 109

ПОВІДОМЛЕННЯ ЛАГЕРІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ СЕКРЕТАРЮ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ З ВІДОМОСТЯМИ ПРО КІЛЬКІСТЬ ЗІБРАНИХ КОШТІВ І ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ НА ЯСЕЛЬНУ КАМПАНІЮ

22 травня 1933 р.

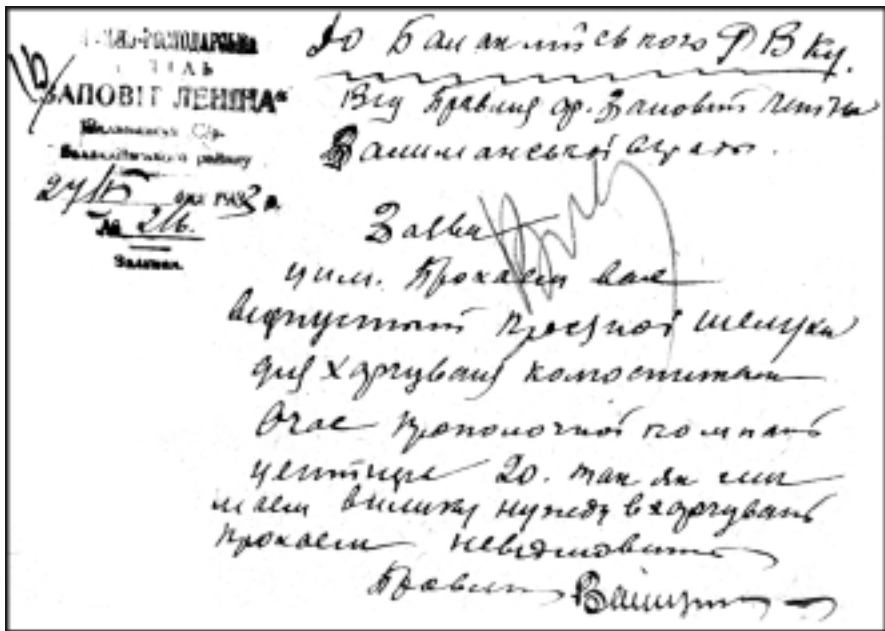
Лагерівська сільрада повідомляє, що нами по підписних листах на ясельну кампанію по стану на 10.V-33 р. зібрано наступне:

1	Грошей	39,12	6	Капусти	2 кг
2	М'яса	----	7	Буряків	28 кг
3	Молока	156 літ.	8	Огірків	6 кг
4	Яєць	46 шт.	9	Баклажан	----
5	Картоплі	----	10	Зерно хліба	----

Голова [сільради] *
Секретар **

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 126. *Оригінал. Рукопис.*

- * Підпис нерозбірливий.
- ** Так само.

До документа № 110. Заява правління артлі «Заповіт Леніна» Залиманської сільради Балаклійського району до райвиконкому з проханням відпустити просяного лущиння на харчування колгоспників

№ 110

ЗАЯВА ПРАВЛІННЯ АРТЛІ «ЗАПОВІТ ЛЕНІНА» ДО БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ НА ХАРКІВЩИНІ ПРО ВІДПУСК ПРОСЯНОГО ЛУШПИННЯ ДЛЯ ГОЛОДУЮЧИХ КОЛГОСПНИКІВ

24 травня 1933 р.

До Балаклійського РВК
Від правління артлі «Заповіт
Леніна» Залиманської сільради

Заява

Цим прохаємо Вас відпустити просяної шелухи * для харчування колгоспникам в час прополочної кампанії центнерів [ів] 20, так як ми маємо велику потребу в харчуванні. Прохаємо не відмовити.

Правління **

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 60. Оригінал. Рукопис;
2.— С. 622.

* Полови.

** Підпис нерозбірливий.

№ 111

**ЗАЯВА ВОВЧЕЯРСЬКОЇ СІЛЬРАДИ
БАЛАКЛІЙСЬКОМУ РАЙВИКОНКОМУ
ПРО НАДАННЯ ДОПОМОГИ ПРОДУКТАМИ ХАРЧУВАННЯ**

26 травня 1933 р.

Цим Вовчeyарська с/рада доводить до відома, що стаціонари пух-
лих по нашій с[іль]р[аді] на завтра розпускаються (180 душ) ввиду
того, що немає харчування. А тому Вовчeyар[ська] с/р прохає для
харчування пр[ед]ставити. Мруть по 12 душ у день.

Голова с/р *

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 65. Оригінал. Рукопис.

* Підпис нерозбірливий.

№ 112

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА
СЕКРЕТАРЯ ІЗЮМСЬКОГО РАЙПАРТКОМУ
ДО ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У
ПРО ГОЛОД В ІЗЮМСЬКОМУ РАЙОНІ**

27 травня 1933 р.

Сов[ершенно] секретно

Секретарю Харьковського облпарткома т. Постышеву
Председатею облисполкома тов. Шелехесу

На 27 мая Изюмскому району осталось еще сеять 6000 га, наряду
с окончанием сева переключаемся на прополочную кампанию. Эта
кампания потребует несомненно больше рабочих рук, чем в посе-

ную кампанию. Из 118 колхозов в районе мы имеем большинство нуждающихся — находящихся в крайне тяжелом положении, которым требуется немедленная помощь.

Мы имеем 11 сельсоветов (М.-Комешуваха, Калиново, Радьков-ка, Подлиман, Гороховатка, П.-Боровской, П.-Радьковские, Подви-соке, Левковка, Петрополье и Вернополье), в которых почти пого-ловно все население форменным образом голодает. Причем все эти сельсоветы, за исключением Левковки, являются самыми отстапыми в районе по посеву.

Свыше 15 тысяч сельского населения района голодает, не имея каких бы то ни было продовольственных ресурсов. Выходы на рабо-ту в колхозах в связи с этим сокращаются, нормы выработки кол-хозниками не выполняются, и есть массовые случаи, когда колхоз-ников вывозят из поля неработоспособными.

Смертности на почве голода в последнее время приняли боль-шие размеры, например: по учету ЗАГСа в январе месяце умерло 170 чел., в феврале 277 чел., в марте 394 чел. и в апреле 661 чел., причем эти данные неполные, т. к. мы имеем нередкие случаи похор-он без регистрации в ЗАГСе. Точных данных о количестве умер-ших за май м-ц мы пока не имеем, но, по предварительным дан-ным, в мае умерло от голода более 1000 чел., причем большинство умирает мужского пола, взрослое население.

Кроме того, за время с 10/IV по 25/V умерло от истощения в районной больнице 45 чел., и подобрано трупов и умирающих на улицах и дорогах и в поле — 284 чел.

При поездках в села встречаются трупы умерших по 2—3 чел. Также были случаи, когда люди умирали на базаре в городе, чем создавалось нездоровое настроение среди присутствующих жен ра-бочих и служащих.

На почве голода значительно увеличиваются случаи тифозных заболеваний. Если в апреле м-це больных тифом в районной боль-нице лежало 3 чел., то сейчас уже количество больных тифом до-стигло 58 чел.

Массовое явление в последнее время набрали случаи подбра-сывания родителями детей на улицы, на дороги и в город. Сейчас все детдома в районе переполнены. За последний месяц подо-брано и направлено в детдома 657 детей. Беспризорность с каж-дым днем неимоверно растет. На почве голода мы имеем в районе 2 случая людоедства, о которых мы вас своевременно информиро-вали.

За апрель и май м-цы нами было мобилизовано внутри района разных продуктов 106,5 тонн. Сейчас в районе никаких ресурсов нет — все источники исчерпаны.

Просьба учесть все эти обстоятельства и немедленно разрешить вопрос об оказании нашему району продовольственной помощи.

Секретарь райпарткома	<i>Бойченко</i>
Председатель райисполкома	<i>Шканд</i>
Председатель рай. КК-РКИ	<i>Лакнер</i>
Нач. политотдела МТС	<i>Ольгин</i>

ДАХО, ф. П-2, оп. 3, спр. 3, арк.44, 45. Оригінал. Машинопис.

№ 113

СКАРГА
УЧНЯ ВАЛКІВСЬКОЇ АВТОТРАКТОРНОЇ ШКОЛИ ЗОРІ *
ДО ВАЛКІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ КК-РСІ
ПРО РОЗКРАДАННЯ СВИНЕЙ

8 червня 1933 р.

Секретно

Свинство

У Валківській автотракторній школі сталося чимале свинство. Зарізали для робітників і учнів трьох свиней, а директор Гладкий приховав одного кабана собі й вже, кажуть, з'їв, а двох невідомо куди дів, і кому останні потрапили, робітники не знають. Кололи свиней «секретно» і шкури з свиней державі не здали. За різника правив комірник Жовтобрюх — відомий розкрадник робітничого й учневого постачання, який систематично обкрадав учнів.

Отже, цікавляться, хто у свинстві з свиньми винний і хто цьому свинству покладе край.

8/VI

Учень Зоря

Прохання розслідувати справу з свиньми, які вигодувалися при шкільному свинарнику. Годували свиней, віднімаючи від робітни-

чого [й] учневого рота, першосортним пайковим борошном, в той час як учні голодув[али], більше половини — розбіглися.

8/VI

Учень Зоря

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 65, арк. 108, 108зв. Оригінал. Рукопис; 3.— С. 206.

* У документі без ініціалів.

№ 114

ЗВЕДЕННЯ ПРО ХІД ЗАГОТІВЛІ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ ДЛЯ ДИТЯЧИХ ЯСЕЛ ПО ПЕРШОТРАВНЕВІЙ СІЛЬРАДІ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ

5—10 червня 1933 р.

Назва продуктів	План	Випол[нено] за 5 дней	Виполнено єдинолич- никами	Примеч.
М'ясо	132 *	—	012 **	
Капуста	700	—	—	
Огірки	300	---	---	
Буряков	1000	---	---	
Молока	132 ст[акана]	---	40 литров	
Яиц	140 ш[т].	—	100 ш[т]	
Денег собрано	—	—	25 руб.	

Председатель ***

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 39. Оригінал. Рукопис.

* Тут і далі одиницю виміру не вказано.

** Так у документі.

*** Підпис нерозбірливий.

**ЗВЕДЕНІ ВІДОМОСТІ ПРО ЗАЯВИ ПРАВЛІНЬ АРТІЛЕЙ, СІЛЬРАД,
КОМУН ДО БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ХАРКІВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ ПРО НАДАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ДОПОМОГИ
ГОЛОДУЮЧИМ**

8 травня — 17 червня 1933 р.

8 травня. Від артілі «Нове село» Чепільської сільради. Прохаємо допомогу дитяслам. Дітей маємо 120 душ при дитяслах. Хоч муки, скільки можна, і сахару. Правління артілі (Арк. 224).

24 травня. Голові РВКу тов. Урусову. Бригадирівська сільрада прохає відпустити проддопомоги для дитячих ясел при колгоспах, тому що зараз стан загрозливий по колгоспах та дитячих яслах. Харчування зовсім не мається і коли не одержимо проддопомоги, ми примушені будемо дитясла розпустити. Самий загрозливий стан в артілі ім. Ворошилова та дітей безпризорних і одноосібних. Голова сільради [підпис]. Секретар *Кучеренко* (Арк. 64).

26 травня. Від комуні «Червоний Дінець» Байрачанської сільради. Правління та члени вищезазначеної комуні звертаються з проханням відпустити харчування яких-небудь культур для повного закінчення посівкампанії, позаяк на сьогодні нема ніяких продуктів для харчування. Голова правління *Скурта* (Арк. 63).

26 травня. Від Борщівської сільради. Прохаємо видати продссуди для дитячих ясел, позаяк мається шестеро ясел, з них одноосібни[х] одні, дітей складає в кількості 240 душ. К сему [підпис] (Арк. 61).

28 травня. Від артілі «Шлях до нового життя» II Андріївської сільради. Цим правління артілі «Шлях до нового життя» прохає президію РВК дати нашій артілі допомогу в громадському харчуванні ввиду того, що у нас мається 117 чоловік трудосп[особних] і плюс к тому 16-літніх підрост[ків] 17 чоловік — вих[одить] 134 чолов[ік] і дитясла 53 чолов[іки], а харчування нема змоги прохарчувати як до 15 червня [19]33 року. Після того приходиться оставляти роботу нероблену і дитясла закривати. Прохаю дати нам допом[огу], аби не допустити зриву. Голова правління (Арк. 55).

31 травня. [Від] правління комуні «Жовтень». Звертаючись до Вас з заявою, прохає[мо] дати дозвіл на одержання харчової допомоги комуні. Запас харчів кончився, ні на один день не залишилося, а такий стан може вплинути на послаблення роботи комуні, яка весь час з напруженістю щиро боролась за виконання завдань. От

О. Олександрівська

Секретно!

Листа Председателям Р. К. ст. Урусову.

Во время войны в бригадах колхозов, в которых были отбороты на II/ Колхозе (Белгород и в другие колхозы) 8-10 колхозов в числе колхозов были и Урусов колхозов.

По этому убедительно просим вас не забывайте все мероприятия, которые нам нужно сделать в бригадах.

Во их связи отбывает в большом количестве в провинциальных районах в том числе колхозы 50% роста урожая колхозов. Колхоз Буряков.

(Список колхозов, которые являются Буряков)

Просим ответить на наше письмо как можно быстрее и в случае нам сообщить по вопросам Р. К. на колхозы и Буряков колхозов Колхозов Р. К. 1

(Колхозов Колхозов в Дельте) Просим ответить

Пред. Александров Р. К. ст. Урусову Колхозов Колхозов

(Полный) (Урусов)

Уполном. Р. К. А. Мамин (Мамин)

До документа № 115. Лист голови І Олександрівської сільради, голови колгоспу «Соціалістичний лан» і уповноваженого райвиконком до голови Балаклійського райвиконкому з повідомленням про те, що люди пхнуть від голоду, кидають дітей, про тяжке становище в дитячих і з проханням якомога шоріше надати будь-яку допомогу продуктами харчування. Червень 1933 р. (арк. 78)

що примушує нас звертатись до Вас за допомогою та за вказівкою, як вийти з такого стану. Голова комуни Касьяненко (Арк. 68).

6 червня. Від артілі «Хвиля пролетарів» Кислівської сільради. Надсилаючи при цьому [заяву], артіль просить РВК виділити допомогу в харчових продуктах відносно хліба, оскільки настає пропощна кампанія та ремонт машин. В нашій артілі немає чого їсти робочим людям. І ще раз нагадуємо звернути увагу на нашу артіль, оскільки пропощна кампанія стоїть під загрозою зриву, а також і сінокос предстоїть, а харчів нема нічого. Голова правління Моспан. Рахівник Гороб (Арк. 48).

6 червня. Секретно. До Балаклійського РВК. Копія: РПК, тов. Урусову. Бригадирівська сільрада сповіщає, що стан з харчуванням в колгоспах під загрозою, особливо в комуні «Червоний фронтвик». На 5 червня захворіло від недоїдання до 40 душ та слабих до

100 душ, які не можуть працювати. Маються випадки смертей ударників, кращик комунарів. Прохаємо терміново дати допомогу в харчуванні, тому що вся робота в комуні приостановилася як прополочна, сівба і таке інше. Зверніть увагу. Голова сільради *Воропай*. Секретар *Кучерен[ко]* (Арк. 84).

10 червня. До Балаклійського РВК. Правління артiлі «Червона хвиля» Шурівської сільради просить дати допомогу в харчових продуктах, позаяк у нас наступає прополочна кампанія в кількості 150 га, а продукту немає ні одного кілограма. І без продукту виконати план прополочної кампанії неможливо, а цьому прохаємо дати допомогу. Голова правління (Арк. 46).

1 червня. До Балаклійського РЗВ. Прохає правління комуні ім. Шевченка Червоноярської сільради дати допомогу в громадському харчуванні, позаяк у комуні не мається ніяких ресурсів і робота прополочної відстає. Прохання не відмовити. Правління. (Арк. 70).

16 червня. Од артiлі «Червоний стан». Ввіду того що заходить ударна робота — як прополочна камп[анія], а у нас продуктів матеріялу немає, а потому загрожує зрив у роботі, то артiль просить РВК відпустити нам продуктів 5 ц яких би то не було культур. Просимо не відмовити нашого прохання, аби вийти з ганебного становища. Що свідчить артiль «Червоний степ». Голова артiлі *Момон*. Члени правління. (Арк. 30).

17 червня. Голові райвику. Балаклія. Управа комуні «Вільне життя» Довгалівської сільради прохає дати допомогу в продуктах, скільки можливо, на прополочну кампанію та уборку сіна, бо на цей період по комуні не мається ніякого продукту споживання. Прохаємо не відмовити. К цьому правління (Арк. 29).

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 29, 30, 46, 48, 55, 61, 63, 64, 68, 70, 81, 234. *Оригінал*; 2.— С. 626—628; 4.— С. 839, 840.

№ 116

ІНФОРМАЦІЯ
ЗАГОТІВЕЛЬНО-ГАЛУЗЕВОГО ОБ'ЄДНАННЯ «ОБЛМОЛОКОПТАХ»,
НАПРАВЛЕНА ДИРЕКТОРУ «ВУКООП МОЛОКОПТАХ» *
ПРО ПОСТАВКУ КОРОВ'ЯЧОГО МАСЛА НА ЕКСПОРТ

26 червня 1933 р.

Дуже негайно
Не підлягає оголошенню

При цьому надсилаємо відомості для звірки про здачу нами кор[ов'ячого] масла протягом ц. р. по 25.VI включно.

Торгсіну на експорт	—
Торгсіну протягом I кварт[алу]	14017 кг.
На експорт протягом квітня	5518,2 кг.
Протягом травня на експорт	6995,1 кг.
Протягом 25 день червня на ек[спорт]	7271 кг.
Разом:	33802,3 кг.
в т.ч. Маслопрому на експорт	19784 кг.

Заступник директора
«Облмолокоптах» *Жмарьов*
Референт *Гавришко*

ДАХО, ф. Р-1356, оп. 1, спр. 1001, арк. 10. Оригінал. Машино-
пис; 3.— С. 210, 211.

* Копію направлено Уповноваженому Зовнішторгу та Харківській обласній
КК-РСІ.

№ 117

АКТ ОБСЛІДУВАННЯ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ ім. КРУПІСЬКОЇ у с. БАЛАКЛЯ, СКЛАДЕНИЙ РАЙОННИМ ІНСПЕКТОРОМ ОХМД Т. ЯКОВЕНКО

26 червня 1933 р.

Точних документів, установивших би кількість дітей, подобранних детдомом до 25/V, в канцелярії детдома не має.

За період с 25/V по 25/VI, т. е. с того часу, коли заведувачка детдома прийняла т. Шаренко — мають також дані про кількість подобраних дітей:

25/V прийнято т. Шаренко	206 дітей
із них дітей інших р[айонів]	50
до 25/VI поступило	359 дітей
дітей інших р[айонів]	34
Всех подобраних дітей	565
із них дітей Балаклеєвщин[ы]	481 ч[еловек]

Акт

26/33. Мимо Райишев. Охмд в присутствии
т. Маренко, за дв. домом им. Крупської
составлен найб. великий акт в село урочисте

Площадь документов установа -
мил. дв. каменного здания, подобранным
дв. домом до 25/7, в канцелярии дв.
дома не имеется.

За период с 25/7 по 25/8, т.е. с того времени
когда за дв. здание дв. домом помещ.
т. Маренко - имеются 10
данные. о количестве 229 кв.

25/8. приняты. р. м. было получено
продуктов т. Маренко:

Муки 1800 кг.

Крупы 307

Далея 269

Печенья 60

Колбас 50

масла 2 литры

Морковь 1 1/2 цузо

Риса 8 кг.

Молоком 50г

Молоком сыр полупаймет ежедневно

Райишевский Охмд Т. Яковенко

за дв. домом. Шерк

До документа № 117. Акт обстеження дитячого будинку ім. Крупської у сел. Балаклія, складений районним інспектором Охмадет Яковенко. 26 червня 1933 р.

Размещены дети таким образом с 25/V по 25/VI

Возвращено на села родным	146
из них в Изюм	28
Умерло в этот период	150 детей
Неизвест[ных]. До 3-х лет	66
Детей из других районов	34
Детей Балаклеевского р[айона]	50
Убежало	40

На 26/VI детей в детдоме 229 чел[овек]

За этот период времени было получено продуктов т. Шаренко:

Муки	1800 кг
Крупы	307 *
Яичек	269
Печенья	60
Конф[ет]	50
Масла	2 литра
Манки	1 ¹ / ₂ пуда
Рису	8 кг
Молока	50 [...]**

Молоко и сыр получают еженедельно.

Райинспектор ОХМД *Т. Яковенко*
Зав. детдомом *Шаренко*

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 2, спр. 82, арк. 27, 27зв. Оригінал. Рукопис.

* Тут і далі одиницю виміру не вказано.

** У тексті нерозбірливо.

№ 118

**ТЕЛЕГРАМА ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
ДО БАЛАКЛІЙСЬКИХ РАЙПАРТКОМУ ТА РАЙВИКОНКОМУ
ПРО ВИДІЛЕННЯ БАЛАКЛІЙСЬКОМУ РАЙОНУ ПРОДОВОЛЬЧОЇ
ПОЗИКИ В РОЗМІРІ 1500 ПУДІВ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ
ОСНОВНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РОБІТ**

26 червня 1933 р.

Сообщается постановление обкома, облисполкома выделить Балаклеевскому району 1500 пудов продсуды. Продсуду выдавать

главным образом [как] стимулирование основных сельскохозяйственных работ, [в] свекловичных районах — под обработку свеклы, выдавать за выработанные нормы, а не за рабочий [час], распределение произвести райкомом совместно [с] МТС основным решающим тяжелым колхозам. Колхозы, обслуживаемые МТС, получают продссуды через МТС.

Ильин

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 7. *Копія. Машинопис.*

№ 119

**ЗАЯВА ЖИТЕЛЯ с. ВЕСЕЛЕ ЛИПЕЦЬКОГО РАЙОНУ
А. Я. КОЖУРИНА ДО ЛИПЕЦЬКОЇ РАЙОННОЇ РСІ
З ПРОХАННЯМ ЗНЯТИ З НЬОГО М'ЯСОПОСТАВКУ**

Червень 1933 р.

В моей заяве прохаю вас разобрать мое дело, потому что я живу сам, не имею ни семейства, ни скота — один, 56 рокив, то с меня требуют 29 килограмм мяса, но я не в силах его выплатить. Я в [19]32 роци законтрактувал вам свою корову и сдал в Липцы на государст[во] 17 пуд за 37 руб. То я думаю, что платить у меня нечего, не имею совершенно ничего.

А я сам, Кожурин Архип, работаю в колгоспе третий год, то я не зароблю и соби, не то что на мясо. То я прошу вас отменить мое мясо *. Платить у меня нечем...**

ДАХО, ф. Р-529, оп. 1, спр. 1079, арк. 50, 50зв. *Оригінал. Рукопис.*

* Так у документі.

** Підпис відсутній.

Примітка. У справі є лист секретаря районної КК-РСІ (підпис нерозбірливий) Кожуріну А. Я., де вказано: «...від сплати мясоподатку, що доведений Вам як колгоспнику, розміром 29 кг не звільняється жодне господарство. Ви, як це виходить з Вашої заяви, не сплачували м'ясоподаток вже протягом 3-х термінів, тому нагадую, що с/рада має право (і повинна це зробити) примінути безспірне стягнення і оштрафувати Вас. Корова, що її ви здали 14 січня 1932 року, була зарахована як здача по контрактації і в уплату м'ясоподатку зарахована бути не може. 10 червня 1933 року» (ф. Р-529, оп. 1, спр. 1079, арк. 49).

№ 120

СКАРГА ГРУПИ ВЧИТЕЛІВ РІЗУНЕНКІВСЬКОЇ ШКОЛИ ДО ВАЛКІВСЬКОЇ РКК-РСІ ПРО ВІДМОВУ СІЛЬРАДИ ЩОДО ВИДІЛЕННЯ ЇМ МОЛОКА

5 липня 1933 р.

Колектив учителів, знаходячись у трудному матеріальному становищі, звернувся до Різуненківської сільради про те, щоб сільрада дала дозвіл [на одержання] з молочарського т[оварист]ва по $\frac{1}{2}$ л молока на робітника, але сільрада в цьому нам відмовила, мотивуючи тим, що це є державні заготівлі. Не дивлячись на те що молоко заготовляється для держави, завмолочаркою видає кожного дня по 3 л молока вчительниці Альошиній. А коли запитали завмолочаркою т. Сидоренка, чому він видає Альошиній, а іншим ні, то він відповів: «Сім'я партійця має право одержувати», а дозволив йому видавати Альошин, бувший секретар партосередку, який зараз працює в Сидоренківській філії Коломацької МТС. Прохаємо пояснення в цій справі, і коли видача молока проводиться незаконно, прохаємо вжити відповідних заходів.

*А. Неаполітанська
В. Андрійченко
Жорникова
О. Неаполітанська*

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 75, арк. 532. Оригінал. Рукопис;
З.—С. 211.

№ 121

З АКТУ ОБСТЕЖЕННЯ ВАЛКІВСЬКОГО ДИТМІСТЕЧКА

7—8 липня 1933 р.

Обстеження Валківського дитмістечка, проведеного 7 та 8 липня ц. р. комісією в складі уповноваженого облВНО т. Удовенко, уповноваженим райВНО тт. Грановського та Семесько, уповноваженим РК-РСІ т. Минко та РК ЛКСМУ т. Дмитренко, в присутності завдитмістечка т. Криворучко, завпеда т. Мацюка, бухгалтера т. Тимченка при чому виявлено:

Дітей в наявності на 7 липня — 644 чоловіка. Постійних книг обліку дітей немає. Рух дітей через дитмістечко ніде в записах не відбито.

Дати точні відомості про склад дітей за віком, статтю не можна...

Відомості, відкіля прибули діти, про соцстан їх батьків та куди вибули вони, в дитмістечку немає. Коли необхідно знати про кількість дітей, тоді враз пишуть списки по будинках, а будь-якого постійного обліку завбудинками не заведено.

Діти по освіті по групах не розбиті, і зараз позашкільної виховної роботи не [проводиться]. Взагалі дитмістечко має 4-річну школу, яка зараз відібрана під Охмадит *. Дитмістечко має зараз майстерні: столярню, слюсарню, чоботарню, але діти в них не працюють. [В] швацькій майстерні працює зараз 12 дітей. Учебних сільгоспділянок при дитмістечку немає, але пересічно 50 чол. дітей на зріст ** від 11 до 16 років щодня працюють на хуторі дитмістечка... Пов'язання в трудових процесах теорії з практикою немає, діти використовуються як робоча сила по нарядах.

Продлений режим дня в дитмістечку є, але його не дотримуються, значних порушень дисципліни з боку дітей немає, але треба відмітити, що частина дітей за невикористаним дитячим дозвіллям і неуважним доглядом педагогічно-виховних працівників використовують свій час на знищення цибулі, моркви, картоплі та ін[шої] городини в сусідніх городах. Є випадки, коли старші вихованці використовують свою силу над малими...

Зараз з усіх дітей дитмістечка хворих — 164, з них в ізоляторах дитмістечка знаходиться 129 чол[овік], в м[іський] лікарні 35 чол[овік]. Стан ізоляторів та умови догляду за дітьми задовільні, але недостатні, як негативний момент треба відмітити, що діти на окремих ліжках лежать по двоє (в ізоляторі № 1 на 24 ліжках 36 дітей), в карантині 96 чоловік... колишньому будинку Воловика 130 чол[овік] розміщено на нарах...

Перевірити надходження та витрату продуктів по дитмістечку немає можливості за відсутністю бухгалтерського обліку. На липень одержано борошна по рознарядці 4 тис. 400 кг з розрахунку 8 кг на дитину, тобто на 550 чоловік, фактично харчуються 727 чоловік (644 чол[овік] д[ит]м[істечка], 23 чол[овіка] — кол[ишні] вих[ованці] д[ит]м[істечка], що по договору передані в тракторну школу, 60 чоловік школи — розумово відсталі)...

Загальні висновки:

Комісія відмічає, що, порівнюючи до минулого часу, на день обстеження дитмістечко має покращення в санітарно-гігієнічному

стані, д[итячих] корпусів. Щодо господарчого стану, [то у справі] налагодження позашкільно-виховної роботи, руху грошових сум, продуктів, різного майна, руху дитячого колективу дитмістечка обліку зовсім не ведеться. І, на думку комісії, треба негайно відповідним керівним організаціям утворити ревізійну комісію для проведення ревізії дитмістечка, яка б покінчила з безобліковістю і поклала б початок *** плянової роботи.

9 липня 1933 р.

Члени комісії ****

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 65, арк. 97—99. *Оригінал. Машинопис*; 3.— С. 212, 213.

- * Тобто під приміщення районного відділу охорони материнства і дитинства.
** Мається на увазі «віком».
*** Слово написано чорнилом.
**** На документі є п'ять підписів, нерозбірливих.

№ 122

АКТ ОБСЛІДУВАННЯ ДИТЯЧИХ ЯСЕЛ с. ЧЕРКАСЬКИЙ БИШКИН БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ, СКЛАДЕНИЙ ЗАВДУВАЧЕМ ЛИМАНСЬКОЇ ЛІКАРСЬКОЇ ДІЛЬНИЦІ

13 липня 1933 р.

Обслідувани мною дитясли Черкаського Бишкіна и обнаружено нижеследующее: заведующей совсем не было, помещение одно было заперто палкой снаружи с 13 детьми. Остальные где-то были в разбросе. Кроме это[го] выявлено с коклюшем около 30 детей и чесотки 7 душ. Изолированное отделение было совсем закрыто головой колгоспу тов. Пономаренко. Питание очень плохое, на 163 детей молока выдают 15 литр[ов], хлеба — по 50 грамм[ов], муки — 3—4 к[г] на 163 душ, дети очень слаб[ы]е и истощенные.

В чому складено цього акту.

Зав. мед. уч. *

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 2, спр. 82, арк. 57, 57зв. *Оригінал. Рукопис*.

* Підпис нерозбірливий

№ 123

**СПИСОК
НА ВИДАЧУ ПРОДПОЗИКИ ЖИТОМ, ПЕЧИВОМ
ДІТЯМ КОЛГОСПНИКІВ
БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ ***

14 липня 1933 р.

Назва сел	Жита **	Печення ***
Балаклея		
[колгосп] «Червоний січень»	50	20 ****
[колгосп] «Червоний хлібороб»	20	7
Пришиб	50	30
хут. Ново-Николаєвка *****	1[1]	5
Вербівка	—	—
комуна	20	10
артіль	100	10
Лагері...	40	15
В[і]трівка	1[1]	4
Яковенково		
одноосібники	—	В *****

ДАХО, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 9. *Оригінал. Машинопис.*

---

* Подається в скороченні. Всього у списку значиться 55 сел і хуторів Балаклійського району.

** Одиницю виміру не вказано. Очевидно, йдеться про пуди.

*** Так само.

**** Цифру 2 виправлено червоним чорнилом на 1.

***** Так у тексті. Йдеться про хут. Новомиколаївка.

***** Замість цифри вказано букву.

ЛИСТ-СКАРГА
ЖИТЕЛЯ с. ЛИТВИНІВКА В. П. ЛИТВИНА
ГОЛОВИ ВАЛКІВСЬКОЇ РКК-РСІ
ПРО ВІДБРАННЯ У ЙОГО ГОЛОДУЮЧОЇ СІМ'І ПОСІВУ

29 липня 1933 р.

Будучи єдиноличником, в 1932 г., незважаючи на труднощі, мною було засеяно під рожь півгектара усадебної землі. В 1933 г. вступив в колхоз. Роботав в останньому разом з родиною до останнього моменту, коли почував, що далі працювати неможливо — немає сил від недоедання (в колхозі хліба не давали, а свого я не мав). Мені приходилося де-ніби і що-ніби доставати і як-то підтримувати родину — 7 душ.

Так було приблизно до травня місяця, після чого вся родина починає голодати в буквальному сенсі, джерела існування всі вичерпали аж до подушок.

До нового врожаю залишається днів 10—15, а жити далі неможливо — родина загрожує голодною смертю.

Я вирішив поїхати до сина, який знаходиться в РККА, попросити допомоги, родина голодна перестала відвідувати колхоз, так як хліба в колхозі немає, а працювати сил теж немає.

В побитість мою до сина, до якого я поїхав за допомогою, родина втрачає свідомість, надувається і гине (дочка 14 років померла від голоду). Родина «знаходить вихід» — їде до маєтку, який засеяно рожню, і рве колоски, для того щоб чим-ніби і як-ніби підтримуватися в останні дні, і в своє час вийти на роботу в колхоз на збирання хліба. Местною властю затримується родина за срыв колосків і відправляється в район як за колхозний хліб (о чому родина навіть не знала).

[Коли я приїхав] до сина, мене виключили з колхозу, отобрали вищеказанну маєтку і рожь.

На основі вищеизложеного прошу роз'яснення і рішення наступного:

1. Кому належить даний посів на маєтку — колхозу або самому колхознику?

2. Якщо даний посів належить колхознику, то чому могли затримати родину за колоски?

3. Правильно ли решил колхоз, исключив меня с последнего за вышеуказанное «преступление» семьи, которая, совершив проступок, не знала, что этот посев принадлежит колхозу (если это так)?

При Вашем решении прошу учит[ыв]ать следующее:

а) что данный поступок совершен семьей без моего ведома и участия;

б) при положении, когда семье угрожала голодная смерть;

в) незнание семьей (и даже мной), кому принадлежит данный участок посева (считали его своей собственностью) *.

В. Литвин

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 75, арк. 266. Засвідчена копія; 3.—
С. 215, 216.

* Подане в дужках дописано олівцем.

Примітка. Перевіривши скаргу В.П.Литвина, виїздне засідання Бюро Скарг Валківського КК РСУ 31 жовтня 1933 р. ухвалило: «Вважати виключення з колгоспу гр. Литвина Василя Петровича за вірне, який, не мавши дозволу від правління колгоспу, пішов на виробництво під час розгортання збиральної кампанії...»

Відмітити невірні дії правління колгоспу про відібрання садиби у гр[омадяни]на Литвина Вас. Петр., який при вступі до колгоспу садиби не усуспільнював і користувався такою д[о] 1932 р., засіявши житом.

Запропонувати управі колгоспу знятий урожай жита з 0,5 га на садибі Литвина повернути, вирахувавши хлібоздачу та вартість затраченої праці під час косовиці та молотби колгоспом, а також кількість зрізаних колосків дружиною Литвина» (ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 75, арк. 265).

У справі є автобіографія В. П. Литвина, в якій він зазначає, що має сім'ю з 9 осіб. У 1918 році повернувшись з військової служби, брав участь у створенні в с. Литвинівка першого революційного комітету, був його головою (за що переслідувався денікінцями). Будучи головою земельної комісії, керував вилученням земельних лишків у куркулів.

Під час продовольчої розверстки займався вилученням лишків хліба у односельців. У 1927—1929 рр. працював головою Литвинівської сільради. Організував у своєму селі споживче товариство і став його головою.

З 1928 р. був членом машинно-тракторного товариства, організованого в селі групою селян, котре через рік самоліквідувалось. Як підприємець у 1930 р. був позбавлений сільрадою виборчих прав, які після скарги в ВУЦК було відновлено. Але в 1931 р. Литвина В. П. знову позбавлено виборчих прав й доведено, як «лишенцю», тверде подвірне завдання, якого він не зміг осилити. За борги сільрада господарство продала (ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 75, арк. 267—268зв).

СТАТТЯ В ГАЗЕТИ «КОМСОМОЛЕЦЬ УКРАЇНИ»
ВИЇЗНОЇ БРИГАДИ КОРЕСПОНДЕНТІВ НА САХНОВЩИНУ:
«ДІТЬМИ ОРУДУЄ КУРКУЛЬ»

4 серпня 1933 р.

Дітьми орудує куркуль

2 серпня біля зсиппункту (ст. Сахновщина) затримано групу розкрадників зерна. Серед затриманих — четверо дітей, у кожного знайдено по 5—10 фунтів зерна.

Сторожи біля пакгауза не було. Десять злодіїв втекло. Затримані Різник Олекса Петрович (12 років) та Загорулько Іван (13 років) заявили, що красти зерно їх посилає Волоха Іван, який працює на 34 держмліні (Волоха — відомий злодій).

Вчора виявлено, що сторож пакгауза Лисокобилка Іван систематично передавав зерно своєму синові.

Другого серпня у вечорі затримано 4 дітей. У двох з них найдено по торбинці жита. Як виявилось — це були діти Кузьменка Олександра Кузьмича — працює на 34 держмліні. Син Куз[ь]менко Федір украв вчора пуд жита. На це його підбив батько.

Всього по перше серпня включно затримано з краденим зерном 15 дітей.

Крадіжка з пакгаузу на ст. Сахновщина набрала масового характеру. Крадіжкам сприяють лопатниці і вантажники, які там працюють.

Хто вони?

Дев'ять вантажників, вісім лопатниць — це люди — які працюють поденно в пакгаузі. Працюють аби день до вечора, не проганяють злодіїв, які крадуть зерно (лише сміються) і самі не від того...

Всі ці 17 чоловік — невідомого походження й стану. Працювати в пакгаузі їх прийнято без жодних документів і характеристик.

Хто ж вони? Завідувач Зарахович не може відповісти.

Пацани

Не літературне це слово. Проте в побуті вживають навіть тепер. Вживають з призирством — більше коли недооцінюють... Але не коло

До документа № 125. Фрагмент газети «Комсомолец України» із заголовком «Дітьми орудує куркуль». 4 серпня 1933 р.

енциклопедії вправлятися — «недооцінювання пацанів» перейшло межі жартів. Рейд охорони врожаю, який ми провели разом з РК ЛКСМУ викрив кричущі неполадки, притуплення класового чуття й політичну короткозорість таких організацій, що мають досить-таки близькі стосунки з ревзаконністю.

Щоденно коло зсиппункту вештається дівора 12, а то й 15 років. Не через любов до мистецтва з кашкетами й лантухами бігають діти, здатні щодня збирати лантухи колосків. Ні! Це лють класового ворога. Куркуль знає, що основа нашого ладу — державна й громадська власність. Понад 20 дітей (а хіба тільки діти крадуть на зсипищі зерно?) — щодня розтаскують коло десяти пудів.

Про цих дітей, про їх любов до пакгаузу знали всі, починаючи від Зараховича, його «охоронників» і кінчаючи міліцією. Але заходів не вживали.

Пацани, що з ними зробиш — заявили в міліції.

А люди «соліднее чином» * навіть обурилися — де ви бачили, щоб затримувати дітей. Вони ж пацани, по букві закону діяти треба.

Облишмо «букву». Повернемося назад. Дівора не сама діє. За діворою бригада прямо у вічі глянула Кузьменку О. К. (робить на 34 мліні), який свого хлопця і дівчину з перших днів прийому зерна красти посилав. Сина 12 років Іван Лисокобилка (працює на станції) теж посилав по хліб.

А Волоха Іван та Загорулько Марія — організатори розкрадання.

Нема такого закону, не надано права тримати дітей там де не слід. На це ніхто з нас не здатний. Але хто надавав право куркулям розкратати руками дітвори державний хліб, за якою це буквою закону діють вони?

Треба вміти розпізнавати ворога, його замасковані, нові формою маневри.

З Кузьменком, Лисокобилкою, Волохою — справа ясна. Вони не пацани, у них вирости борода. А коли у Волохи — не вироста, то вирости гори актів, увірвався терпець.

Крадуть...

Коли сонце підбилося під обід і в повітрі стало душно, а тіло налилося якоюсь незвичайною млостью, Тимофію Гаку, вартовому з сиппункту ст. Сахновщина, захотілося в холодок. Обійшовши кругом пакгаузу, він зайшов на затіневу сторону, сів на приступцях і почав відпочивати. Те, що на сонячній стороні пакгаузу, де відчинені усі двері, з мішками за пазухою блукали підозрілі типи, його не турбувало...

Відтоді й почалося... Група «пацанів» з двома жінками на чолі налетіли, як горобці на жито, набрали по торбині, і хто куди. Лопатчики і вантажники, що там працюють, бачучи цю картину — беручися за боки реготали, перекидалися між собою і говорили: «От так пацани»...

Проходив час. «Пацани» одержували нове завдання від сестри відомого злодія Волошина Івана — знову приходили за житом.

Так було три рази.

Прийшли й у четверте. Але на цей раз їм не пощастило. Комсомольці, які проходили лінією, чотирьох з них упіймали...

Гака й тепер не було видно...

Виїзна бригада «Комсомолець України»

М. Чепурний, А. Маленко, В. Таборовський, П. Дубіна

ДАХО, ф. Р-1356, оп. 1, спр. 604, арк. 164, 164зв; *Фрагмент газети.*

* Так у тексті.

Примітка. Провівши перевірку матеріалів, що їх було подано в газеті «Комсомолець України» від 4 серпня 1933 р. президія КК та колегія РСІ прийняла постанову за підписом голови КК-РСІ Слуцького та секретаря КК-РСІ Вайнцимера:

«1) За недостатню більшовицьку чуйність до перевірки та підбору апарату та організації охорони зерна, за довірливе і некритичне ставлення до роботи робітників та набору їх на роботу, що сприяло крадіжкам зерна, завідуючий пунктом т. Зарахович заслуговує сурової парткари. Але враховуючи те, що тов. Зарахович признав свої помилки і вжив цілу низку заходів до охорони зерна, змобілізував апарат З/зерно на боротьбу з крадіжками, обмежитись попередженням.

Якщо т. Зараховичем не буде організована охорона перевіреними людьми та не буде заведено трудові списки на весь апарат З/зерно на протязі 5 днів, буде його виключено з лав партії.

2) Запропонувати т. Зараховичу зняти з роботи робітниць, які роблять на сушці хліба і не мають документів про соц[іальний] стан, замінивши членами спілки та перевіреними робітниками. Сторожа Шевеля Ф. Д. перевести на другу роботу.

Кузмина О. К. за посилку сина свого на крадіжки зерна з роботи зняти і передати справу до суду.

3) Запропонувати прокурору т. Штиму заарештувати розкрадників зерна. Лисокобилку, Кузмина О. К., Волоху Івана та Загоруйко Марію терміново перевести слідство та судити як розкрадників державного майна. Цю постанову оголосити в пресі» (ДАХО, ф. Р-1356, оп. 1, спр. 604, арк. 163, 163зв.).

№ 126

СКАРГА

**РОБІТНИКА ХАРКІВСЬКОГО ПОШТАМТУ Г. Д. ПАВИНСЬКОГО,
СІМ'Я ЯКОГО ГОЛОДУЄ, ДО ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ КК-РСІ**

15 серпня 1933 р.

Осенью 1932 года я, с помощью своей семьи, посеял в своем огороде жита, дабы обеспечить свою семью на 1933 год, а также часть, которая причитается, сдать государству. Но поскольку при таких трудных переживаниях жизни пришлось сбить все свои последние лохмотья, т. е. тряпки, все на тот кусок хлеба своей семье, т. е. 6 душ, надо одному было содержать при таком минимальном жаловании, как я получаю (69 руб. в месяц), а на семью я не получаю никакого пайка, а также и хлеба.

Причем двое детей у меня умерло с голода, а осталось двое детей, у которых до сих пор не отошел опух от голода, да мать-старушка тоже лежит больна — нет сил ходить, да жена, а всего 4 души, кроме меня, которым нужно чем-нибудь питаться и которые ждали

с нетерпением того несчастного колоска, скоро ли поспеет жито... Но вдруг приезжает артель «Червоний запорожець» Коломацкой с/р Валковского района, выкосила жито с усадьбы и забрала себе количеством пять (5 копен), а мою несчастную семью, как рабочего, оставила на голодную смерть, которые остались сейчас в самом безвыходном и критическом положении, а у меня нет сил их дальше содержать. Забрал бы их в Харьков, но, как сами знаете, товарищи, какие трудные условия с квартирами. Никак не могу найти квартиру, и как мне дальше быть и что должен я делать со своей семьей.

И так, товарищи, большая моя просьба, как рабочего, а также просьба моей несчастной семьи — оглянуться на мою семью и мое безвыходное положение, разберитесь с моим заявлением, законно ли сделали или нет, поскольку я считаю и нахожу их действия неправильным о снятии с усадьбы урожая.

Причем, товарищи, большая моя просьба, а также и моей семьи обратит внимание и разрешить, и повернуть обратно копнами или зерном, сколько возможно, дабы не дать пропасть моей семье с голоду, поскольку, товарищи РКИ, я, как сознательный рабочий, иду везде вперед, работаю как-то на работе и был на уборочной кампании, везде по-ударному, поскольку можно запросить рабочкома ж. д. почтамта.

Надеюсь, товарищи, что власть рабочих и крестьян не оставит меня и моей семьи без милостивого проханья о разрешении повернуть хотя маленькой какой-нибудь дозы обратно для дальнейшего существования жизни моей семьи.

15 августа 1933 г.

Павинский

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 75, арк. 361, 361зв. *Оригінал. Рукопис; 3.— С.217, 218.*

Примітка. За дорученням Харківської обласної КК-РСІ розглядом скарги т. Павинського займалася Валківська районна КК-РСІ. 13 жовтня 1933 р. вона надіслала до Харкова відповідь такого змісту: «Валківська райКК-РСІ повідомляє, що перевіркою справи на місці гр.Павинського Григорія Денисовича постановлено: що за гр. Павинським рахувалось землі 2,92 га, якої він не посіяв, крім наданої на садибі 0,16 га. Під час хлібзаготівель восени 1932 р. скрився в м. Харків від хлібзаготівлі. Посів на садибі і вся площа передана колгоспу «Червоний запорожець» згідно постанови пленуму с/ради.

Справа гр. Павинського розглядалась виїзним засіданням бюро скарг райРСІ на місці 9 вересня ц. р. і в клопотанні йому відмовлено...» (ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 75, арк. 358).

З ОПИСУ МАЙНА К. П. КОВШІ,
ЖИТЕЛЯ с. КОВ'ЯГИ — БОРЖНИКА У СПЛАТІ ПОДАТКІВ,
ЯКУ ВІН НАВОДИТЬ У СВОЇЙ ЗАЯВІ ВАЛКІВСЬКІЙ РСІ

17 серпня 1933 р.

Опис майна експортника...

...За злісну неуплату сільськогосподарського податку в сумі 350 крб. та самообкладання в сумі 700 крб. Разом 1050 крб.:

1. Хата — 1 шт.; 2. Хворостяний хлів під соломою — 2 шт.; 3. Дерев'яна кровать — 1 шт.; 4. Стіл з полками крашений кухонний — 1 шт.; 5. Грошей — 20 крб. 87 коп., радянських, з них 70 коп. старого срібра (царського), 1 червоне тепле одіяло, 1 головна подушка, 1 простинь з кружевом, 1 піджак з ягнячого сукна, 4 дівчачі (школьницькі) плаття з мануфактури, 2 гопки * жіночі (одна шерстяна), 3 жіночі кофточки ситцеві, 2 ситцеві сорочки, одна підношена, 2 пари кальсон чоловічих, 2 пари чулок, 1 жіночий старий шарф, 1 валове підношене рядно, 2,5 метри кружева, 1,5 м шовкової ленти, 2 старих полотенець, 1 старий платок, 1,5—2 куски мануфактури, 1 старий настольник, 1 часи-ходики, 1 стулка венська, 1 старий диван, 1 бідон, 400 г воску, 2 кролячі шкурки, сокира — 1 шт., один цвіток — роза, один ящик. Позики державного займа «5» за «4» — 50 крб., по 10 крб., 20 крб...** 1 валова доріжка, 6 старих доріжок, 30 штук кролів.

В звіті складання опису майна приймали участь: голова с/р Березняк, Курибіда, Задніпряньський, Нехай, Сергієнко та власник майна Ковша К. П.

Ковша

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 75, арк. 321зв.—322зв. Оригінал.
Рукопис, 3.—С. 214.

* Спідниці.

** Далі вказані номери облігацій, які опущено.

Примітка. У скарзі з приводу незаконного розкуркулювання, адресованій районній КК-РСІ, К. П. Ковша зазначив, що під час згаданого опису його малолітня донька почала вдягатися до школи. Тоді представник сільради Т. Задніпряньський стяг з школярки плаття насильно і прилучив до іншого майна, призначеного для розпродажу.

ПОСТАНОВА
БЮРО ЗМІЇВСЬКОГО РАЙКОМУ КП(б)У ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ПРО БОРТЬБУ З ДИТЯЧОЮ БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ В РАЙОНІ *

24 серпня 1933 р.

По докладу т. Мирошниченко
о борьбе с детской беспризорностью в районе

1. Проведенную работу райкомиссии по борьбе с беспризорностью в части организации детдома беспризорных, борьбы с вывозом детей за пределы района, а также организации и обеспечения беспризорных детей, находящихся в детдоме и селах, считать удовлетворительной.

2. Наряду с этим отметить недостаточное участие в работе комиссии райздрава, РК ЛКСМ и райинспекции народного образования.

3. Предложить райздраву — Золотухе, Рино — Дытюк, РК ЛКСМУ — Бессонов[у] обеспечить к 1/IX 1933 г. реэвакуацию детей.

4. К 1/IX 1933 г. выявить сирот по району до 3-х лет и старше, первых при невозможности оставления в селах определить в детдом, а старше 3-летнего возраста — оформить передачу на содержание родственникам, отдельным колхозникам, колхозам и совхозам на патронат.

5. Рино и райздраву учесть розданных детей родственникам и вообще на патронат с тем, чтобы систематически вести наблюдение за этими детьми.

6. В связи с тем, что в районе есть необходимое оставление детдома, предложить фракции РИК привести детдом в надлежащее состояние, а также обеспечить его топливом.

7. Для проведения реэвакуации с детдома и оформление патроната сирот, имеющих в селах, председателю райпрофсовета выделить 5 человек в распоряжение комиссии для указанной цели.

8. Предложить секретарям партячек и парторгам развернуть массово-политическую работу среди колхозников и единоличников по борьбе с детской беспризорностью с тем, чтобы к 1 сентября 1933 г. сирот закрепить за родственниками, отдельными колхозниками.

9. Предложить фракции РИК дать указания сельсоветам [об] обязательном участии последних в проведении указанных мероприятий.

ДАХО, ф. П-72, оп. 1, спр. 55, арк. 95. Копія. Машинопис; 1.— С. 551; 4.— С. 920, 921.

* Постанова додається до протоколу засідання бюро Зміївської РПК від 24 серпня 1933 р. за підписом секретаря РПК Нікуліна (ДАХО, ф. П-72, оп. 1, спр. 55, арк. 90, 91).

№ 129

ПОСТАНОВА БЮРО ЖОВТНЕВОГО РПК м. ХАРКОВА «ПРО ПОСТАЧАННЯ ПЕДАГОГІВ ЖОВТНЕВОГО Й БАВАРСЬКОГО РАЙОНІВ МІСТА*

13 вересня 1933 р.

1. Бюро отмечает, что снабжение педагогов, проводимое Райрабкоопом «Большевик», явно недостаточное и нерегулярное. Снабжение не соответствует нормам, приравненным к индустриальным рабочим, так, например, на протяжении последних 4 мес. кроме нерегулярно выдаваемых 800 г сахара и 1 кг крупы, ничего не выдавалось, особенно безобразно обстоит дело со снабжением овощами и промтоварами, с совершенным отсутствием децентрализованных заготовок.

2. Педагоги снабжаются по Октябрь[ьскому] р-ну в магаз[ине] № 29 и Баварскому — № 49, которые не являются закрытыми магазинами для педагогов и это отсутствие закрытого магазина срывает возможность улучшения снабжения педагогов и доведение децзаготовок. Райрабкооп «Большевик» до сих пор не провел в жизнь решение бюро РПК от 13/VIII-33 г. о создании закрытого распределителя для педагогов.

3. По линии Харнарпита имеется ухудшение питания педагогов, столовые открылись с большим запозданием (8/IX) по Октябрь[ьскому] р-ну, а по Баварскому часть не открыта.

Исходя из этого, Бюро РПК постановляет:

1. Обязать Райрабкооп «Большевик» в декадный срок создать 2 закрытых распределителя для педагогов на базе существующих [№] 29 и 49 магаз[инов], обеспечить им нормальную работу как со стороны организационной, так и материальной.

2. Предложить Райрабкоопу «Большевик» поставить перед соответствующими организациями вопрос о полной выдаче продуктов с централизованного фонда педагогов, доведя эти нормы до потребителя.

3. Райрабкоопу «Большевик» принять немедленно меры для изыскания всех возможностей организации децзаготовок для педагогов. Особенно обеспечить осенние заготовки овощей.

4. Обязать Райрабкооп «Большевик» изыскать фонды снабжения педагогов промтоварами, которые должны распределяться в первую очередь среди ударников, введя для этого систему выдачи талонов через материально-бытовой сектор Союза Робос.

5. Обязать Харнарпит, под личную ответственность тов. Волчек, разработать конкретные мероприятия по вопросу качественного и количественного питания педагогов и в школьных столовых, одновременно поставив вопрос перед Горхарнарпитом о возможности организации питания в отдельных случаях для иждивенцев.

6. Поставить вопрос перед Политотделом и ОРСом ст. Основа о изыскании необходимых фондов для организации учительских столовых 75 и 76 школ, обеспечив бесперебойную их работу.

О реализации данного постановления тт. Томаху и Волчек информировать бюро РПК 23/IX-33 г.

Райрабкоопу «Большевик» в 5-дневный срок дать номенклатуру снабжения промтоварами учительских распредов.

7. Ответственность за снабжение учителей возложить персонально на тт. Томах, Гульчишин, Середенко.

Отмечая недостаточное участие партяч. Робос в деле улучшения снабжения учительства, предложить партяч. уделить максимальное внимание своей работе вопросам улучшения быта учителей.

Решение Бюро РПК обсудить на открытом партсобрании.

Верно:**

17/IX-33 г.

ДАХО, ф. П-58, оп. 1, спр. 59, арк. 104. *Копія. Машинопис.*

---

* Постанова додається до протоколу № 42 засідання Бюро Жовтневої РПК м. Харкова від 13 вересня 1933 р. за підписом секретаря РПК Резнікова (ДАХО, ф. П-58, оп. 1, спр. 59, арк. 98—101).

** Підпис відсутній.

№ 130

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ БЮРО СКАРГ ВАЛКІВСЬКОЇ РКК-РСІ, НА ЯКОМУ БУЛО РОЗГЛЯНУТО СКАРГУ С. Ф. РОЗУМНОГО ПРО НЕЗАКОННО ЗАБРАНУ З ЙОГО ГОСПОДАРСТВА КОРОВУ

8 вересня 1933 р.

Слухали: Словесну заяву гр-на Мельниківської сільради Розумного Семена Фирсовича (терармієць), подану його дружиною 7/IX-33 р. про незаконне зняття корови Мельниківською сільрадою.

Ухвалили: Перевіркою встановлено, що у гр-на Розумного С. Ф. Мельниківська сільрада зняла незаконно корову, завівши в обман президію РВК, внаслідок чого президія РВК 25/VIII-33 р. ствердила постанову Мельниківської ради від 12/VIII-33 р. про зняття корови у гр-на Розумного С. Ф.

Просити Президію Валківського РВК переглянути свою постанову від 25/VIII-33 р. про затвердження постанови Мельниківської с/ради від 12/VIII-33 р. за зняття корови в гр-на Розумного С. Ф.

Зав. Бюро скарг   Сидоренко *
Засідателі: **

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 75, арк. 544. Копія. Машинопис.

* Підпис відсутній.

** Так само.

Примітка. 21 вересня 1933 р. Мельниківська сільрада повідомила Валківській КК-РСІ, що С. Ф. Розумному корову повернули (ф. Р-3776, оп. 1, спр. 75, арк. 542).

№ 131

З ПОСТАНОВИ ПРЕЗИДІЇ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ «ПРО ПЕРЕБІГ ВИКОНАННЯ М'ЯСНОГО ПОДАТКУ»

9 вересня 1933 р.

Президія РВК констатує, що внаслідок бездіяльності багатьох сільрад, недостатньої гнучкості апарату Райзаготскота — виконання м'ясного податку перебуває під загрозою зриву, оскільки виконання пляну по району становить тільки 21 %.

Виходячи з цього Президія РВК постановляє:

1. Запропонувати головам сільрад та прикріпленим членам Президії РВКу під їх персональну відповідальність розгорнути подальше виконання м'ясного податку III кварталу з тим, щоб до 25/IX податок було закінчено повністю.

2. Для забезпечення виконання м'ясного податку — головам сільрад організувати групову здачу м'яса колгоспниками і одноосібниками...

...7. За бездіяльність в справі виконання м'ясного податку — оголосити догану таким головам с/рад: Н.Іванівської, Покровської, Рубанівської, Перекіпської, Олександрівської, Михайлівської та Левидалівської.

Також попередити прикріплених уповноважених по цих сільрадах про неприпустиме ставлення до виконання м'ясного податку.

Попередити вказаних голів с/рад, що коли вони на протязі 5 днів не зроблять рішучого зламу в роботі по заготівлі м'яса і не забезпечать виконання пляну III кварталу — їх буде притягнуто до судової відповідальності.

О/п Голова РВК
Секретар РВК

Гончаренко *
Рябенко **

Згідно: Зав. Тех. бюро ***

ДАХО, ф. Р-3776, оп. 1, спр. 75, арк. 543. Засвідчена копія.
Машинопис.

* Підпис відсутній.

** Так само.

*** Підпис нерозбірливий.

№ 132

**ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ САХНОВЩИНСЬКОЇ РКК-РСІ
ПРО ТЯЖКЕ СТАНОВИЩЕ БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ,
ЯКИХ НАПРАВИЛИ З КОЛОНІЇ ОДП УСРР У ХАРКОВІ
ДО РАДГОСПУ ІМ. ДЕМЧЕНКО САХНОВЩИНСЬКОГО РАЙОНУ**

27 вересня 1933 р.

По справі члена партії т. Шукіної.

Розглянувши справу члена партії т. Шукіної, п/о при радгоспі ім. Демченко, член партії з 1920 року, № п/кв. 0743007, соц. стан службовець, по фаху зоотехнік, народження 1903 року, освіта вища

не закінчена, парт. кару мала догану від Бобровецької РайКК, зараз працює директором радгоспу ім. Демченко.

До радгоспу ім. Демченко прислані в гарному стані безпритульні діти з м. Харкова з колонії ОДП [УСРР] для виховання та використання на роботі в радгоспі.

Замість створення необхідних умов для цих дітей житлом, харчуванням та вихованням, директор радгоспу т. Щукіна поставилась до цих дітей по-злочинному, внаслідок чого діти в кількості 100 чол. знаходяться в жахливому та не припустимому стані, а саме: в приміщенні, де знаходяться діти, не припустимо брудно, вікна повибивані, більшість дітей валяються прямо на підлозі без матраців, без простинь, без подушок, без одіял, навіть не підстелено соломи. В одному із приміщень, де є ліжка, замість 10—15 дітей фактично розміщено 35—40 чол., в гуртожитку прямо на брудній підлозі знаходяться хлопчачки вкупі з дівчатами, що сприяє половому розпутству, в цих самих приміщеннях серед бруду та зловоню довгий час знаходились хворі діти, яких під час обстеження РСІ було 12, коли їх вивезли до лікарні, то було встановлено, що вони хворі на віспиний * тиф, зараз ця кількість хворих вже збільшилась до 20 душ. Лазня не працює, діти зовсім немиті, грязні, завшивлені, самі приміщення та навкруги приміщень де живуть діти, знаходяться злочинно в антисанітарному стані (покидки, відходи, тощо).

Харчування дітей зовсім не налагоджено, основна їжа це затірка, діти харчуються вкупі з дорослими, в їдальні, яка знаходиться в неприпустимому антисанітарному стані, хворі діти окремо не харчувались і ніякого обслуговування та догляду за ними не було організовано, внаслідок чого серед дітей багато виснажених та хворих. Таке по суті знущання над дітьми сталося лише тому, що директор радгоспу т. Щукіна повністю загубила партійне чуття та систематично ігнорувала постанови партії та Уряду щодо виховання та забезпечення правильного обслуговування безпритульних дітей, які знаходяться в радгоспі. т. Щукіна також систематично не виконувала вимоги Політвідділу щодо покращення умов дітей, наприклад: коли політвідділ запропонував відпустити скло для ремонту гуртожитку, де живуть діти, т. Щукіна заявила, що «мені треба стеклити свинарник, що поросята для мене дорожче ваших гавриків». т. Щукіна відмінила розпорядження про відпуск 20 штук дошок для збудування парт для школи, т. Щукіна відмовила дати підводи для відправки хворих дітей 26/ІХ до лікарні, бюрократично мотивуючи тим, що підводи треба замовляти з вечора.

Це в той час, коли вже було встановлено до 18 випадків віспяного ** тифу. І нарешті, своїм бездушним, просто барським, нелюд-

ським ставленням до дітей привела до масового захворювання та виснаження дітей.

Присутні т. Шукіна, зам. Начполітвідділу т. Рубанов, інспектор Нарком. радгоспів Гринберг, Вавілов.

Виходячи з цього президія КК ухвалює:

1) т. Шукіна своїм антипартійним барським ставленням до безпритульних дітей по суті докотилась до буржуазного переродження, що привело до масового захворювання та виснаження дітей в радгоспі ім. Демченко, за що т. Шукіну з лав партії виключити та з роботи директора зняти.

Просити ОблКК розглянути та затвердити постанову.

2) т. Вавілову, заступнику директора (він же секретар п/о), за недосить енергійної боротьби в покращенні стану дітей в радгоспі, оголосити догану.

3) Zobov'язати дирекцію радгоспу приступити негайно до проведення в життя пропозиції уповноваженого Обласної Надзвичайної комісії по боротьбі з епідемією та Райінспектури охорони здоров'я від 26/ІХ-33 року.

4) Враховуючи заяву інспектора Наркомрадгоспів т. Гринберга про виключно безгосподарний стан радгоспу «Демченко», так по рільництву, як і свинарству, для допомоги бригаді Наркомрадгоспів в закінченні перевірки радгоспу [ім.] Демченко та інш. виділити інспектора РайКК-РСІ т. Кас'яна.

Голова РКК-РСІ *** *Слуцкий*

ДАХО, ф. Р-1356, оп. 1, спр. 604, арк. 212, 213. Копія. Машинопис.

* Так у тексті. Очевидно, мається на увазі висипний тиф.

** Так само.

*** Підпис відсутній.

№ 133

ЗАЯВА ЖИТЕЛЬКИ с. ВЕСЕЛЕ ЛИПЕЦЬКОГО РАЙОНУ Г. Й. ПАЛЯНИЧКИ ДО ЛИПЕЦЬКОЇ РАЙОННОЇ РСІ З ПРОХАННЯМ ПОВЕРНУТИ ЇЇ КОРОВУ

Вересень 1933 р.

Цим прохаю розглянути мою заяву про те, що у мене невірною сільрада узяла корову. Позаяк я залишилась удовою і коло мене трое малих дітей. То я не могла виконати свій борг м'ясоздачі — це одна

причина. А по-друге — не повідомляла мене сільрада й не дала на руки мені об'язательство по м'ясоздачі. А одного разу прийшли й узяли корову. Коли я сказала, що буду платити свій борг, який за мною рахується, вони не звернули ніякої уваги на це і корову забрали. То я прохаю повернути мені корову, бо у мене тепер погане становище внутрі моєї сім'ї — діти малі, сама хвора і жити надалі нічим. Я прохаю: не відмовте в моєму проханні.

Прохач

Паляничка

Резолюція: Відмовити.

ДАХО, ф. Р-529, оп. 1, спр. 1079, арк. 44, 44зв. Оригінал. Рукопис.

№ 134

ЗАЯВА ЖИТЕЛЬКИ

**хут. БРОВКІВКА ШЛЯХІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ
П. М. ЩЕРБАКОВОЇ ДО ВАЛКІВСЬКОЇ РКК-РСІ ПРО ПОВЕРНЕННЯ
ХЛІБА, КОНФІСКОВАНОГО ЗА ВІДРО НАРІЗАНИХ КОЛОСКІВ**

15 жовтня 1933 р.

Маючи три га землі, з яких два га було під озиминою, що складає в середньому тридцять кіп на 150 пуд. жита, який Шляхівська сільрада забрала, не залишив мені нічого. Обставини сільрада ставить ті, що весною, переживаючи голодовку, від якої поховала свого чоловіка, сама лежала як колода опухша, а четверо діток не знала й сама куди дівалися, з яких оказалось двоє у Валківських дитяслах (зразу у лікарні). Одна — зі мною — 15-річна і трьохлітнє у сусідах живе, бо перебуваючи кожного дня на праці в колгоспах та радгоспах я неможу прогодувати їх. Живучи в такому стані, я — уже без чоловіка і діти наче живі тіні — просили хліба, то я нарізала відро колосків на власному посіву і не ховаючись несла їх. Довідавшись про це, Шляхівська сільрада т. Новоселов — голова сільради, склавши акта, назвав мене спекулянткою і забрав усей мій посів, не залишив мені нічого.

Я ж, не маючи іншого виду праці, уже площу землі, що була під городиною, яка мною через хворобу не оброблена весною, підготувала під засів озимини на 1934 рік, але ж дістати ні за віщо посівма-

До Валківської Контрольної
Комісії Ров.-Семан. Гнєпкізії.

12/13/37
було розсіяно
на дві частини
що було
заява

Громад-ки х. Бровковою
Шляхівської сільради Та-
раски Михайлівни Щер-
бакової

Маючи три га землі з яких два
га було під озиминою, що еквівалентно
середньому тридцятиріччю, підтверджує
життя, який має свідків, коли подр.
будувати.

1937 року жовтня 15 днів.

Крохач Щербава П.

До документа № 134. Заява жительки хут. Бровківка Шляхівської сільради Валківського району П. М. Щербакової до районної КК-РСІ про повернення її хліба, конфіскованого за відро нарізаних колосків.

теріялу, то прошу Контрольну Комісію увійти в дійсність переживаємого весняного часу, не врахувати мені таким злочиним за нарізане відро колосся і повернути мені мій хліб, щоб я могла забрати з приюта своїх діток, заплатити державі хлібоздачу і зробити посів озимини на наступний рік.

Прохаю комісію розібрати як скоріше, бо я в хаті не живу свої[й], а працюю по різних роботах і становище дуже моє трудне. Акт про зрізані на своєму полі колосся у голови мається, а що я ніколи не була спекулянткою, підтвердить ціла низка моїх свідків, коли потр[ібно] буде.

1933 року жовтня 15 дня

Прошач   *Щербак П.**

Резолюція: Буде розслідувано на місці т. Піргоновим, про що повідомить РайКК. 27 жовтня 1933 р.*

ДАХО, ф. Р-3776, оп.1, спр. 75, арк. 116, 117. *Оригінал. Рукопис.*

* Так у документі.

** Підпис відсутній.

№ 135

ІЗ ЗВІТУ ПРО РОБОТУ БОГОДУХІВСЬКОГО РАЙОННОГО ВІДДІЛУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (СТАТИСТИЧНІ ДАНІ ПРО ПАДІННЯ РОСТУ НАСЕЛЕННЯ)

1 квітня 1932 — 1 грудня 1933 р.

І. Население

Количество населения Богодуховского района по данным статистики таково:

	1932 г.	1933 г.
Застрахованных	18 022	18 875
Колхозников	37 101	33 777
Индивидуальников	41 067	25 977
Всего	96 190	78 629

Несмотря на некоторое падение роста населения, медицинская сеть Богодуховского района требует расширения.

Осиливая финансовые трудности, Богодуховская РЗИ принимает меры по улучшению медобслуживания трудящихся.

Постепенно увеличиваем коечную сеть. Имеем всех коек по Богодуховскому району в:

1932 г.	1933 г.
130 коек	170 коек

II. Стационарная помощь

Проведено койка-дней

	1932 г.	1933 г.
Застрахованными	18 000	21 050 чел.
Промзастрахованными	600	3007 «
Колхозниками	13 005	27 060 «
Индивидуальниками	2400	6000 «
Всего	37 605	57 117 «

Количество коек в 1933 году возросло благодаря эпидемии сыпняка. Последняя была в продолжении 6 месяцев, начиная с марта и кончая августом.

III. Амбулаторная помощь

	1932 г.	1933 г.
Принято всего больных		
Застрахованных	31 461	53 305 чел.
Колхозников	32 856	56 399 «
Индивидуальников	7891	35 866 «
Других	46 934	3540 «
Всего	119 142	149 110 «

[г.] Богодухов

Райздравинспектор

Заяц *

ДАХО, ф. П-80, оп. 1, спр. 50, арк. 363. Засвідчена копія **. *Машинопис.*

* Підпис відсутній.

** Документ засвідчено печаткою Богодухівської інспектури охорони здоров'я.

ВІДОМОСТІ
ПРО РУХ ДІТЕЙ ХАРКІВСЬКОГО ІЗОЛЯТОРА ім. КОМУНІСТКИ,
ПОДАНІ ГОЛОВНИМ ЛІКАРЕМ ІЗОЛЯТОРА
В ОХМАДИТ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ *

1 листопада — 26 грудня 1933 р.

За який термін	Рахувалось на 1-е число звітного періоду	Прибуло	Вибуло	З них вибуло					Рахується на 1-е число за звітний термін
				на патронаж	на усиновлення	взято батьками	до лікарні та інше	померло	
1.11— 30.11.1933	178	71	66	—	2	4	1	59	183
1.12— 6.12.1933	183	10	9	—	—	—	—	9	184
16.12— 21.12.1933	146	5	14	—	—	—	—	14	137
21.12— 26.12.1933	137	12	8	—	1	—	—	7	141

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 116—119. Рукопис. Оригінал.

* Таблиця складена на підставі відомостей про рух дітей в ізоляторі ім. Комуністки м. Харкова за 1 листопада — 26 грудня 1933 р.

До Охмандиту Міськздороввідділу
Ізолятор ім. Комуністки, відомості про рух дітей за період з 1/10 по 30 листопада включно, 1933 р.

За який термін	Рахувалось на 1-е число звітного періоду	Прибуло	Вибуло	на патронаж	на усиновлення	взято батьками	до лікарні та інше	померло	Рахується на 1-е число за звітний термін
1.11—30.11.1933	178	71	66	—	2	4	1	59	183

Головний лікар *Буфалова*

До документа № 136. Відомості про кількість прибулих, усиновлених та померлих дітей, направлені головним лікарем Харківського ізолятору ім. Комуністки Охмандиту Харківського міськздороввідділу за листопад 1933 р.

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА
НАЧАЛЬНИКА САХНОВЩИНСЬКОГО РВ ДПУ КОЛЕСНИКОВА
НА ІМ'Я СЕКРЕТАРЯ РПК МИХАЛЕВИЧА
ТА ГОЛОВИ РВК КОВАЛЕНКА
ПРО ВИЯВЛЕНІ ВИПАДКИ ОПУХАННЯ ВІД ГОЛОДУ В РАЙОНІ**

1 квітня 1934 р.

Секретарю РПК тов. Михалевич
Голові РВК Коваленко

Про виявлені моменти опухання

Не дивлячись на ухвалу Уряду про неприпустимість в цьому році будь-де прод. труднощів, внаслідок яких би людність ощущала б голодовку, та згідно листа тов. Постишева про неприпустимість на ґрунті голодовок опухання людності, директор радгоспу ім. Тельмана Масич (член КП(б)У) припускає в радгоспі харчування робітників зовсім нікчемними харчами приварка, зовсім нікчемний борщ та куліш, і хліб з віки, якого видає робітникам всього лише по 400 г. Унаслідок цього в радгоспі виявлено факт опухання одної сім'ї робітника Борисова Петра Сергієвича * (переселенець Орловської губ[ернії]).

Цей факт має місце так:

Цього, 30/ІІІ-34 р., нами під час перевірки на ст. Сахновщина виявлено сім'ю із трьох осіб, яка валялась на вокзалі зовсім безпритомна, виснажена, і жінка цієї сім'ї зовсім пухла.

При перевірці встановлено, що ця сім'я є переселенця Орловської губ[ернії] Борисова Петра Сергієвича, який нами із вокзала забратий до Р/В ДПУ, а при допиті показав, що він, Борисов з своєю дружиною та донькою 12 років, 17 лютого б[увшого] р[оку] прибули до н[ашого] р-ну і влаштувались на роботу з дружиною в радгоспі ім. Тельмана. Там з дружиною працював на різних роботах до 29/ІІІ-б. р. За цей час зарплатні в радгоспі не одержував ні він, ні дружина ні копійки, а на харчування одержували зі столовки радгоспу нікчемний приварок — борщ і куліш та по 400 г хліба з віки. Через це, т. є. недоїдання та нікчемних харчів ослабли, стали до ро-

боти непридатні і сам Борисов захворів. Хворіючи три дні, директор радгоспу Масич заборонив видавати йому не тільки будь-яку допомогу, а навіть харчі. Хворий Борисов примушений був зовсім без харчів лежати три доби і нарешті піднявшись, попрохав в дирекції розрахунку, щоб перейти на роботу до іншого місця, де б за роботу йому платили і харчували.

Директор Масич запропонував бухгалтерії переселенця Борисова з його сім'єю звільнити з роботи і при розрахунках видав на сім'ю із зароблених ними коштів всього лише 40 коп., а решту утримав за харчі, якими їх харчував та 30 крб. за перевозку Борисова з сім'єю без всяких речей 9 кілометрів із ст. Сахновщина до радгоспу.

Сім'я Борисових безпритомна, виснажена, а дружина пухла, цього дня, 30/III, добравшись до станції Сахновщина, будучи на вокзалі стала демонстрацією прямих к[онтрреволюційних] дій директора радгоспу Масича.

Вбачаючи в цьому аж ніяк неприпустимі політично шкідливі живі агітації, породжена директором радгоспу Масичем. Нами сім'я Борисова по договоренності з директором радгоспу ім. XVII Парт. Конференція, направлена до його з тою метою, щоб така там окріпла, а після щоб і залишилась там на роботі.

Крім того по радгоспу ім. Тельмана за директором Масичем виявлено другий факт, подібної поведінки з робітником Гавриш, 16-літній хлопець (батьки його розкуркулені).

Гавриш працював в радгоспі з листопаду м-ця 1933 року і до 29/III зарплатні зовсім не одержував. Працюючи на тяжких роботах, підірвався, получив грижу, захворів, і за вказівками лікаря Гавриш від роботи відставлений, щоб зробити операцію.

29/III Гавриш у директора попрохав розрахунку з ним, після чого директор Масич запропонував бухгалтерії розрахувати Гавриша і за 5 [місяців] утримав всі зароблені ним гроші, видав такому лише 8 крб., Гавриша з роботи вигнав.

Вбачаючи в діях директора Масича аж ніяк недопустимо, а навпаки, політичношкідливі факти поведінки з робітниками, особливо з сім'єю переселенця Борисова, яку призвів до виснаження та опухання, про що безперечно речі бути не може.

Доводимо вам про це до відому.

Нач. рай. отд. ГПУ *Колесников*
Уповноважений *Сопільняк*

Резолюція: Ознакомить т. прокурора. РПК [...]** робітника для перевірки 4/IV.

* Тут і далі так у документі.

** У тексті нерозбірливо.

№ 138

**ТАЄМНА ДИРЕКТИВА ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
ГОЛОВАМ МІСЬКИХ РАД І РАЙВИКОНКОМІВ
ПРО ВИЛУЧЕННЯ З СІЛГРАД І ЗАГСІВ КНИГ РЕЄСТРАЦІЇ СМЕРТІ
ЗА ЛИСТОПАД 1932—1933 рр. ДЛЯ ДАЛЬШОГО ЇХНЬОГО ЗБЕРІГАННЯ
У ТАЄМНІЙ ЧАСТИНІ РАЙВИКОНКОМІВ**

20 квітня 1934 р.

Сов[ершенно] секретно
Областное управление
народно-хозяйственного учета

Регистрация актов гражданского состояния поставлена в сельсоветах и ЗАГСсах безобразно, и это отражается на результатах учета естественного движения населения.

В ряде с/советов, по имеющимся в Облисполкоме данным, регистрация актов гражданского состояния фактически находится в руках классово-враждебных элементов — кулаков, петлюровцев, административно-высланных и т. п.

В результате, имеются случаи, когда умершие зарегистрированы на 3-х карточках, зарегистрированы умершими живые преступные элементы, делаются подчистки и исправления в книгах и даже наблюдаются случаи в некоторых сельсоветах (Яготинский район), когда уворованы книги регистрации смертей, возможно, для контрреволюционных целей.

Даже в лучших сельсоветах по постановке дела записи в книгах ведутся небрежно: часто нет подписи заявителя, подписи должностных лиц (председателя и секретаря), перепутана нумерация, наблюдаются пропуски, валяются книги на столах, окнах, сведения даются всем желающим. Вторые экземпляры актов большинство с/советов несвоевременно присылают в райисполком для РИНХУ. Все это создает благоприятную почву для всяких злоупотреблений и вредных махинаций. Такое положение нетерпимо.

Прямой в[ашей] обязанностью является активное вмешательство в дело постановки регистрации актов гражданского состояния в сельсоветах и учета естественного движения населения по зарегистрированным актам в РИНХУ.

Областной исполнительный комитет требует от вас очистить сельсоветы и ЗАГСы от классово-враждебных и чуждых элементов, установив регулярное наблюдение за делом регистрации актов. Для этого организуйте сплошную проверку по всем сельсоветам района всех лиц, кому фактически поручается ведение записей в книгах ЗАГС, и выясните, как поставлено дело регистрации.

Все книги регистрации смертей за 1933 год и за 1932 год, начиная с ноября месяца, Областной исполнительный комитет требует изъять из сельсоветов и передать для хранения в секретную часть райисполкомов. В дальнейшем вы должны не ослаблять внимания к постановке учета естественного движения населения в РИНХУ, проверяя ежемесячно результаты учета.

О принятых вами мерах ОИК просит сообщить.

Зам. Председателя Харьковского
областного исполнительного комитета *Загер*

Врид начальника ОБЛУНХУ *Гохверг*

Верно: *

Отпечатано 64 экз[емпляра]
расч[ет] рассылки при оригинале.

ДАХО, ф. Р-3683, оп. 2, спр. 2, арк. 52. *Засвідчена копія **.* *Машинопис.*

---

* Підпис відсутній.

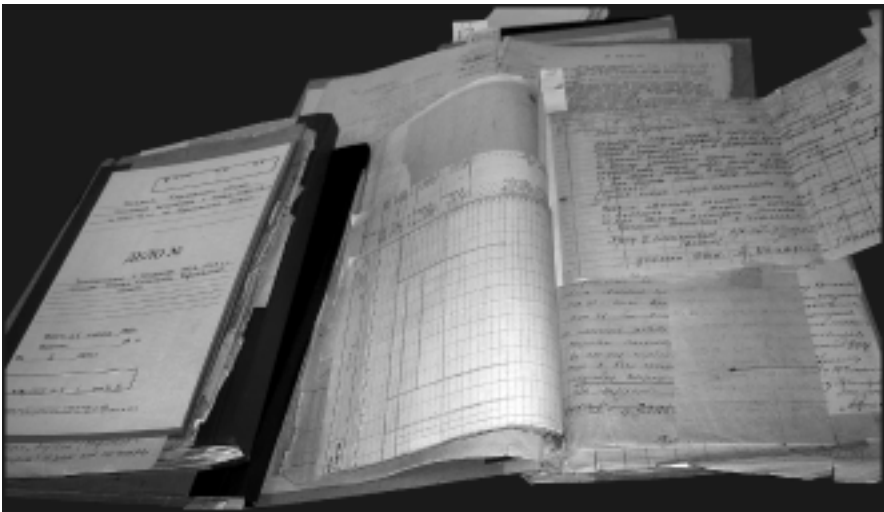
** Засвідчено круглою печаткою Секретаріату президії Харківського облвиконкому.

Частина II

Спогади про Голодомор 1932—1933 років

БАЛАКЛІЙСЬКИЙ РАЙОН

№ 139

**СПИСОК ОСІБ,
ЯКІ ПОМЕРЛИ ВІД ГОЛОДОМОРУ (1932 — 1933 рр.),
СКЛАДЕНИЙ ШЕВЕЛІВСЬКОЮ СІЛЬСЬКОЮ РАДОЮ
БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ**

19 листопада 2002 р.

1. Белєвцов Сергій Павлович, 1927 р. н.
2. Белєвцов Павло Павлович, 1923 р. н.
3. Блудов Марк Логвинович, 1883 р. н.
4. Блудова Євдокія Архипівна, 1883 р. н.
5. Блудова Наталія Марківна, 1909 р. н.
6. Горяїнова Гафія, 1893 р. н.
7. Горяїнов Федір Якимович, 1880 р. н.
8. Горяїнова Ксенія Федорівна, 1920 р. н.
9. Горяїнов Яків, 1873 р. н.
10. Горяїнов Юхим Якович, 1898 р. н.
11. Горяїнова Марина Федорівна, 1911 р. н.
12. Горяїнов Олександр Федорович, 1918 р. н.
13. Горяїнов Іван Федорович, 1928 р. н.
14. Горяїнова Хавронія Федорівна, 1924 р. н.
15. Євсюков Пантелій Рухайлович, 1883 р. н.
16. Малихін Павло, 1868 р. н.
17. Малихін Пантелій Павлович, 1915 р. н.
18. Сирова Домна Миколаївна, 1928 р. н.
19. Сиров Іван Миколайович, 1928 р. н.
20. Сиров Лук'ян Сергійович, 1873 р. н.
21. Сиров Свирид, 1898 р. н.
22. Рязанцева Олександра Іванівна, 1893 р. н.
23. Рязанцев Ілларіон, 1891 р. н.
24. Рязанцева Віра Ілларіонівна, 1930 р. н.
25. Рязанцев Василь Ілларіонович, 1917 р. н.
26. Толстов Мирон, 1890 р. н.
27. Толстова Гафія, 1890 р. н.
28. Толстов Іван Миронович, 1915 р. н.

29. Горяїнов Григорій Федорович * 1918 р. н.

Сільський голова Г. Євсюкова

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 16, арк. 12. Оригінал. Машинопис.

* У списку прізвище, ім'я та по-батькові надруковано зверху замість закресленого. Попередній запис нерозбірливий.

№ 140

СПОГАДИ ПРО ГОЛОДОМОР ЖИТЕЛІВ ВИШНІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ

20 листопада 2002 р.

Спогади Сухотеплого Петра Пилиповича

В селі Мала Вишнева померло з голоду за ці роки майже 40 чоловік:

Сім'я — Калашник Саліверст Якович, дружина та 5 дітей;

Сім'я — Сухотеплий Василь Миколайович, Сухотеpla Софія Василівна;

Сім'я — Кривонос Олександр та Кривонос Уляна Никифорівна;

Сім'я — Калашник Іван Пилипович та 3 дітей;

Сім'я — Калашник Карпо Фанасович * та 3 дітей.

Заболотну Уляну відвезли на цвинтар живою, вона вилізла з ями по трупах (яму не засипали), сходила в с. Крючки, померла по дорозі назад. Всі ці 20 чоловік поховані на цвинтарі в с. Мала Вишнева в одній могилі.

Крім того померли Калашник Петро Кирилович, Дригваль Христина Данилівна. Калашник Векла відвезла своїх 3-х дітей на залізницю і залишила їх там.

Брати Дригваль Іван Дмитрович, Петро Дмитрович, Марко Дмитрович та Калашник Михайло Григорович, щоб прогодувати сім'ї, вкрали корову, після чого їх викрили, потім їх били і гнали до села Вишнева, вкинули до комори, там вони померли.

Спогади Сердюк Мотрі Федорівни про село Вишневу **

В селі Вишнева померли: Бабарика Панкрат Афанасович, Носуля Кіндрат, сім'я — Сушов Василь, дружина та 2 дітей, дружину везли на цвинтар ще живою, але знепритомлену.

Спогади Жувака Василя Германовича про село Жуваківку

Померли: Жувак Володимир Леонтович, дружина, дочка,
Жувак Петро Леонтович, дружина та 5 дітей,
Жувак Ілько Леонтович, дружина та 5 дітей,
Жувак Федосій, дружина та 10-річна дочка,
Жувак Петро, Жувак Михайло Порфірович.

В селі Першотравневому не помер з голоду ніхто. Головою колгоспу працював Лапченко Роман Павлович. Все збіжжя було звезено до колгоспної комори, варили загальні обіди для всіх жителів села.

Сільський голова *В. Т. Більовцова*

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 16, арк. 8. *Оригінал. Машинопис.*

* Так у документі.

** Мається на увазі с. Вишневе.

№ 141

ВІДОМОСТІ ПРО ФАКТИ ГОЛОДУ 1932—1933 рр. НА ТЕРИТОРІЇ БОРЩІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ

Жовтень — грудень 2002 р.*

На території Борщівської сільської ради в 1932—1933 році населення переживало страшну трагедію голоду.

Зі спогадів жителів села, які жили в ті часи і пережили страшну трагедію нашого села, рік був маловрожайним і, крім того, забирали в населення всю продукцію, яка була вирощена не тільки в полі, а і на присадибних ділянках. Забиралось все і у всіх підряд, не обходили і багатодітні сім'ї. Процвітало воровство. Люди, у яких малась в господарстві корова або інша живність, утримували її не в сараях, а в хатах, де мешкала вся сім'я. Все це визвало за собою велику смертність населення. Люди падали на дорозі. Голод гнав людей з домівок, хто ще міг — емігрували у великі міста (там був хліб), а також в Ростовську область.

Даних про кількість померлих в ті роки не збереглося. Спеціального місця поховання не було. Місце поховання було стихійним на сільському кладовищі.

В 1934 [р.] стали давати хліб на трудодні, але жах у населення перед голодом залишився на багато років.

Борщівський сільський голова *М. В. Чехарін*

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 16, арк. 9. Оригінал **. Машинопис.

* Датовано за часом проведення збору спогадів на території Борщівської сільради Балаклійського району.

** Засвідчено круглою печаткою виконкому Борщівської сільради.

№ 142

ВІДОМОСТІ ПРО ГОЛОДОМОР 1933 р. НА ТЕРИТОРІЇ ПЕТРІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ

Жовтень — грудень 2002 р.*

1. Мандрыкина Ефросинья Евдокимовна, 1913 года рождения. Уроженка села Петровское, семья состояла из 8 человек. В 1933 году умер отец, мать работала в колхозных яслях. Все дети работали в колхозе, потому и остались живые. У соседей умирали дети, хоронили дома, в садах и на кладбище.

2. Матвеева Анастасия Леонтьевна, 1910 года рождения. Уроженка села Петровское, в семье было 13 человек. В голод не умер никто, мать умерла в 1934 году. Все работали в колхозе, жили кое-как, кто не работал, тот умирал, хоронили соседей на кладбище.

3. Тютерева Анна Ивановна, 1908 года рождения. Уроженка села Петровское, с 8 лет осталась сиротой. Нанималась у богатых людей — нянчила детей. В 1933 году работала в редакции уборщицей, платили копейки, не хватало на питание, [тратила] то, что заработала раньше, продавала свои последние вещи для того, чтобы выжить. В лесу собирали желуди, ели калачики, лободу.

Другие семьи не могли прокормить детей, оставляли на станциях в городе. У соседей Понамарева умерла невестка с детьми. Пахомов Владимир умер от голода. Хоронили кто дома, кто на кладбище.

Рассказы прохожих:

Все, что заготовили люди на зиму, все забиралось продотрядами, все организовывалось искусственно. В колхозах выгребали все

продукты, хлеб, а люди вынуждены были есть траву и умирать от голода.

*Мандрыкина Е.Е.
Матвеева А. И.
Тютерева А. И.***

ДАХО, ф. Р-6479, оп. 1, спр. 16, арк. 15. *Машинопис. Засвідчена копія ***.*

* Датовано за часом проведення збору спогадів на території Петрівської сільради Балаклійського району.

** Підписи відсутні.

*** Документ засвідчений печаткою Петрівської сільради Балаклійського району.

№ 143

СПОГАДИ Ф. І. СУРКОВОЇ, ЖИТЕЛЬКИ с. ШЕВЕЛІВКА БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ

Кінець 2002 р.*

Суркова Федора Іларіонівна,
1922 р. народження.

Жили на хуторі. Мали свою землю, яку самі обробляли. Під час колективізації забрали все, що можна було брати, хоч в сім'ї було б дітей. Як стали голодувати, старші брати зійшли з дому. Пішли шукати харчів на Донбас. Батько помер, а мати ходила на заробітки в с. Серпухівку, щоб заробити нам з сестрою хліба. Принесла нам хліба і злягла, так як не було сил більше ходити. Рядом з нею лежала і менша сестра. Я ходила в ліс і збирала ранньою весною різні листочки і корінці. Прийду додому, а мама з сестрою лежать пухлі. Ще як мама могла трохи ходити, відвезла нас мама з сестрою в Балаклію в приют, а ми з сестрою пішки прийшли назад, мама нам дуже зраділа, а їсти нічого же не було.

Як маму і сестру похоронили, люди сказали мені йти в с. Шевелівку в приют. Я прийшла. Мене тут накормили, і я там лишилася.

Записала зі слів Суркової Ф. І.
секретар Шевелівської сільради

Кононова Я. С.

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 16, арк. 14. *Оригінал. Рукопис.*

* Датовано за часом проведення збору спогадів на території Балаклійського району.

ВОВЧАНСЬКИЙ РАЙОН

№ 144

СПОГАДИ М. Є. АЛЯБ'ЄВА,
ЖИТЕЛЯ с. СТАРИЦЯ ВОВЧАНСЬКОГО РАЙОНУ

5 листопада 2007 р.

Аляб'єв Михайло Єгорович,
1918 р. н.,
уродженець с. Стариця
Вовчанського району

Свідчення очевидця про Голодомор 1932—1933 років

В 1932 році мені було 14 років. Наша сім'я мала в господарстві коня. А саме розпочалася колективізація і був головою колгоспу Чернецький Іван Афанасович. В колгосп люди, які мали своє господарство, не хотіли йти, бо треба було віддавати і коня. Вот і батько не хотів до колгоспу вступати, а коня все одно забрали.

Я ходив до школи. Дома їсти не було чого, всі продукти забирали активісти: 2—3 чоловіки дорослих людей і в допомогу брали школярів, щоб лазили на чердаки, в піч, на піч і шукали сховані продукти. Були такі випадки: заходили в хату, вариться квасоля, забирали разом з чавунком. Забирали скотину з дворів.

У мене почали вже пухнути ноги з голоду, але мене спасла школа. В школі було організовано харчування. Варили мамалігу і один раз в обід кормили — так і спаслись.

Люди в селі умирали на ходу. Пам'ятаю такий випадок: один дядько ніс у мешку за спиною кувшини з молоком — у когось украв їх, молоко текло по спині у нього. Спотикнувся, упав і помер. Звали його Авер'ян.

Ховали померлих людей від голоду на сільському кладовищі. Тих, хто помер на вулиці, збирали люди, яких призначили від колгоспу, клали мертвих на тачку, по декілька чоловік на одну тачку, і везли на кладовище, без труни, скидали в яму і закопували.

Добре жили в селі і не голодували ті люди, які відбирали продукти — активісти. До них ніхто не ходив і з їхніх господарств не забирали продукти.

А ми їли в ті роки коржики з суміші сухого листя липи, гльоду та полови, ловили котів, горобців та сорок — вживали їх у їжу.

На полі гинули коні, цих дохлих коней різали на куски і роздавали тим, хто працював у колгоспі. Але багато їсти батьки не дозволяли, щоб не отруїтися.

Аляб'єв

Записано Даньшиною Тетяною Сергіївною,
секретарем [Старицької] сільської ради

Даньшина

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 2, спр. 7, арк. 7, 8.

ДВОРІЧАНСЬКИЙ РАЙОН

№ 145

СПОГАДИ О. Д. РОМАНЕНКО,
ЖИТЕЛЬКИ м. КУП'ЯНСЬК КУП'ЯНСЬКОГО РАЙОНУ
ПРО ГОЛОД у с. ОБУХІВКА ДВОРІЧАНСЬКОГО РАЙОНУ

1994 р.*

Мої спогади за тяжкі тридцять роки

Чорним п'ятном в моєму житті залишилися кінець 1932 і 1933 роки. Мені тоді йшов 15 рік. Жила наша сім'я в с. Обухівка Дворічанського району Харківської області і складалась з 8 чоловік: мама, тато, брат Коля та 5 сестер. Були ми всі дружні, любили працю, але жили бідно. Крім корови та десятка курей нічого в господарстві не було. Уже з грудня 1932 року почувалося, що взимку буде тяжко з продуктами харчування. Погано вродили овочі, а хліба на трудодні з колгоспу майже не видавалось. Особливо важкою була перша половина 1933 року. Уже ранньою весною батьки їздили міняти хліб в Росію. Мама і тато обмотавши своє лихеньке взуття мішковиною, упрігшись у невелику тачку, везли останню свою білизну, посуд, щоб проміняти на хліб. Повернулись додому в квітні 1933 року зовсім босі, обірвані, голодні, але привезли кілограмів з 15 зерна та півмішка сухарів. А в цей час уже в селі багато людей повмирили з голоду. Ми — сестри, теж були пухлими. Не було не тільки хліба, але й картоплі, буряків, не було жирів, а за м'ясо і говорити нічого.

Люди їли все, що попадалось: мерзлі бур'яки, які знаходили на плантаціях, просяну шелуху, різні бур'яни (молочай, реву, рогіз, грицики, в тому числі і собачі). А найбільше їли лободу, яку обливали кип'ятком і змішували з мукою з липового листа або качанів кукурудзи без зерна. Супи варили з насіння трави-мишію, яке висівали під скиртами соломи в полі. Їли різні печериці, корінці заячого гороху, дикий часник, зелений терен, кислиці. Все, чого не вистачало в продуктах, заміняли водою. Люди ходили на роботу, обробляли поля і на ходу вмیرали з голоду. Пухли від голоду ноги і руки, шкіра тріскалась і текла вода. Часто від голоду гинув скот (особливо коні). Їх поливали якоюсь рідиною, яка мала запах нафталіну і закопували в ями. Але голодні люди відкопували ці ями і їли конину. Їла таке м'ясо і я. Коли мама варила його, то воно так пінилось, що піна бігла з печі, а ми всі сиділи і ждали, коли воно звариться.

Пам'ятаю, що в село прислали голову колгоспу з робітничого класу. Прізвище його Демченко (ініціалів не пам'ятаю), він добився, щоб у село приїхав Затонський (колгосп називався його ім'ям). Він приїжджав, але нічого не допоміг, майже в кожній сім'ї були вмерлі, а 18 сімей повністю вимерли. Люди були безсилі, копати ями було нікому. Трупі були в сараях, в бур'янах. А коли закопували загинувший скот, в ці ж ями клали й людей, якщо було нікому їх поховати.

У наших сусідів (Христенко) померло 4 чоловіки, залишилась одна молода дівчина, в інших вмерли три чоловіки. У нашій сім'ї не вмер ніхто. Спасіння було — наша корова Зорька. Вона давала багато молока, мама кип'ятила його 2 рази на день і всім давала по кружці. Пили ми його з чуреками з лободи і липової муки, або з жмиху з кукурудзяних качанів. Але все рівно були пухлі, а 2 сестри не могли передвигатись на ногах і лазили на чотирьох, як малі діти.

У червні місяці появились на посівах колосочки. Люди не витримували, зривали колосочки, виминали зернята і кидали до рота. За це дуже карали, судили. Мої сестри Оля і Катя заповнили таким зернятком півлітрову бутилку і залили молоком, але їх забрали з поля і повезли на суд. Коли розпочали судити — вони не могли встати з воза. Тоді віз перекинули — впали на землю, як мішки. Вирок був — примусова праця в колгоспі без оплати. Але наша сім'я все ж вижила. А в селі вмерло 80 % населення. Дуже страшний був цей період, але все рівно ми були дружні, милосердні, надіялись на краще майбутнє, не було терору і грабінництва. Квартиру можна було лишати на цілий день без замка, і ніхто нічого не брав. Все було на совість. Всі працювали від зорі до зорі. Все було спокійно, діти навчались у школах. Для них були організовані безкоштовні

сніданки. Я в той час закінчила 7 класів, а потім поїхала в м. Куп'янськ, де стала навчатись з 1935 року в педшколі, а потім в учительським інституті. І живу в м. Куп'янську уже 60 років...

Ось такі мої спогади про голодомор тридцятих років. На папері всього горя, яке тоді пережили, не виложиш, а в житті і здоров'ї залишилися чорне п'ятно назавжди.

Зараз мені пішов сімдесят сьомий рік.

м. Куп'янськ, вул. Леніна

О. Д. Романенко

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 8, арк. 1, 1зв. *Оригінал. Рукопис.*

* Датовано за часом збирання спогадів на території Куп'янського району.

ІЗЮМСЬКИЙ РАЙОН

№ 146

СПОГАДИ М. А. ВОДОРІЗА,
ЖИТЕЛЯ м. ІЗЮМ ІЗЮМСЬКОГО РАЙОНУ

1994 р.*

Голодомор [19]33 (спогади)

Передумовою цього жорстокого явища було так зване розкуркулювання. Воно торкнулося і нашої сім'ї в с. Бабенково Ізюмського району. Наша сім'я складалася з дев'яти чоловік. Принципи господарювання мого батька були такі: працювати так, щоб був хліб і до хліба. Водоріз Амвросій Григорович був вимогливим до своїх дітей і до виконання різних робіт. Але позиція сільради і райкому була іншою.

У нас було відібрано майно: хату, господарський реманент, худобу. Розпочались наші страждання. Виникла проблема — де жити, що їсти. Батька кинули в тюрму, де він тяжко захворів, ледве-ледве дійшов до цвинтаря і там помер. Брат Антон за три качани кукурудзи отримав три роки ув'язнення. Помер голодною смертю. Я з сестрою (мені було 6 років) жив у знайомій жінки. З нетерпінням ми чекали матір, яка принесе нам кусочок хліба. Вона збирала на станції старе вугілля і обмінювала на хліб. Ми з сестрою радились: «Давай з'їмо спочатку м'якиш, а потім шкурунку».

Усіх, хто залишилися живими з нашої сім'ї, врятував від голодної смерті вдівець. Одна з сестер згодом стала його дружиною. Він до нас добре ставився, дістав конятину і це нас врятувало.

Наступив 1934 р., я ходив до школи голодним. На моє запитання «Що їсти?» мати відповідала «Тільки хліб; голодний будеш — їсти-меш».

У 30-ті роки я не знав, що таке м'ясо, молоко, ковбаса...

У війну всі страждали. З війни я прийшов інвалідом. На харчування отримував копійку. Відстань від магазину до дому була 3 км. За цей час я свій пайок з'їдав. Рятувався я від голоду, перебуваючи на лікуванні в госпіталах Харкова, Одеси.

Ось такими були моє «золоте» дитинство і юність. Нехай ніколи не повторюється ця жахлива історія.

Водоріз Микола Амвросійович.
1926 р. н. 17.12,
ветеран війни і праці.
м. Ізюм, пр. Леніна, 25, кв. 59.

Водоріз

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 11, арк. 5, 5зв. Оригінал. Рукопис.

* Датовано за часом проведення збору спогадів на території Ізюмського району.

№ 147

**СПОГАДИ П. В. КРИВОБАБКА,
ЖИТЕЛЯ с. БУГАЇВКА ІЗЮМСЬКОГО РАЙОНУ**

1994 р. *

Голодовка

Я, Кривобабко Петр Васильевич, 1926 года рождения, уроженец с. Бугаевка Изюмского района. В 1931 году моего отца Кривобабко Василя Прокофьевича, проживавшего в с. Бугаевка Изюмского района, репрессировали и выслали в северный край. А нашу семью раскулачили и выселили из дома на улицу. Мы с матерью ходили по соседям голодные и холодные. Как могли, так и зарабатывали себе на кусок хлеба, чтобы как-то выжить. Этот кусок хлеба мы делили на всех 7 человек. Меняли свои собственные вещи на хлеб и кар-

тошку. Пока не нашлись «добрые» люди и следом за отцом отправили нас в Н. Лялю. Многие мои братья и сестры не выдержали голода и холода — умерли. Я остался жив и получил справку о реабилитации, что нас незаконно выслали на Урал умирать.

с. Бугаевка

Кривобабко Петр Васильевич

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 11, арк. 1, 1зв. *Оригінал. Рукопис.*

* Датовано за часом проведення збору спогадів на території Ізюмського району.

№ 148

СПОГАДИ ПРО ГОЛОД 1932—1933 рр. К. І. ШИЛІНОЇ, ЖИТЕЛЬКИ с. ЧИСТОВОДІВКА ІЗЮМСЬКОГО РАЙОНУ

24 лютого 2008 р.

Шиліна Катерина Іванівна, 1910 р. н.

Свідчення

В 1932—[19]33 роках ми з сім'єю жили в Росії. Було нас у батька і матері семеро дітей. Жили ми бідненько, але не голодували. Землі у нас було мало. Вирощували жито, картоплю. З лісу заготовляли ягоди, гриби. Село називалось Прилепи Болховського району Орловської області.

В 1933 році приїхали до нас люди з України, які вербували нас до Чистоводівки, бо там людей багато померло і нікому було працювати в полі. Так ми сім'єю в січні 1934 року переїхали жити в село Чистоводівка. Везли з собою і зерно, і худобу, і інші продукти. Приїхали і аж моторошно стало. Село було майже пустим. Нас приїхало багато родин. Ми поселились в пустих хатах. Багато людей ходили пухлими. Ми ділились з ними харчами. Ось так і жили.

Шиліна

Свідчення записано:

Фільчакова Наталія Василівна,

завідуюча Чистоводівською сільською бібліотекою *Фільчакова*

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 2, спр. 16, арк. 213. *Оригінал. Рукопис.*

ЛОЗІВСЬКИЙ РАЙОН

№ 149

ЗІ СПОГАДІВ ЖИТЕЛЯ с. ШАТІВКА * ЛОЗІВСЬКОГО РАЙОНУ,
ЗАПИСАНІ ЙОГО ОНУКОЮ Н. МІЛЕНІНОЮ,
СТУДЕНТКОЮ ХАРКІВСЬКОГО ПЕДІНСТИТУТУ

1993 р. **

Згадки мого дідуся про Голодомор

Виповнилося мені 12 років, коли настав голодний 1932—1933 рік. Батьки мої жили в с. Шатівка і працювали на різних роботах у колгоспі «За П'ятирічку». Сім'я наша складалася з чотирьох осіб — двох дорослих і двох дітей. З раннього ранку і до пізнього вечора папаша (так ми звали свого тата) і мама були на роботі, а я з молодшою сестричкою Надійкою, як і більшість селянських дітей, були вдома, ходили до школи, а після заповнювали свій вільний час хто як міг. На мене, як на старшого, покладалися обов'язки по догляданню за сестричкою, приготування їжі, поповнення сімейного бюджету. Двічі на тиждень влітку я за сім кілометрів носив продавати вишні до радгоспу «Кінний завод-124» та на будівництво греблі для майбутнього водосховища на р. Бритаї. Цей мізерний заробіток (20—30 копійок за блюдечко вишень) був значним внеском в наш сімейний бюджет. Бідно ми жили, папаша і мама ледве-ледве зводили кінці з кінцями. Ті сім'ї, в яких була корова, жили краще: було своє молоко, можна було і гроші від його продажу мати. У нас, як у малодітної сім'ї, корову забрали в колгосп, залишивши сім'ю без кормилиці. Правда, щоденно увечері, після доїння корів, я ходив до колгоспної комори і одержував на себе і сестричку по півлітри молока. Та тривало це недовго.

Мізерний врожай, який отримав колгосп того року, дав можливість видати колгоспникам на трудодень таку кількість зерна (не пам'ятаю скільки), що його вистачало лише на 2—3 місяці. Решта урожаю, яка залишалась в колгоспі, під тиском влади була вивезена в державні закроба. Насувався неминучий голод. Своїх продовольчих запасів сім'я не мала. Зі свого городу майже нічого не зібрали — був неврожай. У минулі роки ми, діти, після жнив ходили на поля і збирали поживні залишки, колоски зернових, качани кукурудзи, шляпки соняшника, картоплю, буряки. Але в 1932 р. цього робити

не можна було, бо вийшов якийсь закон, який забороняв це робити. А той, хто робив це, жорстоко карався як людина, яка «підриває економічну могутність радянської держави»! У нашому селі, у сусідніх селах нашої сільської ради було багато випадків арештів і засуджень колгоспників, яких було затримано на полях.

У жовтні—листопаді ми почали голодувати. Папаша і мама, порадившись, вирішили шукати якийсь вихід. Батько завербувався і виїхав на Донбас працювати в шахті, де шахтарям видавали продукти харчування. Ми залишилися самі. У мами були деякі дорогоцінності, золоті сережки та булавка, зароблені нею під час служби у панів до революції. Здавши їх у торгсин, мама виміняла дещо з продуктів харчування (муку, крупу), яких нам вистачило ще на деякий час. Від папаші ніяких надходжень не було. Почався голод. У мами опухли ноги, тіло налилося водою, почало тріскатися. Жахливими ранами, з яких сочилася рідина, покрилися ноги. Мама обмотувала їх різним чистим ганчір'ям. Десь у січні папашин товариш відвідав свою сім'ю і привіз нам деякі продовольчі пожитки. Це нас підтримало, особливо маму, бо на ній трималося все: і діти, і робота вдома і в колгоспі. Настав новий календарний і господарський рік — треба було заробляти трудодні, виробляти мінімум і думати про майбутнє.

Настала весна (ми таки дожили до неї). З полів зійшов сніг. На полях радгоспу «Кінний завод», там, де були посіви сорго і магару, з-під снігу появилися чорні земляні кучі. Це були мишачі сховища зерна, які вони, передчуваючи голод, засипали з осені. Голодні люди з навколишніх сіл, дізнавшись про це, кинулися з мішками і торбами добувати мишачі запаси. Пішов і я. Але об'їзчики на конях, що охороняли поля, були безжалісними, проганяли ледве живих людей, шмагали їх батогами, відбирали зібране. Дісталось батогів і мені. Мама, як дізналася про це, заборонила мені ходити в поле, жаліла. Але голод — не тітка. І я знову вирушав на роздобутки. Але цього разу в супроводі бабусі Барсучки (це її прізвисько). Безстрашна і винахідлива була жінка. Вона хитрістю захищала себе від батогів, зберігала і приносила додому зерно. Прилаштувавшись до неї, промишляв і я. Дома були раді, особливо сестричка Надя, яка весь час чекала, коли мама натовче зерна і спече червоних (від кольору зерна сорго) та смачних бубликів. Рили ми і мерзлу картоплю, але нею, як говорила мама, дехто отруївся.

Майже щодня мама приносила додому страшні звістки: то тут, то там (в колгоспних конюшнях, під заборами) знаходили померлих людей, серед яких були і діти. Про випадки людодства мама не говорила — такого в нас не було.

І ось повернувся до нас кормилець — шахтар папаша. Привіз продовольче підкріплення, завдяки чому ми дожили до появи лободи, кропиви, лопуциків та багатьох інших рослинних яств. Його приїзд був зумовлений ще й турботами про майбутнє — долю колгоспу. Треба було зробити все, щоб не повторився знову голод (хоча в більшості це від нього і не залежало).

Пригріло сонечко, почалися весняні польові роботи. З весною відновилося і життя. Папаша працював у полі. А ми, будучи вдома, чекали від нього їстівних передач. Тим, хто працював у полі, кооператори дещо продавали. Одного разу нам хрещений батько приніс передачу від папаші: щось загорнуте в газету, наче оселедці. Коли розгорнули, побачили, що це обідрані тушки ховрашків. Спочатку з огидою ми на них дивилися. Але коли хрещений батько розповів, які вони смачні, жирненькі, який з них смачний бульон та м'ясо, вирішили спробувати. Спробувавши, переконалися в правдивості його тверджень. Мама приготувала королівський обід, а потім з нетерпінням ми чекали ще такої передачі.

Отак ми виживали і вижили.

Міленіна Н.

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 14, арк. 14—19. Оригінал. Рукопис.

* Прізвище та ім'я по-батькові не вказані.

** Датовано за змістом архівної справи.

ОХТИРСЬКИЙ РАЙОН *

№ 150

СПОГАДИ Т. Я. ГРІДИНОЇ,
ЖИТЕЛЬКИ ЧУГУЇВСЬКОГО РАЙОНУ

11 березня 2008 р.

**Свідчення очевидця про Голодомор 1932—1933 років
у с. Куземино Охтирського району**

Гридина Таисия Яковлевна, 1919 г.р.

Голодомор был в 1932—1933 годах. Я считаю, что этот голодомор был по вине власти. Однажды ночью к нам пришли в дом искать

зерно три мужчины, а мама спрятала себе под подушку маленький мешочек зерна и мне, но наши спрятанные мешочки все равно нашли и забрали. Еще у нас забрали поросенка. Отец наш начал сопротивляться, и его забрали в тюрьму. Там его долго избивали, и там же он и умер. Жить нам стало очень тяжело. Летом мы кушали грибы, какие-то ягоды, траву, а зимой было еще хуже. Мы с мамой ходили в поле собирать свеклу, картошку выколупывали из-под мерзлой земли.

Я была очевидцем, как одна женщина (она жила на окраине деревни) съела своего грудного ребенка. Когда об этом узнала вся деревня, люди привязали эту женщину к повозке и тягали по улицам села, пока та не умерла.

Підпис особи, яка давала свідчення *Гридина*

Ким записано: Попова Ирина Николаївна,
Чугуївський міський терцентр *Попова*

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 2, спр. 35, арк. 9. *Оригінал. Рукопис.*

* У 1932—1933 рр. Охтирський район входив до складу Харківської області.

ПЕРВОМАЙСЬКИЙ РАЙОН

№ 151

СПОГАДИ В. Ф. ЧУБАРОВА,
ЖИТЕЛЯ с. ПАРИЗЬКЕ ПЕРВОМАЙСЬКОГО РАЙОНУ

1994 р. *

Житель с. Парижское
(бывший колхоз
«Путь к коммунизму»)
Чубаров Василий Федорович

Воспоминание о голоде 1932—1933 гг.

Инвалид I группы Великой Отечественной войны, удостоверение № 627684.

О семье. Чубаров Петр Федорович, 1915 г. р., который весь 1933 г. был настоящим «скелетом» и работал. Он работать не мог, а его

заставляли. Кушать практически ничего не было. Погиб в годы Великой Отечественной войны. Бригадир полеводческой бригады Оболенцев П.Ф. заставлял работать даже при помощи палки.

Чубаров Александр Федорович, 1919 г. р., [несмотря на] детский возраст, работал. Употреблял в пищу траву, желуди, любой подножный зеленый корм. Во время войны был политруком, комиссаром, был ранен 4 раза. Сейчас проживает в с. Парижское.

Благодаря тому, что секретарь парторганизации Барыбина Прасковья Тихоновна и она же заместитель председателя колхоза «Путь к коммунизму» работала заведующей детским садом. Она организовала строительство столовой-кухни, чтобы содержать людей и не допускать смертности. Столовая была рассчитана на 100 человек. Все ходили семьями: и маленькие, и большие, слабые, пухлые. Варили супы, баланду, борщ из крапивы, кулеш. Кормили 3 раза в день. Выдавали макуху по 200—300 г. Все это доставала Прасковья Тихоновна. Подкрепляли людей, чтобы люди работали. Смертность в с. Парижском была сравнительно небольшой, умерло от голода 5 человек. В других селах смертность была большей. В с. Парижское и с. Зеленовка тоже умерло по 5—6 человек. Благодаря только заботе эти люди выжили. Чубаров Василий Федорович на себе сам испытал тяжелые 1932—1933 годы.

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 9, арк. 34, 34зв. *Оригінал. Рукопис.*

* Датовано за часом збирання спогадів на території Первомайського району.

№ 152

ЗІ СПОГАДІВ К. І. ЄСИПОВОЇ, ЖИТЕЛЬКИ с. ВЕРХНІЙ БИШКІН ПЕРВОМАЙСЬКОГО РАЙОНУ ПРО ГОЛОД 1932—1933 РР.

1994 р.*

В 1933 году я работала воспитателем по спасению детей голодных и пухлых. Завплощадкой был Щетинин Тихон Максимович, по назначению райздравотделом. Площадка находилась в школьном здании семилетки. Детей умерших родителей мы забирали на площадку. Первое время продукты давал Алексеевский райздравотдел: муку, крупу, печенье, сахар, конфеты. Кормили детей 3 раза. Спали

на полу, на соломе. Тех детей, которые окрепли, мы водили в поле собирать колоски. За собранный сноп давали черпак мамалыги и 100 г хлеба. Для детей сирот был организован патронаж. Но он долго не просуществовал. Не было условий. Детей разобрали родственники. Поварами были Белецкая Василиса Романовна, Плохая Матрена.

Дети, которые были на площадке в патронаже:

Орехова Фекла Ивановна
Малыхина Фекла Павловна
Лукинова Анна Федоровна
Уразова Анна Федоровна
Уразова Татьяна Федоровна
Парфенова Екатерина
Мальцева Елена
Гурикова Мария
Михеев Василий
Заикин Михаил К.
Заикин Иван К.
Ерин Николай
Бирев Федор И.
Маслов А.
Михеева М.
Бирев А.
Бирева П. И.
Брусенцев М. А.
Маслов Я. С.
Михеева М. Ф.
Михеев И. Т.
Костин А. Д.
Плохой П. И.
Чурсинов Д. В.
Чурсинов Н. В.
Чурсинов Ф. В.
Однолюкина П.
Яковлев Е. И.
Яковлев К. И.
Яковлев Е. И.
Лактионов А. Д.
Малыхин М. и другие.

Всего на площадке было 400 детей и взрослых подростков. Все они остались живы.

Есипова Клавдия Ивановна

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 9, арк. 4, 5. Оригінал. Рукопис.

* Датовано за часом збирання спогадів на території Первомайського району.

№ 153

СПОГАДИ І. В. ЄРШОВА, ЖИТЕЛЯ м. ПЕРВОМАЙСЬКИЙ ПЕРВОМАЙСЬКОГО РАЙОНУ ПРО ГОЛОД 1933 року

1994 р. *

В [19]30 году я вступил в колхоз, в этом году закончилась коллективизация, начали работать колхозы. В 1930, 1931, 1932 годах проводилась хлебозаготовка, забирали хлеб, то плановый, то окончательно. В 1933 году начался голод. Кто не поехал в город — все умирали. Умирало много мужчин. В официальных сводках был обман. Практически ничего не сеяли. За кусок хлеба хоронили людей. Был большой неурожай, забирали даже фасоль. В с. Бишкин ** Рабин Иван Архипович занимался индивидуальным хозяйством — умер. Реков Василий Трофимович — умер. В 1934 году, кто остался жив, начали работать в колхозе, работали бесплатно. Уезжало много из села. Я сам работал бригадиром и помощником бухгалтера.

С моих слов записано верно:

Ершов

ДАХО ф. Р-6459, оп. 1, спр. 9, арк. 36. Оригінал. Рукопис.

* Датовано за часом збирання спогадів на території Первомайського району.

** Мається на увазі с. Верхній Бишкин, яке в 30-ті рр. ХХ ст. входило до складу Олексіївського р-ну Харківської обл..

№ 154

СПОГАДИ Ф. В. АНТОНОВОЇ, ЖИТЕЛЬКИ с. ЗАКУТНІВКА ПЕРВОМАЙСЬКОГО РАЙОНУ

1994 р. *

Мы жили на Куркуливке с семьей, имели в хозяйстве пару коней (кони тогда были во многих дворах). Кроме огородов все имели зе-

млю в степи (*количество земли не помнит*). У части населения были свои маслобойки, у некоторых — свои мельницы. Кто работал, тот жил неплохо. Хутор Куркулинка был расположен дугой. Дома построены, а посередине был выгон, на котором стояли мельницы. Самым зажиточным был Литвин (*имя, отчество не помнит*). Он имел маслобойку...

Гурт Александр проживал также на этом хуторе. У него была маслобойка, но считалось, что жил бедно. Имел пятерых детей. Все трудились.

Потом раскулачивали всех — и Литвина, и Гурта, всех, кто своим же трудом жил более или менее безбедно, выслали всех с семьями в Архангельск.

В голодовку люди пухли с голоду, ползли на скотомогильник, где были дохлые кони, ели коней и умирали.

Семья Антоновых выжила благодаря тому, что по соседству жил брат отца, у него была лошадь, лошадь он зарезал и ею кормились две семьи, кроме этого сеяли зерно в степи, толкли его и ели вместе с половой.

Воспоминания записала

Секретарь исполкома [Первомайского района] *Степанюк Н. Л.***

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 9, арк. 6. *Оригінал. Машинопис.*

* Датовано за часом збирання спогадів на території Первомайського району.

** Засвідчено печаткою Первомайського райвиконкому.

№ 155

СПОГАДИ О. Г. ШКУРАТОВОЇ, ЖИТЕЛЬКИ с. МИХАЙЛІВКА ПЕРВОМАЙСЬКОГО РАЙОНУ ПРО ГОЛОД 1933 р.

17 січня 2008 р.

Свідчення

Мої батьки, Ноздрачов Гаврило Авер'янович, народився у с. Михайлівка у 1893 році, у сім'ї Ноздрачова Авер'яна Григоровича, який мав 5 синів та 4 дочки. Батько був наймолодшим у родині. Освіта 2 класи церковної школи. Мати, Ноздрачова Марфа Дмитрівна, на-

О. Г. Шкуратова, с. Михайлівка

О. Г. Шкуратова у притулку м. Харків

родилася в 1900 році у сім'ї Плюхова Мирона Івановича. В родині було 7 дітей. Мати була неписьменна.

У нашій родині було 4 дітей: я найстарша, Нюрі (6 років), Мані (4 роки), Миті (3 роки).

Коли настав голод, батько узяв останній одяг, щоб обміняти на хліб, і поїхав до Харкова, але на хліб помінати не вдалося, виміняв півмішка проса, але вже в Михайлівці його зустріли дільничий інспектор та залишили до ранку у сільській раді, яка знаходилась у хаті Трегубових, на теперішній вулиці Гагаріна, і батько повернувся ні з чим, а вдома голодали діти. У січні 1933 року померли мої сестри Нюра та Маня, як я зараз розумію, від тяжкого шлункового захворювання, бо їли товчену кору дерев, перепрілу солому, перемішану з гнилими перемерзшими буряками. В травні помер Митя, і батьки, щоб якось вижити, поїхали до Харкова, де батько став працювати на заводі, гасив вапно, а мати працювала у їдальні, мене ж батьки залишили в дитячому будинку. Одного разу на заводі, де працював батько, сталася аварія, і батькові дуже пошкодило ноги, мати залишила роботу, і тому батьки повертаються назад, до села. Я ж не

Шкуратова Олександра Татрилівна, яка народилася
Відома 1923 року

В роки Голодомору 1932-1933 мила за адресою:
с. Михайлівка, Первомайського р-ну, Харківської об.
Зараз проживає за адресою: пер. Леніна 1, с. Михайлівка
Первомайського р-ну, Харківської об.
17 січня 2008 р.

Замісала свідчення Татриак Світлана Володимирівна
виступи попросити Михайлівської державна бібліотека
школи, класний керівник # мого

Свідчення

Мій батько Наддирчов Татрико Іванович народив
ся у с. Михайлівка у 1892 році, у сім'ї Наддирчова
Івана Тришківича, який мав 5 синів та 4 дочки.
Батько був наймолодшим у родині. Світа в класи
шкільної школи. Мати Наддирчова Марія
Іванівна народилася в 1910 році у сім'ї Ілосова
Мирона Івановича. В родині було 7 дітей. Мати
була неписьменна.

В нашій родині було 4 дітей: я найстарша,
Нюра (6 років), Маша (4 роки), Митя (2 роки).

Кли настав голод, батько утік до калюш, де вона
щоб обміняти на хліб і поїсти. У 1932 році
хліб пашияти не вдалося, і ввійну та зник
ли всі в Михайлівці.

У 1935 році народилася сестра Марія. Так що
з нашої великої родини залишилася тільки на
двоє.

Підпис собі що свідчила Н. Шкуратова О.Т. Шкуратова
МК 164208 Первомайський район України в
Харківській області виданий 09.04.08 р.

Підпис собі що збрала свідчення Татриак С.В. Татриак

змогла знаходитися в дитячому будинку, втекла і повернулася до села.

У 1933 році головою колгоспу став мій дядько, Ноздрачов Федір Авер'янович. У серпні 1933 року він, дивлячись на страждання народу, віддав наказ: віддати людям зерно, яке не дозріло, за що був покараний: його заарештували, у 1942 році був направлений на фронт, повернувся він тільки у 1947 році, і в цьому ж році він був застрелений.

У 1936 році маму прийняли до колгоспу, де вона працювала до пенсії, померла у 1982 році.

Батько у 1941 році пішов на війну та зник без вісті.

У 1935 році народилася сестра Марія. Так що з нашої великої родини залишилося тільки нас двоє.

Записала свідчення вчитель
Михайлівської загальноосвітньої школи   *С. В. Батрак*
Підпис особи, що свідчила   *О. Шкуратова*

ДАХО, ф. Р-6454, оп. 2, спр. 25, арк. 21, 22. Оригінал. Рукопис.

№ 156

**СПОГАДИ П. Д. ЧУМАКА,
ЖИТЕЛЯ с. РЖАВЧИК
ПЕРВОМАЙСЬКОГО РАЙОНУ
ПРО ГОЛОДОМОР 1932—1933 рр.**

25 січня 2008 р.

Під час голодомору 1932—1933 рр. проживав у селі разом зі своїми батьками і трьома братами. Сім'я потерпала від голоду, їли що прийдеться, але була в господарстві корова, тому сім'я якось вижила. Корову намагалися зберегти до весни, поки зазеленіє трава, тому знімали, навіть, солону — покрівлю з хати, аби прогудувати свою кормилицю. Із нашої сім'ї ніхто не помер.

Спогади очевидця Голодомору 1932-1933 рр.
Чумака Павла Дмитровича, який проживав
у с. Трояки Тернопільської області (нині Тернопільська область)
" Під час Голодомору 1932-1933 рр. проживав у селі
разом зі своїми батьками і троємою братів.
Сім'я потерпала від голоду, їли що прищипеться,
але думи в господарстві короти, тому сім'я ледь
вистимала. Короти намагалися зберити до весни,
поки заземилі шкоти, тому жилими, навіть, саломиску
покріпили з хати, аби продержати своїх корилишків.
Її навіть їм ї від голоду шкоти не пахли.

Але страшна біда не обминула моїх родичів. Від
голоду пахли навіть дітки дядько Чумака Андрій Йосиповича
на дні його синів - Іван та Сашко, яких було шість
та сім років. Триє було, що вони були дуже худі та
везли, їм дуже похилили калачиків. Верто ряс
прироби, а діти намагалися зібрати діти та
калачиків для того, щоб використати і дитини.

Одного разу їм похитили знайти діти та
калачиків, вони були дуже, але це не роланом їм
випити. Спочатку пахли дитини, а через кілька
днів і Іван сини. Не той час держати діти ряс
їонів.

Триє було, що від голоду пахли Микола Дмитро
Стелашевич, що був на останній дні. Тоді він у
1933 році, був дуже літній дитини. Тоді було, що
вдв він дуже худі та виснажені, як коняць.
Тоді між замислилася.

Тоді пахли, задримували в якісь розмірні.
Не сподівалися, де були похитені пахли від голоду
на діти час не зберіла.

Дата запису: 25.01.2009 р.

Спогади очевидця записано виступом української мови
та літературі Товариства української мови
імені Т. Шевченка Львівської області
Діти очевидця: Євдок

До документа № 156. Спогади Чумака П. Д., жителя с. Ржавчик Первомайського району, про Голодомор 1932—1933 рр.

Але страшна біда не обминула моїх родичів. Від голоду помер мій рідний дядько Чумака Андрій Йосипович та двоє його синів — Іван та Сашко, яким було шість та сім років. Пригадую, що вони

були дуже худі та безсилі, їли зелене насіння калачиків. Дядько десь працював, а діти намагалися зібрати більше тих калачиків для того, щоб нагодувати й батька.

Одного разу їм пощастило знайти багато тих калачиків, вони були раді, але це не допомогло їм вижити. Спочатку помер дядько, а через кілька днів і його сини. На той час дядькові було десь сорок років.

Пригадую, що від голоду помер Маковоз Дмитро Степанович, що жив на нашій вулиці. Помер він у 1933 році, було йому п'ятдесят років. Пам'ятаю, що був він дуже худий та виснажений, як кажуть, одна тінь залишилася.

Ховали померлих, загорнувши в якісь ганчірки. Те кладовище, де були поховані померлі від голоду, на даний час не збереглося.

Спогади очевидця записала вчитель
Ржавчицької загальноосвітньої школи
I—III ступенів

В. І. Михайлова

Підпис очевидця

Чумак

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 2, спр. 25, арк. 111, 112. Оригінал. Рукопис.

САХНОВЩИНСЬКИЙ РАЙОН

№ 157

ЗІ СПОГАДІВ П. П. ГАНИЧ,
ЖИТЕЛЬКИ с. КРАСНОПАВЛІВКА ЛОЗІВСЬКОГО РАЙОНУ
ПРО ГОЛОДОМОР 1932—1933 рр. У САХНОВЩИНСЬКОМУ РАЙОНІ,
НАПРАВЛЕНИХ ДО РЕДАКЦІЇ «ГОЛОС ЛОЗІВЩИНИ»

25 січня 1993 р.

...Я бы хотела поделиться и рассказать вам, что я помню. Только я живу в Лозовском районе ровно 40 лет, а [19]33 год я переживала в Сахновщинском районе.

Я помню все хорошо, хотя и переживала его в раннем детстве. Мне в то время было 6 лет, седьмой. Отец был первовступившим членом колхоза. Коров со двора членов колхоза заставили свести

в колхозный двор, так что коров сдали раньше голодомора. Нас было 5 детей и одна замужняя сестра на стороне. Двое старших детей, брата и сестру, родители отправили на Донбасс для «спасения душ», чтобы хоть они остались в живых. А нас осталось трое: двое школьников и я. Отцу после работы давали паек печеного хлеба из сои — 400 г ему и по 200 г нам каждому. Однажды отец простудился и заболел, не вышел на работу, так не дали хлеба не только нам, а и больному рабочему. Купить на стороне ничего нельзя было. Если человек купит где-нибудь полбуханки хлеба или горсть зерна, отбирали его и допрашивали где взял, даже отправляли в ГПУ.

Ходили по хатам, из двора во двор, опрашивали детей, есть ли у отца закопанное в земле зерно, да еще и перечисляли по культурам: рожь, ячмень, просо и т.д. Где ему было взяться? А я не понимала, что оно, какое оно, мне бы хлеб готовый лежал на столе. А его не было в то время. Комиссия была в составе трех человек: председатель совета села, учитель по фамилии Корж, а третий был уполномоченный райцентра, фамилию не помню, детская память хорошая была, да разве такое забудешь. Солому перелопачивали, веяли мякину, чтоб это все вывезти в госпоставку, а о людях не думали, чем их кормить. Выезд был запрещен за пределы Украины. И вот до Рождества Христова доели все из погреба: картофель, свеклу, дальше есть было нечего. Решили выехать в Воронежскую область, Абрамовский район, к дяде, родной брат отца там жил. Так мы из Сахновщины не смогли выехать, нас бы не выпустили. Один папин знакомый дядечка вывез нас лошаадьми в Беляевку, это другой район. И оттуда уехали в Харьков. В Харькове нас «мариновали», не давали билетов дальше. Те продукты, что мама кое-как собрала в дорогу, мы поели на вокзале г. Харькова. Но потом, не помню на какие сутки, нам дали билеты. Мама ходила к начальнику станции. Когда мы приехали в Россию, там русские возами продавали хлеб, т. е. зерно и покупали водку и пили. Вот так жил «старший брат», а младший — Украина умирала с голода, а нам и там не было добра, кто нам что приготовил? Меняли за кусок хлеба, миску борща: подушки, скатерти, редюшки *, дошло даже до маминых полотняных сорочек. Лузга из проса. Весной ждали лебеду, щавель лесной — конский, обкатывали его лузгой из проса. Вот такое печенье пекла нам мать. Зато сейчас все больное: и желудок, и печень, и желчный пузырь. Вслед за нами приехала и семья Яценко. Данил Никитович с беременной женой Мотроной Пантелеевной, это моя старшая сестра с мужем. Так им приказали убраться из России за 24 часа. И так

они уехали опять на Украину. Нас не тронули, ибо отец был уже немолод, а мы малы, старших пятеро умерло маленькими. А люди в то время, наши соседи, которые остались на месте, умирали семьями. Их хоронить было некому. Люди, кто был еще жив, были слабые, пухлые. Так мертвых сбрасывали в погреб, старые колодцы без погребения. А весной, говорили, была такая вонь от трупов, что те, кто имел хоть немного сил, присыпали их землей. Когда земля опустела и некому стало трудиться на ней, сюда завербовали семьи из Западной Украины и России: со Смоленщины и Орловщины. Рассказывала сестра, приехала одна семья из Смоленской области и им дали товарный вагон для скота. Они привезли стадо овец, корову, годовалую телку, телка. Детей у них было 5 или 6 душ. Так эта хозяйка семейства не смогла трудиться в колхозе, ей надо было обрабатывать свое личное хозяйство и своих детей. А в колхозе трудился только один отец семейства, и то был неполноценный — глухонемой. А стада их: рогатый скот, овцы, выпасались на колхозной земле. Были уже дети постарше, могли бы быть дома, а мать бы трудилась. Вот такая была привилегия для переселенцев. Своим не давали жизни, уничтожали голодом.

Вот что я помню в своем возрасте, кое-что мама, сестра рассказывали. Сейчас добавить некому, их уже нет в живых, умерли по возрасту, а я одиннадцатая в семье. А братьев двое было, выросли взрослыми из 6 ребят, погибли на фронте в Великую Отечественную войну. Фамилия моего папы Перетятко Пантелей Гаврилович.

Так что я цену хлеба знаю, сейчас не дай Бог упадет с моих рук крохотка хлеба, так я ее тотчас подберу. Пусть Господь Бог даст нашему правительству терпения и настойчивости добыть... урожай 1993 года и чтобы наши дети и внуки не узнали такого, как люди пережили в 1932—1933 гг.

Извините, я пишу по-русски, я украинского литературного языка не знаю хорошо, ибо я училась там не в русской школе в начальных классах **. Затем мы переехали на Родину свою Украину в 1937 году.

25.02.1993 р.

Ганич

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 14, арк. 5, 8. *Оригінал. Рукопис.*

* Так у документі.

** Так само.

м. ХАРКІВ

№ 158

СПОГАДИ Р.Г. САХНА,
ЖИТЕЛЯ м. ДЕРГАЧІ ДЕРГАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ
ПРО ГОЛОД 1932—1933 рр. У м. ХАРКІВ

Листопад 2007 р.*

**Свідчення очевидця
про Голодомор 1932—1933 років**

Сахно Ростислав Георгійович

У ті часи мені було 7 років. Жили ми у Харкові. Добре запам'ятав велику кількість мертвих на вулицях. Я боявся і плакав. Багато було людей з сіл, просили на вулицях милостиню.

Найбільше померлих було взимку. Холод і голод робили свою справу. У місті була бригада, що прибирала з вулиць трупи.

Я пам'ятаю, що ми з мамою ходили по хліб у магазин на вул. Губернаторській, видавали по 200 г на особу.

Моя бабуся Чуксеєва Тамара Олександрівна, померла від голоду 18 квітня 1933 р. Похована на цвинтарі по вул. Пушкінській, зараз там парк. Добре пам'ятаю, що ходив у магазин, де поліці ломилися від харчів. Це були магазини «Торгсин» (торговля с іноземцями). Один з них був у приміщенні магазину «Люкс». Там можна було за золото, сrebro та діаманти одержати харчі.

Величезна кількість золота пройшла через ці магазини. Кругом страшний голод, а в цих магазинах було повно іноземних харчів. Так що, це не навмисно.

Сахно

Ким записано: Ярова Олена,
[учениця] 11 класу *Ярова*

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 2, спр. 9, арк. 11. *Оригінал. Рукопис.*

* Дату вказано не повністю.

ЧУГУЇВСЬКИЙ РАЙОН

№ 159

СПОГАДИ Г. І. ГОЛОВЧЕНКО,
ЖИТЕЛЬКИ ЧУГУЇВСЬКОГО РАЙОНУ
ПРО ГОЛОД 1932—1933 рр. У м. ЧУГУЄВ

26 березня 2006 р.

**Свідчення очевидця
про Голодомор 1932—1933 років**

Головченко Анна Илларионовна,
1922 г. р.

Голод был 1932—1933 гг. Наша семья жила в селе Большая Бабка. Когда настал голод, мы переехали в Чугуев на квартиру к тетке. Отец устроился на Баварию. Он приносил продукты. Мы не голодали, но и не надеялись*.

У тети, которая жила в другой половине, было намного тяжелее. Она работала в библиотеке. У нее было трое детей: два мальчика (пять и шесть лет) и девочка (2 месяца). Они всегда плакали от голода.

Мальчикам мама разделит кусочек хлеба, а грудной девочке заворачивала размоченый хлеб в марлю. Однажды утром мы с мамой пошли к тете в ее половину, потому что эта девочка не плакала. Она лежала в своей люльке очень худая и облеплена мухами. Мама к ней подошла, а она уже умерла.

Підпис особи, яка давала свідчення *Головченко*

Ким записано: Попова Ірина Миколаївна
Чугуївський міський терцентр *Попова*

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 2, спр. 35, арк. 7. Оригінал. Рукопис.

* Очевидно, малось на увазі «ненаедались».

ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ РАЙОН

№ 160

ЗІ СПОГАДІВ М. П. ЮРЧЕНКО (КАЛАШНИК),
ЖИТЕЛЬКИ с. НОВИЙ ЛИМАН ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО РАЙОНУ
ПРО ГОЛОД 1933 р.

Червень 1994 р.

Голод 1933 року

Багато жителів села Новий Лиман Шевченківського району Харківської області не могли перенести голод 1933 року. Старожил цього села Юрченко (дівооче прізвище Калашнік) Марія Петрівна пригадала, що від голоду померли повністю або частково сім'ї Кирияка Романа, Коля Якова, Мамона Степана, Штиха Федора, Штиха Семена, Василенко Павла, Сироватського Григорія.

У самої Марії Петрівни теж померла майже вся сім'я, в якій нараховувалось 13 чоловік.

Коли почалась колективізація, колгоспні активісти забрали у Калашників 2-х корів і все зерно. Це і спричинило голод. Спочатку з ним боролись за рахунок одежі, деяких пожитків, які носили в Росію міняти на продукти. Але незабаром міняти стало нічого, почався справжній голод. Старші діти розійшлися хто куди, чотирьох менших віддали до дитбудинку, але там було голодно, двоє хлопчиків, Михайло і Олексій, померли. 52-річний батько Петро Єлисейович від голоду зовсім висох, а мати Фекла Кузьмівна навпаки страшенно розпухла, тіло в багатьох місцях потріскалось, із ран весь час текла вода.

Марія Петрівна, як могла, намагалась підтримати сили батьків, товкла в ступі насіння буряків, калачики, кукурудзяні качани і пекла з цієї суміші коржі, але це не допомогло. Навесні 1933 [р.] помер батько, а коли вже достигало жито померла мати.

Так лютував у нашому краї голод.

Записала зав. архівом *Н. М. Древаленко*

ДАХО, ф. Р-6459, оп. 1, спр. 6, арк. 3, 4. *Оригінал. Рукопис.*

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ, УМІЩЕНИХ В ЗБІРНИК

№ 1. Лист селян з артілей Удянської сільради Золочівського району до Г. І. Петровського про реквізицію хліба й голодування сімей. *2 січня 1932 р.*

№ 2. З доповіді секретаря Зміївського районного партійного комітету КП(б)У Козирева на позачерговому засіданні бюро РПК «Про перебіг хлібозаготівель в районі». *13 січня 1932 р.*

№ 3. Об'ява про роботу млина № 1 у м. Валки. *Січень 1932 р.*

№ 4. Телефонограма Валківського райвиконкому до всіх сільрад району про заборону здавати посівний матеріал в рахунок хлібозаготівлі. *23 січня 1932 р.*

№ 5. Телефонограма Валківського райвиконкому до сільрад та уповноважених заготконтори про доведення твердих подвірних завдань куркульським господарствам з переліком обов'язкових заготівель. *5 лютого 1932 р.*

№ 6. Стаття з газети «Комунар»: «Розтрощити опортуністичні настрої! Виконати хлібплян в лютому». *7 лютого 1932 р.*

№ 7. Повідомлення Валківського райвиконкому голові Кобзарівської сільради про затвердження постанови щодо накладення штрафу на злісних незадавачів хліба. *12 лютого 1932 р.*

№ 8. Лист Харківського обласного управління землевпорядкування та земельних фондів голові Валківської РКК-РСІ про незадовільну підготовку району до весняної сівби. *22 лютого 1932 р.*

№ 9. Заява одноосібника А. З. Литвиненка з с. Лозова на Харківщині до Г. І. Петровського про допомогу хлібом для голодуючої сім'ї внаслідок реквізиції врожаю сільрадою. *29 лютого 1932 р.*

№ 10. Опис майна жителя с. Вербівка Балаклійського району Д. М. Ковальченка, проведений сільрадою в рахунок штрафу за невиконання хлібозаготівлі. *Лютий 1932 р.*

№ 11. Протокол засідання правління комбінату ім. Леніна Кобзарівської сільради Валківського району з рішенням про виключення з колгоспу селянина Л. Г. Мізіна. *11 березня 1932 р.*

№ 12. Постанова Харківського обкому КП(б)У про організацію дитячих ясел і садків і, в разі необхідності, харчування для школярів і жінок, які мають грудних дітей, в районах області, де мається гостра нестача продовольчих ресурсів. *22 березня 1932 р.*

№ 13. Телефонограма Валківських райкому КП(б)У та райвиконкому уповноваженим РПК, секретарям партосередків та головам сільрад про зняття обмежень у помелі зерна на млинах. *22 березня 1932 р.*

№ 14. Телефонограма Валківських райкому КП(б)У та райвиконкому усім партосередкам та головам сільрад про порядок молоття зерновідходів в артілях району. *24 березня 1932 р.*

№ 15. Телеграма Харківського обкому КП(б)У до всіх секретарів РПК та голів сільрад області про зняття загороджувальних загонів, направлена Валківським райвиконкомом усім секретарям партосередків і головам сільрад району. *28 березня 1932 р.*

№ 16. Заява М. Д. Куценка до Черемушлянської сільради Валківського району з проханням повернути конфісковане майно (хату). *Березень 1932 р.*

№ 17. Заява члена артілі «Червона нива» В. К. Кіріченка до Черемушлянської сільради Валківського району з проханням повернути конфіскований мішок муки. *16 квітня 1932 р.*

№ 18. Заява селянина Т. І. Семенова Черемушлянській сільradі Валківського району про дозвіл господарювати на конфіскованій власній садибі. *29 квітня 1932 р.*

№ 19. Телеграма ЦК КП(б)У до Харківського обкому партії про надання продовольчої допомоги окремим районам області. *21 травня 1932 р.*

№ 20. Заява селянина М. П. Вольвача до Черемушлянської сільради Валківського району з проханням повернути трохи хліба, який був конфіскований в рахунок другої норми хлібопоставок. *14 червня 1932 р.*

№ 21. З постанови Політбюро ЦК КП(б)У про додаткову продовольчу допомогу районам, які перебувають у найбільш важкому становищі. *21 червня 1932 р.*

№ 22. Заява М. М. Явдошенка до Черемушлянської сільради Валківського району з проханням повернути хату, яку продано за несплату грошового податку. *23 червня 1932 р.*

№ 23. Повідомлення Харківського облвиконкому Балаклійським райпарткому та райвиконкому про виділення Балаклійському району продовольчої позики. *26 червня 1932 р.*

№ 24. Заява жительки с. Новий Мерчик Валківського району Л. Я. Шеремет до прокурора Нововодолазької дільниці з проханням розглянути справу про повернення її родині хати. *28 червня 1932 р.*

№ 25. З доповідної записки Харківського обкому партії ЦК КП(б)У про надзвичайно напружене продовольче становище в окремих районах області. *Червень 1932 р.*

№ 26. З доповідної записки ДПУ УСРР Центральному Комітету КП(б)У про масовий вихід селян з колгоспів в Україні. *13 липня 1932 р.*

№ 27. Заява В. С. Кісіля до Черемушлянської сільради Валківського району з проханням про повернення проданого за невиконання плану хлібоздачі майна. *23 липня 1932 р.*

№ 28. Лист обласного оргбюро Робос Валківським райпрокуратурі та районній КК-РСІ з проханням розслідувати справу щодо постачання борошном вчителів с. Огульці. *Не пізніше 28 липня 1932 р.*

№ 29. Лист Валківського райвиконкому до всіх голів сільрад району про заборону помолу ярої та озимої пшениці. *Не пізніше 2 серпня 1932 р.*

№ 30. Заява жителя Лозівської сільради Олексіївського району Ф. А. Великородного до голови ВУЦВК Г. І. Петровського зі скаргою на те, що у нього незаконно забрано майно. *6 серпня 1932 р.*

№ 31. Заява жителя с. Верхній Бишкін Олексіївського району К. О. Кур'янова до прокурора Лозівського району зі скаргою на те, що його родину вигнали з хати і відібрали все майно за невиконання хлібопоставок. *12 серпня 1932 р.*

№ 32. Звернення заступника голови обласного комітету Робос до обласного парткому КП(б)У про проведені перевірки використання додаткових централізованих фондів борошна, риби та консервів. *Не пізніше 23 серпня 1932 р.*

№ 33. Витяг із заяв колгоспників про вихід з колгоспів, які надійшли до приймальної голови ВУЦВК Г. І. Петровського. *25 серпня 1932 р.*

№ 34. Рішення бюро обласного комітету КП(б)У про посилення боротьби з продажем зерна, муки й великої кількості хліба (більше пуда) колгоспникам й одноосібникам. *17 вересня 1932 р.*

№ 35. З постанови президії Валківського райвиконкому про форсування м'ясозаготівель та незадовільне постачання вчителів району. *17 жовтня 1932 р.*

№ 36. Зі спільного протоколу засідання президії Волохово-Ярської сільради Балаклійського району і комісії сприяння хлібозаготівлі про притягнення до судової відповідальності та накладання штрафів на осіб, які не виконали хлібопоставки. *2 листопада 1932 р.*

№ 37. Постанова бюро Держинського райпарткому м. Харків про незадовільний стан харчування студентів. *3 листопада 1932 р.*

№ 38. З протоколу засідання бюро Харківського обкому КП(б)У про вжиття необхідних заходів щодо ліквідації зриву хлібозаготівель у Сахновщинському та Балаклійському районах Харківської області. *7 листопада 1932 р.*

№ 39. Із зведення санітарного лікаря Валківського району В. Жуковського про загрозливий санітарно-епідемічний стан району. *11 листопада 1932 р.*

№ 40. Постанова бюро Харківського обкому КП(б)У про припинення завозу товарів на село та про порядок подальшого постачання промисловими товарами районів і сіл, які виконують план хлібозаготівель. *14 листопада 1932 р.*

№ 41. Постанова бюро Валківського райкому КП(б)У про злочинне ставлення правління колгоспу «Червоний орач» до виконання плану хлібозаготівель. *15 листопада 1932 р.*

№ 42. Повідомлення Валківського райвиконкому Черемушлянській сільраді про затвердження райвиконкомом опису майна і накладання штрафів на селян, які не виконали хлібопоставки. *16 листопада 1932 р.*

№ 43. З постанови бюро Богодухівського районного комітету КП(б)У «Про додаткові репресії для сіл та колгоспів, що взяті на «чорну дошку» за злісне невиконання планів хлібозаготівлі». *30 листопада 1932 р.*

№ 44. Розпорядження Валківського райвиконкому всім сільрадам про застосування репресій у вигляді виселення сімей за межі району, області. *30 листопада 1932 р.*

№ 45. Розпорядження Валківського райвиконкому про необхідність застосування репресивних заходів до злісних нездавачів хлібопоставок та інших податків. *Листопад 1932 р.*

№ 46. Акт, який складено комісією сприяння хлібозаготівлі Черемушлянської сільради Валківського району щодо нездачі хліба К. Г. Кобцем. *2 грудня 1932 р.*

№ 47. З розпорядження Валківських райвиконкому і райпостачу голові Черемушлянської сільради та уповноваженому райвиконкому про посилення репресій проти куркульських господарств. *3 грудня 1932 р.*

№ 48. Із зведення про кількість колгоспів і одноосібних господарств, обкладених натуральними штрафами за невиконання планів хлібозаготівель станом на 5 грудня 1932 року. *6 грудня 1932 р.*

№ 49. Постанова РНК УСРР і ЦК КП(б)У «Про занесення на «чорну дошку» сіл, які злісно саботують хлібозаготівлі». *6 грудня 1932 р.*

№ 50. Постанова президії Валківського райвиконкому про скасування рішень сільрад щодо виселення одноосібників за межі району. *7 грудня 1932 р.*

№ 51. Постанова Харківського обкому КП(б)У про посилення боротьби зі спекуляцією хлібом. *8 грудня 1932 р.*

№ 52. З постанови секретаріату Харківського обкому КП(б)У «Про окремі порушення лінії партії при проведенні хлібозаготівель». *9 грудня 1932 р.*

№ 53. Повідомлення Валківського райвиконкому Черемушлянській сільраді про організацію, крім проведення репресивних заходів щодо злісних нездатчиків хліба, застосування заохочувальних заходів до виконавців плану хлібозаготівель. *10 грудня 1932 р.*

№ 54. З повідомлення Валківського райвиконкому Черемушлянській сільраді про збільшення норм м'ясозаготівель. *11 грудня 1932 р.*

№ 55. Розпорядження Валківського райвиконкому головам сільрад та уповноваженим про припинення розбазарювання майна, конфіскованого у селян. *12 грудня 1932 р.*

№ 56. Постанова президії Валківського райвиконкому «Про перебіг хлібозаготівель». *13 грудня 1932 р.*

№ 57. Постанова президії Валківського райвиконкому «Про стан м'ясозаготівель». *13 грудня 1932 р.*

№ 58. Розпорядження Валківського райвиконкому всім сільрадам з приводу несвоєчасного звітування «Про репресивні заходи до злісних нездавачів хліба». *14 грудня 1932 р.*

№ 59. Акт опису майна селянина С. П. Явдошенка, складений Черемушлянською сільрадою Валківського району за невиконання хлібозаготівель. *14 грудня 1932 р.*

№ 60. Протокол спільного засідання президії Вербівської сільради Балаклійського району разом з уповноваженим райвиконкому про вживання заходів до осіб, які не виконали хлібопоставок. *16 грудня 1932 р.*

№ 61. Постанова президії Валківського райвиконкому «Про перебіг хлібозаготівель в одноосібному секторі». *20 грудня 1932 р.*

№ 62. З обвинувального висновку по карній справі на гр. С. П. Золотухіна, жителя с. Олексіївка Олексіївського району. *20 грудня 1932 р.*

№ 63. З протоколу засідання президії Морозівської сільради Балаклійського району з рішенням звернутись до райвиконкому про вживання репресивних заходів до невиконавців хлібопоставок. *20 грудня 1932 р.*

№ 64. План «Штурмова декада» з вилучення хліба в одноосібників у Валківському районі. *Не пізніше 20 грудня 1932 р.*

№ 65. Постанова Валківського районного зльоту колгоспників та трудящих-одноосібників «Про стан хлібозаготівель в районі». *24 грудня 1932 р.*

№ 66. З протоколу III об'єднаного поширеного пленуму Ізюмського райпарткому та районного КК про причини невиконання плану хлібозаготівлі та про застосування репресивних заходів до злісних нездатчиків хліба. *25 грудня 1932 р.*

№ 67. Обов'язкова постанова Валківського райвиконкому «Про облік та охорону колгоспних зерносховищ-комор». *28 грудня 1932 р.*

№ 68. Постанова Політбюро ЦК КП(б)У про посилення репресій до одноосібників — злісних нездавачів хліба. *29 грудня 1932 р.*

№ 69. З протоколу засідання президії Кобзарівської сільради Валківського району про запровадження репресій до куркульських господарств. *29 грудня 1932 р.*

№ 70. З доповідної записки заступника голови Раднаркому УСРР К. В. Сухомлина ЦК КП(б)У про стан хлібозаготівель у Харківській області. *29 грудня 1932 р.*

№ 71. Протокол засідання бюро Зміївського РПК щодо незадовільного виконання телеграми Харківського обкому КП(б)У про хлібозаготівлю. *2 січня 1933 р.*

№ 72. Список жителів Черемушнянської сільської ради Валківського району, в яких було знайдено прихований хліб. *2 січня 1933 р.*

№ 73. Відомості про продовольство, знайдене під час обшуків в с. Черемушне Валківського району. *2 січня 1933 р.*

№ 74. Постанова Петрівського райкому КП(б)У Харківської області про посилення репресій проти одноосібників, які ухиляються від здавання хліба. *5 січня 1933 р.*

№ 75. З доповідної записки Харківського обкому партії Центральному комітету КП(б)У про хід виконання річного плану хлібозаготівель, незадовільний стан здачі хліба одноосібниками, необхідність застосування репресивних заходів щодо осіб, які саботують хлібоздачу. *9 січня 1933 р.*

№ 76. З листа колгоспників с. Баранове до Валківської РКК-РСІ про зловживання місцевих керівників. *11 січня 1933 р.*

№ 77. Характеристика Великолихівської сільради Валківського району на «підкуркульника» з хут. Золочівський М. М. Золочевського. *12 січня 1933 р.*

№ 78. З постанови колегії ДПУ УСРР про направлення до концтабору колишніх членів Харківської обласної парторганізації за саботаж хлібозаготівель «як куркульських агентів». *12 січня 1933 р.*

№ 79. Лист секретаря Харківського міськкому партії Центральному комітету КП(б)У про необхідність надання продовольчої допомоги щодо поліпшення харчування студентів міста. *13 січня 1933 р.*

№ 80. Заява селянина Г. І. Мізяка, жителя с. Баранове Валківського району, до ЦК ВКП(б) про те, що його родину вигнали з хати і відібрали все майно. *16 січня 1933 р.*

№ 81. З протоколу засідання президії Валківського райвиконкому про застосування репресій до злісних нездавців хліба. *18 січня 1933 р.*

№ 82. Постанова засідання виїзної президії Гусарівської сільради Балаклійського району про притягнення до судової відповідальності і накладання штрафів на осіб, які не виконали норму хлібопостачання. *22 січня 1933 р.*

№ 83. Акт про проведення обшуку і конфіскацію продуктів харчування у жителя с. Заміське З. Я. Жили, складений членами бригади по хлібозаготівлях Заміської сільради Валківського району. *1 лютого 1933 р.*

№ 84. З протоколу засідання Залиманської сільради Балаклійського району про оштрафування селянина Ю. Т. Бережного за невиконання плану хлібзаготівлі. *4 лютого 1933 р.*

№ 85. Заява колгоспниці Г. І. Луценкової з колгоспу «Червоний партизан» Липецького району зі скаргою на виключення її з колгоспу і невидачу хлібного авансу на трудовні. *12 лютого 1933 р.*

№ 86. Характеристика, що складена Великолиманською сільською радою Балаклійського району на середняка П. Д. Бережного. *21 лютого 1933 р.*

№ 87. Опис майна І. І. Косенко, який було складено Залиманською сільрадою Балаклійського району за невиконання хлібоздачі. *Лютий 1933 р.*

№ 88. Пошто-телеграма Павла Постишева секретарям РПК, головам РВК, уповноваженим обкому, начальникам політвідділів МТС і радгоспів про видачу насінневої позики радгоспам та колгоспам; застосування самого суворого покарання «вплоть до исключения из партии, предания суду» керівних робітників у районах області за невиконання підготовки до весняної сівби, а також репресій до агітаторів проти насінневих заготівель. *5 березня 1933 р.*

№ 89. Обговорення телеграми Павла Постишева про провал засипки насінневого хліба на засіданні Зміївського райкому КП(б)У. *6 березня 1933 р.*

№ 90. З постанови президії Харківського облвиконкому «Про перебіг виконання експортних завдань у I кв[арталі] [1933 р.] та заходи щодо забезпечення його виконання». *7 березня 1933 р.*

№ 91. Постанова Чугуївського райкому КП(б)У Харківської області щодо листа Павла Постишева про підготовку до весняної сівби. *19 березня 1933 р.*

№ 92. Постанова Зміївського райкому КП(б)У про надання продовольчої допомоги голодуючим колгоспникам та одноосібникам. *21 березня 1933 р.*

№ 93. Копія листа жителя с. Олександрівка Валківського району Харківської області П. О. Суржаненка (псевдонім «Іван») до всеукраїнської

газети «Колгоспне село» про безнадійне становище щодо постачання продуктами харчування вчителів Валківського району. *Не пізніше 21 березня 1933 р.*

№ 94. З обвинувального висновку по карній справі на громадянина Г. М. Зінов'єва. *25 березня 1933 р.*

№ 95. З протоколу Дзержинського РПК м. Харків про незадовільне постачання району міста хлібом. *26 березня 1933 р.*

№ 96. З відомостей Центрального комітету КП(б)У про виділення продовольчої допомоги областям УСРР та АМСРР. *Не раніше 27 березня 1933 р.*

№ 97. Повідомлення уповноваженого Валківського райвиконкому Валківській КК-РСІ про наслідки перевірки скарги жителя Сніжківської сільради І. К. Кіяна. *Березень 1933 р.*

№ 98. Доповідна записка Валківських райкому працівників освіти та районного відділу народної освіти до районної КК-РСІ про голодування вчителів району. *Березень 1933 р.*

№ 99. Розпорядження секретаря Балаклійського райвиконкому головам сільрад про створення в селах сільтрійок для надання матеріальної допомоги окремим колгоспникам, одноосібникам, їх дітям та родинам червоноармійців. *3 квітня 1933 р.*

№ 100. Постанова фракції Харківського облвиконкому про видачу продовольчої позики колгоспникам, одноосібникам та їхнім дітям, що терплять нужду. *4 квітня 1933 р.*

№ 101. Постанова бюро Петрівського райкому КП(б)У Харківської області про збір сільськогосподарських продуктів для надання допомоги колгоспникам та одноосібникам. *10 квітня 1933 р.*

№ 102. З протоколу наради Харківського облпостачзбуту щодо організації постачання та торгівлі мукою та продуктами харчування під час першотравневих урочистостей. *12 квітня 1933 р.*

№ 103. Заява завідуючої дитячим садком ім. Крупської Н. І. Могильчінкової до Балаклійської районної ясельної комісії з проханням надати допомогу продуктами харчування дитячому садку. *3 травня 1933 р.*

№ 104. Доповідна записка представників громадських організацій м. Харкова Валківському райкому КП(б)У про тяжкі умови життя в дитячому містечку м. Валки. *5 травня 1933 р.*

№ 105. Звернення обласної контори Укрзаготскот до Харківської обласної КК-РСІ про несвоєчасне відвантаження товарів для отоварювання при закупівлі худоби. *8 травня 1933 р.*

№ 106. Повідомлення начальника міліції Балаклійського району про збільшення дитячої безпритульності в умовах масового голоду. *11 травня 1933 р.*

№ 107. Розпорядження секретаря Балаклійського РПК і голови райвиконкому секретарям партосередків і головам сільрад про припинення відходу і від'їзду дітей із сіл району та про необхідність організації продовольчої допомоги дітям колгоспників й одноосібників. *Не пізніше 13 травня 1933 р.*

№ 108. З доповідної записки Харківського міського відділу охорони здоров'я про тяжке становище хворих та виснажених від голоду дітей. *14 травня 1933 р.*

№ 109. Повідомлення Лагерівської сільради секретарю Балаклійського райвиконкому з відомостями про кількість зібраних коштів і продуктів харчування на ясельну кампанію. *22 травня 1933 р.*

№ 110. Заява правління артiлі «Заповіт Ленiна» до Балаклійського райвиконкому на Харківщині про відпуск просяного лушпиння для голодуючих колгоспників. *24 травня 1933 р.*

№ 111. Заява Вовчярівської сільради Балаклійському райвиконкому про надання допомоги продуктами харчування. *26 травня 1933 р.*

№ 112. Доповідна записка секретаря Ізюмського райпарткому до Харківського обкому КП(б)У про голод в Ізюмському районі. *27 травня 1933 р.*

№ 113. Скарга учня Валківської автотракторної школи Зорі до Валківської районної КК-РСІ про розкрадання свиней. *8 червня 1933 р.*

№ 114. Зведення про хід заготівлі продуктів харчування для дитячих ясел по Першотравневій сільраді Балаклійського району. *5—10 червня 1933 р.*

№ 115. Зведені відомості про заяви правлiнь артiлей, сiльрад, комун до Балаклійського райвиконкому Харківської області про надання продовольчої допомоги голодуючим. *8 травня — 17 червня 1933 р.*

№ 116. Інформація заготівельно-галузевого об'єднання «Облмолокоптах», направлена директору «ВУКООП Молокоптах» про поставку коров'ячого масла на експорт. *26 червня 1933 р.*

№ 117. Акт обслідування дитячого будинку ім. Крупської у с. Балаклія, складений районним інспектором ОХМД Т. Яковенко. *26 червня 1933 р.*

№ 118. Телеграма Харківського облвиконкому до Балаклійських райпарткому та райвиконкому про виділення Балаклійському району продовольчої позики в розмірі 1500 пудів для стимулювання основних сільськогосподарських робіт. *26 червня 1933 р.*

№ 119. Заява жителя с. Веселе Липецького району А. О. Кожурiна до Липецької районної РСІ з проханням зняти з нього м'ясопоставку. *Червень 1933 р.*

№ 120. Скарга групи вчителів Різуненківської школи до Валківської РКК-РСІ про відмову сільради щодо виділення їм молока. *5 липня 1933 р.*

№ 121. З акту обстеження Валківського дитмістечка. *7—8 липня 1933 р.*

№ 122. Акт обслідування дитячих ясел с. Черкаський Бишкін Балаклійського району, складений завідувачем Лиманської лікарської дiльниці. *13 липня 1933 р.*

№ 123. Список на видачу продсуди житом, печивом дітям колгоспників Балаклійського району. *14 липня 1933 р.*

№ 124. Лист-скарга жителя с. Литвинівка В. П. Литвина голові Валківської РКК-РСІ про відібрання у його голодуючої сім'ї посіву. *29 липня 1933 р.*

№ 125. Стаття в газеті «Комсомолец України» виїзної бригади кореспондентів на Сахновщину: «Дітьми орудує куркуль». *4 серпня 1933 р.*

№ 126. Скарга робітника Харківського поштамту Г. Д. Павинського, сім'я якого голодує, до Харківської обласної КК-РСІ. *15 серпня 1933 р.*

№ 127. З опису майна К. П. Ковші, жителя с. Ков'яги — боржника у сплаті податків, яку він наводить у своїй заяві Валківській РСІ. *17 серпня 1933 р.*

№ 128. Постанова бюро Зміївського райкому КП(б)У Харківської області про боротьбу з дитячою безпритульністю в районі. *24 серпня 1933 р.*

№ 129. Постанова бюро Жовтневого РПК м. Харкова «Про постачання педагогів Жовтневого й Баварського районів міста». *13 вересня 1933 р.*

№ 130. З протоколу засідання бюро скарг Валківської РКК-РСІ, на якому було розглянуто скаргу С. Ф. Розумного про незаконно забрану з його господарства корову. *8 вересня 1933 р.*

№ 131. З постанови президії Валківського райвиконкому «Про перебіг виконання м'ясного податку». *9 вересня 1933 р.*

№ 132. Постанова президії Сахновщинської РКК-РСІ про тяжке становище безпритульних дітей, яких направили з колонії ОДП УСРР у Харкові до радгоспу ім. Демченка Сахновщинського району. *27 вересня 1933 р.*

№ 133. Заява жительки с. Веселе Липецького району Г. Й. Палянички до Липецької районної РСІ з проханням повернути їй корову. *Вересень 1933 р.*

№ 134. Заява жительки хут. Бровківка Шляхівської сільради Валківського району П. М. Шербакової до Валківської КК-РСІ про повернення хліба, конфіскованого за відро нарізаних колосків. *15 жовтня 1933 р.*

№ 135. Із звіту про роботу Богодухівського районного відділу охорони здоров'я (статистичні дані про падіння росту населення). *1 квітня 1932 — 1 грудня 1933 р.*

№ 136. Відомості про рух дітей Харківського ізолятора ім. Комуністки, подані головним лікарем ізолятора в Охмадит Харківського міськздоровідділу. *1 листопада — 26 грудня 1933 р.*

№ 137. Доповідна записка начальника Сахновщинського РВ ДПУ Колеснікова на ім'я секретаря РПК Михалевича та голови РВК Коваленка про виявлені випадки опухання від голоду в районі. *1 квітня 1934 р.*

№ 138. Таємна директива Харківського облвиконкому головам міських рад і райвиконкомів про вилучення з сільрад і ЗАГСів книг реєстрації смерті за листопад 1932—1933 рр. для подальшого їхнього зберігання у таємній частині райвиконкомів. *20 квітня 1934 р.*

№ 139. Список осіб, які померли від Голодомору (1932—1933 рр.), складений Шевелівською сільською радою Балаклійського району. *19 листопада 2002 р.*

№ 140. Спогади про Голодомор жителів Вишнівської сільської ради Балаклійського району. *20 листопада 2002 р.*

№ 141. Відомості про факти голоду 1932—1933 рр. на території Борщівської сільської ради Балаклійського району. *Жовтень — грудень 2002 р.*

№ 142. Відомості про Голодомор 1933 р. на території Петрівської сільської ради Балаклійського району. *Жовтень — грудень 2002 р.*

№ 143. Спогади Ф. І. Суркової, жительки с. Шевелівка Балаклійського району. *Кінець 2002 р.*

№ 144. Спогади М. Є. Аляб'єва, жителя с. Стариця Вовчанського району. *5 листопада 2007 р.*

№ 145. Спогади О. Д. Романенко, жительки м. Куп'янськ Куп'янського району про голод у с. Обухівка Дворічанського району. *1994 р.*

№ 146. Спогади М. А. Водоріза, жителя м. Ізюм Ізюмського району. *1994 р.*

№ 147. Спогади П. В. Кривобабка, жителя с. Бугаївка Ізюмського району. *1994 р.*

№ 148. Спогади про голод 1932—1933 рр. К. І. Шиліної, жительки с. Чистоводівка Ізюмського району. *24 лютого 2008 р.*

№ 149. Зі спогадів жителя с. Шатівка Лозівського району, записані його онукою Н. Міленіною, студенткою Харківського педінституту. *1993 р.*

№ 150. Спогади Т. Я. Грідіної, жительки Чугуївського району. *11 березня 2008 р.*

№ 151. Спогади В. Ф. Чубарова, жителя с. Паризьке Первомайського району. *1994 р.*

№ 152. Зі спогадів К. І. Єсипової, жительки с. Верхній Бишкін Первомайського району про голод 1932—1933 рр. *1994 р.*

№ 153. Спогади І. В. Єршова, жителя м. Первомайський Первомайського району про голод 1933 р. *1994 р.*

№ 154. Спогади Ф. В. Антонової, жительки с. Закутнівка Первомайського району. *1994 р.*

№ 155. Спогади О. Г. Шкуратової, жительки с. Михайлівка Первомайського району про голод 1933 р. *17 січня 2008 р.*

№ 156. Спогади П. Д. Чумака, жителя с. Ржавчик Первомайського району про Голодомор 1932—1933 рр. *25 січня 2008 р.*

№ 157. Зі спогадів П. П. Ганич, жительки с. Краснопавлівка Лозівського району про Голодомор 1932—1933 рр. у Сахновщинському районі, направлених до редакції «Голос Лозівщини». *25 січня 1993 р.*

№ 158. Спогади Р. Г. Сахна, жителя м. Дергачі Дергачівського району про голод 1932—1933 рр. у м. Харків. *Листопад 2007 р.*

№ 159. Спогади Г. І. Головченко, жительки Чугуївського району про голод 1932—1933 рр. у м. Чугуєв. *26 березня 2006 р.*

№ 160. Зі спогадів М. П. Юрченко (Калашник), жительки с. Новий Лиман Шевченківського району про голод 1933 р. *Червень 1994 р.*

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК*

- Адаменко 71, 89, 92
Адамович 90
Алещенко Г. П. 60
Аляб'єв М. Є. 144
Альошин 120
Альошина 120
Андрійченко В. 120
Андрієвський П. Т. 7
Антонова Ф. В. 154
Антоновы 154
- Бабарика П. А. 140
Бабич 66
Баланов 102
Баранчук 90
Баригін 76
Баришенко М. І. 78
Барыбина П. Т. 151
Батрак С. В. 155
Бахтирь І. О. 82
Белецкая В. Р. 152
Белостоцкий 39
Белоцерківський 90
Беляєв 38
Бережний П. Д. 86
Бережний Ю. Т. 84
Березняк 127
Берлин 102
Бессонов 128
Беценко 43
Белевцов П. П. 139
Белевцов С. П. 139
Бирев А. 152
Бирев Ф. І. 152
- Бирева П. И. 152
Білик 6
Білицький С. Я. 50
Більовцова В. Т. 140
Блудов М. Л. 139
Блудова Є. А. 139
Блудова Н. М. 139
Блюмін 35, 98
Богданов 66
Богуславский 91
Божко 101
Бойко 66
Бойченко 66, 112
Боляклейський А. О. 82
Бондаренко 17, 70
Борисов П. С. 137
Боровський 89
Борщ Т. П. 75
Брон 51, 52
Брусенцев М. А. 152
Бужава 90
Букреев 90
Букшпан 48
Бурсаков 39, 104
Бушний 70
- Вавілов 132
Вайнцимер 125
Валковий І. М. 78
Вальдман 90
Василевский 94
Василенко П. 160
Вашенко 35, 57
Великородний Ф. А. 30
- Веприцький 66
Верновий 66
Вільхівський Т. С. 7
Вільховський Л. І. 81
Водоріз А. Г. 146
Водоріз М. А. 146
Волоха І. 125
Волошан П. С. 63
Волошин І. 125
Волчек 129
Вольвач М. П. 20
Воробьевский 108
Воропай 115
- Гавриш 137
Гавришко 116
Гайлит 38
Гак Т. 125
Галибаренко 101
Ганич П. П. 157
Гвоздецкий 38
Гоевський Й. 77
Голик 6
Головченко А. И. 159
Гончаренко 131
Гончаренкова Я. 72
Гончаров 74
Гордієнко 84
Гороб 116
Горяінов Г. Ф. 139
Горяінов І. Ф. 139
Горяінов О. Ф. 139
Горяінов Ф. Я. 139
Горяінов Ю. Я. 139

* Посилання зроблені на номери документів.

Горяінов Я. 139
Горяінова Г. 139
Горяінова К. Ф. 139
Горяінова М. Ф. 139
Горяінова Х. Ф. 139
Гохверг 138
Грановський 121
Гречка К. 42
Григоров С. М. 81
Гридина Т. Я. 150
Гринберг 132
Гринченко 71, 105
Гріненко В. П. 73
Грищенко 66
Губский 104
Гузенко М. А. 72
Гузенкова О. 72
Гульчишин 129
Гурикова М. 152
Гуров 94
Гурт А. 154

Даньшина Т. С. 144
Данюк 84
Дворичанський Т. І. 60
Демидова 38
Демченко 145
Дідик 57
Диптан 71
Дмитренко 121
Добрунов 8
Довгополий 66
Додаток І. П. 78
Донченко Т. В. 73
Дончик Т. В. 73
Донченки 17
Древаленко Н. М. 160
Древалюк Р. 98
Дригваль І. Д. 140
Дригваль М. Д. 140
Дригваль П. Д. 140
Дригваль Х. Д. 140
Дубіна П. 125
Дубовик П. В. 78
Духовський 5
Дытюк 128

Ерин Н. 152

Есипова К. И. 152

Євдошенко Д. Я. 42
Євдошенко І. Г. 73
Євсюков П. Р. 139
Євсюкова Г. 139
Ємельянов 74
Єршов І. В. 153

Жарко 66
Жерновий 66
Жило З. А. 83
Жило 7, 35, 39
Жильцов 92
Жмарьов 116
Жмурко Т. Р. 36
Жовтоног 90
Жорникова 120
Жубницький 62
Жувак В. Г. 140
Жувак В. Л. 140
Жувак І. Л. 140
Жувак М. П. 140
Жувак П. 140
Жувак П. Л. 140
Жувак Ф. 140
Жук 98
Жуковский В. 39
Журахович 40

Заболотна У. 140
Загер 90, 138
Загорулько І. 125
Загорулько М. 125
Задніпрянський Т. 127
Задуберо 43
Заикин И. К. 152
Заикин М. К. 152
Зайцев 43, 66, 97
Заковорот 77
Зарахович 125
Затонський 145
Заець А. 69
Заець Ф. 11
Заяц 135
Зиновьев И. Н. 94
Золотуха 128
Золотухін С. П. 62

Золочевський М. М. 77
Золочевський Н. Г. 78
Золочевський Ф. 77
Зоря 113

Ібрагимов 100
Ильин 23, 118
Ильчикес 40
Исаев 91
Исаков 100

Іванов 92

Кабанів М. Г. 78
Казимирский 38
Калашник В. 140
Калашник І. П. 140
Калашник К. Ф. 140
Калашник М. 160
Калашник М. Г. 140
Калашник О. 160
Калашник П. Є. 160
Калашник П. К. 140
Калашник С. Я. 140
Калашник Ф. К. 160
Калнин 91
Калугов 89
Кальницький 5
Каплиенко 91
Капустянський Ф. О. 60
Карамушко 35, 64
Карлсон 26
Карнаухов 95
Карогодский 102
Касьяненко 115
Кас'ян 132
Кивович 100, 102
Кириченко 101
Кириченко В. К. 17
Кириак Р. 160
Киров 100
Киян И. К. 97
Кісіль В. С. 27
Кіян 92
Клист 97
Кобелякський Н. Я. 78
Кобець К. Г. 46
Кобець Я. 42

- Кобзар А. 10
Кобзар І. 11
Кобзар Г. К. 7
Кобзар П. 11, 69
Кобзар П. Д. 81
Кобзарь К. Я. 69
Коваленко 17, 18, 27, 137
Коваленко М. А. 59
Ковальченко Д. М. 10
Ковер К. Д. 50
Ковша К. П. 127
Когон 71
Кожурін А. О. 119
Козеняшин 94
Козирев 2
Козюпа О. П. 78
Колесников 137
Колесникова 70
Колій Я. 160
Комаренцов І. Т. 78
Кононова Я. С. 143
Корж 157
Кореницький 90
Корсун С. Ф. 50
Косенко І. І. 87
Косіль Ф. 72
Косіор С. 19, 49, 68
Костин А. Д. 152
Костиряка С. 50
Котляр 71
Кравченко Л. 73
Кравченко П. П. 73
Красніков 66
Кривеженко 28
Кривобабко В. П. 147
Кривобабко П. В. 147
Кривонос О. 140
Кривонос У. Н. 140
Криворучко 121
Крижановський 43
Крін 2
Кузьменко О. К. 125
Кузьменко Ф. О. 125
Кулешов 70
Курдупов 71
Курибіда 47, 54, 56, 57,
127
Курило 76
- Кур'янов К. О. 31
Кущенко М. Д. 16
Кучеренко 28, 115
- Ладик Ф. Д. 36
Лакнер 112
Лактионов А. Д. 152
Лапченко Р. П. 140
Ластовець 56
Лисенко Д. 10
Лисенко І. О. 60
Лисокобилка І. 125
Литвин 154
Литвин В. П. 124
Литвиненко А. З. 9
Литвинець 24
Лиходій 98
Лісний М. К. 78
Літвинова 98
Лобойко 89
Локшин 40
Луговой А. І. 36
Лукинова А. Ф. 152
Луценкова Г. І. 85
Лычко 70
- Маковецький 71
Маковоз Д. С. 156
Максименко 66
Маленко А. 125
Малихін П. 139
Малихін П. П. 139
Малыхин М. 152
Малыхина Ф. П. 152
Мальцева Е. 152
Мамон С. 160
Мандрыкина Е. Е. 142
Манойло Д. 5, 69
Мареховський М. І. 63
Марченко 76
Масич 137
Маслов А. 152
Маслов Я. С. 152
Матвеева А. Л. 142
Мащок 121
Машенко П. К. 82
Медведів 66
Мельник Г. П. 83
- Мельник І. Ф. 83
Мельник М. Ю. 81
Мельник М. 83
Мельник С. 11, 69
Мельник П. Я. 83
Мизяк І. І. 80
Миколіч 43
Минко 121
Мироненко 62
Мирошник 103
Мирошниченко 92, 128
Мислівченко Ф. П. 78
Михайлова В. І. 156
Михалевич 137
Михеев В. 152
Михеев І. Т. 152
Михеева М. 152
Михеева М. Ф. 152
Мізин І. В. 81
Мізин Л. Г. 11
Мізяк А. Г. 76
Мізяк П. 69
Міленіна Н. 149
Міняйло М. Г. 59
Мірошниченко 89
Міхайський 71
Міюц 13, 14, 29
Могильчінкова Н. І. 103
Момон 115
Морозов 71
Моспан 115
Мухин 71
- Набока 3
Наретя І. М. 60
Наретя М. П. 60
Наретя 60
Науменко 107
Неаполітанська А. 120
Неаполітанська О. 120
Неезжалов 41
Нехай 127
Нечитайло В. П. 60
Никоненко 38
Новоселов 134
Ноздрацьов А. Г. 155
Ноздрацьов Г. А. 155
Ноздрацьов Ф. А. 155

Ноздрачова М. Д. 155
Носуля К. 140

Обізний І. 60
Оболенцев П. Ф. 151
Одаренко І. М. 59
Одира С. Х. 60
Однолькіна П. 152
Олійник 7, 35, 53
Олин 102
Ольгин 112
Орехова Ф. І. 152
Орлянський 91
Острроверхов 43

Павинський Г. Д. 126
Паляничка Г. Й. 133
Панасенко М. 77
Панасюк Р. О. 78
Панасюк 43
Панов 40
Панченко І. Т. 72
Парфенова Е. 152
Пахомов В. 142
Пахучий 29
Пашенко І. П. 73
Пашенко М. Г. 73
Перемотова 104
Пересада 60
Перетятко П. Г. 157
Петровський Г. І. 1, 9, 30,
33
Піргонов 134
Писаревська 28, 32
Плохая М. 152
Плохой П. І. 152
Плюхов М. І. 155
Половянський 70
Полтавець Г. С. 60
Польський 90
Понамаревы 142
Пономаренко В. Т. 60
Пономаренко 122
Попов П. І. 76
Попов Ф. М. 82
Попова І. М. 150, 159
Попов 28, 76
Постишев П. 88, 89, 91,
112, 137

Постишев 137
Порайко 15
Почелуйко О. С. 78
Почапський К. П. 7
Просвірник 79
Процюк 84
Пугачов 91
Пшенишний 13, 14

Рабин І. А. 153
Разин 70
Райцін 90
Рева А. Ю. 81
Реков В. Т. 153
Ринорь І. Ф. 60
Різник О. П. 125
Розумний С. Ф. 130
Росляк І. Х. 63
Романенко О. Д. 145
Рубанов 132
Руднев 90
Рябенко 44, 57, 58, 61,
131
Ряботенко 34, 51, 90
Рязанцев В. І. 139
Рязанцев І. 139
Рязанцева В. І. 139
Рязанцева О. І. 139

Савва Хо 6
Сагайдак 90
Самко П. 70
Самойленко 85
Самойлов 37
Самойлович 98
Сатановський 37
Сахно Р. Г. 158
Сегалович 66
Семенов Т. І. 18
Семесько 121
Сергієнко 127
Сердюк М. Ф. 140
Сержан 89, 92
Сержин 71
Середенко 129
Серкін 66
Сидоренко 98, 120, 130
Сирдюченкова Л. 72

Сиров І. М. 139
Сиров Л. С. 139
Сиров С. 139
Сирова Д. М. 139
Сироватський Г. 160
Сільберберг 71
Сиромолотний 66
Скирта 115
Скрипник Г. Н. 78
Слинько 38
Сліпушкин 66
Слуцький 125, 132
Слюсарев О. З. 78
Сніжко 66
Содин 38
Соловьев 106
Сопільняк 137
Степанюк Н. Л. 154
Строменко В. 97
Струков 44, 45, 47, 50,
55, 58, 61
Стрюков 54, 56, 57, 67
Суржаненко П. О. 93
Суркова Ф. І. 143
Сукачова 28
Сухомлин К. 70
Сухотеplin С. В. 140
Сухотеplий В. М. 140
Сухотеplий П. П. 140
Сушов В. 140

Таборовський В. 125
Терехов 12, 15, 19, 25, 34,
38, 51, 52, 70, 75
Тимофеев 34, 51
Титар Т. 83
Тихонів І. О. 78
Тимченко 121
Тишко 62
Ткаченко 66
Токарь Г. М. 82
Толстов І. М. 139
Толстов М. 139
Толстова Г. 139
Томах 129
Топольський 66
Горбин 70
Трегубови 155

- Тупиця Т. О. 83
 Тютерева А. И. 142
- У**довенко 121
 Уразова А. Ф. 152
 Уразова Т. Ф. 152
 Урусов 99, 107, 115
 Усик Д. І. 78
- Ф**илоненко М. 60
 Фільчакова Н. В. 148
 Флоринская 104
 Фомин 71
- Х**аймович 102
 Харламов 35
 Хворост О. П. 7
 Хвостик О. 60
 Хейфіц І. І. 78
 Ходовой Р. 108
 Христенко 145
 Хухрянський 66
- Чалюк В.З. 72
 Чалюк І.А. 72
 Черкасов 91
 Черкасова С. М. 72
 Чернецький І. А. 144
 Черников 38
 Чепурний М. 125
 Чехарін М. В. 141
- Ч**міль П. С. 60
 Чоботок О. Я. 78
 Чубар 49
 Чубаров А.Ф. 151
 Чубаров В. Ф. 151
 Чубаров П. Ф. 151
 Чубарь 6
 Чуксеєва Т. О. 158
 Чумак А. Й. 156
 Чумак І. А. 156
 Чумак О. А. 156
 Чумак П. Д. 156
 Чурсинов Д. В. 152
 Чурсинов Ф. В. 152
 Чурсинов Н. В. 152
- Ш**алимов 43
 Шапко 71
 Шаренко 117
 Шашков 94
 Шевель Ф. Д. 125
 Шевченко І. 60
 Шевченко П. 81
 Шелехес 92, 100, 112
 Шеремет Л. Я. 24
 Шийка С. 11
 Шиліна К. І. 148
 Шитков 40
 Шишкин 71
 Шканд 66, 112
 Шкуратова О. Г. 155
- Ш**марін В. С. 78
 Шрамко 8
 Штерн 38
 Штим 125
 Штих С. 160
 Штих Ф. 160
- Щ**еглов 91
 Щербакова П. М. 134
 Шербак П. 134
 Щетинин Т.М., 152
 Щукіна 132
- Э**пштейн 104
- Ю**рченко (Калаш-
 ник) М. П. 160
- Я**вдошенко М. М. 22
 Явдошенко С. П. 59
 Явдошенко 46
 Яговкин 105
 Якименко 84
 Якір 21
 Яковенко Т. 117
 Яковлев Е. И. 152
 Яковлев К. И. 152
 Ярова О. 158
 Яценко Д. Н. 157
 Яценко М. П. 157

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК*

- Абрамівський р-н Воронежської обл. 157
АМ СРР — Молдавська АСРР 96
Андріївська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 115
Архангельськ, м. РРСФР 154
Асіївка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Бабенкове, с. Ізюмського р-ну 146
Баварія, станція Південної залізниці 159
Баварський р-н м. Харкова 129
Балаклія, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 115, 117, 123
Байрачанська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 115
Балаклійський р-н Харківської обл. 10, 23, 38, 40, 100, 106, 118, 123
Баранівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57, 76
Баранове, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 58, 76, 80
Барвінківський р-н Харківської обл. 40
Барвінкове, с. Барвінківського р-ну Харківської обл. 75
Бахмач, с. Драбівського р-ну Харківської обл. 52
Беднівка, с. Краснопільського р-ну Харківської обл. 78
Біляївка, с. Олексіївського р-ну Харківської обл. 157
Берека, с. Олексіївського р-ну Харківської обл. 94
Берестовенька, с. Красноградського р-ну Харківської обл. 70
- Білопільський р-н Харківської обл. 40
Бірки, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 71, 92
Благодатне, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 64, 98
Благодатнівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57
Близнюки, с. Близнюківського р-ну Харківської обл. 70
Близнюківський р-н Харківської обл. 32, 40, 70, 78
Богодучів, м. Харківської обл., 108, 135
Богодучівський р-н Харківської обл. 33, 40, 78, 135
Болгарівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57
Борівська сільрада Ізюмського р-ну Харківської обл. 112
Борщівка, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 107
Борщівська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 115, 141
Бровківка, хут. Шляхівської сільради Валківського р-ну Харківської обл. 134
Бригадирівська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 115
Бригадирівський р-н Харківської обл. 40, 75
Бригадирове, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 66, 107
Бригай, р. 149
Бугаївка, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 147

* Посилання зроблено на номери документів.

- Валки, м. Харківської обл. 3, 39, 41, 55, 56, 57, 61, 64, 65, 67, 93, 104, 108
- Валківський р-н Харківської обл. 32, 39, 40, 64, 93, 100, 104
- Валківщина Харківської обл. 56, 64, 65
- Введенське, с. Чугуївського р-ну Харківської обл. 91
- Велика Бабка, с. Чугуївського р-ну Харківської обл. 159
- Велика Лихівка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56
- Великі Бучки, с. Сахновщинського р-ну Харківської обл. 70
- Великобагачанський р-н Харківської обл. 40, 100
- Великобурлуцький р-н Харківської обл. 40, 75, 100
- Великомишуваська сільрада Петрівського р-ну Харківської обл. 52
- Великолиманська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 86
- Великолихівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57
- Великописарівський р-н Харківської обл. 33, 40
- Вербівка, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 10, 123
- Вербівська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 60
- Вербка, с. Павлоградського р-ну Дніпропетровської обл. 49
- Верхній Бишкін, с. Олексіївського р-ну Харківської обл. 31
- Верхній Бишкін, с. Первомайського р-ну Харківської обл. 152, 153
- Верхня Самара, с. Близнюківського р-ну Харківської обл. 70
- Верхньоризька сільрада Красноградського р-ну Харківської обл. 70
- Веселе, с. Липецького р-ну Харківської обл. 85, 119, 133
- Вітрівка, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 123
- Вилівка, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 71
- Високий, с-ще Харківської приміської зони 108
- Високопілля, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 64, 65
- Вишнева, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 140
- Вище Солоне, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 66
- Вищесолоненська сільрада Ізюмського р-ну Харківської обл. 66
- Вільхівка, с. Харківської приміської зони 108
- Вінницька обл. 25, 26
- Вірнопілля, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 66, 115
- Вовчанський р-н Харківської обл. 40, 110
- Вовче-Ярська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 111
- Волохів Яр, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 36
- Волохово-Ярська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 36
- Ворожба, с. Лебединського р-ну Харківської обл. 52
- В'язове, с. Валківського р-ну Харківської обл. 64
- Гаврилівка, с. Межівського р-ну Дніпропетровської обл. 49
- Гадяцький р-н Харківської обл. 33, 40
- Гадяч, м. Харківської обл. 32
- Геніївка, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 71, 89
- Геніївська сільрада Зміївського р-ну Харківської обл. 52
- Глазунівка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Глобинський р-н Харківської обл. 21, 41, 100
- Гомільша, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 71
- Гонтів Яр, с. Валківського р-ну Харківської обл. 64, 65
- Гонтово-Ярська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 50, 56
- Горохуватка, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 112
- Градизький р-н Харківської обл. 40, 100
- Гракове, с. Чугуївського р-ну Харківської обл. 91
- Грушеваська сільрада Петрівського р-ну Харківської обл. 74
- Гусарівка, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 107

- Гусарівська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 82
- Дворічанський р-н Харківської обл. 40, 100
Дергачі, м. Харківської обл. 158
Диканський р-н Харківської обл. 40
Дніпропетровська обл. 68
Добропілля, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 64
Добропільська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57
Довгалівська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 115
Довжанська сільрада Ізюмського р-ну Харківської обл. 66
Донбас 35, 39, 157
Дубини, хут. Валківського р-ну Харківської обл. 39
Дудківка, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 71
- Жовтневий р-н м. Харкова** 129
Жуваківка, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 140
Журавлівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 56, 57
- Завгороднівська сільрада Петрівського р-ну Харківської обл. 74
Задонецька сільрада Зміївського р-ну на Харківщині 2
Задонецьке, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 2, 71
Закутнянська сільрада Олексіївського р-ну Харківської обл. 78
Закутнівка, с. Первомайського р-ну Харківської обл. 154
Залиманська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 84, 87, 110
Залінійне, с. Красноградського р-ну Харківської обл. 70
Заміська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 45, 56, 83
Зеленівка, с. Первомайського р-ну 151
Зибке, с. Онуфріївського р-ну Харківської обл. 78
Зінківський р-н Харківської обл. 40
Зміїв, м. Харківської обл. 108
Зміївський р-н Харківської обл. 40
Золочівський р-н Харківської обл. 1, 19, 40, 100
- Золочівський, хут. Великолихівської сільради Валківського р-ну Харківської обл. 77
- Ізюм, м. Харківської обл. 108, 146
Ізюмський р-н Харківської обл. 40, 112
- Калинове, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 112
Кам'яні Потоки, с. Кременчуцького р-ну Харківської обл., 49
Кам'янопотоцька сільрада Кременчуцького р-ну Харківської обл. 78
Карлівка, с. Карлівського р-ну Харківської обл. 108
Карлівський р-н Харківської обл. 40, 100
Катеринівка, с. Сахновщинського р-ну на Харківщині 6
Київська область 25, 26
Киселівська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 115
Костянтинівка, с. Сахновщинського р-ну Харківської обл. 78
Кишенківський р-н Харківської обл. 40, 75, 100
Клименівка, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 71
Кобеляки, м. Харківської обл. 108
Кобеляцький р-н Харківської обл. 21, 40, 75, 100
Кобзарівка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56
Кобзарівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 5, 7, 69, 81
Ков'яги, с. Валківського р-ну Харківської обл. 57, 58, 65, 127
Козачка, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 71
Коломак, с. Валківського р-ну Харківської обл. 55, 56, 57, 58, 64, 65
Коломацька сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57, 126
Колонтаїв, с. Краснокутського р-ну Харківської обл. 52
Комишуваська сільрада Петрівського р-ну Харківської обл. 74
Коробочкине, с. Чугуївського р-ну Харківської обл. 78, 91

- Костів, с. Валківського р-ну Харківської обл. 64
- Костівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 56
- Кохівка, с. Близнюківського р-ну Харківської обл. 70
- Красноград, м. Харківської обл. 70
- Красноградський р-н Харківської обл. 40, 70, 100
- Красноградщина Харківської обл. 70
- Краснокутський р-н Харківської обл. 40, 78, 100
- Краснопавлівка, с. Лозівського р-ну 157
- Краснопілля, с. Краснопільського р-ну Харківської обл. 78
- Краснопільський р-н Харківської обл. 40, 100
- Кременчуцький р-н Харківської обл. 40, 100
- Крутоярівка, с. Сахновшинського р-ну Харківської обл. 70
- Крючки, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 140
- Куземино, с. Охтирського р-ну Харківської обл. 150
- Куп'янськ, м. Харківської обл. 145
- Куп'янський р-н Харківської обл. 19, 100
- Куркулівка, хут. Превомайського р-ну Харківської обл. 154
- Лагері, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 123
- Лагерівська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 109
- Лебедин, м. Харківської обл. 108
- Лебединський р-н Харківської обл. 40
- Левендалівка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56
- Левендалівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 131
- Левківка, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 112
- Ливенське, с. Нехворощанського р-ну Харківської обл., 52
- Лигівка, с. Сахновшинського р-ну Харківської обл. 70
- Лиман, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 107
- Липецький р-н Харківської обл. 19, 37, 40, 100
- Липоводолинський р-н Харківської обл. 32, 40
- Литвинівка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 64, 124
- Лозівський р-н Харківської обл. 31, 157
- Лозівська сільрада Олексіївського р-ну Харківської обл. 30
- Лозова, с. Олексіївського р-ну на Харківщині 9
- Лозова, с. Харківської обл. 70
- Лозовенька, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Лохвицький р-н Харківської обл. 40
- Лубни, м. Харківської обл. 108
- Лубенський р-н Харківської обл. 40
- Любівка, с. Краснокутського р-ну Харківської обл. 52
- Лютенька, с. Гадяцького р-ну Харківської обл. 49
- Мала Вишнева, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 140
- Мала Комишуваха, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 66, 112
- Малинівка, с. Чугуївського р-ну Харківської обл. 91
- Мельниківська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 130
- Мечебилове, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Миколаївка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Минківка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 64
- Миргородський р-н Харківської обл. 40
- Миролюбівка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Миропільський р-н Харківської обл. 19, 40
- Михайлівка, с. Дрابعького р-ну Харківської обл. 52
- Михайлівка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Михайлівка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56
- Михайлівка, с. Превомайського р-ну Харківської обл. 155
- Михайлівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 131
- Мирошниківка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56

- Морозівська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 63
- Москальцівка, хут. Ново-Водолазького р-ну Харківської обл. 52
- Надеждине, с. Сахновщинського р-ну на Харківщині 6
- Нехвороша, с. Нехворощанського р-ну Харківської обл. 52
- Нехворощанський р-н Харківської обл. 21, 40, 100
- Нова Водолага, с. Нововодолазького р-ну Харківської обл. 108
- Н. Ляля 147
- Нова Парафіївка, с. Сахновщинського р-ну на Харківщині 6
- Нова Русь, с. Близнюківського р-ну Харківської обл. 78
- Нові Санжари, с. Новосанжарського р-ну Харківської обл. 78
- Нововодолазький р-н Харківської обл. 40, 100
- Новогеоргіївський р-н Харківської обл. 40, 100
- Новоіванівка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 64
- Новоіванівка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Новоіванівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57, 131
- Новомиколаївка, хут. Балаклійського р-ну Харківської обл. 123
- Новоросійськ, м. у РСФРР 25
- Новосанжарський р-н Харківської обл. 40, 75
- Новий Лиман, с. Шевченківського р-ну Харківської обл. 160
- Новий Мерчик, с. Валківського р-ну Харківської обл. 24, 56
- Новомерчицька сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 24
- Оболонський р-н Харківської обл. 12, 19, 21, 40, 75
- Обухівка, с. Дворічанського р-ну Харківської обл. 145
- Огіївка, с. Сахновщинського р-ну на Харківщині 6
- Огульці, с. Валківського р-ну Харківської обл. 28, 56, 57, 64, 98
- Огульцівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57
- Одринка, с. Нововодолазького р-ну Харківської обл. 78
- Одеса, м. 25, 146
- Олександрівка, с. Богодухівського р-ну Харківської обл. 43
- Олександрівка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 64, 93
- Олександрівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 131
- Олексіївка, с. Харківської обл. 70, 108
- Олексіївка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 64
- Олексіївка, с. Олексіївського р-ну Харківської обл. 62
- Олексіївка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Олексіївський р-н Харківської обл. 9, 33, 40, 75, 100
- Олексіївська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57
- Онуфріївський р-н Харківської обл. 40
- Оржицький р-н Харківської обл. 21, 40
- Орловська губ. 137
- Орловщина 157
- Основа, станція м. Харків 129
- Острроверхівка, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 71
- Опішнянський р-н Харківської обл. 40
- Охтирка, м. Харківської обл. 108
- Охтирський р-н Харківської обл. 40
- Очеретове, с. Валківського р-ну Харківської обл. 64
- Павлівка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Паризьке с. Первомайського р-ну Харківської обл. 151
- Пархомівська сільрада Краснокутського р-ну 78
- Первомайський, м. Харківської обл. 153
- Перекопська сільрада Валківська р-ну Харківської обл. 39, 57, 131
- Перекоп, с. Валківського р-ну Харківської обл. 65
- Перше Травня, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 71
- Першотравнева сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 114

- Першотравневе, Балаклійського р-ну Харківської обл. 140
- Петрівка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Петрівське, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Петрівська сільрада Петрівського р-ну Харківської обл. 74
- Петрівський р-н Харківської обл. 40, 100
- Петрівське, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 142
- Петропілля, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 112
- Петропільська сільрада Ізюмського р-ну Харківської обл. 66
- Печенізький р-н Харківської обл. 40
- Пирятинський р-н Харківської обл. 40
- Південне, с-ще Харківської приміської зони 108
- Північний (Северный) Кавказ 25, 88
- Північний (Северный) край 147
- Підвисоке, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 66, 112
- Підвисочанська сільрада Ізюмського р-ну Харківської обл. 66
- Піски, с. Баштанського р-ну Одеської обл. 49
- Піски-Радківські, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 66, 112
- Піско-Радківська сільрада Ізюмського р-ну Харківської обл. 66
- Підліман, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 112
- Полкова Микитівка, с. Богодухівського р-ну Харківської обл. 43
- Покровка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 55
- Покровська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 131
- Покровське, с. Валківського р-ну Харківської обл. 64
- Полтава, м. 70
- Полтавський р-н Харківської обл. 40, 70, 100
- Прилепи, с. Болхівського р-ну Орловської обл. 148
- Пришиб, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 123
- Протопопівка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Протопопівська сільрада Петрівського р-ну Харківської обл. 74
- Радківка, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 112
- Решетилівський р-н Харківської обл. 40, 100
- Рідкодуб, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 64
- Рідкодубівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 39
- Різдвяне, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56
- Різуненківська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57, 120
- Різуненкове, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 64, 65
- Ржавчик, с. Первомайського р-ну Харківської обл. 156
- Роздолля, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 101
- Росія 157, 160
- Рубанівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 131
- Рудобайрацька сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57
- Рябухине, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 2, 71
- Рясне, с. Нехворощанського р-ну Харківської області 52
- Савинці, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 52
- Санжара-Тарноватка, с. Сахновщинського р-ну Харківської обл. 70
- Сахновщина Харківської обл. 70, 125, 157
- Сахновщина, ст. Сахновщинського р-ну Харківської обл. 125, 157
- Сахновщинський р-н Харківської обл. 38, 40, 70, 75, 78, 75, 78, 100, 132, 157
- Святотроїцьке, с. Троїцького р-ну Одеської обл. 49
- Северний (Північний) край 147
- Семенівський р-н Харківської обл. 19, 21, 100
- Серлуківка, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 143
- Сидоренківська сільрада Валківського р-ну 39
- Сидоренкове, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 64, 65
- Сінне, с. Богодухівського р-ну Харківської обл. 43

- Скрипаї, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 71, 89, 92
- Смоленська область 157
- Смоленщина 157
- Сніжків, с. Валківського р-ну Харківської обл. 64
- Сніжківська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 39, 56, 97
- Соколів, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 71, 89, 91, 92
- СРСР 65
- Старий Мерчик, с. Богодухівського р-ну Харківської обл. 78
- Стариця, с. Вовчанського р-ну Харківської обл. 144
- Старі Валки, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56
- Старосалтівський р-н Харківської обл. 19, 40
- Степанівка, с. Сахновщинського р-ну на Харківщині 6
- Суми, м. Харківської обл. 108
- Суша Кам'янка, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 66
- Сухокам'янська сільрада Ізюмського р-ну Харківської обл. 66
- Тавезня, с. Сахновщинського р-ну Харківської обл. 6
- Таранівка, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 2, 71, 92
- Терни, с. Улянівського р-ну Харківської обл. 78
- Терноватка, с. Сахновщинського р-ну Харківської обл. 6
- Тростянецький р-н Харківської обл. 40, 75, 100
- Тетюшинська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 56
- Удянська сільрада Золочівського р-ну Харківської обл. 1
- Україна 26, 34, 49, 66, 148, 157
- Улянівський р-н Харківської обл. 40, 75
- Урал 147
- УСРР 62, 65, 96
- Харків, м. 19, 21, 28, 37, 39, 51, 70, 77, 78, 79, 80, 85, 94, 95, 102, 104, 108, 126, 132, 136, 146, 155, 157, 158
- Харківська область 19, 21, 25, 26, 33, 48, 68, 70, 75, 88, 91, 96, 102
- Харківський округ 9
- Харківщина 9, 88, 110
- Хорольський р-н Харківської обл. 40
- Червонопрапорська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57
- Червоноярська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 115
- Черемушнянська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 15, 16, 17, 20, 22, 27, 42, 46, 47, 53, 54, 55, 59, 72, 73
- Чепільська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 115
- Черемушна, с. Валківського р-ну Харківської обл. 18, 27. 64, 65, 73
- Черкаський Бишкін, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 122
- Чистоводівка, с. Ізюмського р-ну Харківської обл. 148
- Чорнухинський р-н Харківської обл. 19, 40, 75, 100
- Чугуїв, м. Харківської обл. 108, 159
- Чугуївський р-н Харківської обл. 40, 91, 150
- Чутівський р-н Харківської обл. 21, 40, 100
- Шатівка, с. Лозівського р-ну Харківської обл. 149
- Шафоростово, с. Миргородського р-ну Харківської обл. 52
- Шевелівка, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 143
- Шевелівська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 139
- Шейчин, хут. Кобзарівської сільради Валківського р-ну Харківської обл. 69
- Шелестівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57
- Шелестове, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 64, 65
- Шляхівська сільрада Валківського р-ну Харківської обл. 57, 134
- Шляхове, с. Валківського р-ну Харківської обл. 56, 64, 65
- Шелудківка, с. Зміївського р-ну Харківської обл. 71
- Щурівська сільрада Балаклійського р-ну Харківської обл. 115
- Яготинський р-н Харківської обл. 138
- Яковенкове, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 106, 107, 123

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- б. р.* — біжучий, поточний рік
Винтрест — Державне об'єднання виноградної промисловості
военвед — воєнне ведомство
ВУРПС — Всеукраїнська рада професійних спілок
«ВУКООП Молокоптах» — Всеукраїнське кооперативне товариство молочної промисловості та птахівництва
ВУСОР — Всеукраїнське об'єднання рибного господарства
ВУЦВК — Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет
ГПУ — Государственное политическое управление
Горснаботдел — городской снабженческий отдел
Горпотребсоюз — городской потребительский союз
гр., гр-н — громадянин
Госспирт — Государственное объединение спиртовой промышленности
дес. — десятина
ДПУ — Державне політичне управління
зав. — завідувач
Заготзерно — Всеукраїнська контора Всесоюзного державного об'єднання по заготовці зернових, бобових, круп'яних, масличних і фуражних культур
здравотдел — отдел здравоохранения
ЗРК — заводський робітничий кооператив
ім. — імені
КК-РСІ — Контрольна комісія — Робітничо-селянська інспекція
Кремторг — Управління торгівлі м. Кременчука
КНС, комнезам — комітет незаможних селян
Коммунстрой — отдел коммунального строительства
концтабір — концентраційний табір
КП(б)У — Комуністична партія (більшовиків) України
к.р. — контрреволюційний
л/д — личное дело
МК — міський комітет
МПК — міський партійний комітет
МТС — машинно-тракторная станция
м-ц, мес. — місяць
Наркомздрав — Народный комиссариат здравоохранения
НКЗ, НКЗем, Наркомзем — Народный комиссариат земледелия
Наркомос — Народный комиссариат освіти

<i>н. о, народвіта</i>	— Народна освіта
<i>Наркомпрос</i>	— Народный комиссариат просвещения
<i>Наркомпуть</i>	— Народный комиссариат путей сообщения
<i>Наркомтруд</i>	— Народный комиссариат труда
<i>Наркомтяжпром</i>	— Народный комиссариат тяжелой промышленности
<i>Наркомхоз</i>	— Народный комиссариат хозяйственных дел
<i>Наркомфин</i>	— Народный комиссариат финансов
<i>Облвиконком</i>	— Обласний виконавчий комітет
<i>Обком, обласком</i>	— обласний комітет
<i>Облорбюро</i>	— Обласне організаційне бюро
<i>Облазготекспорт</i>	— Обласне управління по заготівлі продукції, що постачається на експорт
<i>Облмаслопром</i>	— Обласне управління маслопромисловості
<i>Облмолокоптах</i>	— Обласне управління молочної промисловості та птахівництва
<i>Облплодоовоч</i>	— Обласне управління плодоовочевої продукції
<i>Облпушнина</i>	— Обласне управління з виробництва та переробки пушнини
<i>ОРС</i>	— отдел рабочего снабжения
<i>Облкрутиль</i>	— Обласне управління українського об'єднання по переробці брухту
<i>Облхудожтекстильсоюз</i>	— Обласне управління Всесоюзного державного об'єднання художньо-текстильної промисловості
<i>Охмдет, Охмдит,</i>	— Инспекция по охране материнства и детства, Інспекція з охорони материнства і дитинства
<i>ОХМД</i>	
<i>партосередок, П/о</i>	— партійний осередок
<i>партяч.</i>	— партийная ячейка
<i>П/о</i>	— партійна організація
<i>ПП, п.п.</i>	— повноважний представник
<i>Полтавторг</i>	— Управління торгівлі Полтавської області
<i>Посевком</i>	— посевная комиссия
<i>пред.</i>	— председатель
<i>ПредРИК</i>	— председатель райисполкома
<i>промкрам</i>	— промисловий крам
<i>РБС</i>	— районное бюро скарг
<i>РВК, райвиконком</i>	— районный виконавчий комітет
<i>РВНО</i>	— районний відділ народної освіти
<i>РЗВ, райземвідділ</i>	— районний земельний відділ
<i>РЗИ, райздравинспекция</i>	— районная инспекция здравоохранения
<i>РИНО</i>	— районная инспекция народного образования
<i>РК ЛКСМУ</i>	— районний комітет Ленінської Комуністичної Спілки Молоді України
<i>РККА</i>	— Рабоче-Крестьянская Красная Армия
<i>р-н</i>	— район
<i>райколгоспсілка</i>	— районна колективна господарська спілка
<i>райком КП(б)У</i>	— районний комітет Комуністичної Партії (більшовиків) України
<i>РКС</i>	— районна колгоспна спілка

<i>РНК, Раднарком</i>	— Рада Народних Комісарів
<i>райпрофрада</i>	— районна профспілкова рада
<i>райрабкооп</i>	— районная рабочая кооперация
<i>райснаб</i>	— районный отдел снабжения
<i>РСС</i>	— районна споживча спілка
<i>Робос</i>	— робітники освіти
<i>РПК</i>	— районний партійний комітет
<i>с.</i>	— село
<i>с.г., с/г</i>	— сільськогосподарський
<i>Сельпо</i>	— сельское потребительское общество,
<i>с-ще</i>	— селище
<i>Сов. власть</i>	— Советская власть
<i>СОЗ</i>	— спілка обробки землі
<i>Совнарком, СНК</i>	— Совет Кародных Комиссаров
<i>СНК СССР</i>	— Совет Народных Комиссаров Союза Советских Социалистических республик
<i>соц. опасный</i>	— соціально небезпечний
<i>споживкооператив</i>	— споживчий кооператив
<i>с/р, сільрада, с/рада</i>	— сільська рада
<i>сільком</i>	— сільський комітет
<i>ст.</i>	— станція
<i>стіннівка</i>	— стінна газета
<i>т</i>	— тонна
<i>т.в.о.</i>	— тимчасово виконуючий обов'язки
<i>тис.</i>	— тисяча
<i>ТСОЗ</i>	— товариство спільного обробітку землі
<i>т., тт.</i>	— товариш, товариші
<i>Торгсин</i>	— Всесоюзне об'єднання торгівлі з іноземцями, Всесоюзное объединение торговли с иностранцами
<i>ТПО</i>	— транспортное потребительское общество
<i>УКО</i>	— Українське кондитерське об'єднання
<i>Укржиртрест</i>	— Українське державне об'єднання жирової промисловості
<i>Укрзаготптиця</i>	— Всеукраїнська контора Всесоюзного державного об'єднання заготівлі птиці
<i>Укрзагоскот</i>	— Українське державне об'єднання із заготівлі худоби
<i>Укрм'ясопром</i>	— Українське державне об'єднання м'ясної промисловості
<i>УСРР</i>	— Українська Соціалістична Радянська Республіка
<i>Укрспирттрест</i>	— Українське державне об'єднання спиртової промисловості
<i>Укрторг</i>	— Українське об'єднання торгівлі
<i>Укртабактрест</i>	— Українське державне об'єднання тютюнової промисловості
<i>Укршкіртрест</i>	— Українське державне об'єднання шкіряної промисловості
<i>Уполкомзаг СНК</i>	— уполномочений комітета заготовок Совета Народных Комиссаров
<i>Харнарпит</i>	— Харьковский комбинат народного питания
<i>Хаторе</i>	— Управління торгівлі Харківської області
<i>ХМПК</i>	— Харківський міський партійний комітет

<i>Хоторг</i>	— Хозяйственная торговля, торгівля господарськими товарами
<i>ХПЗ</i>	— Харківський паровозоремонтний завод
<i>ХТЗ</i>	— Харьковский тракторный завод
<i>ц</i>	— центнер
<i>ЦВК</i>	— Центральный виконавчий комітет
<i>ЦК</i>	— Центральный комітет
<i>ц. р.</i>	— цього року
<i>ЦЧО</i>	— Центрально-Черноземная область
<i>ЧК</i>	— Чрезвычайная комиссия, надзвичайна комісія
<i>ШКМ</i>	— школа колгоспної молоді
<i>Юж. Жел. Дор., ЮЖД</i>	— Южная железная дорога
<i>Южсоюзстрой</i>	— Южное отделение Всесоюзного государственного объединения строительства

ЗМІСТ

Звернення глави Харківської облдержадміністрації Арсена Авакова	3
<i>Володимир Калиниченко. Передмова</i>	5
Від упорядників	11
Частина I. Документи про Голодомор 1932—1933 років	15
Частина II. Спогади про Голодомор 1932—1933 років	215
Балаклійський район	216
Вовчанський район	216
Дворічанський район	216
Ізюмський район	216
Лозівський район	216
Охтирський район	216
Первомайський район	216
Сахновщинський район	216
м. Харків	242
Чугуївський район	243
Шевченківський район	244
Перелік документів, уміщених в збірник	245
Іменний покажчик	255
Географічний покажчик	260
<i>Список скорочень</i>	267

Наукове видання

ГОЛОДОМОР 1932—1933 років НА ХАРКІВЩИНІ

Редактор *Олена Трефілова*
Художній редактор *Гліб Кіреєв*
Технічний редактор *Степан Алохрев*
Коректор *Лора Мокроусова*

Підписано до друку 31.10.2008.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Гарнітура ТаймсЕТ. Друк офсетний.
Умов.-друк. арк. 15,81. Умов. фарбовідб. 16,27. Обл.-вид. арк. 18,39.
Наклад 500 пр. Вид. № 08-11.

Харківське комунальне видавництво «Оригінал».
61022, м. Харків, пл. Свободи, 5,
Держпром, 6-й під'їзд, 6-й поверх.
Тел.: (057) 705-50-04, 705-50-03.
E-mail: original@intercom.kharkov.ua
Свідоцтво серії ДК № 584 від 04.09.2001.

Віддруковано з готових діапозитивів
у друкарні ФО-П «Петрова І. В.».
61144, Харків, вул. Гв. Широнінців, 79-в, 137.